

ex libris
Władysław Jan Grabski
Grabkowo

nauka o mowieniu III

M. F. QUINTILIANUS

DE INSTITUTIONE ORATORIA

VENEZIA

BONETUS LOCATELLUS

1493

Najwazniejsze historyczne teksty
Instituta, a mianowicie Kniha X
podajca dane o wzajemnym
skysliwieniu mowcy, z uwagami
na o kazdym jej rozdziale
brakuje 128 folio

75 Kora	Kolejność
Kniha V	VI - 4
VI	VII - 14
VII	<u>IX - 1</u>
IX	<u>VI - 1</u>
X	<u>IX - 20</u>
XI	<u>X - 5</u>
XII	V - 7
	XI - 13
	XII - 11
	<u>Sis. 75</u>

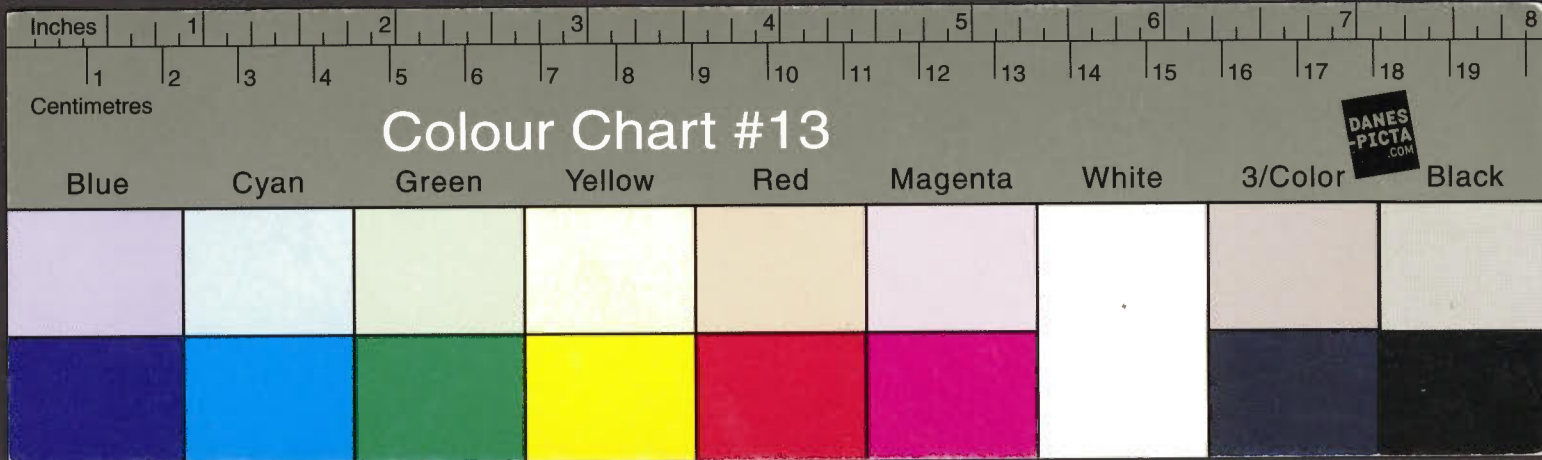
9.78
403

24/2x - 5.3

XV, 66

K 206/88

Sextus

uideri Memium: ut in forum descendens caput ad Fornicem Fabij demitteret. Ex his Ciceronis uerbis hunc sensum sic emendandum coniecto: ut græce καὶ ὑπερβολῆν ascribatur. græca enim a librariis fere litterarū græcarum imperitis facilius prætermitti solent. hoc est per hyperbolen: qua & incrementum & decrementum significatur. Quale præterea non quæ legendum uidetur. hoc modo. An non plurima per hyperbolen dicuntur: quale refert Cicero & cætera. Fornix autem Fabianus: ut Pædianus scribit: arcus est iuxta Regiam in sacra uia a Fabio Censore constructus: qui deuictis Alobrogibus Alobrox est nominatus. Ibiq; scuta eius

cum assidue minores parentibus liberi essent in nascendo. Interim utrūq; Quid ironia: nōne etiam quæ sit uerissime loci prope genus est: qua urbane usus est Afer: cū Didio gallo: q; puinciam ābitiosissime petierat: deinde impetrata ea tanq; coactus querebatur: age inquit aliquid: & rei. p. causa elaborata: quaq; Cicero usus sit: cū Vatinii morte nūciata: cuius partum certus dicebatur auctor. Interim inq; ulura fruar. Idem per allegoriam Marcū Cælium melius obiicientem crimina q; defendentem: bonam dextram. malam sinistram habere dicebat. Emphasia Iulius dixit ferrū tatiū incidisse. Figuras quoq; mentis quæ σχηματὰ διανοίας dicunt: res eadem recipit omnis: in quas nonnulli diuiserūt species dictorū: Nā & interrogamus: & dubitamus: & affirmamus: & minamur: & optamus. Quædam ut miseratēs: & quædam ut irascentes dicimus. Ridiculū est aut omne quod aperte fingit. Stultitia reprehendere facillimum est. Nam per se sūt ridicula. Sed rem urbanam facit aliqua ex nobis adiectio. Stultē iterroga uerat exeūtem de theatro Campatiū Curius Mānius an spectasset. facit Cāpatiū dubitationem eius stultiore dicēdo. Sed in orchestra pila lusi. Refutatio cū sit in negando. i arguendo. defendēdo. eleuando: ridicule negauit Mannius Curius. Nam cū eius accusator in Sipario omnibus locis aut nudum eū in neruo: aut ab amicis redemptū: ex alea pinxisset. ergo ego inq; nūq; uici. Redarguimus interī aperte: ut Cicero Iubiū Curtiū multū de annis ætatis suæ mentientem. Tū ergo cū una declamabamus: non eras natus. Interī ut simulata assensione: ut idem Fabiæ: Dolobellæ dicenti: triginta se annos habere. Verū est inquit. Nam hoc iam uiginti annis audio. Belle interim subiicitur pro eo: quod neges aliud mordacius: ut Iunius Bassus: quærente Domitia Passanii: q; incusans eius sordes calceos eā ueteres diceret uandere solere. Nō me hercules inq; hoc unq; dixi: sed dixi emere te solere. Defensionē imitatus est eques romanus: q; obiiciēti Augusto: q; patrimoniu comedisset: meū inquit putauit. Eleuandi ratio ē duplex: ut aut ueniam quis aut iactātiā minuat. Quæ admodū. C. Cæsar Pōponio ostēdenti uulnus ore exceptū i seditione sulpitiana: q; ipse se passū p Cæsare pugnātē: gloriabat:

posita fuere. Interim utrunque. Quid sibi uelint hæc duo uerba mihi non percipitur. Nihil certe sensū adiuuant. Sed omnino superuacua uidetur: nisi quod locum ioci eius: quem de genere Lentulorum. P. opius: dixit: occupasse uidetur. Dictū nanque illud ita corruptum atque confusum est ut non habeatur.

Quid Ironia: nonne etiam quæ sit uerissime loci ppe genus ē. Emēdate in quibusdam exemplaribus uerissima & ioci legitur. Hoc uero & Cicero præcipit cum inquit. Urbana etiā dissimulatio est: cum alia dicuntur ac sentias. Quam urbanae usus est Afer cum Didio gallo. ut qua legatur sensus exposcit quis exemplaria nobis nō astipulens. Quæque Cicero usus sit: est uidetur legendum ne modi dissimiles copuletur. Emphasia Iulius dixit ferrum Tatiū incidisse. Emphasi quidem. a. uocali expuncta legendum est: sed ne sic quidem mihi percipitur hoc dictum. Emphasis autem est ut ipse Fabius in nono describit cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur: ut apud Vergiliū Non licuit thalami expertem sine crimine uitam Degere more fera. Quægenim de matrimonio querit. Didio tamen huc erupit eius affectus: ut sine thalamis uitam non hominum putet: sed ferarum. Sed rem urbanam facit aliqua ex nobis adiectio. Adiectio ut legatur sensus exposcit: non autem abiectio. Facit Campatiū dubitationem eius stultiore dicendo sed in orchestra Pila lusi. Non negandi aduerbium mihi ascribendum uidetur quibus exemplaria dissentiant. ut legatur: Dicendo Non. Sed in orchestra Pila lusi.

Refutatio cum sit in negando. in arguendo. defendendo. In præpositione expuncta redarguendo legendum esse aperte: quæ sequuntur demonstrant. Nam & cum eius accusator in sipario omnibus locis aut nudum eum in neruo. Et copula ut sensui onerosa expungatur. Si

pariū aut ut inq; Sex Pōpeius genus est ueli minuti: quod populo obiicebat. dū fabulæ actus cōmutabant. In neruo aut esse dicunt: qui uicti & ligati sunt. Interī ut simulata assensione. Et copula loco ut est reponēda.

XV, 66

Quia Cicero est usus in uatiniū. Qua legendum est i uocali erasa. Dies enim inquit longiores sunt. Enim coniunctio hinc quoque ut redundans eradenda uidetur. Repercutiendi multa sunt genera. uenustissimum: quod est similitudine aliqua uerbi adiuuatur. Venustissimum a loco est uerbi etiam in quibusdam legitur exemplaribus. hoc modo. uenustissimum quod etiam. Ut Tracallatus. Tracallus recte alibi legitur.

Nunquid ergo illuc accedo. ego. r. expuncta legendum est. Nunquid enim illud satis indignationis præse ferre uidetur. Mendacium quoque mendacio ut Galba dicente quadam uictoria esse uno in Sicilia quinque

pedes longam Murænam emisse. Deprauatam hūc locum quidam se correxisse putantes unius litteræ imutatione nihil emendationis penitus attulerunt. In quibusdam enim codicibus asse legitur loco illius esse infiniti. Sed ne una quidem menda sic mihi uidetur esse sublata. Neque enim rectius asse quæ esse legi contenderim. Illi uero duo ablatiui nonne penitus superuacui atque a sensu alieni uidentur. Quanam igitur ratione corrigendus est hic sensus? Mihi quidem super hoc diu ac sæpe cogitanti recta tandem: ni fallor lectio occurrit. Nam quodam pro quadam scribendum: & pro uictoria legendum uictoriato: & ex infinito esse primam syllabam puto expungendam: ut legatur uel refragantibus omnibus: quæ quidem ego uiderim exemplaribus: hoc modo. Ut Galba dicente quodam uictoriato se uno in Sicilia quinque pedes longam Murænam emisse. est autem uictoriatus: ut apud Plinium legitur: numus cum uictoriæ signo percussus. Ut his piscatores pro restibus cingant. Restibus puto ego esse legendum non restibus: neque uestibus: ut quidam corrigere se credentes deprauarunt. Restes uero sines dicuntur crassiores quibus piscatores præcipue uti consueuerunt. utatur præterea magis quæ cinguntur legendum est. Et ex diuerso quidam conditionis eiusdem ciuium erat litigatus exclamasse fertur. Correcte in quibusdam legitur exemplaribus hoc modo. Et ex diuerso quidam conditionis eiusdem cuius erat litigator. Cum uitium est non negare quod obiicitur. Hoc quoque præceptum ita est deprauatum: ut iteger sensus elici nullo pacto possit: nisi corrigatur hoc modo: ut cui loco illius cum & uicinium non uitium legatur. Colophum inquit tibi ducam & formulam scribo. Colaphum liegendum esse patet. Colaphum autem ducere pugno aliquæ percutere. Formulam uero scribere est: quod nunc uulgo dicitur libellum mittere.

nunquam fugies respexeris inquit: aut crimen obiectum: ut Cicero obiurgantibus: quæ sexagenarius pupillam uirginem duxisset: Cras mulier erit inquit. Non genus dicti: consequens uocant quidam: atque illi simile: quod Cicero Curionem semper ab excusatione ætatis incipientem: facilius quotidie prohemium habere dixit: quia ista natura sequi: & cohærere uideantur. Sed eleuandi genus est etiam causarum relatio: qua Cicero est usus in Vatiniū: qui pedibus æger cum uellet uideri commodioris ualitudinis factus: & diceret se iam bina milia passuum ambulare. dies enim inquit longiores sunt. Et Augustus nunciantibus Tarracōnensibus: palmam in ara eius enatam: apparet inquit: quæ sæpe accendatis. Transtulit crimine Cassius Seuerus. Nam cum obiurgaretur a prætore: quæ aduocati eius. L. Varro Epicureo Cæsaris amico conuicium fecissent: nescio inquit: qui conuiciati sint: & puto stoicos fuisse. Repercutiendi multa sunt genera. uenustissimum: quod & similitudine aliqua uerbi adiuuatur: ut tracallatus. Dicti Sullio: si hoc ita est: is in exilium. si non est ita: redis inquit. Elusit Cassius Seuerus obiiciente quodam: quæ ei domo sua Proculeus interdixisset: respondendo: Nunquid ergo illuc accedo. Sic eluditur & ridiculum ridiculo: ut Diuus Augustus: cum ei Galli torque aureum centum pondo dedissent: & Dolobella per iocum temptans tamen ioci sui euentum dixisset. Imperator torque me dona: Malo te inquit ciuica donare. Mendacium quoque mendacio: ut Galba dicente quadam uictoria esse uno in Sicilia quinque pedes longam murænam emisse: nihil inquit mirum. Nam ibi tam longæ nascuntur: ut his piscatores pro restibus cingant. Contraria est neganti confessionis simulatio. Sed ipsa quoque multum habet urbanitatis. Sic Afer egerat contra libertum Claudii Cæsaris: & ex diuerso quidam conditionis eiusdem: cuius erat litigator: exclamasse fertur. Præterea tu sæpe in libertos Cæsaris dicis. Nec me hercule inquit quicquam proficio. cum uitium est non negare quod obiicitur: cum & id palam falsum est: & inde materia bene respondendi datur: ut Catulus dicenti Philippo: quid latras? Furem uideo inquit. In se dicere non est fere: nisi scurarum: & in oratore utique minime probabile. Quod fieri totidem modis: quot in alios potest. Ideo hoc quæ quis frequens sit transeo. Illud uero etiam si ridiculum est: indignum tamen est homini tolerabili: quod aut turpiter aut impotenter dicitur. Quod fecisse quædam scio: qui humiliori libere aduersus se loquenti: colaphum inquit tibi ducam: & formulam

Sextus

scribo: q̄ capud durū habeas. Hic. n. dubium ē: utrum ridere audientes: an indignari debuerit. Superest genus decipiendi opinione: aut dicta aliter itelligendi: quæ sūt in oī hac materia uel uenustissima. Inopinatū & a laceffente poni solet: q̄le ē quod refert Cicero. Quid huic abest: nisi res & uirtus: aut illd̄ Afri. Homo ī agendis causis optime uestitus: & ī occurrēdo: ut Cicero. audita falsa Vatiniū morte cū Quiniū libertū eius interrogasset: recte ne oia: dicenti recte: mortuus ē inqt. Plurimus aut circa simulationē risus ē: quæ sūt uicina: & p̄pe eadem. Sed simulatio est certam opinionē animi sui imitantis. dissimulatio aliena parū se itelligere fingētis. Simulauit Afer cū ī cā subinde dicētibus: celsinā dicere cognouisset: quæ erat potēs scēmina: Quis ē inqt iste. Celsinā. n. uideri sibi uix: finxit. Dissimulauit Cicero cum Sex. annalis testis reū læsisset: & instaret idētidē accusator ei: dic Marce Tulli inqt: potes de sex. ānali. uersus tūc dicere cœpit de libro Enni ānali sexto: Qui potis ingentis cās euoluere belli. cui sine dubio frequētissimā dat occasionē ambiguitas: ut Caselio q̄ consultori dicētī. nauē diuidere uolo: pdes inqt. Sed auerti itellectus & aliter solet: cū ab asperioribus ad leniora ide flectit: ut qui interrogatus: qd̄ sentiret de eo q̄ in adulterio deprehēsus eēt: tardū fuisse respondit. Et confine ē quod dicitur per suspicionem: quale illud apud Ciceronem: querētī q̄ uxor sua e fico se suspendisset: rogo des mihi surculū ex illa arbore ut inferā. Intelligit. n. quod non dicit. Et hercle oīs false dicendi ratio ī eo ē: ut aliter q̄ ē rectū uerūq̄ dicat: quod fit totū fingendis aut nostris aut alienis persuasionibus: aut dicēdo quod fieri non pōt. Aliena finxit iuba: q̄ quærētī: q̄ ab equo suo eēt aspersus: quid tu inqt me hippocētaurū putas? Sua. C. Cassius: qui militi sine gladio decurrētī heus cōmilito pugno bene uteris inqt. Et Galba de piscibus qui cū pridie ex parte adusti & uersati postero die appositi essent: festinemus. alii subcœnant inquit. Tertium illud Ciceronis ut dixi aduersus Curium. Fieri enim certe nō poterat: ut cū declamaret: natus nō esset. Est & illa ex Ironia fictio: q̄ usus ē. C. Cæsar. Nam cū testis diceret a reo scēmina sua ferro petita: & eēt facilis respōsio: cur illam potissimū partē corporis uulnerare uoluisset? Quid. n. faceret inqt: cū tu galeam & loricam haberes. Vel optima ē simulatio contra simulantē: q̄lis illa Domitiū Afri fuit. Vetus habebat testamentū: & unus ex amicis recentioribus sperās aliquid ex mutatione tabularū: falsā fabulā intulerat: consulens eū: an primipilaris ei testator suaderet ordinare suprema iudicia: noli inqt facere. offendis illū. Iucundissima sūt autē & ex his omnibus leuia: & ut sic dixerī boni stomachi: ut aperiam de ingrato litigatori conspectū eius uitanti in foro per nomenclatorem missum ad eum. Amas me inqt: q̄ nō te uidi.

Plurimis autem circa simulationem risus est. Duo hic uerba icuria librariorum omissa reponenda uidentur. hoc modo. Plurimus autē circa simulationē & dissimulationē risus est. Sic autem legēdum esse facile indicant quæ sequuntur. Simulauit Afer cum in causa subinde dicentibus Celsinam dicere cognouisset. Aut dicere uidetur expungēdum. neq̄ enim habet quo referat: aut certe diceret est legendū. Dic M. Tulli inquit potes de Sex. Annali. Inquit uerbū expungatur. ac nūquid ut in quibusdam exemplaribus scriptum est: legat hoc modo. Dic. M. Tulli. Nūquid potes de sex. Annali. Ut caselioqui consultatori dicenti. Consultori ta syllaba expuncta legendum est. Et confine est quod dicitur per suspensionem quale. Loco & copulæ ei datius mihi uidetur esse reponēdus. Hoc autem etiam Cicero in secundo de oratore ait. Salsa sunt inquit etiam quæ habent suspensionē ridiculi absconditam. Quo in genere est illud ficuli: cui cū familiaris quidā quæreretur: quod diceret uxorem suā suspendisse se de ficu: Amabo te inquit Da mihi de ista arbore: quos seram furculos. Quod ab equo suo esset aspersus. Sic quidem recte legitur. Corrupte autem sputo ut quidam deprauarunt. Neq̄ enim sputum dicto quod subiicitur cōgruit: quo iuba innuit quendam de se iniuste queri: quīs ab equo suo sit aspersus: cū hippocentaurus non sit.

Qui militi sine gladio decurrētī. Emendate discurrēti mihi legi uideatur. Et esset facilius responsio. Facilis legendum esse nemo non uidet. An primipilaris ei testator suaderet ordinare suprema iudicia Quid sibi uelit testator hoc loco nō liquet mihi. Certe nihil sensui confert. Quare non testator: sed testamento mihi legendum uideatur.

Iucundissima sunt autē & ex his omnibus leuia. & copula uidet expungenda ac lenia non leuia legendum. Ut aperiam de ingrato litigatori conspectum eius uitanti in foro per nomenclatorem missum ad eū. Amas me inquit quod te non uidi. Corrupto huic loco sic mihi emendatio asferri posse uidetur: ut Aperiam uerbum ac de præpositio expungatur & Afer eorum loco reponatur ut legatur ut Afer ingrato

Liber

litigatori. Domitii nanque Afri dictis hoc quoque perquam simile uidetur. Et dispensatori qui cum reliqua non responderet. Ad præpositio mihi ascribenda uidetur ut ad reliqua legatur. Quæ ὑπαγωγὰ uocant. Eleganter huiusmodi dicta ὑπαγωγὰ hoc est subiectiones græci uocant. Nam qui his utitur quodam modo subigit eum quem ridet. Est gratus locus. I litteræ in i uocalem conuersione emendatur hic sensus: ut iocus legatur. Aduuant urbanitatem & uersus commode positi seu tot ut sunt. Toti legendum esse facile ex ipso percipitur sensu. Vt Ouidius ex theatra Macri carmine librum in malos poetas composuit, ut con- iunctio cum subiunctiuum expo- scit: Composuerit est legendum.

Nisi qua ulysses interuasit lentius Emédate in quibusdam codicibus legitur loco hox uerboꝝ interua- sit Létius. rate euasit laertius. Cu- ius hæreditas esset quam uocant sa- pientiam. Est non esset legendū esse facile expositio quæ sequitur osten- dit: Pro illo facilitas est. Exponit au- tē Fabius quo modo uerba sint ex parte mutata. uersus nanq; ut conie- ctare possum. Neq; enim non igno- ro unde sit sumptū: sic erat scriptus Cuius facilitas est quam uocant sa- pientiam. Pro illo autē facilitas subii- citur Hæreditas. Similes quod πᾶποι. uia dicitur. Simile littera. s. erasa legatur. Sensus autem initiū non clausula uidetur esse: ut peruer- se in exemplaribus fere distiguitur. Est autem uerbum uidetur ascribē- dum ut legatur. Simile est quod pa- roemia dicit. Vt homine in aquā lapso. De præpositio ad sensus inte- gritatem scribēda uidetur ut legat̄ ut de homine in aquā lapso. est autē hoc prouerbiū in Plano dictum. unde Horatius. Nec semel irrisus triuuis attollere curat Fracto crure planum licet illi plurima manet La- chryma. per sanctū iuratus dicat ofi- rim Credite. non ludo. crudeles tol- lite claudum. Quære peregrinum uicinia rauca reclamationat. Ex histo- ria etiam docere urbanitatem eru- ditū. Ne hic quidem locus mihi p/ batur. Fabiū. n. non docere sed duce- re scriptum reliquisse contenderim Elegantissimus nanq; erit sensus: si- leget. Ex historia etiam ducere ur- banitatem eruditum. Subabsur- da illa constant stultissimi imitatio- ne. Stultissimi superlatiuum nihil sensui congruit. Stultis autem simi- li imitatione fortasse legendum est hoc modo: Stultis simili imitatiōe.

Latus inquit oportunius. Emen- date a quibusdam oportuit legitur ut intelligamus latus oportuit uul- nerari. Iis quoq; uti belle datur.

Quid referat illud iis pronomen relatiuum. ingenue fateor. mihi non percipitur. Forsitan uero pro iis legen- dum est iurgis aut certe conuiciis. Exempla quæ subiiciuntur conuicia sunt. ut mentiris & domine.

Vt seruus Dolobellæ cum interrogaret. Passiue interrogaretur uidetur legendum. Vt Hispano obiici- enti bis ardore crimina accusatori mentiris inquit. Pro ardore acerba in quibusdam legitur codicibus.

& dispensatori: qui cum reliqua nō responderet: dicebat sub- inde nō comedi panem & aquam bibo: pasce & redde quod debes: quæ ὑπαγωγὰ uocāt. Est gratus locus: qui minus exprobrat q̄ pōt: ut idem dicenti candidato. semper domum tuam colui: cum posset palam negare: credo inq; & uerū est. Interim de se dicere ridiculum ē: & quod in aliū si abscentē diceret: urbanum non erat: quoniam ipsi palam exprobrat: mouet risū: quale Augusti ē: cū ab eo miles nescio qd impro- be peteret: ueniret contra Martianus: quē suspicabat̄ & ipsi aliquid iniuste rogaturū. Non magis inquit faciam comilito quæ petis: q̄ quod Martianus a me petiturus ē. Aduuant ur- banitatem & uersus cōmode positi: seu tot ut sūt: quod adeo facile est. ut Ouidius ex theatra Macri carmine librum in malos poetas cōposuerit: quod fit gratus: siq; etiam ambigui- tate condit̄: ut Cicero i Martiū hōiem callidū & uersutum: cum is in quadam causa suspectus esset: nisi qua Ulysses rate euasit laertius. Seu uerbis ex parte mutatis: ut in eū: qui tam- ātea stultissimus eēt habitus: post acceptā hæreditatē prius sententiam rogabat̄: cuius hæreditas esset: quam uocant sa- pientiam: p illo facilitas est. Seu fictis notis uersibus. Simile quod πᾶποι. uia dicit̄: & puerbia opportune aptata: ut ho- mine in aquam lapso: & ut alleuaret̄ roganti: tollat te qui nō nouit. Ex historia etiā ducere urbanitatē eruditū: ut Cicero fecit: cū ei testem in iudicio Verris roganti dixisset Hortensi- us: non itelligo hæc ænigmata. atq; debes inquit: cū sphynge domi habeas. Acceperat autem ille a Verre sphyn gem æne- am: magnæ pecuniæ. Subabsurda illa cōstāt stultissimi imi- tatione: & quæ nisi fingant̄ stulta sunt: ut qui mirantibus: q; humile candelabrū emisset: pransoriū erit inquit. Sed illa si- milia absurdis sunt acria: quæ tāq; sine ratione dicta ferūtur: ut Seruus Dolobellæ: cum interrogaret: an dominus eius au- ctionē proposuisset: domū inquit uendidit. Deprehēsi interi- pudorem suū ridiculo aliquo explicant: ut q; testem dicentē se a reo uulneratū interrogauerat: an cicatrices haberet: cū il- le ingentē in fœmore ostendisset: latus inquit opportunius. Iis quoq; uti belle dat̄: ut Hispano obiiciēti bis ardore crimina accusatori: mentiris inq; Et Fuluius ppiquus legato iterrogā

Sextus

at: an i tabulis quas proferebat chyrographus esset: & uerus inqt domine. Has aut accepi spēs: aut inueni frequētissimas: ex qbus ridicula ducerent. Sed repetā necesse est: infinitas eē tā false dicēdi q̄ seuerē: quas præstat p̄sona. locus. tēpus. casus deniq; q̄ est maxime uariis. Itaq; hæc ne omisissē uiderer attingi. Illa aut quæ de usu ipso & mō iocādī complexus sū: adeo ifirma: sed plane necessaria. His adiicit Domitius Marsus q̄ d̄ urbanitate diligētissime scripsit: quædā nō ridicula: sed cuilibet seuerissimæ orōi cōueniētia elegāter dicta: & pprio quodā lepore iucunda: quæ sūt qdē urbana: sed risū tamē non habēt. Neq; n. ei de risu sed de urbanitate ē opus institutū: quā ppriā esse nostræ ciuitatis & sero sic intelligi cœptam postq̄ urbis appellationē etiā si nomen propriū nō adiceret: Romā tamen accipi sit receptū: eāq; sic finit. Urbanitas ē uirtus quædam in breue dictū coacta & apta ad delectādōsq; mouēdosq; homines in oēm affectū: maxime idonea ad resistendū uel laceßendū: put quæq; res ac p̄sona desiderat: cui si breuitatis exceptionē detraxeris: oīs orationis uirtutes complexa sit. Nā sicut ista rebus & p̄sonis: quod in utrisq; oporteat dicere perfectæ eloquentiæ est. Cur autē breuem eam esse uoluerit: nescio quidē. At quam i eodē libro dicat fuisse: & i multis narrandi urbanitatē paulo post ita finit: Catonis ut ait opinionē sequutus: Urbanus hō erit: cuius multa bene dicta respōsq; erūt. Et q̄ in sermonibus. circulis. cōuiuuiis. item in cōcionibus: omni deniq; loco ridicule cōmodeq; dicet. Risus erūt qcunq; hæc faciet orator: quas si recipimus finitiones: qc̄ quid bene dicet & urbane: dicti nomē accipiet. Cæterum illi qui hoc proposuerat: cōsentanea fuit illa diuisio: ut dictorū urbanorū: alia seria. alia iocosa. alia media faceret. Nā eadem ē omniū bene dictorū. Verum mihi etiā iocosa quædā uidentur posse non satis urbane referri. Nam meo qdē iudicio illa ē urbanitas: i qua nihil absonū. nihil agreste. nihil inconditū. nihil peregrinū neq; sensu. neq; uerbis. neq; ore. gestu ue possit deprehendi: ut non tam sit in singulis dictis: q̄ in toto colore dicendi: qualis apud græcos atticifimos ille reddens athenarum propriū saporem. Ne tamen iudiciū Marci hois eruditissimi subtrahā: Seria partit i tria genera honorificū. contumeliosū. mediū. Et honorifici ponit exēplū Ciceronis quoq; p̄ Ligario apud Cæsarem. Qui nihil soles obliuisci: nisi iurias. & cōtumeliosi quod Attico scripsit de Pōpeio & Cæsare. Habeo quē fugiā. quē seq̄r non habeo. & mediū quod ἀποφειγυατικὸν uocat: & est ita cū dixerit: neq; grauem mortē accidere forti uiro posse: neq; immaturā consulari: neq; miserā sapiēti: quæ oia sunt optime dicta. Sed cur proprie nomen urbanitatis accipiant non uideo. Quod si non totus ut mihi uidet orationis color meret: sed etiā singulis dictis tribuendū est: illa potius urbana esse dixerit: quæ sūt generis eiusdē. quæ ridicula dicunt: & tamē ridicula nō sūt. De Polliōe Asinio seriis iocisq; pariter accōmodato dictū est: esse eū omniū horarum. Et de actore facile dicente ex tempore

Adeo infirma. r littera ex puncta infima mihi legendū uidetur. Quam propriā esse nostræ ciuitatis. Ait uerbū ut ascribatur sensus exposcit.

Nā sicut ista rebus & personis quod in utrisque oporteat dicere perfectæ eloquentiæ est. Corruptus hic sensus quanā ratione emendari possit: mihi sane non occurrit.

Et quod in sermonibus. Qui non quod aperte legendū esse constat. Risus erūt quicunque hæc faciet orator Erit i quibusdam legitur codicibus. Sed ne sic quidē mēdæ tolluntur. Quo autē modo remoueri possint: mihi nō liquet nisi forte quæcūq; legatur. Quasi recipimus finitiones. s ascribat ut quasi legatur ita sensu exigente.

Qualis apud græcos Atticifimos ille reddens Athenarū proprium saporem. Quāuis reddens fere legatur & recte legi uideatur: ego tamen non reddens: sed redolens legendum esse contenderim. Atticifimos autem linguæ atticæ proprietates elegantiaque dicitur. Et honorifici ponit exēplum Ciceronis quoque pro Ligario apud Cæsarem. Quo que copula ut ociosa mihi uidetur expūgenda. Et mediū quod ἀποφειγυατικὸν uocat. & est ita cum dixerit. neq; grauem mortē accidere forti uiro. Deprauatus est hic locus: qui sic emendari posse uidetur: si ita cū particula post ponatur ac dixit legatur non dixerit hoc modo. Et mediū quod ἀποφειγυατικὸν uocat: & est cum ita dixit. ἀποφειγυατικὸν autem dicitur interpretari potest. ἀποφειγυατικὸν nanque dictum acutum transfertur. unde Plutarchi ἀποφειγυατικα. De Polliōe Asinio. ut aduerbium mihi ascribendum uidetur. Sic enim nihil sensui deerit si legatur. ut de Polliōe Asinio. Exemplis nāque declarat Fabius nōnulla eē urbana: quæ tamen non sint ridicula.

Aut denique iam ab ipso dictū fuisset. Iā particulæ loco negandi aduerbiū recte in aliis scriptum est quibusdam exemplaribus. hoc modo. Aut deniq; nō ab ipso dictum fuisset. Stomachus. n. ille habet aliquid. illic nō ille ut legat uerus exigit sensus.

Ltercationis præcepta.
 a Cur subiungat altercationis præcepta: rationē primum reddit Fabius: deinde ad præcepta ipsa de altercatione tradenda redit. est autem altercari uerbis contendere. Prius que secundum quinque partium Quā loco que copulæ quis non uideat esse legendum? Quia satis cæteris præceptis in hanc quoque uidebatur esse perfectū. In quibusdam quidem exemplaribus legitur perfectū. Sed mihi recte prospectum legendum esse uidetur. ut intelligamus esse primum. Prospicere enim significat prouidere. Perpetua donatur oratio. Dominat mihi syllaba interiecta legendum esse facile est uidere. At quidam litigatoribus usi ullū modo declamandi sudorem præstitisse contenti. Deprauatum hunc esse locum facile ex eo quoque percipi potest: quod duobus modis legitur. Sed neutro recte. ut mihi quidem uidetur. Quidam. n. loco illius usi uix legentes putant se correxisse. quod an sint affectu doctorum sit iudicium. Mihi quidem illud uix sensui repugnare uidetur. Forsitan uero sic est emendandus: ut suis non usi & illum non ullū legatur. hoc modo. At quidam litigatoribus suis illum modo declamandi sudorem præstitisse contenti. Pugnāque illam decertoriam imperitis ac sæpe puellata turbæ reliquūt. Decertatoria ta syllaba interiecta legendum mihi uidetur nō decertoriam: ut in quibusdam legitur codicibus. Pullatæ quoque legatur e uocali de medio extracta. Pullatam aut turbā pragmaticos uocat. Nam oratores purpurati cedebant. Itaque uideas alios plerūque insidiis priuatis ad actiones uocari. Varia est huius quoque loci lectio. insidiis autem nullus est in hoc sensu locus. In quibusdam exemplaribus men-

ingeniū cū innumerato habere. etiā Pōpei: quod refert Marcius in Ciceronē diffidentē partibus. trāsi ad Cæsare. me timebis. Erat. n. si de re minore: aut alio animo: aut deniq; iā ab ipso dictū fuisset: quod posset inter ridicula numerari. Etiā illud quod Cicero Cotelix scripsit: reddens rationē: cur illa. C. Cæsaris tempora tā patienter toleraret. Hæc aut animo Catōis ferenda sūt: aut Cicerōis stomacho: Stomachus. n. ille habet aliquid ioco simile. Hæc quæ mouebāt dissimulanda mihi nō fuerūt: in quibus ut erraueri: legentes tamē nō decepi indicata diuersa opinio: quā sequi magis partibus liberum est.

De altercatione.

a Ltercationis præcepta poterāt uideri tūc iconhāda: cum oia quæ ad continuā orationē pertinēt: peregrinā. Nā est usus eius ordine ultimus. Sed cū sit posita in sola iuētione: neque habere dispositionē possit: nec elocutionis ornāmēta magnope desideret: aut circa memoriā & pronūciationē laboret: priusque secundā quoque partium: hanc quæ tota ex prima pēdet: tractaturus non alieno loco uideor: quā scriptores ideo fortasse alii reliquerunt: quia satis cæteris præceptis in hanc quoque uidebat esse perfectū. Cōstat. n. aut intentione aut depulsionē: de quibus satis traditū est: quæ quæquid in actione perpetua circa partibus utile ē: idē in hac breui atque concisa prout: necesse est. neque alia dicunt in altercatione: sed aliter: aut interrogando aut respondēdo. Cuius rei fere ois obseruatio in illo testiū loco excussa nobis ē. Tamē quæ latius hoc opus aggressi sumus: neque perfectus orator sine hac uirtute dici potest: paululū impendamus huic quoque peculiaris operæ: quæ quæ in quibusdam causis ad uictoriā uel plurimū ualeat. Nā ut in generalitate: in qua recte ne factū quid: an cōtra sit queritur: perpetua domiat oratio: & quæstionē finitiōis. actionis plerūque satis explicat: & oia pene in quibus de facto cōstat: aut cōiectura artificiali ratione colligitur: Ita in his causis: quæ sunt frequentissimæ: quæ uel solis extra artē partibus: uel mixtis cōtinent: asperrima in hac parte dimicatio ē. nec alibi dixeris magis mucrone pugnari. Nā & firmissima quæque memoriæ iudicis iculcanda sūt. etiā præstādū quæquid in actione promissimus. & refellenda mendacia. Nusquam est deniq; quæ cognoscit intentior. Nec in merito quidam: quæ in dicēdo mediocres: hac tamen altercandi præstantia meruerūt nomē patronos. At quidam litigatoribus usi ullū modo ambitiosū declamandi sudorem præstitisse contenti: cum turba laudantiū destituūt subsellia: pugnāque illā decertoriā imperitis ac sæpe pullatæ turbæ reliquūt. Itaque uideas alios plerūque insidiis priuatis ad actiones uocari. alios ad partibus. Quæ si diuidēda sūt officia: hoc certe magis necessariū ē: prout dēdūque dictū. si plus litigantibus prout minores. In publicis certe iudiciis uox illas preconis præter patronos ipsum quæ egerit citat. Opus ē igitur in primis ingenio ueloci ac mobili animo præferti & acris. Nō. n. cogitādū: sed dicēdū statim ē: & prope sub conatu aduersarii manus exigēda. Quare cū in omni parte huiusce officii plurimū

Sextus

dose legitur subleui. Mihi iudiciis maxime sensui cōuenire uidetur: eoq; magis quod iudiciis parum ab Insi diis numero similitudineq; srag; distat: & ut semel finia: iudiciis legēdū eē ex iis quæ sequunt apte colligif. ū n. duo sint genera iudicioꝝ: publicū & priuatū: utriusq; meminit fabius. Ad actōes quoq; minus bene mihi le gi uī. Ad altercatōes uero fortasse eē legēdū. sicq; sēsus itegritas exposcit. Sed ē familiariter nos nosse cās. Nos pnomē hoc loco nec cōpositōis rō admittit: nec sensui est necessariū. Alioq; & tacēdū est ergo sæpe & aliis subiiciētibus. plerūq; aut studio loquēdi fatue mō accedēdū. Hic locus adeo est corruptus: ut nullus iteger sen

facit totas nō diligenter modo: sed etiā familiariter nos nosse causas: tū in altercatione maxie necessariū est: omniū perso narū. instrumentorū. temporum. locorum habere notitiā. alioqui & tacendū est: ergo sæpe: & aliis subiiciētibus. plerū q; autem studio loquēdi fatue mō accedēdū: quod nunq; ac cidit ni nostra credulitate aliena stultitia erubescamus. Ne q; tantū his ipsis monitoribus clarescit. Quidā faciūt apte: quod rixemur. Videas enim plerosq; ira percitos exclaman tes: ut iudex audiat contrarium id esse: quod admoneatur: sci atq; ille q; punciaturus est in cā malū quod tacef. Quare bonus altercator uitio iracūdiæ careat. Nullus enim rationi magis obstat affectus. & fere extra causam: & plerūq; defor mia cōuitia facere: ac mereri cogit: & ipsos nonnūq; iudices i citat. Melior moderatio: ac nōnunq; etiam patientia. Neq; n. refutanda tantum: quæ e contrario dicunt: sed contēnenda. eleuanda. ridenda sūt. nec usq; plus loci recipit urbanitas. odi um mordet & pudor. contra turbantes audendum: & impu dentia fortiter resistēdum. Sunt enim quidā præduri in hoc oris: ut obstrepant ingenti clamore: & medios sermones iter cipiant: & oīa tumultu cōfundāt: quos ut non imitari: sic acri ter propulsare oportebit: & ipsorū improbitas retūdenda: & iudices uel præsidentes magistratus appellandi frequenter: ut loquēdi uices seruentur. Non est res animi iacētis: & mol lis supra modum frontis: fallitq; plerūq; quod pbitas uoca tur: quæ est imbecillitas. Valet aut in altercatōe plurimum acumen: quod sine dubio ex arte non uenit. Natura enim nō docetur. arte tamen adiuuatur: in qua præcipuū est semper id in oculis habere: de quo quæritur: & quod uolumus effice re. Quia propositum tenentes in rixam nō ibimus: nec cau sã debita tempora conuitiando conteremus: gaudebimusq; si hoc aduersarius facit. Omnia tempora fere parata sūt me ditatis diligenter quæq; aut aduerso dici aut responderi a no bis possint. Nonnūq; tamen solet hoc quoq; esse artis genus: ut quædã in actiōe dissimulata subito in altercãdo proferan tur. Et iopinatis eruptionibus aut ex insidiis citissimo facto si millimū. Id aut tū faciendum est: cū est aliquid cui respōderi

iūctio uidet reponēda. ut legat. Nã est res animi iacentis. Aliqd aut aliud quoq; huic sensui mihi deesse uidet. Neq; n. hic picipit: quæ sit res animi iacētis. Valet aut ut altercatōe. In præpō loco ut legat ut i qbusdã recte exēplaribus est scriptū. Et quod uolumus efficere. uolumus i uocali expūcta legat. Nec cã debita tēpora Causã e uocali ascripta legat. Oīa tēpora fere parata sūt meditatatis diligēter quæq; aut aduerso dici aut re spōderi a nobis possint. Ex præpō ascribēda est: ut ex aduerso legat: id qd i qbusdã exēplaribus scriptū iuenit.

Potuerat autem si tempus ad disponendum fuisset. Nam quod fideliter firmum est: a primis statim actionibus arripere optimū est: quo sapius diutiusque dicat. Illud uix saltem præcipiendum uidetur: ne turbidus: & clamorosus tantum sit altercator: & quales facti sunt: quæ litteras nesciunt. Nam improbitas licet aduersario molesta sit: iudici inuisa est. Nocet etiam diu pugna in his quæ optinere non possis. Nam ubi uinci necesse est: expedit sedere: quia siue plura sunt de quibus quaritur: facilius erit in cæteris fides: siue unum: mitior solet irrogari poena uerecundiæ. Nam culpam præsertim deprehensam pertinaciter tueri culpa altera est. Dum stat acies multi in re consilii atque artis est: ut errantem aduersarium trahas: & ire quam longissime cogas: ut uana iterum spe exultet. Ideo quædam bene dissimulantur instrumenta. Instant enim: & sæpe discrimen omne committunt: quod deesse nobis putant: & faciunt probationibus nostris auctoritate postulando. Expedit etiam dare aliquid aduersario: quod pro se putet: quod apprehendens minus maius aliquid cogat dimittere. Duas interim res proponere: quarum utralibet male sit electurus: quod in altercatione sit potentius: quam in actione. quia in illa nobis ipsi respondemus. in hac aduersarium quasi confessum tenemus. Est in primis acutum uidere: quo iudex dicto moueat. quod respuat. quod ex uultu sapientissime: & aliquando etiam dicto aliquo factoue eius deprehendit. & instare perficientibus: & ab his quæ non adiuuant: quam molissime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque ut remedia proinde perseuerent adhibere uel desinant: ut illa recipi uel respui uideat. Nonnunquam si rem euoluere proposita facile non sit: inferenda est alia quaestio: atque in eam si fieri potest: iudex auocandus. Quod cum respondere non possis agendum est: nisi ut aliud inuenias: cui aduersarius respondere non possit. In plerisque iudex est auocandus: ut dixi: quæ circa testes & locos & personas modo distat: quæ hic patronos: iter se certamen: illic pugna iter testem & patronum. Exercitatio uero huius rei longe facilius. Nam est utilissimum frequenter cum aliquo: quæ sit studiosus eorundem: sumere materiam uel ueram uel etiam fictam controuersiam. Et diuersas partes altercationis modo tueri: quod idem etiam in simplici genere quaestionum fieri potest. Ne illud quod ignorare aduocatum uolo: quo quæque ordine probatio sit apud iudices præferenda: cuius rei eadem in argumentis ratio est: ut potentissima prima: & summa ponantur. Illa enim ad credendum præparant iudicem. hæc ad pronuntiandum.

De iudicio & consilio.

Exercitatio uero huius rei. Pro exercitatio ut legatur exercitatio ne admodum est quidem.

Cuius rei eadem in argumentis ratio est. Aut in præpositio solum eranda uidetur ut legatur. cuius rei eadem argumentis ratio. aut loco eius cum præpositio reponenda. hoc modo cum argumentis.

Is pro nostra facultate tractatis. Eorum confutat Fabius in hoc capite opinionem: qui iudicium inuentioni subiunxerunt: quæ que oratori consilium sit necessarium ostendit.

Præcipiam communia. Non uerba tantum hoc loco: sed uersus quoque ipsi sunt transpositi ac perturbati: Sic autem sunt in ordinem redigendi. Præcipiam igitur ne quod effici non potest: aggrediamur: ut contraria uitemus: & communia. nequid in eloquendo corruptum obscurumque sit. Referatur oportet ad sensus qui non docentur.

non statim possit. Potuerat autem si tempus ad disponendum fuisset. Nam quod fideliter firmum est: a primis statim actionibus arripere optimū est: quo sapius diutiusque dicat. Illud uix saltem præcipiendum uidetur: ne turbidus: & clamorosus tantum sit altercator: & quales facti sunt: quæ litteras nesciunt. Nam improbitas licet aduersario molesta sit: iudici inuisa est. Nocet etiam diu pugna in his quæ optinere non possis. Nam ubi uinci necesse est: expedit sedere: quia siue plura sunt de quibus quaritur: facilius erit in cæteris fides: siue unum: mitior solet irrogari poena uerecundiæ. Nam culpam præsertim deprehensam pertinaciter tueri culpa altera est. Dum stat acies multi in re consilii atque artis est: ut errantem aduersarium trahas: & ire quam longissime cogas: ut uana iterum spe exultet. Ideo quædam bene dissimulantur instrumenta. Instant enim: & sæpe discrimen omne committunt: quod deesse nobis putant: & faciunt probationibus nostris auctoritate postulando. Expedit etiam dare aliquid aduersario: quod pro se putet: quod apprehendens minus maius aliquid cogat dimittere. Duas interim res proponere: quarum utralibet male sit electurus: quod in altercatione sit potentius: quam in actione. quia in illa nobis ipsi respondemus. in hac aduersarium quasi confessum tenemus. Est in primis acutum uidere: quo iudex dicto moueat. quod respuat. quod ex uultu sapientissime: & aliquando etiam dicto aliquo factoue eius deprehendit. & instare perficientibus: & ab his quæ non adiuuant: quam molissime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque ut remedia proinde perseuerent adhibere uel desinant: ut illa recipi uel respui uideat. Nonnunquam si rem euoluere proposita facile non sit: inferenda est alia quaestio: atque in eam si fieri potest: iudex auocandus. Quod cum respondere non possis agendum est: nisi ut aliud inuenias: cui aduersarius respondere non possit. In plerisque iudex est auocandus: ut dixi: quæ circa testes & locos & personas modo distat: quæ hic patronos: iter se certamen: illic pugna iter testem & patronum. Exercitatio uero huius rei longe facilius. Nam est utilissimum frequenter cum aliquo: quæ sit studiosus eorundem: sumere materiam uel ueram uel etiam fictam controuersiam. Et diuersas partes altercationis modo tueri: quod idem etiam in simplici genere quaestionum fieri potest. Ne illud quod ignorare aduocatum uolo: quo quæque ordine probatio sit apud iudices præferenda: cuius rei eadem in argumentis ratio est: ut potentissima prima: & summa ponantur. Illa enim ad credendum præparant iudicem. hæc ad pronuntiandum.

Is pro nostra facultate tractatis non dubitasse transire pertinens ad dispositionem: quæ ordine ipso sequitur: nisi uereret: ne quoniam fuerunt quæ iudicium inuentioni subiungerent: præterisse hunc locum quibusdam uideret: qui mea quod opinione adeo partibus operis huius omnibus conexus ac mixtus est: ut ne a se detrahitur quod aut uerbis saltim singulis possit separari: nec magis arte tradit: quam gustus aut odor. Ideoque nos quod in quibusque re sequendum cauendumque sit docemus: ac deiceps docebimus: ut ad ea iudicium dirigat. Præcipiam igitur ne quod effici non potest aggrediamur: ut contraria uitemus & communia: nequid in eloquendo corruptum obscurumque sit. Referatur oportet ad sensus: qui non docentur, nec multum a iudicio credo distare consilium.

Septimus

pro Ctesiphonte orationem: uidetur fortasse obscurior: pauca quibus maxime perspicuus fiat: subiicere non grauabor. Cum Ctesiphon Demosthenem ut optime de rep. meritum Dionysio: die in Dionysii ipsius Theatro in omnium graecorum conspectu: qui ad celebranda Dionysia conuenerant coronandum censuisset: ab Aeschine Demosthenis inimico fuit accusatus: quod diceret eum contra leges fecisse. Demosthenem namque operi publico praesuisse: neque ullam reddidisse rationem. Legem autem extare: quae eos: qui reddendis administrationis suae rationibus obnoxii sint: prohibeat coronari. Alteram praeterea legem esse qua cauetur: ut qui a po-

culator a iure quo uidebatur poterior coeperit: patronus oia uel pene omnia ante ius posuerit: quibus iudicem quaestioni legum praepararet. Aliud enim alio docere prius expedit: alio qui semper petitoris arbitrio diceret. Denique in accusatoe: ut uacuum se uterque defendat priusquam aduersarium arguat: omnium rerum necesse est ordinem esse diuersum. Igitur quod ego sum secutus partim praecipitis: partim usurpatum ratione cognoueram: promam: nec unquam dissimulaui. Erat mihi curae in controuersis forensibus nosse omnia: quae in causa uersarentur. Nam in schola certa sunt & pauca: & ante declamationem exponuntur: quae themata graeci uocant. Cicero proposita. Cum haec in conspectu quodammodo collocaueram: non minus pro aduersa parte: quam pro mea cogitabam. Et primum quod non difficile dictu est: sed tamen ante omnia intuendum constituebam: quid utraque pars uellet efficere. Tum per quid. Hoc modo cogitabam: quid primum petitor diceret. Id aut confessum erat aut controuersum. Si non confessum: poterat ibi esse quaestio. Transibam ergo ad responsum partis alterius. idem intuebar. nonnunquam etiam: quod inde optinebatur: confessum erat. Vbi primum coeperat non conuenire: quaestio oriebatur. confessum erat. Id tale est. Occidisti hominem. occidi. conuenit. transeo. Rationem reddere debet reus quare occiderit. Adulterum inquit cum adultera occidere licet. legem esse certum est. Tertium iam aliquid uidentum est: quo pugna consistat. Non fuerunt adulteri. Fuerunt. quaestio. de facto abiigit. coniectura est. Interim & ego tertium: confessum est adulteros fuisse. Sed tibi inquit accusator illos non licuit occidere. Exul-

pulo Atheniensi coronandus censeatur: in concione coronetur. qui uero a senatoribus in senatu. Alibi aut non licere quem coronandum declarari. Ad haec laudes quibus sit Demosthenem persecutus falsas esse. Neque enim recte ab eo reip. negotia administrari: sed ipsum & munera accipere & multorum malorum ciuitati causam esse. Hoc uero ordine usus est Aeschines: ut primum de legibus ipsis uerba faceret. deinde de rep. male administrata. Exigebat autem ut eodem ordine Demosthenes responderet. Ipse uero a reip. administratione initium sumpsit. & rursus in fine ad eam ex arte orationem conuertit. In medio autem quae legibus ipsis opponenda erant collocauit. Ad illud autem iudicium concursus dicitur e tota graecia esse factus: ut scribit Cicero qui etiam utraque orationes e graeco in latinum uertit. Sed temporum infelicitate amissae: nuper a Leonardo Aretino fuerunt interpretatae. Denique in accusatoe: ut uacuum se uterque defendat priusquam aduersarium arguat: omnium rerum necesse est ordinem esse diuersum. Ego aliquid in hoc sensu desidero: quod in exemplaribus non inuenitur: quodque haecenus huic loco necessarium esse minime est animaduersum: quod sane quae graue flagitium est: cum nullus integer sanus uel sensus: nisi id quod deest: ascribat: elici possit. Quo namque modo in accusatione necesse est rerum ordinem esse

diuersum: ut uacuum se uterque defendat priusquam aduersarium arguat? Certe hoc non est necesse: cum defensor accusatoris ordinem in respondendo sequi interdum pulcherrime possit. Quonam igitur pacto corrigendus est hic locus? An mutua nomen ut in illis disputationibus nostris: quae circumscribuntur diximus: est ascribendum? Nam in mutua accusatoe: quae *αντικατηγορια* dicitur: necesse est ordinem esse diuersum. Quare mutua adiectiuum: uel refragantibus exemplaribus ascribendum mihi uidetur: ut legatur. Denique in mutua accusatione. In mutua namque accusatione id est necessarium: quod in simplici accusatione contingens. Sed de hoc uel nimium: cum ex uerbis quoque ipsius Fabii sic esse legendum diligenter intuenti facile appareat: praecipueque ex his quae inferius de mutua praecipit accusatoe. Quo in genere inquit semper prior debet esse defensio. Primum quia natura potior est salus nostra quam aduersarii pernicietas. Deinde quia plus habemus in accusatoe auctoritatis si prius de innocentia nostra constiterit. Postremo quia ita demum duplex causetur: & quae sequuntur. Itaque quod ego sum secutus partim praecipitis. partim usurpatum ratione cognoueram. promam. Si non confessum poterat ibi esse quaestio. Sic quidem & publice quoque legitur: sed non sine maximo errore: qui sane ex iis quae sequuntur: facile deprehenditur. Transibam inquit ad responsum partis alterius. Quid enim opus est transire ad responsum alterius partis: si ibi potest esse quaestio? Quae rationis namque pars altera utrique parti semper est tuenda. Quare illud non aduerbium in tertium locum mihi uidetur referendum. hoc modo. Si confessum: non poterat ibi esse quaestio. Interim & ego

tertium confessum est. Ergo legendū esse ac illi copulā & præponendū facile est uidere: hoc modo. Interim ergo & tertium confessum est.

Coniuncta. hic distinguendū est. Sicut enim intelligit. coniuncta quæstio est. Statim autem huius exemplum infertur. Lege de sicariis commisit. L. Varenus. Est autē hæc peculiaris iuriscōsultorum locutio lege committere hoc est in legem. Lege uero Cornelia de sicariis ac ueneficiis tenetur ut inquit Marcellus ad legem corneliam: qui hominē occiderit: cuiusue dolo malo incēdium factum erit: quiue hominis occidendi furtiue faciendi causa cū telo ambulauerit. Aliud a iure actionis excludit. A præposito mihi excludenda ex hoc contextu uidetur. Tūc. n. iure actionis excludimus crimē: quā neque negari neque defendi potest cū aliquo iuris remedio elabimur: ut non uideatur iure actio intendi: ut in tertio Fabius ait. In quo genere agenti est dispiciendum quid quoque loco diluat. Quod pertinet ad doctorem. non plane dissentio a Celso. Quidam doctorem in actorem commutant & recte quidem. Nam actor proprie dicitur qui prior agit: siue sit accusator: siue petitor.

Anteactæ uitæ crimina plerumque prima impugnanda sunt. Ne huic sensui contraria sint quæ sequuntur: impugnanda expungatur ac eius loco purganda reponatur hoc modo. Anteactæ uitæ crimina plerumque prima purganda sunt: ut id de quo laturus est sententiam iudex: audire propitius incipiat. Si unum: iure quæstionē instituamus an in scripto. Pro iure in re i quibusdam exemplaribus emendate legitur. Si iure negādum sit quod obiicitur aut tuendū. In re hic quoque pro iure & an legendum est loco aut distiūctiua. hoc modo. Si in re negādum sit quod obiicitur an tuendū.

Et in ea de uerbis ac uoluntate quærat. An loco ac copulæ legat.

Vt in *αυτινομια* hoc est in cōtrariis legibus. Nā græci *αυτινομια* uocant quod nos cōtrarias leges appellamus. Quodque de argumētis probationum loco concessi. Quid sibi uult illud loco probationū. Nōne

enim eras & ignominiosus. de iure quæritur. At si prius dicenti occidisti: respondeat. non occidisti: statim pugna est. Sic explorandū est ubi controuersia incipiat: & cōsiderari debet quæ primam quæstionem facit. Intentio simplex. Occidit Saturnium Rabirius. cōiuncta lege de sicariis cōmissit. L. Varenus. Nam. C. Varenus occidendo & Cn. uulnerando: & Salarium item occidendo cadit. Nam sic diuersæ propositiones erūt. quod idem de petitionibus dictum. Verū ex coniuncta propositione: plures esse quæstiones ac status possūt: si aliud negat reus. aliud defendit. aliud a iure actionis excludit. In quo genere agenti est dispiciendum: quid quoque loco diluat. Quod pertinet ad doctorem. Non plane dissentio a Celso: qui sine dubio Ciceronem ē secutus. Instat tamen huic parti uehementius: ut putet primo firmum aliquid esse ponendū. summo firmissimum. imbecilliora medio. quia & initio mouendus sit iudex: & summo impellendus. At pro reo plerumque grauissimum quidque primum mouendum est: ne illud spectans iudex reliquorum defensionem sit auersior. Interim tamen & hoc mutabitur: si leuiores illa palam falsa erunt. grauissimi defensio difficilior: ut detracta prius accusatoribus fide aggrediamur ultimum: iam iudicibus omnia uana esse credentibus. Opus erit tamen præfatione: qua & ratio reddat dilati criminis: & promittatur defensio: ne id quod nō statim diluemus. timer e uideamur. Ante actæ uitæ crimina: plerumque prima impugnanda sunt: ut id de quo laturus est sententiam iudex audire propitius incipiat. Sed hoc quoque pro Varenus Cicerō i ultimum distulit: nō quid frequentissime: sed quid tum expediret intuitus. Cum simplex intentio erit: uidendum ē: an unū aliquid respondeamus. an plura. Si unum in re quæstionem instituamus: an in scripto. Si in re negādum sit: quod obiicitur: an tuendū. Si in scripto: in qua specie iuris pugna sit: & in ea de uerbis ac uoluntate quærat. Id ita consequemur si intuiti fuerimus: quæ sit lex: quæ litem faciat: hoc est qua iudicium sit constitutum. Nam quædam in scholasticis ponuntur ad coniungendam modo actæ rei seriem: ut pater expositum: qui agnouerit: solutis alimentis recipiat. Minus dicto audiētem filium liceat abdicare. Qui expositum recepit: imperat ei nuptias locupletis propinqui. ille ducere uult filiam pauperis educatoris. Lex de expositis ad affectum pertinet. Iudicium pendet ex lege abdicationis. Nec tamen semper ex una lege quæstio est: ut in *αυτινομια*. His spectatis apparebit circa quæ pugna sit. Coniuncta defensio est: qualis pro Rabirio. Si occidisset recte fecisset. sed nō occidit. Vbi uero multa cōtra unā propositionem dicimus: cogitandū est primū quicquid dici pot. tū ex his quo quicquid loco dici expediat ordinādum: in quo nō idē sentio: quod de propositionibus paulo ante: quodque

Septimus

omnia argumenta sunt loco probationum ac potius probationes. An sic est intelligendum loco probationū hoc est: ubi de pbatōibus est ptractatū. Nā i quito hoc idē Fabius tradit his uerbis. Quæsitū etiā potētissima argumēta primone ponēda sint loco: ut occupēt aīos, an sūmo: ut idē dimittāt, an pta primo sūmoq; ut Ho-merica dispōne in medio sint ifirma, an a minimis crescāt. Quæ put rō causæ cuiusq; postulabit: ordinabūtur: uno ut ego cēseo excepto: ne a potētissimis ad leuissima decrescat ofo. Nam ius quæstionū, uis legat: ut potestas firmitasq; itelligat. Fingenos postq; tractauimus remittere. Eā ascribamus ut in aliis legif exēpla-

rib;: ut hic quoq; legat eā rmittere. de argumētis pbatōnū loco concessi: aliquādo nos icipere a firmioribus. Nā ius quæstionū pcescere debet: & ad potētissima ab ifirmissimis puenire: siue sūt eiusdē generis: siue diuersi. Iuris aut quæstioēs solēt esse nōnūq; ex aliis atq; allis cōfictiōibus, facti semp idem spectat. i utroq; genere similis ordo ē. Sed prius de dissimilibus: ex quibus infirmissimū q; q; primū tractari oportet. Ideoq; q;sdam quæstioēs executi donare solemus & concedere. Neq; enim transire ad alias possu- mus: nisi omissis prioribus. Quod ipsū ita fieri oportet: non ut damnasse eas uideamur: sed omississe: q; possimus etiam sine eis uincere. Procurator alicuius pecuniam petit ex fce- nore hæreditario, potest incidere quæstio an huic esse pro- curatorem liceat, finge nos postq; tractauimus remittere: uel etiā cōuinci, quæret an ei cuius nomine litigat: pcuratorem habendi sit ius. Discedamus hic quoq; recipit natura quæsti- onem: an ille cuius noīe agit hæres sit fceeneratoris: an ex asse hæres. Hæc quoq; concessa sint. Quæret an debeat. Cōtra nemo tā demēs fuerit: ut cū id quod firmissimū duxerit se ha- bere & remittat illud: & leuiora trāscendat. Huic in schola si- mile est. Nō abdicabis adoptatū: ut hūc quoq; nō uirū fortē, ut & fortē nō quicūq; uolūtati eius nō paruerit: ut in alia oīa subiectus sit, nō pp opinionē, non propter talē opinionē, hæc iuris quæstionū differentia ē. In factis aut ad idē tēdētia sūt plura. Ex qb; alq; citra sūmā qōnē remitti solēt: ut si is cū quo furti agrī dicat, p ba te habuisse, pba te pdidisse, pba te furto pdidisse, pba te mea fraude. Priora, n. remitti possūt, ultia nō possūt. Solebā & hoc facer præcipue: ut uel ab ultia spē (Nā ea fere ē quæ continet cām) retrorsū quærerē usq; ad primā generalē quæstionē: uel a genere ad extremā speciē descēde- re: etiā in suasoriis: ut deliberat Numa an regnū offerētibus romanis recipiat. Primū id est genus: an regnandum, an in ci- uitate aliena, an romæ, an laturi sint romani talē regē. Simili- ter & in cōtrouerſiis. Optet enī uir fortis alienā uxore. Vltia spē ē an optare possit alenā uxore. Generale ē an qcqd opta- uerit: accipe debeat, idē an ex priuato, an nuptias, an maritū habētē. Sed hoc nō quēadmodū dr: ita & quærit. Primū, n. occurrit fere: quod est ultimum dicendum: ut hoc, nō debes alienam uxorem optare. Ideoque diuisionem perdit festina- tio. Non oportet igitur offerentibus se contentum eē. Quæ- ret aliquid ne ultra sit, ne uiduam quidem: adhuc plus si ni- hil ex priuato, ultimum retrorsum: quod idē a capite pri-

Cōtra nemo tā demens fuerit ut cū id qd firmissimū duxerit se hēe & remittat illud & leuiora trāscen- dat. Mēdis scater hic sensus: quæ sic qdē posse tolli uident: si cū ac & cō- iūctioes atq; illud pnomē expun- gant, ad uero pp ascribat hoc mō. Cōtra nēo tā demēs fuerit: ut id qd firmissimū duxerit se hēe remittat: & ad leuiora trāscēdat. Huic i scho- la simile ē, nō abdicabis adoptatū ut hūc quoq; nō uirū fortē ut & fortē nō quicūq; uolūtati eius nō paruerit ut in alia oīa subiectus sit, nō p pte r opinionē, nō ppter talē opinionē. Adeo cōfusus est hic locus totq; fla- gitiis iplicitus: ut mihi itelligi non posse uideat, nisi emēdatio aliqd af- ferat claritatis. Ac primū qdē mē- brū recte legif secūdū uero illud, ut & fortē, emēdat si illa ut pricula ex- primo in tertiū locū trāsserat ac lo- co eius tuæ legat, hoc mō, & fortē ut nō quicūq; uolūtati tuæ nō parue- rit. Tertio uero membro quicūq; hæ- dictioēs mihi deesse uident: quæ nō si ascribant neq; sēsus iteger hēbit neq; figura q; utif Fabius: custodief Cū, n. hæ quæstiones p gradationē explicent: necesse est: ut ultima prio- ris mēbri uerba: i pncipio sequētis repetant: id qd i prioribus mēbris factū eē patet. Quare in hoc quoq; tertio mihi supioris mēbri ultima uerba spetēda uideēt, hoc mō, & qui nō puerit: ut nō i alia oīa subiectus sit. Illud, n. nō negādi aduerbiū hic quoq; ē prætermisū. Hæc uero qō- nes ad eā spectāt cām quā paulo āte exposuit Fabius. In q̄rto mēbro: ut pricula solū dīsidrat: hoc mō: nō pp opinionē: ut nō pp talē opionē. Pri- ora, n. rmitteri possūt, ultia nō possūt Rectius i qbusdā legif exēplarib; ul- timū nō pōt, Oēs, n. qōnes pter ulti- mā remitti possūt. Primū idē ge- nus ad regnādū. Id ē nō idē, & an lo- co ad ppōnis legēdū ē, hoc mō. Pri- mū id ē genus. An regnādū. Hoc āt idē & Aristoteles Topicor, ii. cēset eē faciūdū. Quæret aliqd ultra, t līa expūcta q̄re i qbusdā recte legif exē- plarib;. Cōmune tyrānū occidit. Quamuis est uerbum eleganter

sæpenumero p̄termittat̄
 tamē hoc loco mihi ascri
 bēdū uī: ut legamus Cōe
 ē. Te iisse ad hostes fate
 ris & iisse claret. Clā ad
 uerbiū sēsus exposcit. uer
 bū uero claret aspernat̄.
 Quæ si aios occupauit:
 p̄pe aures ipi defēsioni p̄
 cludunt̄. Occuparit legē/
 dū mihi uī. Solebā id
 qđ fieri i argumētis dixi: i
 tota facere materia p̄posi
 tis: extra q̄ nihil eēt oib̄.
 Sic qđ recte legi plerisq̄
 uī. ego uero ut particulā
 ascribēdā puto: & sup̄eēt
 nō sup̄eē legēdū. hoc mō.
 ut p̄positis extra q̄ nihil
 eēt oib̄. Deide cæteris re
 motis solū id sup̄esse: qđ
 credi uolebāt. Aut itus
 ueniēte aliq̄ ptate. Inter
 ueniēte legēdū esse q̄s nō
 uidet̄. Præuaricari at̄ ē ue
 ra crimina abscondere ut
 scribit Martianus ad se
 natuconsultū turpilianū
 Accusatōz̄ iqt̄ temeritas
 trib̄ modis detegit̄ & tri
 b̄ poenis subiicit̄. Aut. n.
 calūniā. aut p̄uaricant̄
 aut tergiuersat̄. Calūnia
 ri ē falsā crimina itēdere.
 Præuaricari ē uera crimi
 na abscondere. Tergiuersa
 ri i uniuersū ab accusatōe
 desistere. ulpianus uero d̄
 uerbōz̄ significatōe iqt̄.
 p̄uaricatores eos appella
 mus: q̄cām aduersariis su
 is donāt. a uaricādo. n. p̄
 uaricatores dci. Callistra
 tus uero libro. xlvii. de p̄
 uaricatorib̄ sic d̄scribit.
 Præuaricator ē q̄si uarica
 tor q̄ aduersā ptē adiuuat
 p̄dita cā sua: qđ nomē la
 beo. a uaria certatiōe tra
 ctū ait. Nā q̄ p̄uaricat̄ ex
 utraq̄ pte cōsistit. Quin
 imo ex aduersa. Et ue
 lut reiectōe facta ad opti
 mū puenire. Similitudo
 ex iudiciis sūpta ē: ubi cū
 iudices suspecti s̄: reiciū
 tur. p̄ti a reo: p̄ti ab actore
 Multis milibus uersuū
 scio apđ quosdā quæsitū
 esse: quo modo inuenire
 mus utra ps dberet prior

mū ē nihil iniquū. Itaq̄ p̄pōe uisa: qđ ē facillimū: cogitemus si fieri
 pōt qđ naturale sit primū respōderi. Id si tanq̄ res agat̄ & nobis ip̄s
 respōdēdi necessitas sit: itueri uolumus: occurrit. Si id nō cōtingerit: se
 ponamus id quod primū se obtulerit: & ipsi nobiscum sic loquamur.
 Quid si hoc nō eēt. id iterū & tertiū: & dū nihil sit reliq̄. Itaq̄ iferio
 ra quoq̄ scrutabimur: quæ tractata faciliorem nobis iudicē i summa
 quæstiōe faciēt. Nō dissimile huic ē: & illud præceptū: ut a coibus ad
 p̄pria ueniamus. Fere. n. coia generalia sūt. Cōe ē tyrānū occidit. p̄
 priū uix: tamē tyrānū occidit. mulier occidit. uxor occidit. Solebā &
 excerpe qđ mihi cū aduersario conuēiret: si mō id p̄ me erat: nec solū
 premere cōfessionē: sed p̄tiedo multiplicare: ut i illa cōtrouersia. Dux
 q̄ cōpetitorē p̄rem i suffragiis uicerat captus ē. Eūtes ad redimēdum
 eū legati obuiū habuerūt p̄rem reuertētē ab hostibus. legatis dixit. se
 ro itis. excusserūt illi p̄rem: & aux̄ i sinu eius iuenerūt. ipsi p̄seuerant
 ire quo itēderāt. iuenerūt ducē crucifixū: cuius uox fuit. Cauete p̄di
 torē. reus ē pater. Quæ cōueniūt: p̄ditio nobis p̄dita ē: & prædicta
 a duce. quærimus p̄ditorē. te isse ad hostes fateris: & isse claret: & ab
 his icolumē rediisse. aux̄ rettulisse: & aux̄ occultū habuisse. Nam qđ
 fecit: id nōnūq̄ potētius fit i p̄pōne: quæ si aios occupauit: p̄pe aures
 ipsi defēsioi præcludūt̄. In totū aut̄ cōgregatio criminū accusatē ad
 iuuat. sepatio defēdētē. Solebā id quod fieri & i argumētis dixi: i tota
 facere materia p̄positis extra quæ nihil eēt: oibus: deide cæteris remo
 tis: solū id sup̄esse quod credi uolebā: ut in præuaricationū criminibus:
 ut absoluat̄ reus: aut inocētia ipsius fit. aut iterueniēte aliq̄ potestate.
 aut ui. aut corrupto iudicio. aut difficultate p̄batiōis. aut præuaricati
 one nocētē fuisse cōfiteris. nulla potestas obstitit. nulla uis: corruptū
 iudiciū nō quæreris. nulla p̄badi difficultas fuit. qđ sup̄est: nisi ut præ
 uaricatio fuerit. Si oia amoliri nō poterāt: tamē plura amoliebar. Ho
 minē occisū eē cōstat nō i solitudine: ut a latrōibus suspicer. nō prædæ
 gratia: q̄a ispoliatus ē. nō hæreditatis spe: q̄a paup̄ fuit. Odiū igit̄ i cā:
 q̄s inimicus. Quæ res at̄ faciliore diuisioni uia præstat: eadē iuētioni
 quoq̄ excutere q̄cqd dici pōt: & uelut reiectōe facta ad optimū pue
 nire. Accusat̄ Milo q̄ Clodiū occiderit. aut fecit: aut nō. Optimū erat
 negare. si nō pōt: Occidit ergo. Aut iure: aut iuria. Vtiq̄ iure. Aut uo
 lūtate: aut necessitare. Nā ignorātia prætedi nō pōt. Volūtus aiceps ē.
 Sed q̄a ita id hoies putāt: adiūgēda defēsio: ut id p̄ re. p̄ fuerit. necessi
 tate. subita igit̄ pugna nō præparata. alter igit̄ isidiatus ē. Vter p̄se
 cto Clodius. Videt̄ne ut ipsa rez̄ necessitas deducat ad d̄fēsionē. Ad
 huc aut utiq̄ uoluit occidere isidiatorē Clodiū: aut nō. Tutius si nolu
 it. Fecerūt ergo serui Milois neq̄ iubēte: neq̄ sciēte Milone. At hæc tā
 timida d̄fēsio detrahit auctoritatē illi: q̄ recte dicebamus occisū. Adii
 ciet̄ qđ suos q̄sq̄ seruos facei uoluisset. Hoc eo ē utilius: qđ sæpe nihil
 placet: & aliqd dicēdum ē. Intueamur ergo oia. Ita appebit aut id qđ
 optimū ē: aut id qđ mīme malū. Propōne aliq̄ndo aduersarii utēdū:
 & eē nōnūq̄ cōem eā suo loco dictū ē. Multis milibus uersuū scio apđ
 quosdā eē quæsitū: quomō iueniremus: utra ps dberet prior dicer̄: qđ

Septimus

in foro uel atrocitate formularū: uel mō petitionū: uel nouissime forte diiudicatur. In schola quæri nihil attinet: cū in declamationibus iisdē narrare & contradictiones soluere tā ab actore q̄ a possessore concessū sit. Sed in plurimis controuersis ne iueniri qdē pōt: ut i illa. Qui tres liberos habebat oratorē. philosophū & medicū: testamēto quatuor partes fecit: & singulas singulis dedit. unā eius esse uoluit: q̄ eēt utilissimus ciuitati. Contendunt: qs primus dicat. incertū est. propositio tamē certa. Ab eo. n. cuius psonā tuebimur: incipiēdum erit: & hæc quidem de diuidēdo in uniuersū præcipi possit. At quo modo iueniemus etiam illas occultiores quæstiones scilicet quo mō sentētias. uerba. figuras. colores. ingenio. cura. exercitatione. non tamen fere unq̄ nisi imprudentē fugerint: si ut dixi naturam sequi ducē uelit. Sed pleriq; eloquētiae famā affectātes: contēti sūt locis speciosis mō: uel nihil ad probationē cōferētibus. Alii nihil uitare: ac quæ i oculos occurrūt exgrēda putāt. Quod quo facilius appareat: unam de schola controuersia: non ita sane difficillimā: aut nouam proponam in exēplum. Qui reo proditoris patri non affuerit exhæres sit: Proditionis dānatus cū aduocato exulet. Reo pditionis patri disertus filius affuit. rusticus non affuit. dānatus abiit cū aduocato i exiliū. Rusticus cū fortiter fecisset: premii noīe ipetrauit restitutiōem p̄ris & fratris. Pater reuersus itestatus deceffit. petit rusticus partē bonorū. orator totū sibi uē dicat. Hic illi eloquētes qbusq; nos circa lites raras sollicitiores ridiculi uidemur: iuadent psonas fauorabiles. Actio p rustico contra disertū. p uiro forti contra ibellē. pro restituto contra ingrātū. pro eo q parte cōtentus sit: contra eū qui fratri nihil dare ex paternis uelit. Quæ oīa sunt in materia & multum iuuant. uictoriā tamē nō tradūt. In hoc quærentur sentētiae si fieri poterit præcipites uel obscuræ. Nam ea nunc uirtus est: & pulchre fuerit cum materia tumultu & clamore transactū. Illi uero quibus propositū quidē melius: sed cura in proximo est: hæc uelut innatantia uidebunt excusatum esse rusticum: qui non interfuerit iudicio: nihil collaturus patri. sed ne disertum quidem habere: quod imputet reo: cum is damnatus sit. dignum esse hæreditate restitutorem. auarum. ipium. ingrātum: q diuidere nolit cū fratre: eoq; sic merito. Quæstionem quoq; illam primam scripti & uolūtatis: q̄ non expugnata non sit sequentibus locus. At qui naturam sequetur: illa cogitabit profecto. primo hoc dicturū rusticū. Pater itestatus duos nos filios reliquit. partem iure gētium peto. Quis tam imperitus: qs tam procul a litteris: quin sic incipiat: etiam si nescierit quid sit propositio? Hanc communem omnium legem adornabit ut iustam. nempe sequetur: ut quæramus: quid huic tam æque postulationi respondeatur. At id manifestū est. Lex est quæ iubet exhæredem eē eū: qui patri proditoris reo non affuerit: tu autem non affuisti: Hanc propositiōem necessario sequit̄ legis laudatio: & eius q nō affuerit uituperatio. Adhuc uersamur i cōfessis. redeat animus ad

dicere. in ea demum hoc præceptum ē iudicia: in quibus incertum est utra pars prior agere debeat. Tria uero ea eē dicuntur cum ab aliis iure cōsultis: tum a Caio libro digestorum quinto de iudiciis. ubi quis agere uel conueniri debeat. In tribus iquit istis iudiciis familiae herciscūda. cōmuni diuidendo. finium regūdo: quæritur quis actor intelligat: quia par causa oīum uidetur. Sed magis placuit eū uideri actorem: qui ad iudicium prouocasset. Vlpianus autē subiicit. Sed cum ambo iudicium puocant: sorte res decerni solet. Quænam autē esset ea formulæ atrocitas ostēdit Iustinianus libro Codicis secundo. titulo de Formulis & ipetratiōibus actionum sublatis. Iuris Formulæ inquit aucupatione syllabæ insidiantes cū actorū actibus radicitus amputentur. At quo modo iueniemus etiā illas occultiores quæstiones? Cum interrogatione est legēdū. huic aut quæsito statim respōsum infert. Alii nihil uitare ac quæ i oculos occurrunt exquirendo putāt. Corruptus hic mihi sensus uidetur: non quod pro exquirendo non appareat legendū esse exquirenda: sed quia pro illo infinito uitare sensus integritas uitantes. & ea pro ac copula exigere uidetur. hoc modo. Alii nihil uitantes ea quæ in oculos occurrunt: exquirenda putant. Actio pro rustico. Actio quidem legitur: sed ago forsitan rectius legeretur aut Actio est mihi. Hanc cōmunem omnium legē adornabit ut iustam. Hic mihi uidetur distinguendum ac leuiter aduerbium ascribendum quō in quibusdam exemplaribus leniter legatur. hoc modo. Hanc cōmunem oīum legem leuiter adornabit ut iustam. Nempe sequatur at quæramus. Ego hoc sensus initium esse puto & quidem corruptum: non autem clausulam sensus prioris: ut plerique parum certe diligenter

intuentes sibi persuadent. Facile uero sic corrigitur ut sequetur non sequatur ac ut loco at aduersatiuæ parti-
culæ scribatur. hoc modo. Nempe sequetur ut quæramus quid huic tam æquæ postulationi respondeatur.
Sic autē sensus apertus est. Nam post inuentā ac exornatā propositionē tam iustā: consequēs est ut quæramus
quid ei possit respōderi. Nisi quia sit plane hebes. Loco quia quis est legendū: hoc modo. Nisi quis sit plane
hebes. Atq; & legē esse. Atqui legendū est atq; copula erasa. Quærendū in hac ipsa qua cōsistimus an ali-
quid iueniri possit. Igitur in quibusdā exēplaribus mihi recte ascriptū uidet. hoc modo Quærendū igit. **Trā**

seat nunc idem ille qui cogitauit ut
ait Cicero Tibicini latini modo ad
disertum. Tibicinis legendum esse
extra dubitationem est. Hoc autē
ait Cicero in oratione pro Muræ-
na iurisperitos irridens. Tibicines
uero latini a tibiis dextris transibāt
ad sinistras. Tibiarum nāque apud
priscos aliæ dextræ aliæ uocabātur
sinistræ: ut in Terentium Donatus
scribit. Nec affuisti. s. littera in. b.
conuersa abfuiisti legendum est.

Contraque disertus. Quæ cum
diphthongo scribat: ut relatiuū sit
nō copula. Videbas. n. de causa p-
nūciaffe. uidebaris sine cōtrouersia
legendū est. Et omisso specioso-
re illo genere ad utilitatē me me sū-
mitto discētiū. Stili genitiuo sensus
indigere uidetur: id quod tamen in
quibusdā legitur exēplaribus. hoc
modo. & omisso speciosiore illo sti-
li genere. Omnes adhuc quæstio-
nes ex persona petitoris ipsius dixi-
mus. ut duximus legat sensus expo-
scit. Facimus hoc sæpe in iis con-
trouersis in quibus petunt in uicu-
la: qui parētes suos non alūt. ut eū q
testimoniū in filiū peregrinātis di-
xit. eū qui lenoni filiū uendidit. De-
prauatus quidē est hic locus: tā est
plerisq; non uideat. Quid nāq; sibi
uult illud peregrinātis? Nimis ipie-
tatis locum mihi occupasse uidet:
eoq; expellendum ac eius loco ipie-
tatis reponendum. Sed ne sic quidē
mihi iteger sensus esse uidetur. Illa
enim ut particula sensum nihil ad-
iuuans & ipsa alterius locum forsi-
tan inuasit. Quare expungenda mi-
hi uidetur: & an dubitatiua coniu-
ctio loco eius reponenda. atq; itera-
to ascribenda. hoc modo. Facimus
hoc sæpe in iis controuersis in qui-
bus petuntur in uincula qui paren-
tes suos non alunt. An eum qui tes-
timonium in filiū impietatis reū
dixit: an eum qui Lenoni filiū uen-
didit. ut intelligamus: an qui non
alunt eum parentem qui testimo-
nium in filium dixit impietatis re-
um: sint uinciendi. Tunc enim ui-
deretur iniquum: si filius ulla pœ-
na afficeretur: quia non aluisset pa-
trem in se adeo crudelem. Idem dicatur de eo qui filiū uendidit lenoni. Indignus enim uidetur qui a filio ala-

petitorem: nūqd non hoc cogitet necesse ē: nisi quis sit plane
habes. Si lex obstat nulla lis est. mane iudiciū ē. atq; & legem
esse & hoc: q; ea puniat a rustico factum extra dubitationē ē.
Quid ergo dicimus? Rusticus eram. sed lex erat. Omnes cō-
plectitur. nihil proderit. Quæramus ergo nun infirmari in
aliqua parte lex possit. Quid aliud (sæpius dicā) natura p-
mittit: q; ut cum uerba cōtr a sint de uolūtate quærat? Gene-
ralis igitur quæstio uerbis an uoluntate sit standū. Sed enim
in cōmune de iure omni disputandum semper: nec unq; satis
iudicatum est. Quærendū in hac ipsa qua cōsistimus: an ali-
quid iueniri possit: quod scripto aduersetur. Ergo quisquis
non affuerit: exhæres erit. quisquis sine exceptione. iam se il-
la uel ultro offerent argumenta. Et infans filius est: & non af-
fuit: & qui aberat: & qui militabat: & qui in legatione erat.
Iam multum acti est. Posset aliquis non affuisse & hæres eē:
Transeat nunc idem ille q cogitauit: ut ait Cicero: Tibicinis
latini modo ad disertū. Ut ista cōcedam: tu nec infans es. nec
abfuiisti. nec militasti. Nō aliud occurrit q; illud. Sed rusticus
sum. Contra quod palam est dicit. Ut agere non potueris: af-
sidere potuisti. & uerum est. quare redeūdum est rustico ad
animū legum latoris. Impietatē punire uoluit. Ego autem i-
pius nō sum. Contra quæ disertus. Tu impie fecisti iquit cū
exhæreditationem meruisti: licet te postea uel pœnitētia uel
ambitus ad hoc genus optionis adduxerit. Præterea propter
te damnatus est pater. Videbaris enim de causa pronunciaf-
se. Ad hæc rusticus. Tu uero in causa damnatiōis fuisti. Mul-
tos offenderas. Inimicitias domui contraxeras. Hæc cōiectu-
ralia. Illud quoq;: quod coloris loco rusticus dicit: patris fuis-
se tale consiliū: ne uniuersam domum periculo subiiceret.
Hæc prima quæstione scripti & uoluntatis cōtinentur. Intē-
damus ultra animum: uideamusq; an aliquid iueniri præ-
terea possit. quo id modo fiat sedulo imitor quærētē: ut quæ-
rere doceam: & omisso speciosiore illo genere ad utilitatē me
summitto discentium. Omnes adhuc quæstiones ex persona
petitoris ipsius duximus. Cur non aliquid circa patrem quæ-
rimus? Dictum uero est cui qs nō affuerit: exhæres erit. Cur
nō conamur & sic quærere: nō cuiusq; nō affuerit. Facimus
hoc sæpe i his cōtrouersis: in qbus petunt in uincula: q parē-
tes suos nō alūt: ut eū q; testimoniū in filiū peregrinantis reū

Septimus

In eo de quo loquimur patre quod apprehendi potest: Quid loco illius quod legendū esse certū est. Dat aliud argumentū controuersia. e uocalis eradatur. ut controuersia legatur. Vix uidetur posse fieri ut pœna filio in eodem patre & si affuerit & si non affuerit constituta sit. Ita quidē legitur: sed ut ego sentio uitiose. Nul lus enim inde sensus integer elici potest. Sic autem emendari posse uidetur: ut in præpositio expūgatur ac eadem pro eodem & patri pro patre legatur hoc modo. uix uidetur posse fieri ut pœna filio eadem: patri & si affuerit & si non affuerit: constituta sit. Præterea lex nulla ad exules pertinet. Hoc quidem ex uariis Iuriscōsul torū scriptis colligitur: a quibus

dixit: eum qui filium lenoni uendidit. In hoc de quo loquimur patre: quod apprehēdi pōt: damnatus est. Nunquid igitur lex ad absolutos tantum patres pertinet. dura prima fronte quæstio. Non desperemus credibile est hoc uoluisse legum lato rem: ne auxilia liberorū innocentibus deessēt. Sed hoc dicere rustico uerecundum est: q̄a innocentem fuisse patrem fatetur. Dat aliud argumentū cōtrouersia. Damnatus proditiōnis cū aduocato exulet. Vix uidetur posse fieri: ut pœna filio i eodem patre & si affuerit: & si non affuerit constituta sit. Præterea lex ad exules nulla pertinet. Non ergo credibile est de aduocato damnati scriptū. An possint enim bona esse ulla exulis: scholastica in utraq; parte dubiū facit. Disertus & uerbis inhærebit: i quibus nulla exceptio est: & propter hoc ipsum pœnam esse constitutam eis q̄ non affuerunt: ne periculo exilii deterreantur ab aduocatione: & rusticū innocenti non affuisse dicet. Illud protinus non indignum quod annotet: posse ex uno statu duas generales fieri quæstioes. An quisquis? An cuiusq;. Hæc ex duabus personis quæsitæ sunt. E tertia autē quæ est aduersarii nulla oriri quæstio pōt: quia nulla fit ei de sua parte controuersia. Nondum tamen cura deficiat. Ista. n. omnia dici possent etiam non restituto patre. Nec statim eo tendamus: quod occurrit ultro: a rustico restitutum. Qui id subtiliter quæret: aliquid spectabit ultra. Nam ut genus speciem sequitur: ita speciem genus præcedit. Figamus ergo ab alio restitutum. ratiocinatiua atq; collectiua quæstio oriatur. An restitutio pro sublacione iudicii stet: & perinde ualeat: ac si iudicium non fuisset. Vbi temptabit rusticus dicere: ne impetrare quidem aliter potuisse suorum restitutionē uno premio: nisi patre: perinde ac si accusatus non esset: reuocato: quæres aduocati quoq; pœnā: tanq̄ is non affuisset: remisit. Tū uenimus ad id quod primum occurrebatur. a rustico restitutum esse patrem. Vbi rursus ratiocinamur. An restitutor accipi debeat p̄ aduocato: quando id præstiterit quod aduocatus petiit. nec improbū sit p̄ simili accipi quod plus ē. Reliq̄ iam æquitatis est. Vtrius iustius sit desiderium. Id ipsum adhuc diuidit. etiā si uterq; sibi totum uendicaret. nūc utiq; cū alter semissem. alter uniuersa fratre excluso. Sed his tractatis

speciē sequitur. Spēs apte cōstat eē legēdū. spēs nāq; genus sequitur. nō cōtra speciē genus. ut. n. si homo ē: aial est: ita non continuo si est aial: est homo. An restitutio pro sublacione iudicii stet. Sit recte in quibusdam legif exemplaribus. Et proinde ualeat ac si iudicium non fuisset. Proinde expungatur ac perinde legatur. Vbi temptauit rusticus dicere ne impetrare quidē. Temprabit legendum est: ut futuri sit tēporis. Reliqua iam

Exules ii esse pprie dicunt: quibus aq̄ & igni interdīctū est: ut sentit Paulus libro. xlviii. digestorū De publicis iudiciis. Per has. n. pœnas iqt̄ eximif caput de ciuitate. Nā cætera nō exilia sed relegatiōes pprie dicunt. Tūc. n. ciuitas retinetur. Vulpianus quoq; hoc idē sētit delegatis & fidei cōmissis. iiii. Hi q̄b; aq̄ & igni interdīctū est. i. deportati fidei cōmissū reliq̄re nō possūt. q̄a nec testamēti faciendi ius habēt. Sūt enim Apolides.

Nō ergo credibile est de aduocato dānati scriptū. Plerisq; nulla hic eē mēda uidet. Quod si est: hic sensus nihil rusticū iuuat. Quid. n. ad rusticū si nō sit scriptū de aduocato dānati: cū ipse nō fuerit aduocatus. Quare mihi multa rimāti non p̄ricula negatiua iterato ascribenda uidef hoc mō. Nō ergo credibile ē de nō aduocato dānati scriptū. Sic nāq; optime defēdit rusticus: Nihil. n. uidet ea lex: q̄ cauet: ut qui p̄i pditiōis reo nō affuerit: ex hæres sit: nocere ei: q̄ patri pditiōis dānato non affuit. Ea nanq; lex eos solū punit: q̄ p̄i pditiōis reo nō adsunt: si absol uatur. An possint. n. bona illa eē exulis scholastica in utraq; parte dubium facit. Ne hic qdē sensus ieger mihi sanusq; uidetur. Quid. n. scholastica hoc loco faciat: non uideo. Quod si paulo lōgius a dictionum similitudine mihi recedere permit terē: pro scholastica rusticus: ut sensus exigere uidetur: scribēdum esse affirmarem. Exulum uero bona cōsueuisse publicari Callistratus libro digestorum quadragesimo octauo De bonis damnatorum scribit his uerbis. Supplicii damnatione bona publicātur: cū aut uita adimif. aut ciuitas. aut seruilis condicio irrogatur. Papinianus quoq; eodem libro De interdīctis & relegatis uerba Traiani refert idē significātia. Scio inqt̄ relegatorū bona auaricia supiorū tēporū fisco uēdicata: sed aliud clamētia nostræ cōuenit. Nā ut genus

gratis ē. Sūt uidet' esse legendum

Aliquando tamen hūc ordinem mutauit utilitas, mutabit futuri tēporis uerbum sensus exposcit. Ita in generalibus scribere licet. In præpositio mihi eradēda uidet' ac loco eius de ascribēda, hoc modo. Ita de generalibus. Et quia natura prima est quæstio factum ne sit: ab hoc ordiar. Ab hac esse legēdum ne admonitione quidem est dignum. uere autem natura hæc quæstio prima est: Nā priusq̄ iuestigemus quid sit aliquid aut quale: scrutādum est diligenter an sit ut in secundo analyticorum posteriorum præcipit Aristoteles.

Coniectura omnis aut de re aut de animo est. Coniecturalis constitutionis diuisio nē ita aperit Fabius: ut nihil quod ad eam pertineat prætermittat. Minor autem eos qui hoc opus in capita distinxerunt: hanc coniecturæ diuisiōnem a superioribus uel hoc indice De coniecturæ diuisiōne appositō non seiunxisse: cum præsertim & finitionis & qualitatis diuisiōne in duo capita separarit. De animo quæri potest nisi ubi persona est. In quibusdam exemplaribus recte negatio ascripta est hoc modo. De animo quæri non potest. An atomorum concursu mundus sit effectus. Quæstio est physica: quā Democritus potissimū iuexit. Is enim atomos: hoc est: corpora quædam isecabilia: primordia regē esse putauit. Atomus autem isecabile potest interpretari ab a particula priuatiua & τὸν ὄντο secō ac diuido. An prouidentia regatur. Hoc in dubiū Epicurus primus omnium reuocauit. Deus enim nihil mortalia curare sibi persuasit. An si aliquando casurus. t. littera adiuuat ut sit legat. Hæc quoq̄ quæstio cū a priscis philosophis tum a Christianis tractatur: qui sentiunt mundum & originem habuisse & aliquando occisurū. Oīa nāq̄ orta occidāt necesse ē. Cum de aliquo hoīe quærit' quid sit. Quis non quid legendum esse constat. Neq̄ enim ambigitur: an homo sit quisq̄: sed id demum quis sit. An Figulus an Sosipater.

Quo modo an ultra oceanum, nec quid sit nec quale sit sed quis sit.

Paulo ante quid loco quis, nunc contra quis loco quid peruersē scrip- n est. Sed ne sic quidem mendis purgatur hic locus. An nanq̄ particula in suum locum referenda uidet' ac post sed coniunctionem collocanda ut legat. Quo modo ultra Oceanū nec quid sit nec quale sit: sed an qd sit. Ac ne cui sibi ipsi Fabius repugnare

etiam habet magnum momentū apud iudices patris memoriam: cum præsertim de bonis eius quærat. Erit ergo coniectura. Quamēte pater intestatus decesserit. Sed ea pertinet ad q̄litate. Alterius status instrumentū est. Plerunq̄ aut in fine causarum de æquitate tractabitur: quia nihil libentius iudices audiunt. Aliquando tamen hūc ordinem mutabit utilitas: ut si i iure minus fiduciæ erit: æquitate iudicem præparemus. Nihil habui amplius quod in uniuersū præcipere. Nūc eamus per singulas causarum iudicialium partes: quas ut persequi ad ultimam speciem id est ad singulas lites cōtrouersiasq̄ non possū: Ita in generalibus scribere licet: ut quæ i quencq̄ statū frequentissime incidant tradam. & quia natura prima quæstio est: factūne sit: ab hoc ordiar.

De coniecturæ diuisiōne.

Coniectura omnis aut de re: aut de animo est. Vtriusq̄ tria tempora præteritū, præsens, futurū. De re & generales quæstiones sunt & definitæ. i. & quæ non continentur: & quæ continentur. De animo quæri non pōt nisi ubi persona est: & de facto constat. Ergo cū de re agitur aut quid factum sit i dubium uenit: aut qd fiat: aut sit futurū: ut i generalibus An atomorum concursu mundus sit effectus. An prouidentia regatur. An sit aliquando casurus. In definitis an parricidium commiserit Roscius. An regnum affectet Manlius. An recte Verrem sit accusatus. Q. Cælius. In iudiciis præteritū tempus maxime ualet. Nemo enim accusat nisi quæ facta sunt. Nam & quæ fiant & quæ futura sint ex præteritis colliguntur. Quærit' & unde qd ortum: ut pestilētia ira deum. an i tēperie cæli. an corruptis aq̄s. an noxio terræ halitu. & quæ causa facti: ut quare ad troiam quinq̄ginta reges nauigaerint. iureiurando adacti. an exemplo moti. an gratificantes atridis. Quæ duo genera non multū inter se distant. Ea uero quæ sunt præsentis temporis si non argumentis: quæ necesse est præcessisse: sed oculis deprehendenda sūt: non egent coniectura: ut si apud lacedæmōios quærat'. An athenis muri fiant. Sed & illud pōt uideri extra hoc propositū coniecturæ genus: cū de aliquo homine quærit' quid sit: ut est quæsitū contra Vrbiniæ hæredes: si is q tanq̄ filius petebat bona: si figulus esset: an Sosipater. nā & substantia eius sub oculos uenit: ut non possit quæri an sit: quomodo: an ultra oceanū. nec qd sit. nec qle sit: sed qs sit. Verū hoc quoq̄ genus litis ex præterito pendet. An hic sit ex Vrbinia natus Clusinius figulus. Fuerūt aut tales nostris etiam temporibus cōtrouersia: atq̄ aliqua i meū quoq̄ patrociniū iciderūt. Animi cōiectura nō

Septimus

uideatur hoc ultimum quid ponitur pro aliquid. Illud prius pro definitione. Quam mente Pyrrhus foedus petat. Quærit per coniecturam & qualitatem circa modum speciem, numerum. Asterisco signatus est hic locus nisi corrigatur. Nullus enim integer sensus elici potest. Quod si qualitas legeret illo accusatio expuncto: perspicuus fuerit sensus. Qualitatem autem accipiamus quodcumque accidens: quo quidem modo quantitatem quoque complectitur: quod aperte quæ subiciuntur exempla declarant. Maius bellum troianum an Peloponnesium. Peloponnesiacum mihi uideatur esse legendum. hoc autem in principio statim sui operis Thucydides tradit. Interim separatim. Separatim ut ad quaestionem referatur legendum. Nam interdum & de facto & de facti quaeritur auctore. Interdum de facto constat, de auctore uero quaeritur: uel contra. Et cum incerta aut in extraneam uitam aut in ipsius qui perit uoluntatem. Errores quidem huius loci facile deprehenduntur: sed quoniam pacto possint emendari nota appareret. Quod si uitam expungere nobis permitteremus ut ociosam: facile reliqua corrigeretur. Nam in certa diuisim nota hypodiasoles appositae, & perit loco illius petit: cum cædis sit exemplum: uideatur esse legendum. Incertæ autem personæ idcirco nullum subicit exemplum: quod nullam recipit diuisionem nullamque præ se fert difficultatem. hoc modo. Et cum in certa: aut in extraneam aut in ipsius qui perit uoluntatem.

Ceteroq; comparatio est. Ceteroq; emendate in quibusdam legitur exemplaribus. Ut Cicero pro Varena. Si pro Varena oratio ac pro Scauro extaret: facilius perciperentur quæ a Fabio traduntur. Nunc de singulis. Hic est distinguendum: ut extrinsecus tractandum est uel simile uerbum subaudiatur. Cum pariter negatur hoc modo. Quauis sic legi solitum sit: mihi tamē corruptus hic locus esse uideatur. Qui quidem ut ego sentio ita potest emendari: si utrumque ascribat: ut legatur. Cum pariter utrumque negatur. Sic autem esse legendum facile ex iis quæ paulo ante præcepit Fabius colligi potest. In iis autem inquit quæ accusatione ac defensione constant unum est genus: in quo quaeritur & de facto & de auctore: quod iterum coniunctam quaestionem habet: & utrumque pariter negatur. Sic igitur hic quoque legendum uidetur. singulis enim membris factæ diuisionis exempla subiciuntur. Nam ut cum inter id quod ab aduersario: & id quod a nobis propositum est: quaeritur: uidetur utique alterum uerum: ita ex euerso quo defendimur: reliquum est quo premimur. Aduerso pro euerso constat quidem esse legendum. Sed ne sic quidem est sensu tollitur obscuritas: quæ ex deprauationibus oritur: nisi unum ac est uerbum ascribatur hoc modo. Ita ex aduerso unum est quo defendimur, reliquum quo premimur

Cum ex aliqua ipsa citra personā hic uerba dūtaxat transposita sunt quæ sic in ordinem rediguntur. Cū ex ipsa aliqua citra personā quoque argumenta ducuntur. Refert enim conuiuū præcesserit an tristitia. laborantium uigilia. an quies. Quid sibi uelit hoc loco participiū illud laborantium mihi non liquet. Sensum certe perturbat. Quare non eradendum quidem sed in tria uerba mihi uideretur distinguendum uocali dūtaxat ascripta. hoc modo: labor an otium. Sic enim pulcherrime cū sequentibus quadrat. Tamen si exemplaria quæ quidē ego uiderim. huic emendationi refragentur. Manifestum quis potionē dederit: quæ si ueneni fuit: nulla quæstio de auctore. Parum acute intuenti hic quidē mendis carere uidetur: eoq; hæc nus corrupte fuit lectus. Nam illa quatuor uerba. Quæ si ueneni fuit. non modo sensum non iuuare: sed magno quoque impedimento esse uidentur: ne ipsum plene percipiamus. Cum igitur penitus superuacua sint: uel refragantibus exemplaribus eradenda sunt ut legatur. Manifestum quis potionem dederit. nulla quæstio de auctore. De uno reo. consilium cogitur. Enim coniunctio icuria librariorum ommissa omnino est reponenda. Sic enim in quibusdam quoque exemplaribus legitur. De uno enim reo consilium cogitur. hoc est super uno nanque reo iudicium constituitur. Cogere nanque consilium est iudices ad iudicandum congregare. Etiam & si qui sunt qui inuicem accusent: alterum iudiciū præferre necesse est. Etiam copula cum a sensu nō agnoscatur: mihi prorsus expūgenda uidetur ac se pronomen ascribendū ut legamus. Qui se inuicē accusent. An etiam si de uno fertur. Hunc sensum corruptum esse patet. Quo nam pacto autem sit emendandus difficile est uidere. Fortasse autem sic corrigeretur si loco illius copulæ etiam sententia legatur: & feratur a uocali ascripta. hoc modo. an sententia de uno feratur. Nam qui dicit ego non occidi habet reliquam partem: ut dicat: tu occidisti. Superuacuum habet postea dicere ego non occidi. Manifeste hic aliquid sensui necessarium deest: quod ut a libraris prætermittetur illud uerbū

so quo defendimur reliquum ē quo premimur. At cū quærimus de abiguis signis cruditatis & ueneni: nihil tertium ē. Iōq; utraq; pars quod pposuit tuet. Interi aut ex re quærit: ueneficium fuerit aut cruditas: cū ex aliqua ipsa citra personā quoque argumenta ducuntur. Refert enim conuiuū præcesserit an tristitia. laborantium uigilia. an quies. ætas quoque eius qui perierit discrimen facit. Interest subito defecerit: an longiore ualitudine consumptus sit. liberior adhuc in utraq; partem disputatio: si tantū subita mors in quæstionē uenit. Interim ex persona pbatio rei petit: ut ppter ea credibile sit uenenu fuisse: quia credibile est ab hoc factum ueneficium: uel contra. Cū uero de reo & de facto quærit: naturalis ordo est ut prius factum esse accusator pbet: deinde a reo factum. Si tamen plures in persona pbationes habuerit: conuertit hūc ordinē. Defensor aut prius negabit eē factū: quia si in hac parte uicerit: reliqua non necesse habet dicere. Victo superest ut tueri se possit. Illic quoque ubi de facto tantū cōtrouersia est: quod si pbet: nō possit de auctore dubitari: similiter argumenta & ex persona & ex re ducunt: sed in unā facti quæstionē: sicut in illa cōtrouersia. Vt edū est. n. & his exemplis: quæ sunt discipulis magis familiaria. Abdicatus medicinæ studuit. cū pater eius egrotaret: desperantibus de eo cæteris medicis: adhibitus sanaturum se dixit: si is potionē a se datam bibisset. Pater acceptæ potionis epota parte dixit uenenu sibi datū. filius quod reliquū erat exausit. pater decessit. ille parricidii reus est. Manifestum quis potionē dederit: quæ si ueneni fuit: nulla quæstio de auctore. tamen an fuerit uenenu ex argumentis a persona ductis colliget. Superest tertium in quo factum esse constat aliquid: a quo sit factū quæritur. Eius rei superuacuum ē ponere exemplum: cū plurima sint huiusmodi iudicia: ut si hominem occisum esse manifestū ē: uel sacrilegiū cōmissum. Is autem quæ arguit fecisse neget. Ex hoc nascit *αντικατηγορια*. Vtque hoc factū eē conuenit: quod duo inuicem obiciunt. In quo quod de genere causarū admonet Celsus fieri id in foro non posse: quod neminē ignorare arbitror. De uno reo consilium cogit. etiā & si qui sunt: qui se inuicē accusent: alterū iudiciū præferre necesse ē. Apollodorus quoque *αντικατηγοριαν* duas eē cōtrouersias dixit. & sūt re uera secundū forense ius duæ lites. Pot tamen hoc genus in cognitionem uenire senatus aut principis. Sed in iudicio quoque nihil interest actionū utrum simul de utroque pronuncietur. an etiam si de uno fertur: quo in genere se per prior debet esse defensio. Primum quia natura potior est salus nostra quæ aduersarii perniciēs. Deinde quod plus habebimus in accusatione auctoritatis: si prius de innocentia nostra constiterit. Postremo quod ita demum duplex causa erit.

Septimus

Nā q̄ dicit ego nō occidi: habet reliquā ptē: ut dicat, tu occidisti. superuacuum habet postea dicere ego nō occidi. Hæ porro actiones constāt comparatione: ipsa comparatio non una uia ducitur. Aut enim totam causam nostram cū tota aduersarii causa componimus. aut singula argumenta cū singulis. Quorū utrum sit faciendū nō pōt nisi ex ipsius litis utilitate cognosci: ut Cicero singula pro Vareno cōparat in primo crimine. Est. n. superior p̄sona alieni cū p̄sona matris temere cōparet. Quare optimū ē si fieri poterit: ut singula uincant a singulis. Sed siquādo in ptib; laborabimus: uniuersitate pugnādū est: siue inuicē accusant: siue crimen reus citra accusationem i aduersariū uertit: ut Roscius i accusatores suos: quos reos nō fecisset: siue i ipsos quos sua manu periisse dicemus: factum deflectitur: nō aliter q̄ i iis quæ mutuā accusationem habent. Vtriusq; partis argumenta inter se cōparant. Id autē genus de quo nouissime dixi non solum i scholis sæpe tractatur: sed etiam in foro. Nam id est in causa. Neuii appiniani solum quæsitum. Præcipitane esset ab eo uxor: An se ipsa sua sponte iecisset. Cuius actionem equidem solam in hoc tēpus emiseram: quod ipsum effecisse seductū iuuenili cupiditate gloriæ fateor. Nam cæteræ quæ sub nomine meo feruntur: negligentia excipientiū in quæstum notariorum corrupte minimam partem mei habent. Est & alia duplex coniectura huic αὐτικῶν τῆ γοπίᾳ diuersa de premiis: ut in illa cōtrouersia. Tyrānus suspicatus a medico suo datum sibi uenenum torisit eum: & cum id dedisse se negaret: accersit alterum medicum. ille datum ei uenenum dixit: sed se antidotum daturum: & dedit ei potionem: qua epota tyrannus decessit. De premio duo medici contendunt. Nam ut illic factum in aduersarium transferentiū: ita hic sibi uendicantiū personæ. causæ. facultates. tempora. instrumenta. testimonia comparantur. Illud quoq; & si non est αὐτικῶν τῆ γοπίᾳ: simili tamē ratione tractatur: in quo citra accusationem quæritur: utrū factū sit. Vtraq; enim pars expositionem suam habet: atq; eā tuetur: ut in lite urbiniana: petitor dicit Clusinum figulum filium Vrbinia acie uicta: in qua steterat: fugisse: iactatumq; casibus uariis retentum etiam a rege. tandem i italiā ac patriam suam marginos uenisse: atq; ibi agnosci. Pollio contra seruisse eum pisauri dominis duobus. medicinam factitasse. manumissum alienæ se familiæ uenali immiscuisse: ac rogantem ut eis seruiret emptū. Nōne tota lis constat duarū cārū cōparatiōe & coniectura duplici atq; diuersa. Quæ autē accusantium atque defendentium eadem petentium & inficiantium ratio est. Ducitur coniectura primum a præteritis. In his sunt personæ. causæ. consilia. Nam is ordo est ut facere uoluerit. potuerit. fecerit. Ideoq; intuendū ante omnia qua-

sæpius repetitum i causa fuit. Mihi uero hæ quinque dictiones hōc in loco desiderantur. Atqui dicit. Tu occidisti. Itaq; a Fabio scriptum fuisse puto. Nam qui dicit ego non occidi: habet reliquam partem ut dicat: tu occidisti. At qui dicit tu occidisti: superuacuum habet postea dicere ego non occidi. Est enim superior persona alieni cum persona patris temere compararetur. Cum particula ascribenda & comparatur legendum uidetur. hoc modo. Est enim superior cum persona alieni cum persona matris comparatur. Hæc autem pro Vareno: ut dixi: Ciceronis oratio non extat. Vt Roscius in accusatores suos. Qui plene hoc nosse cupit: legat Ciceronis orationem pro Roscio patricidii reo. Illic enim ostendit. M. Tullius non a Roscio patrem sed ab ipsis accusatoribus fuisse interfectum. Quæ uis reos nō fecisset. Accusasset nam reum facere est accusare. Cuius actionem. Sic quidem recte legi uidetur: ut cuius causæ intelligatur. Sed quam loco cuius fortasse rectius legeretur hoc modo. Quam actionem. hoc est. Quam orationem quæ actio pronuntiatio quoque dicitur. Quod ipsum effecisse seductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor. Me ascribendum & fecisse nō effecisse legedum puto. Est & alia duplex coniectura huic αὐτικῶν τῆ γοπίᾳ diuersa. Datius ille græcus cum latino pronomine est copulatus. Non autem negandi aduerbiū ut integer uerusque sensus habeatur mihi uidetur ascribendum: quæ ex pla refragentur hoc modo. huic αὐτικῶν τῆ γοπίᾳ non diuersa. Sic autē esse legendum: facile quæ sequuntur ostendunt. Nam ut illic inquit factum in aduersarium transferentiū: ita hic sibi uendicantiū: & cætera. Sed se Antidotum daturum. Antidotum scribendum: ut sit quadrissyllabum. Antidotum proprie transfertur contra datum. Sed in frequentissimo est usu pro medicinis quæ contra uenena exhibentur: Vnde Mithridatis Antidotum. Vt in lite urbiniana petitor dicit Elusinum Figulum filium urbinia. Clusinum in quibusdam recte legitur exemplaribus. Eius autem litis actiones non extant.

Quod læsum & uulneratum reum sperauere hic inuidia opprimi posse. Hac legendum esse non hic: ne dubium quidē est ullū. Contra quam loci oriuntur sæpe a persona. prior dicit argumenta defensor: & interim generaliter. Sic quidem recte legi uides. Sed quatuor hæc uerba. Prior dicit argumenta defensor. contenderim ab imperitorum aliquo a margine in contextum fuisse transscripta. Certe perturbat sensum alias perspicuum. obliuantur ergo: sicque legatur. Contra quam loci oriuntur sæpe a persona & interim generaliter. loci uero illi sunt qui a Fabio subiiciuntur: & generales & speciales. Incredible est a filio uirum occisum. Et sensus patrem exigit pro uiro & ita in quibusdam legitur exemplaribus. sed ab uxore quoque ascribendum uidetur ut legamus a filio patre ab uxore uirum occisum.

Sed proinde paupertas humilitas. opes ut cuique ingenio uis est in diuersum trahuntur. Ubique fere in exemplaribus perinde in illud perinde: cum longe differant est permutatum. Perinde enim hic quoque legendum est.

Nec pro *εγκρισις* ducendum scelus primum. Si *εγκρισις* legendum est: ea præpositio pro omnino est expungenda. Nam *εγκρισις* duntaxat in plurali declinantur: Dicuntur autem templorum dedicationes aut earum celebritates. Et quia nihil obiicit: omisisse credi potest maledicta tanquam superuacua. A uocalis expungenda est ut qui legat. Quod Cicero multis orationibus. In præpositio ascribenda uidetur: ut in multis orationibus legatur.

Qui in omnibus malis præmebatur. In præpositio hic otiosa: in sensum superiorem transferatur. At si præponitur cur factum sit: aut falsam causam. aut leuem. aut ignotam pro reo dicet. Non a Fabio sed ab eorum

lis sit: de quo agit. Accusatoris autem est efficere: ut si quid obiecerit: non solum turpe sit: sed etiam crimini de quo est iudicium quam maxime conueniat. Nam si reum cædis impudicum: uel adulterum uocet: lædat quod est infamia: minus tamen hoc ad fidem ualeat: quam si audacem. petulantem. crudelē. temerarium ostenderit. Patrono si fieri poterit: id agendum est ut obiecta uel neget: uel defendat: uel minuatur. proximum est ut a præsentis quaestione separet. Sunt enim pleraque non solum dissimilia: sed etiam aliquando contraria: ut si reus furti prodigus dicatur aut negligens. Neque enim uidetur in eundem contemptus pecuniæ: & cupiditas cadere. Si deerunt hæc remedia ad illa declinandum est non de hoc quaeri. nec eum qui aliquando peccauerit: utique commisisse omnia. & hanc fiduciam fuisse accusatoribus falsa obiiciendi: quod læsum & uulneratum reum sperauere hic inuidia opprimi posse. Alia propositio est accusatoris: contra quam loci oriuntur sæpe a persona. Prior dicit argumenta defensor & interim generaliter. Incredible esse a filio uirum occisum. ab imperatore proditam hostibus patriam. Facile respondetur: uel quod omnia scelera in malos cadant: ideoque sæpe deprehensa sint. uel quod ingenium sit crimina ipsa atrocitate defendi. Interim proprie: quod est uarium. Nam dignitas & tuetur reum: & nonnunquam ipsa in argumentum facti conuertitur: tanquam inde fuerit spes impunitatis: sed perinde paupertas: humilitas. opes: ut cuique ingenio uis est: in diuersum trahuntur. Probi uero mores. ante actæ uitæ integritas nunquam non plurimum profuerint. Si nihil obiicietur: patronus quidem in hoc uehementer incumbet. Accusator autem ad præsentem quaestionem de qua sola iudicium sit: cognitionem allegabit. dicens neminem non aliquando cœpisse peccare: nec pro *εγκρισις* ducendum scelus primum. Hoc in respondendo. Sic autem præparabit actione prima iudicum animos: ut noluisse potius obiicere: quam non potuisse credatur. Eoque satius est omni se ante actæ uitæ abstinere conuicio: quam leuibus: aut friuolis: aut manifesto falsis reum incessere: quia fides cæteris detrahitur: & qui nihil obiicit: omisisse credi potest maledicta tanquam superuacua. qui uana congerit: confitetur uanum in ante actis argumentum: in quibus uinci quam tacere maluerit. Cætera quæ a personis duci solent in argumentorum locis exposuimus. Proxima est ex causis probatio: in quibus hæc maxime spectantur ira. odium. metus. cupiditas. spes. Nam reliqua in has species cadunt: quorum siquid in reum conueniet: accusatoris est efficere ad quicquid faciendum causæ ualere uideantur: easque quas in argumentum sumet augere. Si minus: illuc conferenda est oratio: aut aliquas fortasse latentes fuisse: aut nihil ad rem pertinere cur fecerit: si fecit: aut etiam dignius esse odio scelus: quam non habuerit causam. Patronus uero quotiens poterit instabit huic loco: ut nihil credibile sit factum esse sine causa. Quod Cicero uehementissime multis orationibus tractat: præcipue tamen pro Varenis: qui in omnibus malis præmebatur. nam & dānatus est. At si præponitur cur factum sit: aut falsam causam: aut leuem: aut ignotam pro reo dicet.

Septimus

aliquo qui sibi omnia arrogat atq; immutare nulla: cur id faciant: reddita ratione permittunt: eam præpositiōe pro fuisse ascriptā cōtenderim. Qui, n. Quintilianus sic scripsisset: cū iussissimus appareat sensus: Quis nāq; patronus nō pro reo dicit: Profecto nemo: cum etiā patroni qui præuaricant: se pro reo dicere simulēt. Ne igit Fabius tales ascribant iēptiā: præpositio ipsa p̄fus: ut sensus ueritatē integritatemq; cōfundēs eradat emēdateq; sic legat. Aut ignotā reo dicit. Causis, n. sic quoq; respōdere solemus: cū dicimus eas reo fuisse ignotas. Neq; n. qsq; ea causa mouet ad aliqd faciendū: quā ignorat. Nā quē posse reperiri qui nō metuat, oderit.

Possūt esse aliquæ iterim ignotæ. An hæredem habuerit. An accusaturus fuerit eū: a quo dicitur occisus. Si alia defecerit nō utiq; spectādas eē cās. Nam quē posse reperiri q̄ non metuat, oderit, speret, plurimos tamen hæc salua innocētia facere: neq; illud ē omitterendū: nō oīs causas in oībus p̄sonis ualere. Nā ut alicui sit surandi cā paup̄tas: non erit idē in Curio Fabricioq; momētū. De cā prius an de persona dicendū sit quæritur: uariēq; est ab oratoribus factū, a Cicerōe etiā prælatæ frequēter causæ. Sed mihi si neutro litis conditio præponderet: secūdū naturam uidet̄ incipere a persona. Nā hoc magis generale est: rectorq; diuisio. Aut nullū crimē credibile, aut hoc. Pōt tamen id ipsū sicut plerūq; uertere utilitas. Nec tantū causæ uolūtatis sūt quærendæ: sed interi & erroris: ut ebrietas & ignorantia. Nam hæc ut in qualitate crimē eleuāt: ita in cōiectura premūt, & persona q̄dem nescio: an unq; utiq; i uno actu rei possit incidere: de qua neutra ps dicat. De causis frequēter quæri nihil attinet: ut in adulteris: ut i furtis: q̄ illas per se ipsa crimina secū habent. Post hæc intuenda uidentur: & consilia quæ late patent: an credibile sit reū sperare id a se scelus effici posse: an ignorari cū fecisset, an etiā si ignoratū eēt absolui, uel p̄na leui transigi, uel tardiore, uel ex q̄ mius incōmodi consecuturus: q̄ ex facto gaudii uideret̄, an etiam tanti putauerit p̄nam subire. Post hæc an alio tempore: & aliter facer̄: uel facilius uel securius potuerit: ut dicit Cicero pro Milone enumerās plurimas occasiōes: q̄bus ab eo Clodius ip̄one occidi potuerit. Præterea cur potissimū illo loco, illo tēpore, illo mō sit aggressus: q̄ & ipse diligentissime tractatur p̄ eodem locus. An etiā si nulla rōne ductus ē: impetu raptus sit & absq; sēntentia. Nā uulgo dicit̄. Scelera nō habere consiliū. An etiam consuetudine peccādi sit allectus. Excussa prima pte an uoluerit: seq̄t̄ an potuerit. Hic tractat̄ locus, tēpus: ut furtū in loco clauso, frequēti tēpore uel diurno cū testes plures: uel nocturno cū maior difficultas. Inspiciūt̄ utiq; difficultates, occasiōes quæ sūt plurimæ. Ideoq; exēplis nō egēt. Hic sequēs locus talis ē: ut si fieri nō potuit sublata lis sit. Si potuit sequat̄ quæstio, an fecerit. Sed hæc ēt ad animi cōiecturā pertinēt. Nā & ex his colligit̄ an sperauerit. Ideo spectari debent & instrumenta: ut Clodii ac Milonis comitatus.

Quæstio an fecerit. Incipit a secundo tēpore id ē præseti: ac

ret. Quare mihi Fabius uidetur ut secundum pro præseti ita coniunctum pro insequēti exposuisse: simulq;

speret. Nisi uererer ne cui uidear audacior: cēserē huic sensui duo uerba irascat cupiat esse ascribenda: ut oēs huiusmodi affectus cōprehēderentur. Cū iterrogatiōe aut sine cōtroversia legendū est. Nā hoc magis generale rectorq; diuisio. Aut nullū crimē credibile aut hoc. Inuitus eq̄dē facio ut quicq; imutē: uereorq; ne mihi id uitio uertat̄: sed cū siquid sentiā ostēdero: libez tamē uicui q; reliquat̄ iudiciū: amore pulcher rimi opis nō grauabor oēm istoge subire calūniā. Hæc q̄dē diuisio Aut nullū crimē credibile aut hoc: mendis paḡ acute itueti carere uidetur. ego uero nō ad personam referri: ut uult Fabius: sed ad rē facile cōtēderi. Quid, n. ad p̄sonā si aut nullum crimē est credibile, aut hoc? Profecto nihil. Quare fortasse in nullo & in hoc uel refragātibus exēplaribus ē legēdū, hoc mō. Aut in nullo crimē credibile aut i hoc. Sic, n. manifeste ad p̄sonā hæc referet̄ diuisio. Pōt tamē id ipsū sicut plerūq; uertere utilitas. Cū plerūq; sit aduerbiū sensus aut nomē exigat, plerāq; etiā refragātibus exēplaribus legēdū eē asfirmarim. An etiā si ignoratū eēt absolui. Emādate in aliis exēplarib; legit̄ nō eēt. Inspiciunt̄ utiq; difficultates & occasiōes quæ sunt plurimæ, & copula ascribenda uidetur.

Quæstio an fecerit incipit a secūdo tempore id est præseti ac deinde coniuncto. Etsi præceptum hoc mendis carere uidetur: si tamen sibi constare Fabius cēsendus est: paulo cōfusius deprehendetur. Coniunctum nanq; tempus cum alibi tum in quinto ubi de probatione artificiali differit, pro præseti accipit, hic aliud eē a præseti sentire uidet̄, nec satis patet quod tēpus coniuncto attribuat. Quod si insequēti illud q̄d ex interuallo subiicitur: coniuncto ascriberet̄ & sensus perspicuus esset & Fabius cādidus hic quoq; esse uideretur. Cum enim cōiunctum tēpus pro præseti p̄prie ponatur: ut pote quod & preterito & futuro iūgatur: tamen pro futuro quoq; poni potest. Nā futuro, præseti adhæ

eorum exempla subiecisse. hoc modo. Quæstio an fecerit incipit a secundo tempore id est præsentis: ac deinde coniuncto hoc est. in sequenti: quoque sunt sonus. clamor. gemitus. latitatio. metus. similia. Sic autem esse legendum etiam ille genitiuus quoque aperte ostendit. Præsentis uero tempus scite Fabius uocat secundum. Nam præteritum primum esse dicit. instans secundum. Futurum tertium.

Sed uerba magis nocent aut minus. magis profunt nostra quam aliena. magis profunt & minus nocent aliena quam nostra. Ita de prauatus est hic locus ut aperte falsa ac contraria sint quæ ex istis colliguntur sensibus. Sine controuersia nanque falsum est nostra uerba magis prodesse quam aliena. alioqui statim non subiceretur: magis profunt & minus nocent aliena quam nostra. Quare minime miror si pauci admodum e professoribus hoc opus legere aggressi plegere ab auditoribus delerti potuerunt: cum fere plures corrupti sensus deprehendantur esse quam integri habeantur. Sed mihi diutius scrutanti sic tandem emendari posse uidetur: si tria hæc uerba ascribantur. nocent & minus. ut legatur. Sed uerba magis nocent aut minus. Magis nocent & minus profunt nostra quam aliena. magis profunt & minus nocent aliena quam nostra. Ita nanque & perspicuus & integer est sensus. Nec ignoro in aliis exemplaribus sic legi ut falsa præcipere Fabius coarguatur. Tamē nostra sæpe nobis nocent. pro nobis legendum est magis. Cum autem dicta factaque nostratia. Legendum mihi uidetur nostra. Crediti & depositi duæ quæstiones sed nunquam iunctæ. Hic sensus mihi emendatione indigere uidetur: eoque est obscurior ac minus uerus: cum nonnunquam iunctæ esse possint illæ duæ quæstiones. an datum sit. an redditum. Sic autem corrigi potest ut sunt uerbum ac non negandi aduerbium ascribatur. hoc modo. Crediti & depositi duæ sunt quæstiones sed non nunquam iunctæ. Pecunia cuius auctor extat. Non particula sensui est necessaria: ut legatur

deinde coniuncto: quorum sunt sonus. clamor. gemitus. In sequenti latitatio. metus. similia. His accedunt signa de quibus tractatum est. Verba etiam & facta: quæque antecesserunt: quæque inserta sunt. Hæc aut nostra sunt: aut aliena. Sed uerba magis nocent aut minus. magis profunt nostra quam aliena. magis profunt & minus nocent aliena quam nostra. Facta autem interim magis profunt nostra: interim aliena: ut siquid quod pro nobis sit aduersarius fecit. Semper uero magis nocent nostra quam aliena. Est & illa in uerbis differentia: quæ aut aperta sunt aut dubia: seu nostra seu aliena sunt. Infirmitate in utroque sunt necesse dubia: tamen nostra sæpe nobis nocent: ut in illa controuersia. Interrogatus filius ubi esset pater: dixit ubicunque est uiuit. at ille in puteo mortuus est inuentus. Aliena quæ sunt dubia: nunquam possunt nocere: nisi aut incerto auctore aut mortuo. Nocte audita est uox caueto tyrannidam. & interrogatus cuius ueneno moriretur: respondit. non expedit tibi scire. Nam si est qui possit interrogari: soluet ambiguitatem. Cum autem dicta factaque nostratia defedi solo aio possint: aliena uarie refutantur. De uno quidem maxime genere controuersiarum locuti uidemur: & in omnes aliquid de his cadit. Nam depositi. furti. creditæ pecuniæ: & a facultatibus argumenta ueniunt. an fuerit quod deponeretur: & a personis. an illum deposuisse apud hunc: uel hunc credidisse credibile sit. an petitorum calumniari. an reum inficiatorem esse uel furem. Sed etiam in furti reo sicut in cædis: quæritur de facto & de auctore. Crediti & depositi duæ quæstiones: sed nunquam iunctæ. an datum sit. an redditum. Habent aliquid proprii adulterii causæ quod plerumque duorum discrimen est: & de utriusque uita dicendum. quæque & id quæritur an utrumque pariter defendi oporteat. Cuius rei consilium nascetur ex causa. Nam si adiuuabit pars altera: coniugam: si nocebit sepabo. Ne quis autem mihi putet temere excidisse: quod plerumque duorum crimen esse adulterium: non semper dixeri. Potest accusari sola mulier incerti adulterii. Munera domi inuenta sunt. pecunia: cuius auctor non extat. condicilli dubium ad quem scripti. In falso quoque ratio similis. Aut enim plures in culpam uocantur: aut unus. & scriptor quidem semper tueri signatorem necesse habet. signator scriptorem non semper. Nam & decipi potuit. Is autem qui hos adhibuisse: & cui id factum dicitur: & scriptorem & signatores defendet. Idem argumentorum loci in causis prodicionis & affectatæ tyrannidis. Verum illa scholarum consuetudo itur in forum potest nocere: quod omnia quæ in themate non sunt: pro nobis ducimus. Adulterium obiicis: quis testis: quis index: quod precium: quis conscius: Venenum ubi emi: a quo: quando: quanti: per quem dedi: Pro reo tyrannidis affectatæ: ubi sunt arma: quos contraxi satellites: Neque hæc nego esse dicenda & ipsis utendum pro parte suscepta. Nam & in foro aliquando aduersarius

Septimus

non extat. In falso quoque similis ratio est. Hoc est, in crimine falsi: quo accusari solent qui aut istrumēta corumpunt, aut iurati falso aliquid affirmāt uel negant. Quærendū tamen semper quid cuique cōnectat quid cuique cōsentiat. Sæpius iam dixi Quid cui cōgruat latine elegāterque dici, Quare hic quoque cui nō cuique legatur hoc modo, Quid cui connectatur.

Equit cōiecturā finitio. Definicionis quoque diuisionē ita describit Fabius, ut si mendæ absint: pceptu
s facillima uideat. Primū aut ostēdit quēadmodū cōiecturā sequit finitio. Deinde finitionis assignat de-

probare non poterit: desiderabo. Sed in foro tātum illam facultatem olim desiderauimus: ubi non fere cā agitur: ut non aliquid ex his aut plura ponantur. Huic simile est quod i epilogis quidam: quibus uolūt liberos, nutrices, pētes accōmodāt: nisi quæ magis concesseris ea quæ non sint posita desiderare: quæ dicere. De animo quo modo quæratu satis dictum est: cū ita diuiserimus, an uoluerit, an potuerit, an fecerit. Nā qua uia tractatur an uoluerit: eadē quo animo fecerit. Id enim est, an male facere uoluerit. Ordo quoque rerum aut affert: aut detrahit fidem, multo scilicet magis res prout congruūt: aut repugnant, sed hæc nisi in ipso complexu causarum nō deprehenduntur. Quærendum tamen semper quid cuique cōnectat: & quid cuique consentiat.

De finitione.

Equitur cōiecturam finitio. Nam qui non pōt dicere nihil fecisse: proximum habebit: ut dicat: nō id fecisse quod obiiciat. Itaque pluribus legibus idē quibus cōiectura uersat: defensionis tātū genere mutato: ut i furtis depositis adulteriis. Nam quēadmodum dicimus, non feci furtum, non accepi depositum, non commisi adulterium: ita non est hoc furtum, non est hæc mutuatio, non est hoc adulterium. Interim a qualitate ad finitionem descenditur: ut in actionibus demētia, malæ tractationis, reipu, læsæ. In quibus si recte facta eēt quæ obiiciuntur: dici non pōt: illud succurrit, non ē male tractare reipu, uerbis lædere. Finitio igitur est rei propositæ propria: & dilucida: & breuiter compressa uerbis enunciatio, cōstat maxime: sicut est dictum: genere, specie, differentibus, propriis: ut si finias equū (Noto enim maxime utar exemplo) Genus est animal, Species mortale, Differentia irrationabile. (Nam & homo mortale erat). Proprium hīniens. Hæc adhibetur orationi in pluribus causis: Nam tum est certum de nomine. Sed quæritur quæ res ei subiicienda sit. Tum res est manifesta: & quod nomine constat, de re dubium est. Interi cōiectura est: ut si quæratu quid sit deus: Nam quæ id neget deū esse spiritū omnibus partibus immixtū: nō hoc dicat falsam esse illius diuinæ naturæ appellationē: sicut Epicurus quæ-

finitionē. Tum diuisionē finitiuæ causæ subiūgit. Itaque pluribus legibus idē quibus cōiectura uersat defensionis tātum genere mutato. Sic quidē hactenus & a clarissimis p̄fessoribus lectū est: uerū ut mihi uidet nō sine flagitiis: quibus totus cōfunditur sensus. Ea uero mihi diligenter intuenti sic tolli posse uidetur, ut pro pluribus plerunque: ac iisdem non idem legatur hoc modo, Itaque plerūque legibus iisdem: quibus cōiectura uersat. Illud succurrit non est male tractare reipu, uerbis lædere. Sic quidē legitur: sed corrupte ut pleraque alia, exemplis enim exponit Fabius quo pacto a qualitate ad finitionem descendatur. Superiusque exposita reperit exēpla. Quare mihi tria hæc uerba uident ascribenda hoc dementē esse, ac ille ablatiuus nerbis ab aliquo iperitoque adiectus obliniēdus, ut legat. Non est hoc dementem esse, male tractare reipu, lædere. Sic enim singula singulis superius positis respōdebūt, hoc est demētia, male tractationi, læsæ reipu. Ex quo illud quoque apparet illum uerbis ablatiuum ab aliquo indocto quidem sed temerario fuisse adiectū: qui remp, ad illud male tractare non ad lædere putauit referēdam. Sunt autē themata declamatoria sane quūulgata. Dementiæ namque patres a filiis accusant, Male tractationis uiri ab uxoribus, læsæ reipu. Impatores a ciuibus. Finitio igitur rei propositæ propria & dilucida & breuiter compressa breuis enūciatio. Est uerbū mihi uidet ascribēdū & pro compressa cōprehēsa legēdū, hoc modo. Finitio igitur est. In pluribus causis In præpositio eradat: ut ppter plures causas itelligat. Tū res est manifesta & quod nomine constat, hic est distiguēdū. Adeo uero corruptus est hic locus ut uix possit emendari: nō quoniam sensus ex sequētibus saltē nō percipiat: sed quæ quibus uerbis sit explicanda.

us nō liquet. Idē namque sensus pluribus modis exprimi pōt, ut hic Nā tū sic explicare. Tū res est manifesta: sed quo nomine appellāda sit nō constat, tū sic. Sed de nomine nō constat, quod quidē mihi magis probat. Nā i definitione iterdū de nomine, iterdū de re quærit. Cū, n. constat de nomine: quæstio est de re: cū res est certa: quærit de nomine, est igitur bimēbris hæc diuisio. Quare loco illius copulæ & legat sed, loco illius quæ reponat de præpō, ac nō negatiua particula ascribat, hoc modo. Sed de nomine nō constat. De re dubiū, iteri cōiectura ē. Huic sē sui mihi aliqd deesse uidet: quo cōnecti possit. Neque, n. sunt plures sensus. Sic autē coniūgi potest: si cum aduerbium in principio ascribatur hoc

inō. Cū de re dubium est: interim coniectura est. Alterum namq; membrum assignatæ diuisionis exponitur. Nomine uterq; uno utitur. Sed particula ut ascribatur elegantia ratio exposcit. Quotiensenim ita unum negatur: ut aliud affirmetur: sed particula affirmationi solet apponi, ut non hoc dicit, falsum esse nomen: sed nomine uterq; uno utitur. Vt quid sit rhetoricæ uis persuadendi ac benedicendi scientia. An loco ac copulæ legendum esse ne admonitione quidem dignū est. Quamq; haud dissentire uix audeo a Cicerone. Haud negationem expungendam ac loco eius autem copulam reponendam facile sensus ipsæ declarat. Hoc uero in

Topicis Cicero præcipit his uerbis. Ad definitionē aut pertinet ratio ac scientia diuidendi. Atq; huic generi finitimum est illud quod appellari de eodem & altero diximus: quod genus forma quædā est definitiōis si enim quærat idemne pertinacia ac perseuerantia: definitionibus id est indicandum. Semper neganti aliquod esse nomen dicendum quid sit potius tamē eandem tris habeo uelut species. Cum sit initium parē theos hoc est interpositi sensus. n. coniunctio ascribenda uidetur hoc modo. Séper enim neganti aliquod esse nomen dicendū quid sit potius

Tamen eādē tris habeo uelut species. Hæc quidem oso ut cōgrua defendi non potest: nisi In præpositio: ut in eandem legatur: ascribatur. In omnibus huius generis litibus quæritur an etiam hoc. Recte in quibusdam exemplaribus autē particula est ascripta hoc modo. In omnibus autem huius generis litibus. Illo an proinde habenda sit hæc atq; illa. In præpositio sensui ne cessaria mihi uidetur ascribenda ac perinde legendum non proinde. hoc modo. In illo an perinde habēda sit hæc atq; illa. Syllogismus autem latine collectio ratiocinatioq; uocat.

Est & talis diuisionum diuersitas ut quidam sentiunt: num iisdē uerbis comprehendatur. Nisi corrigatur hic locus: quæ sequunt exempla: ne quaq; sensui conuenire uidebūt. Neque enim plures rhetoricæ definitiones iisdem assignatur uerbis. Quare aut diuersis aut certe uariis ablatiuum sentio ascribendum: ac idem pro iisdem legendum. Definitionum præterea loco diuisionum sensus exposcit: cum nō de diuisione: sed definitione tractet hoc modo. Est & talis definitionum diuersitas ut quidam sentiūt: num idem diuersis uerbis comprehendatur.

Atque prouidendum: ut si sensu non pugnat: comprehēsiōne dissentiant. Pugnāt ut sit uumeri pluralis legendum esse ne admonēdum quidem est. Sed aliud quoq; hic mihi sensus desiderare uidetur. An. n. particula loco ut & dissentiat recte

humanam ei formam locumq; inter mundos dedit: nomine uterq; uno utitur. utrū sit in re coniectat. Interim qualitas tractatur: ut quid sit rhetorice. Vis persuadendi. an benedicēdi scientia: quod genus est in iudiciis frequentissimū. sic enī quæritur. an deprehēsus in lupanari cū aliena uxore adulter sit: quia nō de appellatiōe: sed de uī facti eius ambigit. An oīno peccarit. Nā si peccauit nō pōt aliud eē q̄ adulter. Diuersū ē genus cū controuersia consistit in nomie: quod pendet e scripto: nec uersatur in iudiciis: nisi ppter uerba: quæ litem faciunt. An qui se interficit: homicida ē. An q̄ tyrannū in mortē compulit: tyrannicida. An carmina magorum ueneficium. Res enim manifesta est. Scitur quoq; nō idem esse occidere se: quod alium. Non idem occidere tyrannum: quod compellere ad mortem. Non idem carmina ac mortiferam potionem. Quæritur tamē an eodem nomine appellāda sint. q̄q; haud dissentire uix audeo a Cicerone: qui permultos secutus auctores dicit: finitionē esse de eodem: & de altero. Semper neganti aliquod esse nomē: dicendū quid sit potius. tamē in eādē tris habeo uelut species. Nam iteri conuenit sic quætere. An habendum sit adulterium in lupanari: cum hoc negamus non necesse est dicere quid id uocet: quia totum crimen inficiamur. Interim quæritur. an hoc furtum. an sacrilegium: non quin sufficiat non esse sacrilegiū: sed quia necesse sit dicere: quid sit aliud: quo in loco. utrunq; finiendum est. Interim quæritur in rebus specie diuersis: an & hoc eodē modo sit appellandum: cum res utraq; habeat suum nomen: ut amatorium. uenenū. In omnibus huius generis litibus quæritur. an etiam hoc: quia nomē de quo ambigitur utiq; i alia re certū ē. Sacrilegium est rem sacram de templo surripere: num & priuatam? Adulterium cum aliena uxore domi coire. an & in lupanari? Tyrannicidium occidere tyrannum. an etiam in mortem compellere? Ideoq; συλλογισµος de quo postea dicam uelut infirmior est finitio: quia i hac quæritur. an idem sit huius rei nomen: quod alterius. Illo an perinde habenda sit hæc atq; illa. Est & talis diuisionum diuersitas: ut quidam sentiunt. Num iisdem uerbis comprehendat ut rhetorice benedicendi scientia: & eadem bene inueniēdi: & bene enunciandi & dicendi secundum uirtutem oratiōis: & dicendi quid sit officii: atq; prouidendum ut si sensu nō pugnat comprehēsiōne dissentiant. Sed de his disputatur. nō

Septimus

legerentur hoc modo. Atque providendum an si sensu non pugnant: comprehensione dissentiant. Quid sit clarigatio. Clarigare est res raptas clara uoce repetere: ut ex his Plynii uerbis ubi de uerbena loquitur: a per te coligitur. Ac semper inquit ex legatis cum ad hostes clarigatumque mitteretur. i. res raptas clare repetitum: unus utique uerbenarius uocabatur. Seruius autem in Vergilium copiosius hoc idem exponit super illo uersu Prunio pugnae. Hoc de Romana inquit tractum est solennitate. Cum enim uolebant bellum indicere pater patratu: hoc est princeps feccialium profiscebatur ad hostium fines: & praefatus quaedam solennia clara uoce dice-

litigatur. Opus est aliquando finitione obscurioribus & ignotioribus uerbis. quod sit clarigatio. erat ut iterim notis nomine uerbis. Videbis quid sit penus. quod littus. quae uarietas efficit: ut ea quidam coniecturae. quidam qualitati. quidam legitimis quaestionibus subiecerint. Quibusdam ne placuit quidem omnino subtilis haec: & ad morem dialecticorum formata conclusio: ut in disputationibus potius per argumenta uerborum cauilatrix: quam in oratoris officio multum allatura momenti. Licet enim ualeat in sermone tantum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum: qui responsurus est uel carcere: uel etiam inuitum id quod sit contra: cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis subtilitas. Presuadendum enim iudici est: qui etiam si uerbis deuictus est: tamen nisi ipsi rei accesserit tacitus dissentiet. Agenti uero quae tanta est huius praecise comprehensionis necessitas? An si non dixero homo est animal. rationale. mortale: non potero expositis tot corporis animique proprietatibus latius oratione ducta: uel a diis eum uel a mutis discernere? Quid? quod nec uno modo diffinitur res eadem: ut facit Cicero. Quid enim uulgo uniuersos latiore uarioque tractatu: ut omnes oratores plerumque fecerunt. Rarissima enim apud eos reperietur illa ex consuetudine philosophorum ducta seruitus. Est. n. certa seruitus ad certa se uerba astrigendi: idque faciendum in libris Ciceronis de oratore uetat. M. Antiochus. Nam est etiam piculosum: cum si uno in uerbo sit erratum: tota causa cecidisse uideamur. Optimaque est illa uia: quam utitur Cicero pro Cecinna: ut res

bat se bellum indicere propter certas causas: aut quia socios laeserant: aut quia nec abrepta animalia nec captiuos reddiderant. Et haec clarigatio dicebatur a claritate uocis: postquam clarigationem hasta in eorum fines missa indicebat pugnae principium. Erat ut iterim notis nomine uerbis. Cur hic sensus perceptu est difficilis? Neque quia est corruptus. Emendatur autem si erit loco illius erat: ac & copula pro etiam loco ut reponatur. hoc modo. Erit & iterim notis nomine uerbis. Nam interdum opus est finitione etiam uerbis quo ad appellationem notis. quo ad significationem uero obscuris. qualia sunt quae subiiciuntur. Nam & penus & littus cum nomine nota sint: non paruam tamen circa res ipsas habent differentiam. Unde grammaticus ille apud Agellium in quarto ingenue profiteretur se ignorare penoris definitionem: cum uerbum ipsum sibi non ignotum esse contendat. Est autem penus quicquid in annum reponitur uictum. Unde penarium penus repositorium dicitur. Ulpianus de penu legata. Quod Mutius scribit libro secundo iurisciuilis penu legata contineri quae esui potuque sunt. Littus uero est: ut ait Celsus de uerborum significatione: quousque maximus hybernus fluctus a mari puenit. Idque M. Tullium cum arbiter esset primum constituisse ait. Quae

uarietas efficiat. Efficit ac eam pro ea legendum esse facile ex ipso percipitur sensu. Licet. n. ualeat in sermone tantum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsurus est uel carcere uel etiam inuitum id quod sit contra: cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis subtilitas. Inuitus quidem facio: saepius dicam: ut aliquid immutem. Sed ubi sensus laborat: acumenque ac elegantia Fabii periclitatur: ei quo quo modo succurrendum uidetur cum praesertim quidam ita inuertant ut & ipsi ridiculi sint: & Fabii dicta obscuriora fiant. Sic enim in quibusdam legitur exemplaribus. licet enim ualeat in sermone tantum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsurus sit uel crucem uel etiam uncum id quod sit contra cogat fateri: non eadem tamen est eius in causis utilitas. Quid. n. ad hunc sensum crux & uncus? Mihi certe & risum & stomachum mouent. In huius uero loci emendationem primum & copula est ascribenda & duo illa uerba Carcere & subtilitas etiam refragantibus exemplaribus: mihi uidentur immutanda non quidem indiffimilia sed simillima uerba. Pro carcere nanque tacere infinitum: & utilitas non subtilitas a sensus integritate exiguntur. hoc modo. Et uel tacere uel etiam inuitum id quod sit contra cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis utilitas. Qui etiam si uerbis deuictus est. n. littera ascripta deuictus pulcherrime sensum custodit. Dialectica nanque acumina colligare ac deuincire disputantes uidentur. Quid? quod nec uno modo diffinitur res eadem: ut facit Cicero. Quid enim uulgo uniuersos latiore uarioque tractatu: ut omnes oratores plerumque fecerunt. Quid mihi hoc loco sit faciendum ignoro. Nam ut aliquis inde sensus eliciatur aut adicienda quaedam

aut saltem quatuor hæc uerba. Quid enim uulgo uniuersos expungenda uidentur. Sed cum facilius sit quæ
 supuacua apparent expungere quæ sint ascribenda diuinare: eadem quatuor uerba trāuerso calamo allinane
 atq; se copula interim ascribatur ac tria illa uerba ut facit Cicero, post illum ablatiuum tractatu transcribanē
 dū emendatius aliquod exēplar inueniatur, hoc modo. Quid: quod non uno modo definitur res eadē se la
 tiore uarioq; tractatu ut facit Cicero, ut oēs oratores plerūq; fecerūt. Etenim recuperatoris nō ea sola uis est
 Imperiti alicuius temeritate factū est: ut recuperatores in recuperatoris genitiuū imutet: cū esse casum uocā
 di ex orōne Ciceronis p. A. Cecina
 apte colligat. Sunt autē recuperatores
 iudices regē: quibus iniuria q̄s priua
 tus fuerat: recuperādaq;. Is ei p̄se
 cto mortē attulit. Hoc idē & iuriscō
 sulti decernūt. Iulianus ad legē Ag
 liā. Occidisse dicit uulgo quidē: qui
 mortis causā quolibet modo præ
 buit. Sed lege Aglia is demū teneri
 uisus est: qui adhibita ui & q̄si ma
 nu cām mortis præbuisse tracta ui
 delictet iterptatiōe uocis a cædendo
 uel a cæde. Ulpianus ad legē Corne
 liā de sicariis. Nihil iterest occidat
 q̄s an eām mortis præbeat. Et in
 hoc fere maior labor est ut finitio
 nē cōfirmes: q̄ in rē finitionē appli
 ces, ut p̄tula eleganter huic aduer
 bio q̄ subiicitur: cum non ad nomē
 sed ad uerbum refert. Quare hoc
 loco quoque & Fabii elegantia: ut
 particulam exposcit: & ita in qui
 busdam legitur exemplaribus. q̄ ut
 in rem finitionem applices. An
 in foro prouidendum, ut loco an
 particulæ ut legatur: sensus exposcit
 hoc modo. At in foro. Quod au
 tem commune cum alio est: desi
 net esse proprium. De parum plena
 definitione hoc dicitur: Nisi enim
 sit propria definitio rei definitæ pa
 rum plena est atque impesecta: ne
 que cum re definita cōuerti potest.
 id quod in primis exigitur in defi
 nitione. Accusator autem potest
 dicere falsam rei. Nisi non aduerbi
 um ascribatur: ratio quæ subiicit:
 repugnare propositioni uidebitur
 Est enim sacrilegium sine contro
 uersia surripere aliquid sacri, utrū
 autem sit sacrilegium de sacro res
 priuatas subripere. Seuerus & An
 toninus Impatores: ut scribit Mar
 tianus ad legem Iuliam peculatus
 missa ad Casium Festum epistola:
 declararunt. Res inquit priuato
 rum si in ædem sacram depositæ:
 subreptæ fuerint: furti actionem
 non sacrilegii esse decernimus. Pau
 lus quoque ad eadem Iuliam legē
 Sunt autem inquit sacrilegi: qui pu
 blica sacra compilarint. At qui pri
 uata sacra uel ædículas incustoditas temptauerint: amplius q̄ fures: minus q̄ sacrilegi puniri merētur.
 Quare quod sacrum: quodue admissum in sacrilegii crimen cadat: diligenter considerandum uideatur.

proponatur. uerba non periclitentur. Etenim recuperatores
 non ea sola uis est: quæ ad corpus nostrū uitāq; peruenit: sed
 etiam multo maior ea: quæ periculo mortis iniecto: formidi
 ne animum p̄teritū loco sæpe & cæto statu demouet. Aut
 cū finitionē præcedit p̄batio: ut in philippicis Cicero Serui
 um Sulpitiū occisū ab Antonio colligit. & in clausula demū
 ita finit. Is ei profecto mortē attulit: q̄ cām mortis fuit. Nō ne
 gaueri tamen hæc quoq; ut expedit causæ: esse facienda. Et
 si quando firma cōprehendi poterit: & breui cōplexu uerbo
 rum finitio eē id tū elegās: tum etiam fortissimum: si mō erit
 illa inexpugnabilis. Eius certus ordo est qd sit. an hoc sit: & i
 hoc fere labor maior est: ut finitionē cōfirmes: q̄ in rem fini
 tionem applices. In eo qd sit duplex opus. Nā & ē nostra cō
 firmanda & aduersæ p̄tis destruenda finitio. Ideoq; in schola
 ubi nobis ipsis fingius cōtradictionē: duos pōere debemus fi
 nes: quales utrinq; eē optimi poterūt. At in foro prouidēdū:
 nū forte superuacua: & nihil ad causā pertinēs: an ambigua.
 an contraria. an communis sit finitio: quoq; nihil accidere: ni
 si agentis culpa pōt. Ut recte autem finiamus: ita fiet si prius
 i aīo cōstituerimus: quid uelimus efficere. Sic. n. accōmodari
 ad uolūtātē uerba poterūt. atq; ut a notissimo exēplo: quo sit
 res lucidior: non recedamus. Qui priuatā pecuniā de tēplo
 surripit: sacrilegii reus est. culpa manifesta. Quæstio est an
 huic crimini nomen quod est i lege cōueniat. Ergo ambigit
 an hoc sacrilegium sit. Accusator quia de templo sit surrepta
 pecunia: utitur hoc nomine. Reus quia priuatā surripuerit:
 negat esse sacrilegiū: sed furtū fatef. Actor ergo ita finiet: Sa
 crilegium ē surripere aliquid de sacro. Reus ita finiet: Sacri
 legium est surripere aliquid sacri. Vterq; alterius finitionem
 impugnat. Ea duobus generibus euertitur: si aut falsa est: aut
 parū plena. Nā illud tertiū nisi stultis non accidit: ut nihil ad
 questionem pertineat. Falsa est si dicas. Equus ē aīal rationa
 le: nam est equus aīal: sed irrationale. Quod aut cōe cū alio
 ē desinet esse propriū. Hic reus falsā dicit eē finitionē accusa
 toris. Accusator aut pōt dicere falsā rei. Nā ē sacrilegiū surri
 pere aliqd sacri. dicit parū plenam. Adiciendum enim ait ex
 sacro. Maximus autē usus i approbādo refellēdoq; sine p̄pri
 orū ac differētū. nōnunq; etiā etymologia. Quæ tamē oīa

Septimus

Quid enim est aliud tumultus. Ex octava Ciceronis Philippica sumptū est etymologiae exemplū. Quae finitio etiam si distat aliquo. Ita quidem legitur: sed citra ullum sensum Fabio dignū. Quare duo uerba mihi uidentur corrigenda: ut pro illo distat constat: & pro aliquo legal aequo. hoc modo. Quae finitio etiam si constat aequo. Sic enim & perspicuus & iis quae sequuntur: maxime conueniens erit sensus. Dicit enim aduersarius seruire eum seruitutem: aut eo iure quo seruum uideamus. Distinctio minus scite apposita totū perturbat hunc sensum. uideamus enim ad sequentis sensus initium est reiciendum. hoc modo. uideamus ergo p/

sicut in cæteris confirmat æquitas: nonnunq̄ etiā coniectura mentis. Etymologia maxime rara est. Quid. n. est aliud tumultus nisi perturbatio tāta: ut maior timor oriat̄? Vnde etiā nomen ductum est tumultus. Circa ppria ac differentia magna subtilitas: ut cū quærit̄. an addictus quē lex seruire donec soluerit iubet: seruus sit. Altera ps finit ita. Seruus est q̄ iure i seruitute. Altera: q̄ in seruitute ē eo iure quo seruus: aut ut antiq̄ dixerūt: q̄ seruitutem seruit. Quae finitio etiam si distat aliquo: nisi tamen propriis & differentibus adiuuet̄: inanis est. Dicit enim aduersarius seruire eū seruitutē: aut eo iure quo seruū: uideamus. Ergo propria differentiaq̄ liberorū: quae libro q̄nto leuiter i trāsitu attigerā. Seruus cū manumittitur fit libertinus. addictus recepta libertate ē ingenuus. Seruus iuito domino nō cōsequet̄. ad seruū nulla lex p̄tinet. addictus legem habet. ppria liberi: quae nemo habet nisi liber: prænomen. nomen. cognomen. tribū. habet hæc addictus. Excusso qd sit prope peracta est quæstio: an hoc sit. Id enim agimus: ut sit causæ nostræ conueniens finitio potentissima. Est autem in ea q̄litas. an amor. an infania. Huc pertinebunt probationes quas Cicero dicit pprias eē finitiōes ex antecedentibus. consequētibus. adiūctis. repugnantibus. causis. effectis. similibus: de quorū argumentorū natura dictū ē. Breuiter autem pro Cecina Cicero initia. cās. effecta. antecedētia. consequentia complexus est. Quid igit̄ fugiebant? Quid metuebant? uī uidelicet. Potestis igit̄ p̄cipia negare: cū extrema concedatis? Sed similitudine quoq̄ usus ē. Quae uis i bello appellat̄: ea in loco non appellabit̄. Sed ex cōtrario argumenta ducunt̄: ut si quærat̄. an amatorium uenenum sit: nec ne: quia uenenū amatorium non sit. Illud alterum genus quo sit manifestius adolecētibus meis (Meos enim semper adolecentes putabo) hic quoq̄ fictæ controuersia utar exēplo. Iuuenes q̄ conuiuere solebant cōstituerunt: ut in littore cœnarent. Vnius q̄ cœnæ defuerat nomē tumulo: quē extruxerant: inscripserūt. Pater eius a trāsmarina peregrinatione: cum ad littus idem appulisset: lecto nomine suspendit se. Dicuntur hi causa mortis fuisse. Hic finitio est accusatoris. Per quē factū ē: ut q̄s perierit: causa mortis est. Rei ē. Qui fecit

ppria differentiaq̄ liberorum. Seruus inuito domino non consequetur. Et sensus libertatem ascribi potest: & ita in quibusdam legitur exemplaribus. Seruus inuito domino libertatē non cōsequet̄. Sed mihi aliter sensus maxime necessarius i oībus exemplaribus quae quidē ego legerim: prætermittitur: hic deesse uideatur. Cum. n. Fabius differentia iter addictum & seruum exponat: si seruus inuito domino non potest consequi libertatem: Addictus sane etiā inuito domino eam consequet̄ soluendo. Hoc autem uerbum consequetur repetitū in erroris causa fuisse uidetur. Ita nāq̄ a Fabio scriptū forsitan fuit. Seruus iuito domino libertatem non consequetur. Addictus soluendo citra uoluntatem domini consequetur. Propria liberi quae nemo habet nisi liber. Propriorum nominum apud Romanos: ut cum alii tum Diomedes grāmaticus scribit: quatuor sunt species. prænomen. nomen. cognomen. & agnomen. Prænomen est quod nominibus gentilicis præponitur ut est Marcus. Publius. Nomen ppriū est gentilium id est quod gētem uel familiam declarat ut Porcius. Cornelius. Cognomen est quod unius cuiusq̄ proprium & nominibus gentilicis subiungitur ut Cato Scipio. Agnomen est quod extrinsecus adiuici solet ex aliqua ratione: ut Africanus Numantinus. Sed pro agnomen cognomen usurpat̄. ut Scipio cui Africanus fuit cognomen. Quae uero nunc cognomina sunt: auctore. Q. Scauola ut scribit Iulius Paris: olim prænomen fuerunt.

Excuso quid sit. Excusso duplicato. si scribendū est: ne uideatur esse uerbum: cum sit participium. Id enim agimus ut sit causæ nostræ conueniens finitio potentissima. Male adhibita distinctio hic quoq̄ cōfunditur sensus. Potentissima enim sequentis sensus est initiū hoc modo. Potentissima est autem in ea qualitas. Quas Cicero dicit pro

prias esse finitiones. Finitionis ut genitiuus sit legendum esse ne admonitione quidem dignum esse uidetur.

Quid igitur fugiebant? quid metuebant? Duo hic uerba ascribenda esse & ex oratione Ciceronis percipitur: & ita in quibusdam exemplaribus legitur. Quid igitur fugiebant? propter metum. Quae uis

in bello appellatur ea in loco non appellabitur? Pro loco otio mihi legendum uidetur: atque ita Ciceronem scriptum reliquisse puto.

Remota finitione accusatoris: sat est dicere. Accusatori littera. s. era/ sa legatur. Ut si quis profectioem sualerit: ut ad amicū accesserit trans mare. A uocali ascripta aut loco illius ut mihi legēdum uidetur. Nam & is qui sualit pfectionem: & amicus ad quē quis trans mare accessit: causa mortis uideri possunt: cū tamen nequaquā sint. Tamē quia definitione non ambigitur. iudicatio est qualitas. De finitione diuissim legendum est: ut sint duæ partes.

Ad eius forte quidem uenimus mentionem. Loco eius legendū est cuius & quadam pro illo quidem hoc modo. Ad cuius forte quadam uenimus mentionem.

St autē qualitas alia de summo genere: atque ea quidē nō simplex. Qualitatem Fabius ita uult summum esse genus: ut etiā quantitatem complectatur id quod exemplis quæ inferuntur aperte declaratur. Primum autem ostendit quod late pateat qualitas. Ita nanque tria causarum genera complectitur: ut deliberatiuæ demonstratiuæque causæ hoc potissimum statu contineantur: magnæque pars iudicialium in hoc uerferetur. Deinde qualitatis ipsius diuisionem diligentissime ut omnia exponit. An humana specie deus. Epicurus hanc inuexit quæstionem. Deum enim humana facie formaque præditum esse censuit: eique ut paulo ante uidimus: locum inter mundos assignauit. Quantus sol. Geometrica ratione colligunt astrologi solem multo quæ terra esse maiorem. Et an unus mundus. Et copula ut redundans expungenda uidetur. Democritus autem physicus infinitos esse mundos professus est. Partē hanc uocāt Hermagorei κατὰ διὰ νοικῶν ad intellectum id nomen referentes. Qui κατὰ διὰ νοικῶν putant scribendum: non recte intellectum accipiunt. Nam intellectus nō solum pro parte illa animæ principali ponit: sed pro significatiōe quoque frequentissime accipit: ut hoc loco: Quare ii mihi maxime pbant: qui κατὰ τὴν τὴν διὰ νοικῶν esse scribēdū sētūnt

quid sciens per quod perire homini necesse est. Remota finitione accusatori sat est dicere. Causa mortis fuistis. Per uos enim actum est: ut hō periret: quia nisi uos illud fecissetis uiueret. Cōtra. nō statim per quē factum est: ut quis periret: is dānari debet: ut accusator. testis. iudex rei capitalis. Nec undecūque causa fluxit: ibi culpa est: ut si quis profectioem sualerit: ut ad amicum accesserit trans mare: & is naufragio perierit. Ad cenam inuitarit: & is cruditate illic contracta decesserit. Nec fuerit in cā mortis solum adolescētium factū: sed credulitas senis. in dolore ferundo infirmitas. denique si fortior fuisset: aut prudentior: uiueret. Nec mala mente fecerūt. & ille potuit uel ex loco tumultum: uel ex opere tumultuario suspicari non esse monumentum. Qui ergo puniri debent in quibus omnia sunt homicidæ præter manum: Est interim certa finitio de qua inter utraq; partem conuenit: ut Cicero dicit. Maiestas est in imperio atque in omni potestate. Quæritur tamē an maiestas minuta sit: ut in causa Cornelii quæsitū est: sed hic etiam similis uideri potest finitiuæ: tamen quia definitione nō ambigitur: iudicatio est qualitas atque ad eū potius statum reducenda Ad cuius forte quidē uenimus mentionem: sed & erat ordine proximus locus.

De qualitate.

St autem qualitas alia de summo genere: atque ea quidē non simplex. Nā & qualis sit cuiusque rei natura: & quæ forma quæritur. an immortalis anima. an humana specie deus: & de magnitudie ac numero quātus sol: & an unus mundus: quæ omnia coniectura quidem colliguntur. quæstionē tamen habent in eo: qualia sint. Hæc & in suasoriis aliquando tractari solent: ut si Cæsar deliberet an britanniam impugnet: quæ sit oceani natura. an britannia insula. Nā tū ignoratur. quanta in ea terra. quo numero militum aggredientis: in consilium ferendum sit. Eidem qualitati succedunt facienda ac non facienda. appetenda. uitanda: quæ in suasorias quidem maxime cadunt: sed in controuersis quoque sunt frequentia: hac sola differentia: quia illic de futuris. hic de factis agitur. Item demonstratiuæ partis omnia sunt in hoc statu factum esse constat. quale sit factū quæritur. Lis est omnis aut de præmio: aut de pœna: aut de quātitate. Igitur primum genus causæ aut simplex: aut comparatiuum. Illic quid æquū: hic quid æquius: aut quid æquissimū sit excutitur. Cum de pœna iudicium est: a parte eius qui causam dicit: aut defensio est criminis: aut imminutio: aut excusatio: aut ut quidam putant deprecatio. Defensio longe potentissima est: qua ipsum factum: quod obiicitur: dicimus honestum esse. Abdicat aliquis quod iuito patre militarit. honores petierit. uxorē duxerit. tuemur quod fecimus. Partē hanc uocāt hermagorei κατὰ τὴν τὴν διὰ νοικῶν ad intellectū id nomē referētes. latine ad uerbū trāslatā

Septimus

Nam ἀντιλήψις ad uerbum latine exprimi non potest. Transferretur autem susceptio contra aliquem. Nā ἀντι cōtra siue pro significat. λήψις susceptio dicitur. hoc enim statu id quod nobis obiicitur: ita suscipimus ut iustum ostendamus nullo extrinsecus assumpto remedio. Ideoque a latinis absoluta appellatur. Sola uero omnium statuum qualitas in uarias species separatur. Nam neque coniectura neque finitio species habet: sed modis quibusdam distinguuntur. Natura quod sit secundum eiusque rei dignitatem. Cuiusque legendum esse patet. Adiciunt & id quod sit peruersum. Quo modo peruersum iis quæ natura sunt iusta: adici possit: uiderint ii qui nihil in istis exemplaribus peride atque ipsorum auctorum manu scriptis: imutandum putant. Ego uero ab instituto non recedens hunc quoque sensum citra omnem dubitationem corruptum: non sine diuturna cogitatione me emendasse credo. Non enim peruersum: quis in omnibus quæ quidem ego uiderim: exemplaribus ita legat. Sed par uerum legendum esse proculdubio affirmarim. Sed ita ut uerum sequeris sensus initium sit hoc modo. Adiciant & id quod sit par. uerum id non temere intuendum est. Sic autem legendum esse & sequentia facile indicant: & ex secundo Ciceronis rhetorico aperte colligit: ubi iuris partes itidem enumerant. Quædam autem inquit genera iuris iam certa consuetudine facta sunt. Quod genus pactum. par. iudicatum. Pactum est quod iter aliquos conuenit: quod iam ita iustum putatur: ut iure præstari dicatur. Par quod in omni re æquabile est. temere autem hoc loco se re significat. Id uocant κατὰ τὴν τῆς σίγῃ. latine hoc quoque non ad uerbum transferunt. Latini legendum est. Ad uerbum autem transferretur secundum oppositionem. Nam ἀντιλήψις oppositio dicitur. His enim quæ per se sunt improabilia: alia extrinsecus opponuntur: quibus probabilia efficiuntur. ἀντεγκλήμα dicitur. A quibusdam recriminatio commode transfertur. Ab aliis relatio criminis. a quibusdam translatio appellatur. Est & illa ex causis facti ducta defensio priori est contraria. Est uerbum iterato positum eradatur ne sensum confundat. Eam uero greci ἀντιτίθεσιν. latini comparisonem uocant. Sed in aliqua utilitate aut reip. In præpositio est expugnanda ac loco eius aut nihil: aut certe ex præpositio ascribenda uideetur. hoc modo. Aut ex aliqua. Quod sub extraneo ac

non iuuenio. absoluta appellatur. Sed. n. de re sola quaestio. iusta sit ea nec ne. Iustum omne continetur natura uel constitutione. Natura quod sit secundum cuiusque rei dignitatem. Hic sunt pietas. fides. continentia: & talia. Adiciunt & id quod sit peruersum: id non temere intuendum est. Nam & uis contra uim & talia nihil habet aduersum eum: qui prior fecit iniuste. & non quoniam res pares sunt: etiam id est iustum: quod antecessit. Illa utrinque iusta. eadem lex. eadem conditio: ac forsitan nec sint quidem paria: quæ ulla parte sunt dissimilia. Constitutio est in lege. more. iudicato. pacto. Alterum est defensionis genus: in quo factum per se improbabile assumptis extrinsecus auxiliis tuemur: id uocant κατὰ τὴν τῆς σίγῃ. latine hoc quoque non ad uerbum transferunt. Assumptiua enim dicitur causa. In quo genere fortissimum est: si crimen causa facti tuemur: qualis est defensio Horestis. oratio Milonis ἀντεγκλήμα dicitur: quia omnis nostra defensio constat eius accusatione: qui uindicat. occisus est: sed latro. excæcatus: sed raptor. Est & illa ex causis facti ducta defensio priori contraria: in qua neque factum ipsum per se: ut in absoluta quaestione defenditur: neque ex contrario factum: sed in aliqua utilitate aut reipublicæ: aut hominum multorum: aut etiam ipsius aduersarii: nonnunquam & nostra: si modo id erit quod facere nostra causa fas sit: quod sub extraneo accusatore & legibus agente prodesse nunquam potest: in domesticis disceptationibus potest. Nā & filiis pater in iudicio abdicationis. & maritus uxori: si malæ tractationis accusabitur: filio si dementia causa erit: non inuerecunde dicet multum sua interfuisse: in quo tamem incommoda uitantis melior: quam comoda petentis est causa: quibus similia etiam in uera rerum quaestione tractant. Nam quæ in scholis abdicatorum: hæc in foro ex hæredatorum a patribus: & bona apud consules repetentium ratio est. quæ illic malæ tractationis: hic rei uxoriæ: cum quaeritur utrius culpa diuortium factum sit. quæ illic dementia. hic petendi curatoris. subiacet utilitati etiam illa defensio: si peius aliquid futurum fuit. Nā in comparatione malorum boni locum obtinet

accusatore & legibus agente prodesse nunquam potest. Alii extrarium legunt. Extrarius autem accusator qui sit multi quaerunt. Eum ego extrarium accusatorem dici puto: qui non sit familiaris ac domesticus. Id quod aperte quæ inferuntur declarant. Filio si dementia causa erit. Hic sensus mihi uideetur deprauatus. Nā ut statim subiicit Fabius: Patres in scholis interdum a filiis dementiae accusari fingebant. Quo igitur modo pater filio dicet sua interfuisse dementiae se fuisse? Quia propter ego puto patris ascribendum & pro filio filius legendum hoc modo Filius patris si dementiae causa erit. Et bona apud consules repetentium ratio est. Qui non uidet repetentium non repetentium legendum esse: utilius grammaticæ quam rhetoricæ studeret. Hic rei uxoriæ cum quaeritur utrius culpa diuortium factum sit. Rei uxoriæ iudicium est: ut inquit Boetius in topica Ciceronis: quotiens post diuortium de dote contentio est.

Vt si Marius foedus Numantinum sic defendat. Mancinus in causa foederis numantini non Marius fuit. Recte igitur Mancinus legat. Hæc autem historia notior est quam ut hoc loco sit enarranda.

Hoc μετασσειν dicunt. Hæc latine tum relatio criminis, tum trãslatio, tum remotio appellat. Vt si quis seruo fugituo stigmata scripserit, Stigmata dicuntur notæ ac signa & characteres: quæ non solum seruis fugitiuis sed equis etiam inuruntur ut dignoscant. Eo quoque ingenuo iudicato neget scisse se liberum eum fecisse. Non quoque sed que copulam exposcit sensus. Sicque in altis legitur exemplaribus Eoque ingenuo iudicato neget scisse se liberum eum fecisse. Vt cum miles ad comæatus diem non affuit dicit se fluminibus interclusum aut ualitudine. Dicat non dicit legendum est. Qui miles autem ad diem comæatus non ueniat: inquit Modestinus iurisconsultus: perinde in eum statuendum est: ac si emanisset uel deseruisset.

Nam & ποιότητα & ποσότητα dicunt, hoc est, & qualitatem & quantitatem uocant. Si exheredatum a se filium pater testatus fuerit elogio. Elogium est testificatio de aliquo siue ignominie siue honoris causa. Ignominie ut hoc loco. Honoris ut, M. Tullius, Quid elogia sepulchrorum? Sed etiam in formulis cum pœnarie sint actionis. Sunt & actiones mihi legendum uidentur hoc modo: cum pœnarie sunt actiones. Formulæ autem sunt: quæ modo libelli modo querelæ a uulgo dicuntur, unde formularii harum conscriptores appellantur. An commissa sit pœna. Frequentissimus est apud iurisconsultos hic loquedi modus. Est autem committere pœnam incidere in pœnam legibus statutâ.

leuius: ut si Mancinus foedus numantinum sic defendat: quod piturus nisi id factum esset: fuerit exercitus romanus. Hoc genus αὐτῆς οἰοῦσιν græce nominat. comparatiuum nostri uocant. Hæc circa defensionem facti: quæ si neque per se ipsa: neque adhibitis aliis auxiliis dabit: proximum est in alium transfere crimen: si possumus. Ideoque etiam in hos qui iam scripti sunt status: uisa est cadere trãslatio. Interdum ergo culpa in hominem relegat: ut si Gracchus reus foederis numantini: cuius metu leges populares tulisse in tribunatu uidet: missum se ab imperatore suo diceret. Interim deriuat in rem: ut si is qui testamento quod iussus non fecerit: dicat per leges id fieri non potuisse, hoc μετασσειν dicunt. Exclusis quoque his excusatio superest, ea est aut ignorantia: ut si quis fugituo stigmata scripserit: eoque ingenuo iudicato: neget scisse se liberum eum fecisse: aut necessitatis: ut cum miles ad comæatus diem non affuit: dicit se fluminibus interclusum: aut ualitudine. fortuna quoque sæpe substituit culpam, nonnunquam malefecisse nos: sed bono animo dicimus. Vtriusque rei multa & manifesta exempla sunt. Idcirco non est eorum necessaria expositio. Si omnia quæ supra scripta sunt deerunt: uidentum an minui culpa possit, hic est ille qui a quibusdam dicit fieri status quantitatatis. Sed ea cum sit aut pœnæ aut honoris: ex qualitate facti constituit. Eoque nobis sub hoc esse statu uidet: sicut eius quoque quæ ad numerum refertur a græcis. Nam & ποιότητα & ποσότητα dicunt, nos utrumque eadem appellatione complectimur. Ultima est deprecatio: quod genus causam plerique negarunt in iudicium unquam uenire: quoniam Cicero quoque pro Quinto Ligario idem testari uidet cum dicit. Causas Cæsar egi multas: & quidem tecum: dum te in foro tenuit ratio honorum tuorum. Certe nunquam hoc modo, ignoscite iudices, errauit, lapsus est, non putauit: si unquam post hæc & cætera. In senatu uero & apud populum: & apud principem: & ubicumque iuris clementia est: habet locum deprecatio: in qua plurimum ualent ex ipso qui reus est: hæc tria in uita præcedere, si innocens, si bene meritus, si spes in futurum innocenter uicturi: & in aliquo usu futuro. Præterea si uel aliis incommodis, uel præsentis periculo, uel pœnitentia uideatur satis pœnarum dedisse, extra nobilitas, dignitas, propinquitas, amici. In eorum tamen qui cognoscit plurimum ponendum, si laus eum misericordis potius quam reprehensio dissoluti consecutura est. Verum & in iudiciis etiam si non toto genere causam: tamen ex parte magna hic locus sæpe tractatur. Nam & diuisio frequens est: etiam si fecisset: ignoscendum fuisse. Idque in causis dubiis sæpe præualuit, & epilogi omnes in eadem fere materia uersari solent. Sed nonnunquam etiam reus hic totius summam constituit, si exheredatum a se filium prætestatus fuerit elogio: propterea quod is meretricem amauerit. Nam omnis hic quaestio, an huic delicto præ debuerit ignoscere: & ceterum uiri tribuere debeant ueniam: sed et in formulis cum pœnarie sint actionis. Nos ita committimus, an commissa sit pœna, an exigi debeat. Id autem quod illi uiderunt uerum est: reum a iudicibus hoc defensionis modo liberari non posse. De premiis autem quaeruntur duo: an ullo sit dignus qui petit, an tanto, ex duobus uter dignior, ex pluribus

Septimus

quis dignissimus: quorum tractatus ex ipso meritorum genere ducunt. Et ituebimur non rem tantum: siue alleganda: siue coparanda erit: sed personam quoque. Nam & multum interest tyrannum iuuenis occiderit. an senex. uir an foemia. alienus an coniunctus. & locum multipliciter in ciuitate tyrannis assuetus: an libera seper. in arce an domi. & quo modo factum sit. an ferro. an ueneno. & quo tempore. bello an pace. an cum depositurus esset eam potestatem. an cum aliquid noui sceleris ausurus. Habetur in meritis gratia. periculum quoque ac difficultas. Similiter liberalitas a quo profecta sit refert. Nam in paupere gratior quam in diuite: date beneficium quam reddente: patre quia a morbo. Item quam rem dederit: & quo tempore: & quo animo: id est non in aliquam spem suam: similiter alia. Et ideo qualitas maxima oratoris recipit opera: quia in utraque partem plurimum est ingenio loci. nec usque tantum affectus ualent. Etiam coniectura extrinsecus quoque adductas frequenter probationes habet: & argumenta ex materia sumit: quale quicquam uideatur: eloquentia opus est: hic regnat. hic imperat. hic sola uincit. Huic parti subiungit Virginius casus abdicatiois. demetiae. malae tractationis. orbarum nuptias indicentium. Nam fere sic accidit: inuentique sunt qui has materias officiorum uocarent. Sed alios quoque nonnunquam leges habere recipiunt status. Nam & coniectura est aliquando in plerisque horum: cum se uel non fecisse uel bona mente fecisse contendunt. Cuius generis exempla sunt multa. Et quod sit demetia & mala tractatio finit. Nam iuris leges plerumque quaestiones praecurrere solent. Et ex quibus causis non fiat statutum. Quod tamen facto defedi non poterit: iure nitetur: & quot & quibus causis abdicare non liceat: & in qua crimina mala tractationis actio defert: & cui accusare demetiae non permittit. Abdicationum formae sunt duae. altera criminis perfecti: ut si abdicet raptor. adulter: altera imperfecti uelut pedetis: & adhuc in conditione positi: quales sunt in quibus abdicat filius: quia non pareat patri. Illa semper asperam abdicatis actionem habet. Immutabile est enim quod factum est. haec ex parte blandam & suadenti simile. Mauult enim pater corrigere quam abdicare. At pro filiis in utroque genere summissa: & ad satis faciendum composita: a quo dissensuros scio: qui libenter patris figuram laedunt: quod non ausim dicere nunquam esse faciendum. potest enim materia incidere: quae hoc exigat. Caeterum uidentum est quoties aliter agi potest. sed de figuris in alio libro tractabimus. Non dissimiles autem abdicatio non actionibus sunt malae tractationis actiones. Nam & ipsam habent eadem in accusationibus moderationem. Demetiae quoque iudicia: aut propter id quod adhuc fieri uel non fieri potest instituntur: & actor in eo quod factum est liberum habet impetum: sic tamen ut factum accuset. ipsius patris tanquam ualitudie lapsi misereatur. In eo uero cuius libera mutatio est: diu roget & suadat: & nouissime de

Patre quia morbo. Corrupte quod sic legit: sed ne ab his quod emendat: quod pro morbo legunt auiculo. Corrigi autem si pro quia scribat quod: & orbo in littera de morbo expuncta hoc modo. Pro quod orbo. Nam liberalitas multo est gratior in parte: quam in orbo utpote qui filiis careat. Et quo animo id est non in aliquam spem suam. Num ita exposcere se se loco negatiui aduerbii mihi legendum uel hoc modo. Num in aliquo spe sua. Etiam coniectura extrinsecus quoque adductas frequenter probationes habet & argumenta ex materia sumit quae quae uideatur. eloquentia opus est. Hi se sus mihi praeparati uident: eoque obscuriores sunt. Sed quoniam modo emendari possint: nunc mihi non occurrit nisi fortassis. Nam particulam pro illa etiam putemus scribendam ut legat. Nam coniectura. ac ut particulam ascribendam: hoc modo. ut quae quae uideatur. Significat autem Fabius maiore opus esse eloquentia in qualitate quam in coniectura tractanda. Huic parti subiungit uirginium casus abdicatiois. clamentiae. malae tractationis. orbarum nuptias indicentium. Demetiae loco clamentiae legendum esse ne admonitioe quod est dignum. Quod autem est ultimo loco: de iure praescripto sumptum est. Nam orbarum oli cui liberet ex cognatis nuptias idicebat ut apte ex Phormione Terentii percipi potest. Nam iuris leges plerumque quaestiones praecurrere solent. Hic se sus igne uel fateor mihi non percipit. corruptus autem uel Nam iuris genitiuus nihil sensum iuuat nisi ad quaestiones referat: ut legamus hoc ordine. Nam iuris quaestiones plerumque leges praecurrere solent. Et ex quibus causis non fiat statutum. Status quod est in aliis legit exemplaribus sed ne sic quod mihi iteget perspicuusque uel hic se sus. Statutum autem contederi esse legendum. hoc modo. Et ex quibus causis non fiat statutum. ut intelligamus statutum esse quibus ex causis mala tractatio non fiat. Sed de figuris in alio libro tractauimus. In viii. de figuris ac figuratis controuersis disserit Fabius. Quare tractabimus legendum. Prae autem ea uti figura in abdicatio filio: ut simulet se malle illum corrigere quam abdicare. Nam & ipsam eadem habent in accusationibus moderationem. Ipsae non ipsam mihi legendum uel. Demetiae quoque iudicia aut propter id quod adhuc fieri. ex his quae sequuntur appet primam diuisionis membrum librariorum icuria omissum esse ascribendum. hoc est. Aut propter id quod factum est. ut legamus demetiae quoque iudicia aut propter id quod factum est aut propter id quod adhuc fieri. uel non fieri potest: instituntur:

Est enim domestica disceptatio in qua & semel peccasse & leuius q̄ obiciat absolutio nō nunq̄ sufficit. Nisi absolutio legat: ut sit dādi casus: nullus hinc sensus elicit. Nā ad absoluēdū. & error & leuitas criminis. & semel dūtaxat peccasse in domestica disceptatione sufficit. In iuriarū. Cōtrouersia suppleat. enumerat nāq; Fabius alias quoq; controuersias quæ in qualitate uersantur. Frequētius tamē actio iniuriarū cōiecturalis est. Factæ. n. sere negant. Interdū tamē ex facti qualitate animiq; diiudicant. De accusatore cōstituēdo quæ iudicia diuinationis uocant. Sic quidē pleriq; recte legi uidef. sed diuinationes ego cōtēderim esse legendū. Nā iudicia in quibus de cōstituēdo agit accusatore: diuinationes idcirco uocant: ut iquit Pædianus: quod res agat sine testibus & sine tabulis. & his remotis argumēta sola sequant iudices: & q̄si diuinēt. Spectādūq; qd maxime agi uelint ii: quoq; de ultione quærit. Que copula ut otiosa ac se sui onerosa prius uidef eradēda & loco illius qd a quo eē legendū apte ex prima Ciceronis in uerrē actiōe patet. Sic. n. Cicero iqt. Ego sic itelligo iudices: cū de pecuniis repetūdis nomē alicuius deferf: si certamē inter aliquos sit: cui potissimum delatio def: hæc duo in primis spectari oportere: quē maxime uelit actorē eē ii qbus factæ eē dicant iniuriæ: & quē minime uelit is: q eas iniurias fecisse arguat. Uter id meliore fide sit allaturus. Sē sui nō cōgruit allaturus. expungat itaq; ac loco eius id qd i qbusdā legif exēplaribus: facturus reponat. Quoniā alia i renūciādo sūt. Mihi. i. genue fateor: nō p̄cipif hic sensus. Nisi fortassis alii legant. ut itelligamus alios esse a legatis eos: q referūt & renūciāt senatui aut populo ea quæ i legatōe gesserūt. Tūc. n. nō sūt legati. sed priuati. Quod a p̄e accusantis defēsiō est. A p̄e sine ulla dubitatōe legēdū ē. Præterea cū qs rōnē mortis i senatū reddidit. In senatu. m lra expūcta legēdū eē ne admonēdū qdē est. Reddit præterea ut p̄sentis sit t̄pis mihi legēdū uidef. Est aut scholastica cōtrouersia: i q̄ fingif: eū quē uita sit p̄sum reddere rōes i senatu cur mori uelit. Quod idē accidit si orbæ nuptias. idicāt pares gradu. Itē nō idē mihi legēdum uidetur. Indicant aut penultima longa proferēdum: cum idem sit quod denūciēt

mentiam rōni queratur obfatare: nō mores: quos quanto magis in præteritum laudauerit: tātō facilius p̄babit morbo eē mutatos. Reus quotiens causa patietur: debet eē in defensione moderatus. quia sere ira & concitatio furori sunt similia. Omnibus his commune est quod rei non semper defensione facti: sed excusatiōe ac uenia frequēter utuntur. Est. n. domestica disceptatio: i qua & semel peccasse: & p̄ errorē & leuius q̄ obiciatur: absolutio nō nunq̄ sufficit. Sed alia quoq; multa cōtrouersiarū genera in qualitate cadunt iniuriarū: q̄q. n. reus aliquando fecisse negat: plerūq; tamen hæc actio facto atq; aīo continetur. De accusatore constituendo quæ iudicia diuinationes uocantur. In quo genere Cicero quidē q̄ mandantibus sociis Verrem accusabat: hac usus est diuisione. spectādū qd maxie agi uelint hi: quorū de ultione quæritur. a quo minime uelit is: q̄ accusatur. Frequentissimæ tamen hæc sunt quæstiones: uter maiores causas habeat: uter plus industriae aut uiriū sit allaturus ad accusandum. uter id meliore fide sit allaturus. Tutellæ præterea i quo iudicio solet quæri. An alia de re q̄ de calculis cognosci oporteat. An fide præstare debeat tantū: non etiā consilium & euentus: cui simile est malæ gestæ p̄curatiōis. in foro negociorū gestorū. nā & mādati actio est. Præter hæc fingunt in scholis & scripti maleficii: in quibus aut hoc quærit: an scriptū sit: aut hoc an maleficiū sit. raro utrūq;. Malæ gestæ legatiōis apud græcos: & ueris uausis frequens. ubi iuris loco quæri solet. An omnino aliter agere q̄ mandatum sit liceat: & quousq; sit legatus: quoniā alia i renūciādo sunt: ut in eo qui testimoniū i Verrem dixerat: post perlatā legatiōnē. Plurimum tamen est in eo quale sit factum. rei. p. læsæ. Hinc mouentur quidē mille iuris cauillationes. qd sit rem. p. lædere: & læseritne. an p̄ferit: & ab ipso an propter ipsum læsa sit. In facto tamen plurimū est. Ingrati quoq; in quo genere quæritur: an is cū quo a gitor acceperit beneficium: quod raro negandum est. Ingratus est enim q̄ negat q̄tum acceperit. an reddiderit. an protius qui nō reddiderit ingratus sit: an potuerit reddere. an id quod exigebat debuerit. quo aīo sit. Simpliciores illæ iniusti repudii: sub q̄ lege controuersia illud p̄prium habent: quod a p̄te accusantis defensio est: & defendentis accusatio. Præterea cū quis rōnem mortis in senatu reddidit: ubi una quæstio est iuris: an is demū p̄hibendus sit: qui mori uult: ut se legum actiōibus subtrahat. Cætera q̄litas. Fingunt & testamenta in qbus de sola quærat uoluntate: ut in cōtrouersia quā supra exposui: i q̄ de parte patrimonii q̄rta: quā p̄ dignissimo ex filiis reliquerat: contendūt philosophus. medicus. orator. Quod idē

Septimus

Hoc tantum admiror Flauium. Quisnam is fuerit Flauius: qui tam anguste qualitatis materiam terminauit non memini me legisse. Quantitas quoque: ut dixi: plerumque etiam si non semper: plerumque recte tamen eidem subiacet. Plerumque iterato positum ac illud recte aduerbium mihi uidetur eradendum. Redundat enim ac nihil sensum adiuuat. hoc modo. Quantitas quoque: ut dixi: plerumque etiam si non semper: tamen eidem subiacet.

¶ Vi neque fecisse se negauit. neque aliud esse quod fecerit dicit. Negabit ne dissimilia copuletur tempora: quod mihi legendum uidetur. Qui uero hoc caput inscripserunt de qualitate iudiciali: in manifestum lapsi sunt errorē: cum de actionis quaestione qua ab aliis translatio quoque appellat: hoc loco tractet Quintilianus. Iudicium antecedit qualia sunt ueriosa praeturae consilia. Aliquid uerborum sensus integritati deesse uidetur. Ascribendas autem has particulas puto. Nam & ut sit bimembris diuisio hoc modo. Nam & iudicium antecedit & in ipsis frequentissime iudiciis uersatur. Interdum namque actionis quaestio praecedit iudicium cum quaeritur utrum quis agere possit. hoc enim ante determinat praetor quam iudicium instituat. Interdum in ipsis uersatur iudiciis. hoc est una cum principali causa tractatur. Tangere non in eisdem oibus quibus caeterae leges quaestionibus continerentur. Singulariter continetur est legendum: ut ea ad praescriptionem referatur. Cum ex praescriptione lis pendet: de ipsa requiri non est necesse. Male percipitur hic sensus ut qui sit deprauatus. Quo namque modo de praescriptione non quaeritur: si de ipsa praescriptione lis pendet. Ita namque oppositis fratribus sibi ipsi repugnaret hoc loco Fabius. Sic uero corrigi posse puto: si quaeri legatur & re ab ipso uerbo separet hoc modo. Cum ex praescriptione lis pendet: de ipsa re quaeri non est necesse. Sic autem esse legendum: apte exemplum quod subiicitur ostendit. Si. n. filius ignominioso patri praescribit: quod ipsi agere non liceat: nihil necesse est quaerere de crimine. quod pater in filium intedit: sed de hoc solo iudicatio est. An ignominiosa agere liceat. Ignominioso filius praescribit: de eo loco iudicatio est an liceat. Non nihil mihi uerborum ad huius perfectionem sensus desideratur. Et patri quidem datiuum puto ascribendum. Pro loco autem solo legendum. hoc modo. Ignominioso patri filius praescribit. De eo solo iudicatio est an liceat. Quod sicui fortasse nimium audax uideor: is nihil aut mutado aut adiiciendo: sensum Fabii acumini convenientem eliciat. Quoties tamen poterimus

De actionis quaestione
¶ Vi neque fecisse se negauit: neque aliud esse quod fecerit dicit: neque factum defendet: necesse est in suo iure consistat. In quo plerumque actionis est quaestio: quae non semper eadem est: ut quidam putauerunt. Iudicium antecedit: qualia sunt praeturae curiosa consilia: cum de iure accusatoris ambigitur: & in ipsis frequentissime iudiciis uersatur. Est enim duplex eius disceptationis conditio: quod aut intentio: aut praescriptio habet controuersiam. Ac fuerunt qui praescriptionis statum facerent: tanquam ea non in eisdem oibus quibus caeterae leges quaestionibus continerentur. Cum ex praescriptione lis pendet: de ipsa re quaeri non est necesse. Ignominioso filius praescribit de eo loco: iudicatio est an liceat. Quoties tamen poterimus: efficiendum est: ut de reo quoque bene sentiat. Sic. n. iuri non

efficiendum est: ut de reo quoque bene sentiat. Ex superiorum corruptione hic sensus est deprauatus. Facile autem corrigi si re illa o uocali erasa legatur. hoc modo. ut de re quoque bene sentiat. Nam cum ex praescriptione lis pendet: quis de re ipsa quaeri non sit necesse: tamen efficiendum est: ut iudex non solum de iure nostro: sed etiam de re ipsa bene sentiat.

Ut in sponsionibus quæ ex interdictis fiunt. Sic quidem legitur: sed pro sponsionibus forsitan possessionibus est legendum. Frequentissime enim præscriptiones circa possessiones longi temporis uersantur, uaria aut sunt apud iurisperitos interdicta: quibus amissa possessio recuperat. Vir fortis optet quid uolet. Quid quid uel certe Quod non quid legendum esse uidetur. In utroque aut genere status idem sit. Rectius in quibusdam exemplaribus sic legitur. Porro lex omnis. Modestinus quoque de legibus sic scribit. Legis uirtus hæc est ipe rare, uetare, permittere, punire. Litem habet aut propter se ipsam, aut propter alteram quæstionem. Ita quidem legitur: sed mediose ut mihi uidetur. Non enim quæstionem: sed quæstio est, ita cõten derim esse legendum: ut sensus sit iniuriu. Nam lex aut propter se ipsam aut propter alteram legem habet litem: id quod in contrariis accidit legibus. Quæstio autem in legitimis cõtrouersis aut est in scripto, aut in uoluntate. Quare hoc modo & legat & distiguat. Litem habet aut propter se ipsam aut propter alteram. Quæstio est aut in scripto.

s Cripti & uoluntatis frequentissima iter consultos quæstio est. Iuris gentium litem uel ablatius uideat ascribendus: ut iurisperitos legamus. Adeo autem id quod Fabius inquit uegetus est: ut quorundam leguleorum iusticia factum sit: ut non leges modo prisca: quæ fere nulla extant: ac edicta prætorum Romanorum interdicta: sed responsa quoque ac expositiones fere omnes iurisperitorum: quas totius antiquitatis elegantiaque iperiti leges uocant: in dubium quibus aptissima sint reuocentur.

Fur quadruplum soluat. Aut hæc lex corrupta aut quæ inferuntur deprauata sunt iudicanda. Neque enim uigena milia recte computanti decem milium quadruplum unquam uidebuntur. Quare non quadruplum sed duplum mihi uidetur esse legendum. Sic enim & quadrageña actor recte petet, cum singulos uigena soluere debere ex lege sciat, & rei uigena decem milium quæ surripuerunt duplum esse contendunt. De fure autem non manifesto: qui duplum duntaxat soluere cogebatur: hæc lex lata esse uidetur. Fures enim manifesti qui in furto deprehendebantur: quadruplum reddebant. Quia ex hac natus & meretrix est. Hæc ratio quidem aperte est deprauata: aliquidque uerborum in ea desideratur. Forsitan autem tria hæc sunt ascribenda ante quæ: illo uerbo est eraso, hoc modo quæ ex hac natus atque meretrix esset.

Qui solum uiderunt hunc statum plani & uoluntatis appellauerunt. Quod re latium hic sensus exigere uidetur: ut legatur hoc modo Quod qui solum uiderunt hunc statum plani & uoluntatis appellauerunt. Vnum est in quo id seruari non posse ex ipso patet semper. Huic quidem sensui nihil deest quod sit necessarium. Semper autem e suo loco in alienum uideat esse translatum. Sic namque opinor disponendum: ut post infinitum seruari collocetur, hoc modo, Vnum est in quo id seruari semper non posse ex ipso patet,

libentius indulgebit: ut in sponsionibus quæ ex interdictis fiunt: etiam si non proprietatis est quæstio: sed tantum possessionis: tamen non solum possedisse nos: sed etiam nostrum possedisse docere oportebit. Sed frequentius etiam quæritur de intentione. Vir fortis optet quid uolet. nego illi dandum quicquid optauerit, non habeo præscriptionem: sed tamen uoluntate contra uerba præscriptionis modo uitor. In utroque autem genere status idem sit. Porro lex omnis aut tribuit, aut adimit, aut punit aut iubet, aut uetat, aut permittit. Litem habet aut propter se ipsam: aut propter alteram. Quæstionem aut in scripto: aut in uoluntate. In scripto aut apertum est: aut obscurum: aut ambiguum. Quod de legibus dico: idem accipi uolo de testamentis, pactis, stipulationibus, omni denique scripto: idem de uoce. Et quoniam quatuor eius generis quæstiones uel status facimus: singulos percurram. De scripto & uoluntate.

s Cripti & uoluntatis frequentissima inter consultos quæstio est: & pars magna cõtrouersia iuris hinc pendet. quo minus id in scholis accidere mirum est: ubi etiam ex industria fingitur. Eius genus unum est in quo & de scripto & de uoluntate quæritur. Id tum accidit: cum est in lege aliqua obscuritas, in ea aut uterque suam interpretationem confirmat: aut aduersarii subuertit: ut hic, fur quadruplum soluat, duo surripuerunt: pariter decem milia, petuntur ab utroque quadrageña, illi postulant: ut uigena conferant. Nam & actor dicit hoc esse quadruplum quod petat: & rei hoc quod offerant. Voluntas quoque utrinque defenditur. Aut cum de altero intellectu certum est: de altero dubium. Ex meretrice natus ne concione, Quæ filium habebat: prostare cœpit. Prohibetur adolescens concione. Nam de eius filio: quæ ante partum meretrix fuit: certum est, an eadem huius causa sit: dubium est: quia ex hac natus: & meretrix est. Solet & illud quæri quo referatur quod scriptum est, bis de eadem re ne sit actio: id est hoc bis ad actorem an ad actionem. Hæc ex iure obscuro. Alterum genus est ex manifesto: qui solum uiderunt hunc statum, plani & uoluntatis appellauerunt. In hoc altera pars scripto nititur, altera uoluntate. Sed contra scriptum tribus generibus occurrit. Vnum est in quo id seruari non posse ex ipso patet semper. Liberi pariter

Septimus

alant aut uinciantur. Non. n. alligabitur infans. Hinc erit ad alia transitus & diuifio. Nū qſquis non aluerit: non hic. Propter hoc pponunt qdā tale genus controuerfiarū: in quo nullum argumētū eſt: quod ex lege ipſa peti poſſit: Sed de eo tātū de quo lis eſt quærendū ſit. Peregrinus ſi murum aſcēderit: capite puniat. Cū hoſtes murū aſcendiſſent: pegrinus eos depulit. petiit ad ſupplicium. Non erūt hic ſeparatæ quæſtiones. an qſq. an hic. qā nullū pōt afferri argumētū contra ſcriptū uehementius eo quod i lite ē: ſed hoc tantū. an ne ſeruantæ quidem ciuitatis cā. Ergo & æquitate & uoluntate pugnam. Fieri tamen pōt: ut ex aliis legibus exempla ducamus: per quæ appareat ſemp ſtari ſcripto nō poſſe: ut Cicero pro Cecina fecit. Tertiū cū in ipſis uerbis legis reperimus aliqd: per quod pbemus aliud legum latorem uoluiffe: ut i hac cōtrouerſia. Qui nocte cū ferro deprehenſus fuerit: alligetur. Cū ānulo ferreo iuentū magiſtratus alligauit. Hic quia ē uerbu in lege deprehenſus: ſatis etiā ſignificatū uidet nō cōtineri lege niſi noxiū ferrum. Sed & ut qui uolūtate nitet: ſcriptū quotiēs poterit iſfirmare debet: ita qui ſcriptum turbat adiuuare: ſe etiā uolūtate temptabit. In teſtamētis & illa accidūt: ut uolūtatis manifeſta ſit: ſcriptū nihil ſit: ut i iudicio curiano: in quo nota. L. Crassi & Sceuolæ fuit cōtētio. Subſtitutus hæres erat: ſi poſthumus ante tutelæ ſuæ ānos deceſſiſſet. Nō eſt natus. Propinqui bona ſibi uendicabant. Quis dubitaret: qn ea uolūtatis fuiſſet teſtātis: ut is nō nato filio hæres eēt q mortuo: ſed hoc nō ſcripſerat. Id quoq. quod huic cōtrariū eſt accidit nup: ut eēt ſcriptū: quod appareret ſcriptorem noluiſſe: q ſeſtertium nūmū qnq. milia legauerat: cum emēdaret teſtamentum ſublatis ſeſtertis nūmis: argēti pondo poſuit. quinq. milia remanſerūt. apparuit tamē qnq. pōdo dari uoluiſſe: quia ille in argento legato modus & inauditus erat & i credibilis. Sub hoc etiā ſtatu generales ſunt quæſtiones. ſcripto an uoluntate ſtandū ſit. quæ fuerit ſcribētis uolūtatis. tractatus oēs q̄litas aut cōiecturæ: d̄ qbus ſatis dictū arbitror.

De contrariis legibus.

Proximum eſt de legibus cōtrariis dicere: qā inter oēs artium ſcriptores cōſtat i antinomia duos eē ſcripti & uoluntatis ſtatus. neq. i merito: qā cū lex legi obſtet: utriq. contra ſcriptū dicitur: & quæſtio eſt de uolūtate. i utraq. id ambigit. an utiq. illa lege ſit utendum. Omnibus autem manifeſtum eſt: nunq. eſſe legem legi cōtrariam iure ipſo. quia ſi diuerſū iuſſiſſet: alterum altero abrogaretur: ſed eas caſu collidi & euentu. Colliduntur autem aut pares inter ſe: ut ſi optio tyrānicidæ & uiri fortis comparetur: utriq. data quod uelit petēdi poteſtate. Hic meritoꝝ. tēporis. præmii collatio ē. aut ſecū ipſæ ut duoz. fortium. duorum tyrānicidæꝝ. raptarū: i qbus

Nam quiſquis non aluerit. non hic. Nū loco illaz. nā ac nō p̄ticularge legēdū eē ex ipſo facile p̄cipit ſe ſu. ut ſit diuifio. Nū qſquis nō aluerit. nū hic de quo agitur ſubitelligamus.

An qſq. an hic. Quiſq. nō qſq. ut legal ſenſus expoſcit. Tertiū eſt cū ipſis uerbis reperimus aliqd. In præpoſitio mihi uidet adicienda: ut legat. Tertiū cū in ipſis uerbis legis.

Hic qā eſt uerbu in lege dephēſus ſatis etiā ſignificatū uidet nō cōtineri lege niſi noxiū ferrū. Hic apte colligit: dephēdi de uetitis. p̄prie dicit.

Sed & utq. uolūtate nitet. Illa & copula mihi ut ut redūdās eradēda

Si poſthumus ante tutelæ ſuæ ānos deceſſiſſet. Is āte tutelæ ſuæ ānos decedere d̄r: qui ante pubertatē morit. hoc ē. ante q̄rtūdecimū ānū i masculis. duodecimū uero i ſceminis. Vlpianus de legatis & fideicommiſſis tertio. Cū filio familias ita legat: cū in tutelā ſuā puenerit: pubertatis t̄ps ſignificat. Paulus eodē titulo. Si filia familias ita legatū ſit: cū in tutelā ſuā puenerit: tūc debet. cū uiripotēs facta fuerit. Boethius i topica Ciceronis libro tertio. In tutela ſua eſt cū qſ teſtamētū iure ſā facere pōt. Vlpianus de teſtamētis. Quæ ætate teſtamētū uel masculi uel ſceminæ facere poſſint uideamus. Et uerius eſt in masculis q̄rtūdecimū annū ſpectādū eē. in ſceminis uero duodecimū cōpletū. Quæ ille in argēto legato modus & mauditus erat & incredibilis. Quia aut certe quod relatiuo quæ eraſo proculdubio legendum eſt.

Roximū eſt de legibus contrariis dicere: qā iter oēs artium ſcriptores cōſtitit in antinomia duos eē ſtatus ſcripti & uolūtatis. Cōſtat legēdū eē nō cōſſtitit etiā ſi exēplaria quædam nobis nō aſtipularent: ex ſenſu tamē ipſo facile p̄ciperemus. Antinomia uero legū cōtrarietas ad uerbu iterptat.

Quia ſi diuerſū iuſſiſſet: altero altero abrogaret. Corrupte iuſſiſſet mihi legi uidetur. ius eēt uero pulcherrime q̄drat. Sicq. exiſtimo eſſe legēdū. Duoz. tyrānicidæꝝ. raptarū. Duaz. quoq. mihi aſcribēdū uidet: ut legat. Duarum raptarū. In ſcholis nāq. frequēs erat hæc cōtrouerſia. Rapta raptoris aut mortem aut idotatas nuptias eligat. Quidā itēpeſta nocte rapuit duas: q̄z. altera mortem. altera idotatas nuptias

mauult. An qualitas ultra istos sit petitio. Aut copulam loco an particula reponendam quidem esse & qualitatis legēdū facile constat. Sed mihi adhuc in hoc sensu aliqd desiderat. Iustiorq; loco istos legēdū uidet. hoc mō. Aut q̄litas. ultra sit iustior petitio. Diuersae quoq; leges configūt aut similes aut duae. Sic qdē legis: sed corrupte. Aut nāq; disiunctiua particula iter opposita dūtaxat ab eruditis nō iter disparata prius solet collocari. Similes aut & duae apte disparata significāt. Quare aut cōiunctio iterato posita linēda uidet: ac nō duae sed diuersae ita est legēdū: ut sit initiū sensus. hoc mō. Diuersae quoq; leges configūt aut similes. Diuersae. ut in itelli gamus diuersas a Fabio repeti quo eaq; subiiciat exēplū. Nā & diuersarū & similiū legū exēpla iferunt.

Et in magistratu multa dicent: qbus scriptū expugnaf. In magistratu qdē corrupte legit. Mihi uero a magratu hoc ē p magistratu emēdandū uī. Nā p magistratu: q cōtra legē ex arce discesserat: ea oīa quae subiiciūt dici possent. Cōtra q̄s nihil opponi pōt. Huic sē sui mihi aliqd dēē uī & forsitā similes foret ascribēdū. hoc mō Similes cōtra q̄s. Exposuit. n. Fabius: quo mō diuersae leges cōfligāt. Hoc loco ostēdit quo mō similes leges pugnēt: qdē qdē apte ex eo qdē i fert exēplo colligit: quis illud quoq; sit deprauatū. Tyrānicidā imago in gymnasio ne ponat. mulier tyranū occidit. Cōsulus ē adeo hic locus: quis ut iteger a plerisq; legat: ut quae sequunt ad hanc cām p̄nētia: itelligi nō possint: nisi corrigat. Qui aut emēdari possit cū altera legū tota hic desit. altera mēdis nō careat. An quae lex adest: ita est emēdanda: ut illud phibētis aduerbiū eradat: hoc mō. Tyrānicidā imago in gymnasio ponat. Quae uero praetermissa librariogē icuria deest: talis mihi existimat fuisse. Mulieris imago in gymnasio ne ponat. Verbū aut ponat repetitū erroris causam fuisse affirmarim. Cōtra aut aduerbiū ēt uidet ascribēdū hocq; mō legēdū. Tyrānicidā imago in gymnasio ponat. Cōtra. Mulieris imago in gymnasio ne ponat. Impares sunt: cū alteri multa sunt: quae opponi possunt. alteri si nihil nisi qdē in lite est. Si particula ut sensum p̄turbās expūgat: ut legat. Alteri nihil nisi qdē in lite ē. Aduersus desertores scripta nō pōt: nisi optionē subuertit. Nul lus fere sensus ē in hoc capite: q mēdis prius careat. Hic aut ita ē deprauatus: ut nihil p̄cipi possit: nisi hoc mō corrigat. ut optōe & subuerti lris. m. & t. expunctis legat. hoc mō. Aduersus desertores scripta nō pōt nisi optione subuerti. Desertores aut dicunt: qui locū in acie deserūt: qui legibus capite sunt puniēdi. Permitter an uetet. Permittat ut modi cōueniāt legendū esse patet. Patri in filiū. patrono in libertum manus iniectio. Manus iniectio: ut ex uariis iuriconsultoy dictis colligitur: utq; seruius grammaticus exponit: dicitur quotiens nulla iudicū expectata auctoritate rem nobis debitam uēdicamus. Duplices leges sunt sicut duae colliduntur. Sunt uerbum ut sensui molestum eradatur: ut legatur. Duplices leges sicut duae colliduntur. Duplices autem dicuntur leges: quae in duo membra diuidūt: qualis ea est: quae subiicitur. Nothus ante legitimū natus legitimus sit. post legitimū tantum ciuis. Quae sic aut iter se pugnent aut oblitent legibus. Ut sensus percipi possit Si littera. c. expuncta legatur.

non pōt esse alia quæstio q̄ temporis. ultra prior sit: an qualitas: ultra istorum sit petitio. Diuersae quoq; leges configunt: aut similes aut duae: quibus etiam citra aduersam legem contradici possit: ut in hac controuersia. Magistratus ab arce ne discedat. Vir fortis optato quae uolet. uel alia nulla obstante quæri pōt. an quicqd optarit accipere debeat. & in magistratu multa dicent: qbus scriptū expugnatur. Si incendium in arce fuerit. Si in hostes recurrēdū. contra quas nihil opponi pōt: nisi lex altera. Tyrānicidā imago in gymnasio ponat. contra mulieris imago i gymnasio ne ponat. Mulier tyrannum occidit. Nā neq; mulieris imago nullo alio casu poni pōt. nec tyrānicidā ullo alio casu sumoueri. Impares sunt: cū alteri multa sunt quae opponi possunt. alteri nihil nisi quod in lite ē: ut cū uir fortis ipunitatē desertoris petit. Nā cōtra legē uiri fortis: ut supra ostendi: multa dicunt. aduersus desertores scripta nō pōt: nisi optionē subuertit. Item confessū est ex utraq; p̄tē ius aut dubiū. si confessū est: hanc fere quæruntur. Vtra lex potētior. an ad deos p̄tineat. an ad hoies: an ad rē p. an ad priuatos. De honore an de p̄na. magnis rebus an de paruis. Permittat. an uetet. an i peret. Solet tractari & ultra sit antiquior: & uelut potentissima. ultra minus perdat: ut in desertore & uiro forti: q; illo non occiso: lex tota tollatur. occiso sit reliqua uiro forti alia optio. Plurimum tamē ē i hoc: utrū fieri sit melius atq; acquius: de quo nihil p̄cipi nisi proposita materia pōt. Si dubiū: aut alteri aut iuicē utriq; de iurē sit cōtrouersia: ut in re tali. Patri in filiū. patrono i libertū manus iniectio sit. Liberti haredē sequant. Liberti filiū quidam fecit haredē. iuicē petit manus iniectio: & patronus negat ius patris illi fuisse: q̄a ipse in manu patroni fuerit: Duplices leges sunt: sicut duae collidunt. ut nothus ante legitimū natus legitius sit. post legitimū tātū ciuis. Quod de legibus idē de senatus consultis dictū. quae si aut iter se pugnent aut oblitent legibus: non tamē aliud sit eius status nomen.

Decimus

rit: ut nō res q̄ simillimæ uideāt: utiq; discriminē aliquo discernāt. Adde q; q̄cqd alteri simile ē: necesse ē minus sit eo qd̄ imitat: ut ūbra corpore: & imago facie: & actus histrionum ueris affectibus: qd̄ i orationibus quoq; euenit. Nāq; iis quæ i exēplū assumimus: subest natura: & uera uis. Cōtra oīs imitatio ficta ē: & ad alienum ppositū accōmodat. quo fit: ut minus sanguinis ac uirū declamatiōes habeāt: q̄ orōnes: q; i illis uera. i his assimilata materia ē. Adde q; ea quæ i orōne maxima sūt: imitabilia nō sūt: ingeniu: iuētioni facilitas: & q̄cqd arte nō tradit. Ideo q; pleriq; cū uerba quædā ex orōnibus excerpserūt: aut aliquos cōpositionis certos pedes: mire a se quæ elegerūt: effingi arbitrant: cū uerba i tercidāt. & iualefcāt tēporibus: ut quorū certissima sit regula i cōsuetudine: eaq; nō sua natura sit bona aut mala. (Nā p se soni tātū sūt) sed p ut opportune pprieq; aut secus collocata sūt: & cōpositio cū rebus accōmodata: tū ipsā uarietate gratissima. Quapropter exactissimo iudicio circa hāc partē studioꝝ examināda sūt oīa. Primū quos imitamur. Nā sūt plurimi: q; similitudinē pessimi cuiusq; & corruptissimi cōcupierūt. Deīde i ipsis quos elegerimus qd̄ sit: ad qd̄ nos efficiēdum cōparemus. Nā i magnis quoq; auctōribus icidūt aliqua uitiosa: & a doctis iter ipsos etiā mutuo reprehēsa: atq; utinā tā bona imitātes dicerēt melius: q̄ mala peius dicāt. Nec uero saltē iis qbus ad euitāda uitia iudicii satis fuit: sufficiat imaginē uirtutis effingere: & solā: ut sic dixerim: cutē uel potius illas Epicuri figuras: quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autē iis accidit: q nō itrospectis penitus uirtutibus ad primum se uelut aspectū orōnis aptarunt: & cū iis felicissime cessit imitatio: q uerbis atq; numeris sūt nō multū differentes. uī dicēdi atq; iuētiois nō assequūt: sed plerūq; declināt i peius & pxiā uirtutibus uitia cōprehēdūt: fiūtq; p gradibus tumidi. pressis exiles. fortibus temerarii. latis corrupti. cōpositis exultātes. simplicibus negligētes. Itaq; q horride atq; icōposite qd̄libet illud frigidū & iane extulerint: antiqs se pares credūt. q carēt cultu atq; sentētiis atticis. s. q; p̄cificis cōclusionibus obscuri. Salustiu atq; Thucydidē superāt. tristes & ieiuni Pollionē æmulant. ociosi & supini: si qd̄ mō lōgius circūduxerit: iurāt ita Ciceronē loquutur: fuisse. Nouerā quosdā q se pulchre expressisse genus illud huius cælestis i dicēdo uiri sibi uiderent: si i clausula posuissent eē uideatur. Ergo primū est: ut qd̄ imitaturus ē qsq; itelligat. Et quare bonū sit sciat: tū i suscipiēdo onere cōsulat suas uires. Nā quædā sūt imitabilia: qbus aut i firmitas naturæ nō sufficiat: aut diuersitas repugnet. Nec cui tenuē ingeniu erit: sola uelit fortia & abrupta. cui forte qdē: sed idomitū: amore subtilitatis & uī suā pdat: & elegantia quā cupit: nō psequat. Nihil ē. n. tā i decēs: q̄ cū mollia durefcūt. atq; ego illi p̄ceptorī quē istituera i libro secūdo credidi: nō ea sola docēda esse: ad quæ quēq; discipuloꝝ natura cōpositū uideret. Nā & is adiuuare debet quæ i quoq; eorū iuenit bona: & quātū fieri pōt adiciere: quæ desūt: & emēdare quædā & mutare. Rector. n. ē alioꝝ ingenioꝝ atq; formator. difficilior ē naturam suā fingere. Sed ne ille qdē doctor: q̄q; oīa quæ recta sūt uelit esse i suis auditoribus q̄ plenissima: i eo tamē cui naturā obstare uiderit: laborabit.

Et cum uerba intercedent inualecant temporibus. Deprauatus hic locus facile sic emendari potest: ut & copula de principio in quartū locum trāsfertatur: atq; e uocali in a conuersa intercedant legatur. hoc modo. cum uerba intercedant & inualecant temporibus. est autem paraphrasis sensus illius Horatiani. Multa renascentur quæ iam cecidere: cadentq; Quæ nunc sunt in honore uocabula si uolet usus: Quem penes arbitrium uis est & norma loquendi. Deinde in ipsis quos elegerimus quid sit quod nos efficiendum comparemus. Ad præpositio ut ascribatur & sensus & loquendi ratio exposcit ut legatur. Ad quod efficiendum.

Vel potius illas Epicuri figuras: quas e summis corporibus dicit effluere: Quæ nam sint hæ epicuri figuræ Aulus Gellius libro quinto declarat his uerbis. Epicurus effluere ex omnibus corporibus simulacra quædam corporum ipsorum eaq; sese in oculos inferre atque ita sensum fieri. uidendi putat. Et cum his felicissime cessit imitatio uerbis atq; numeris sunt nō multum differentes. Nisi hoc relatiuum qui ascribitur sensus integritas minus habebitur. Quare illo ascripto hoc modo legatur. Et cum his felicissime cessit imitatio: qui uerbis atq; numeris sunt non multum differentes.

Si i clausula posuissent esse uideatur. Hac clausula cum alibi tum pro lege Manilia Cicero frequenter utitur. Atque ego illi p̄ceptorī quem instituera in libro secundo credidi. Rectius in quibusdam exemplaribus legitur tradidi.

Nec comœdia in cothurnos assurgit. ex Horatii arte poetica sumptus est hic sensus scribētis. Ver sibus expōi tragicis res comica nō uult. Indignat itē priuatis ac ppe socco Diognis carminib; narrari cœna Thyestæ. Singula quæq; locū teneat sortita decenter. Cū sit diuersa nō causar; mō inter seipsas cōditio: sed ī similis etiā partium cāis. Loco similis legedū est singulis: & p causis causæ. hoc mō. Sed ī singulis et partiu causæ. Itaq; ne hoc qdem suaserim unī se alicui pprie quē p oīa seq̄t adiuicere. Per duplex d. addicere hoc ē mācipare legendū eē facile ē uidere. Quæ tamen est pulcherrima cū seq̄tur. Tamē p̄ticular q̄ a sensu respuit uidet eradēda ac eius loco hoc aduerbiū tū ē reponendū: ut legatur. Quæ tū ē pulcherrima.

E Thæc qdē auxilia extrinsecus adhibent. Quæ tū oratori cōferat stilius hoc est exercitatio scribendi: hoc loco aperte Fabius demonstrat. Quæ nascendi quoq; hæc fecerit legē: ut maiora aīalia diutius uisceribus parētum cōtineretur. Hoc Plinius apte declarat de elephātis in. viii. loqns. Decē inq; ānis gesta re i utero uulguis existimat. Aristoteles biēnto: nec āplius q̄ singulos semel genere. pluresq; uiuere ducentis annis & quosdā trecentis. & decē. Quo maius ē aīal. tāto diutius for

Id quoq; uitādū ī quo magna ps errat: ne ī ofone poetas nobis & historicos ī illis opibus oratores aut declamatores imitādos putemus. Sua cuiq; pposita lex. Suus cuiq; decor ē. Nec comœdia ī cothurnos assurgit. nec cōtra tragediā socco īgredit̄. Habet tamē oīs eloquētia aliqd cōmūe. Id imitemur: qd cōmūe ē. Etiā solet hoc incōmodi accidere iis: q se uni alicui generi dederūt: ut si aspitas iis placuit alicuius: hanc et in leni ac remisso causar; genere nō exuant. si tenuitas ac nuditas: ī aspīs grauib; causis pōderi rerū parū respōdeat: cū sit diuersa nō causar; mō iter seipsas cōditio: sed ī singulis et partiu causæ. Sintq; q̄ alia leniter. alia aspere. alia cōcitate. alia remisse. alia dōcēdi. alia mouēdi gratia dicēt: quor; oīum dissimilis atq; diuersa iter se ratio ē. Itaq; ne hoc qdē suaseri unī se alicui pprie: quē p oīa sequat̄ addicere. Lōge oīum pfectissimus græcor; Demosthenes. aliqd tamen aliquo ī loco melius alii. plurima ille. sed nō q̄ maxie imitādus: & solus imitādus ē. Quid ergo: nō est satis oīa sic dicere quomodo. M. Tullius dixit: Mihi qdē satis esset: si oīa cōseq̄ possem. qd tamē noceret uim Cæsaris. asperitatē Cælii. diligētiā Pollionis. iudiciū Calui qbusdā ī locis assumere: Nā præter id quod prudētis est: quod ī quoq; optimū ē: si possit suū facere: tū ī tanta rei difficultate: unū itūetes uix aliqua pars seq̄t. Ideoq; cū totū exprimere: quē elegeris pene sit hōi icōcēssū: plurium bona ponamus aīe oculos: ut aliud ex alio hæreat: & qd cuiq; cōueniat: aptemus. Imitatio autē (nā sapius idē dicam) nō sit tantū ī uerbis. illuc itē dēda mēs: quātū fuerit illis uiris decoris ī rebus atq; psonis. qd cōsiliū: quæ dispositio. q̄ oīa etiam quæ delectationi uideantur data ad uictoriā spectent. Quid agat̄ phœmio. quæ ratio & q̄ uaria narrandi. quæ uis p̄bādi ac refellēdi. quanta ī affectibus oīs generis mouēdis sciētia: q̄taq; laus ipsa popularis utilitatis gratia assūpta: quæ tum ē pulcherrima: cum seq̄t: non cū arceritur. Hæc si præuiderimus: tū uere imitabimur. Qui uero etiā ppria iis bona adiecerit. ut suppleat quæ deerāt. circūcidat: si quid redūdabit̄: erit quē quærimus pfectus orator: quē nunc cōsumari potissimū oportebat: cū tanto plura exēpla benedicēdi sup̄sunt: q̄ illis q̄ adhuc summi sūt: cōtigerit. Nā erit hæc quoq; laus eorū: ut priores superasse. posteros docuisse dicantur.

Qui Modus scribendi sit.

Hæc quidē auxilia extrinsecus adhibentur. ī iis autē quæ nobis ipsis parāda sunt: ut laboris: sic utilitatis et lōge plurimū affert stilius. Nec īmerito. M. Tullius: hūc optimū effectore ac magistrum dicēdi uocat: cui sniā psonā. L. Crassi ī disputatiōibus: quæ sunt de oratore assignādo iudiciū suū cū illius auctoritate cōiūxit. Scribēdū ergo q̄ diligētissime: & q̄ plurimū. Nā ut terra altius effossa generādis alēdisq; seminibus fecūdior: sic pfectus nō a summo petitus: studioq; fructus effundit uberius: & fidelius cōtinet. Nā sine hac qdē cōsciētia ipsa illa ex tpe dicēdi facultas inanē mō loquacitatē dabit. & uerba in labris nascētia. illic radices. illic fūdāmēta sunt. illic opes: uelut sāctiore quodā sacrario recōditæ: unde ad subitos quoq; casus: cū res exiget pferant. Vires faciamus ante oīa: quæ sufficiāt labori certaminū: & usu nō exhauriant. Nihil enim rer; ipsa natura uoluit magnū effici cito: præposuitq; pulcherrimo cuiq; opi difficultatē: quæ nascēdi quoq; hæc fecerit legē: ut maiora aīalia diutius uisceribus parētū cōtinerent. Sed cū sit duplex quæstio: quo mō

Sextus

Quæ si grauius posita sit seuera sit, si leuius ridicula. Mendis non uacat hic locus: quæ sic tolli posse uidentur: si pro seuera seria legatur: & est loco sit: & sin loco si coniunctionis iterum posita. Hoc modo. Quæ si grauius posita sit: seria est. Sin leuius ridicula. Rarum est autem oculis subiicere contingat. Vt ascribatur ne sensus minus integer uideatur. Sic enim in quibusdam legitur exemplaribus Rarum est autem ut oculis. Etiam ostendam qualis sis, iam loco illius etiam ut legatur sensus exposcit. Isq; plane instaret interrogatione: qualem se tamen ostensurus esset. Tandem non tamen esse legendum facile censerebit: qui non ignorat Tandem af-

est omnis uituperatio: quæ si grauius posita sit: seuera sit, si leuius: ridicula. Hæc aut ostenduntur: aut narratur: aut dicto notantur. Rarum est autem: ut oculis subiicere contingat: ut fecit. C. Iulius: qui cum Helio mæcipi sæpius obstrepenti sibi diceret: Etiam ostendam qualis sis: isq; plane instaret interrogatione: qualem se tamen ostensurus esset: digito demonstrauit imaginem galli in scuto cimbrico pictam: cui mæceps tum simillimus est uisus. Tabernæ autem erant circa forum: ac scutum illum signi gratia positum. Narrare quæ falsa sint: in primis est subtile & oratorium: ut Cicero pro Cluëtio narrat de Cepasio atq; Fabricio: aut Marcus Cælius de illa. C. Lælii collegæq; eius in prouinciam festinantium contentione. Sed in his omnibus cum elegans & uenusta exigitur tota expositio: tum id festiuissimum quod adicit orator. Nam & a Cicero sic est Fabricii fuga illa credita. Itaq; cum callidissime se putaret dicere & cum illa uerba grauissima ex intimo artificio deprompsisset. Respicite inquit hominum fortunam. respicite Caii Fabricii senectutem. cum hoc respicite ornandæ orationis causa sæpe dixisset: Respexit ipse. Fabricius a subselliis demisso capite discesserat: & cætera quæ adiecit. Nam est notus locus: cum in re hoc solum esset Fabricium a iudicio recessisse. Et Cælius cum omnia uenustissime finxit: tum illud ultimum. Hic subsecutus quo modo transierit utrum rate an piscatorio nauigio nemo sciebat. Sciculi quidem ut sunt lasciuu & dicaces: aiebant in delphino sedisse: & sic tanquam ariona transuectum. In narrando autem Cicero consistere facetias putat. dicacitatem in faciendo. Mire fuit in hoc genere uenustus Afer Domitius: cuius orationibus complures huiusmodi narrationes insertæ reperiuntur. sed dictorum quoque ab eorum urbane sunt editi libri. Illud quoque genus est positum non in hac ueluti iaculatione uerborum & inclusa breuiter urbanitate: sed in quodam longiore actu: quod de Crasso contra Brutum. Cicero in secundo de oratore libro: & aliis quibusdam locis narrat. Nam cum Brutus in accusatione Caii placi ex duobus lectoribus ostendisset contraria: Lucium Crassum patronum eius in oratione quam de colonia narbonensi

festiui atq; indignationi interdum seruire: quicquid secundum de oratore unum de hæc sumuntur diligenter legit.

Tabernæ autem erant circa forum. ac scutum illum signi gratia positum. Circa & illud recte. Circa & illum legitur corrupte. Aut. M. Cælius de illa. c. Lælii. Ac copula loco aut mihi uidetur reponenda. Tum id festiuissimum quod adicit orator. Est uerbum recte in quibusdam exemplaribus ascriptum legitur: hoc modo Tum id est festiuissimum. Nam & a Cicero sic est Fabricii fuga illa credita. Sic quidem legitur: sed credita nihil ad propositum. Conditæ uero penultima producta sensuique pulcherrime mihi conuenire uidetur. Quare condita uel repugnantiis exemplaribus uidetur esse reponenda. Respicite inquit hominum fortunam. respicite. c. Fabricii senectutem. Quædam hoc loco esse prætermissa aperte ex oratione Ciceronis pro Cluëtio: unde hæc sunt descripta: perspicitur. Sic enim ibi legitur. Respicite inquit hominum fortunam. respicite dubios uariosque casus. respicite. C. Fabricii senectutem cum hoc respicite ornandæ orationis causa: sæpe dixisset: respexit ipse. At Fabricius a subselliis demisso capite discesserat. Cætera quæ sequuntur quia sunt maxime ridicula: subiicere non grauabor. Hic inquit iudices ridere. stomachari atq; ægre ferre patronus: causam sibi eripi. & se cætera de illo loco Respicite iudices non posse dicere. Nec quicquam prius est factum: quod ut illum persequeret: & collo obtorto ad subsellia reduceret. Tum illud ultimum sic subsecutus. Hic loco illius sic corrupte in quibusdam legitur exemplaribus: ut ad illud uerbum transierit quod sequitur referat. In initium. n. sensus uidetur esse subsecutus quo modo transierit. In narrando autem Cicero consistere facetias putat. dicacitatem

in faciendo. Hic locum deprauatum esse neminem puto non uidere. Quo namque modo dicacitas in faciendo a Cicero consistere dicat: cum ut paulo ante uidimus: a dicendo deducatur & significet sermonem cum risu aliquos incessentem. Quare in faciendo forsitan legendum est iacendo: id quod facile ex iis: quæ post duos uersus inferunt: colligi potest. Sic. Fabius inquit: Illud quoque genus est positum non in hac ueluti iaculatione uerborum. Hoc idem ex secundo quoque de oratore percipi potest: ubi sic præcipitur. Duo sunt genera facetiarum quarum alterum re tractatur. alterum dicto. Re si quando id tanquam fabella narratur: & paulo post. In dicto autem ridiculum est id quod uerbi aut sententiæ quodam acumine mouet. Sed dictorum quoque ab eorum urbane. Loco eorum eodem legendum esse constat.

is quæ de lege seruilia dixerit, i uocali in a conuersa dixerat est legendum. Nihil enim quod in laceffendo dici potest non etiam in reperiendo. Quod relatiuum ex alieno in suum locum uidetur transferendū hoc modo. Nihil enim in laceffendo dici potest: quod non etiam in reperiendo. Neq; illa obscura quæ Atellanæ more captent. Atellanico Atellanæ uē mihi legendum uidetur. In Atellanis autem fabulis: quæ ab Atellanæ urbe dictæ sunt: obscuriora dicta iactabantur: seq; in uicem iocantes ridenteq; captabant. Cū is candidatus qui Coci filius habebatur coram eo suffragium ab eo peteret. Pro eo recte alio in quibusdam le-

gitur exemplaribus hoc modo: coram eo suffragium ab alio peteret.

Ego quoq; tibi fauebo. Iure ablatius mihi non uidetur ascribendus id quod in quibusdam legis exemplaribus: ut ex iure uerbo ambiguo potius q̄ ex quoq; copula: ioci lepiditatem Cicero sit uenatus. Cum. n. iure merito frequēter significet: de iure carniū Ciceronē intellexisse uolūt: quo patrē coquū candidato exprobraret. Sed mihi hoc nimis scurrile & a Ciceronis lepore alienū uidef. Sine iure autē illo etiā in uetusto exemplari legis. Illius autē Ciceronis dicti quod & A. Gellius & Macrobius & Suetonius memoria pdiderūt: nō meminit Fabius. Cū. n. m. ater. M. Bruti seruilia pretiosum ære paruo fundū a Cæsare abstulisset subitiuēte hastæ bona ciuiū: nō effugit dictū tale Ciceronis. Et qdē quo melius emptū sciatis. Tertia deducta est. Folia autē seruiliæ erat Iunia Tertia eadēque. C. Cassii uxor: quā ut scribit Suetonius: existimabat seruilia mater Cæsari cōciliare. Hoc autē Fabius tacuisse uidef: quia nimis scurrile obscenūq; uidebat. Sed quia raro bello respōdeāt. Pro bello quis nō uideat legēdum esse belle? Miror quid sit quod pater tuus homo constantissimus te nobis uarium reliquit. Ab animo ad corpus trāsītū fecit. uarius enim interdum mutabilis. interdum dicitur uersicolor. ut illud Vergiliū Quid lynces bacchi uariæ. qua in significatiōe Cicerō uarium accepit. uarii enim dicuntur qui uarorum stigmatis uersicolore habent faciem. Illud autem Ciceronis ut nimis scurrile tacuit quod est apud Suetonium in Cæsaris uita. Tum quidem pleriq; uilitatem mirantibus facetissime Cicerō. Quo melius inquit emptum sciatis Tertia deducta est. Existimabatur enim Seruilia etiam filiam suam Tertiam Cæsari cōciliare. Respondit sero. Quidnam in hoc nomine est ambiguitatis? An & tarde significat sero: cum est aduerbium: & uesperum cum est ablatiui casus huius nominis serum: quod ut elegāter pro ultima diei hora ponitur: ita sero aduerbium barbare ab iis usurpatur: qui salutantes bonum sero dicunt. Quibus quidem ego respondere consueui Malum cito: ut qui precantur ut sero bonis frui possim: cito ipi mala expiant. Ut Nero de seruo pessimo dixit. Impatori Neroni hoc dictū nō eē attribuēdū apte ex secūdo Cicerōis de oratore p̄cipif. Ridiculū ē inq; illud Neronianū uetus i furacē seruum. Solum esse cui domi nihil sit nec obsignatum nec obclusum. Quod idem in bono seruo dici solet.

habuerat: suasisse: iis quæ de lege seruilia dixerit: tres excitauit: & ipse lectores: hisq; patris eius dialogos dedit legendos: quorum cū i priuernati unus. alter in albano. tertius in tiburti sermonē habitū cōplecteret: requirebat ubi essent eæ possessiones. Omnis autem illas Brutus uendiderat: & cū paterna manciparet prædia: turpis habebatur. Similis i apologis quoq; & quibusdam etiam interi historiis exponēdis gratia consequi solet. Sed acutior est illa atq; uelocior in urbanitate breuitas. Cuius quidē duplex est forma dicendi ac respondēdi. sed ratio communis i parte. Nihil enī quod in laceffendo dici pot: non etiam in reperiendo. At propria quædam sūt respondentium. illa etiam ira concitati afferre solēt. Hæc plerūq; in altercatione: aut in rogandis testibus requiruntur. Cū sint autem loci plures: ex quibus dicta ridicula ducantur: re petendum est mihi non omnis eos oratoribus conuenire. In primis autem ex amphibologia: neq; illa obscura quæ Atellanæ more captent: nec qualia uulgo iactant uilissimo quoq; cōuersa i maledictū fere ambiguitate. Ne illa quidē quæ Ciceroni aliquādo: sed non in agendo exciderunt: ut dixi: cū is candidatus: qui Coci filius habebatur: coram eo suffragiū ab eo peteret. Ego quoq; tibi fauebo: nō quia excludēda sint omnino uerba duos sensus significantia: sed quia raro belle respōdeant: nisi cum prorsus rebus ipsis adiuuantur. Quare non hoc modo pene & ipsū scurrile Ciceronis est in eūdē: de quo supra dixi: Isauricum. Miror quid sit: q; pater tuus hō cōstantissimus te nobis uarium reliquit. Sed illud ex eodem genere præclarum: cum obiiceret Miloni accusator in argumentum factarū Clodio insidiarum: quod bouillas ante horam nonam diuertisset: ut expectaret: dū Clodius a uilla sua exiret: & identidem interrogaret: quo tempore Clodius occisus esset: respondit sero: quod uel solum sufficit: ut hoc genus nō totū repudiet. Nec plura mō significari solēt: sed et diuersa: ut Nero d seruo pessimo dixit. Nulli apd se plus fidi hri. nihil ei neq; clusū neq; signatū eē. Peruenit res usq; ænigma

Nonus

definēt: aut quæ cadunt similiter: aut quæ paribus paria referūt: aut quæ sunt iter se similia. Est etiam gradatio quædā & cōuersio: & uerborū cōcīna trāsgressio: & cōtrariū. & dissolutū. & declinatio. & reprehēsiō. & exclamatio: & iminutio: & quod ī multis casibus ponit: & quod de singulis rebus ppositis ductū refert ad singula: & ad ppositū rō subiecta. & itē ī distributis supposita rō: & pmissio: & rursus alia dubitatio: & iprouisū quiddā: & dinumeratio & alia correctio & disputatio & cōtūatū & iterruptū: & imago: & sibi ipsi responsio: & imutatio & disūctio & ordo & relatio & digressio & circūscriptio. Hæc. n. sūt fere. atq; horū similia: uel plura etiā eē putāt: quæ sētētis orōnem. uerborūq; cōformatiōibus illuminēt. Eadē sūt ī oratore plurima: nō oīa tamē & paulo magis distincta: qā post oratiōis & sētētiaz figuras: tertiū quēdā locū subiecit ad alias: ut ipse ait: q̄si uirtutes dicēdi p̄tinēt. Et reliq; quæ ex collatiōe uerborū sumuntur q̄si lumina magnū afferūt ornatū orōni. Sūt. n. similia illis quæ ī ap̄lo ornatu scæna: aut fori appellant̄ īsignia: nō qā sola ornēt: sed q; excellāt. Eadē rō ē horū quæ sūt orōis lumina: & quodā mō īsignia: aut cū duplicant̄ iterāturq; uerba: aut breuiter cōmutata ponunt: aut ab eodē uerbo ducit̄ sæpe orō: aut ī idē cōiicit: aut in utrūq; aut adiūgit̄ idē iteratū: aut idē ad extremū refert: aut cōtinēter unū uerbū nō ī eadē sētētia ponit: aut cū similiter uel cadūt uerba uel definūt: aut cū multis modis cōtrariis relata cōtraria: aut cū gradatī sursū uersus redit: aut cū dēptis cōiūctiōibus dissolute plura dicūt: aut cū aliqd̄ prætereūtes cur id faciamus ostēdimus: aut cū corrigimus nosmet ipsos q̄si reprehēdētes: aut si est aliq; exclamatio: uel admiratiōis uel conuestionis: aut cū eiūsdē noīs casus sapius cōmutant̄. Sētētiaz maiora ornāmēta sūt: quibus qā frequētissime Demosthenes utit: sūt q; putēt̄ iccirco eius eloquētiā maxime eē laudabile. Et uere nullus fere ab eo locus sine quiddā cōformatiōe sētētiaz dicit̄: nec qcq; aliqd̄ ē dicere nisi oēs aut certe plerasq; aliq; sp̄e illuminare sētētias. Quas cū tu optie Brute teneas: qd̄ attinet noībus uti aut exēplis: tātū mō notet̄ locus. Sic igit̄ dicit ille quē expetimus: ut uerset̄ sæpe multis modis eadē: & ī una re hæreat: ī eadēq; cōmoretur sētētia. Sæpe ēt ut extenuet̄ aliqd̄: sæpe ut irrideat: aut declinet a pposito: deflectatq; sētētia: ut pponat qd̄ dicturus sit: ut cū trāslegerit iā aliqd̄ definiat: aut se ipse reuocet: ut qd̄ dixerit iteret: ut argumētū rōne cōcludat: ut it̄rogādo urgeat ut rursus q̄si ad īterrogata sibi ipse respōdeat ut cōtra ac dicat accipi & sētiri uelit ut addubitet qd̄ potius: aut quo mō dicat: ut diuidat ī ptes: aut aliqd̄ relinq̄t: ut negligat: ut āte præmuniat: ut ī eo ipso ī quo reprehēdant̄: culpā ī aduersariū cōferat: ut sæpe cū iis q; audient: nōnūq; ēt cū aduersario q̄si deliberet: ut hominū mores sermōesq; describat: ut muta quædā loquētia iducat: ut ab eo de quo agit̄: auertat aīos: ut sæpe in hilaritatē risū uel cōuertat: ut āte occupet qd̄ putat opponi: ut cōparet similitudines. utat̄ exēplis: ut aliud alii tribuetis disp̄tari: ut it̄pellatorē coerceat: ut aliqd̄ reticeat se dicat: ut denūciat qd̄ caueat: ut liberius qd̄ audeat: aut irascat̄ etiā: ut obiurget aliquādo: ut deprecetur: ut supplicet: ut medeat: ut a pposito declinet aliquātulū: ut optet: ut excreet: ut fiat iis ap̄d quos dicit familiaris: atq; alias ēt dicēdi q̄si uirtutes seq̄t̄ breuitatē: si res petet. sæpe ēt rem dicēdo subiciet oculis. sæpe supra fiet res q; fieri possit. significatio sæpe erit maior q̄ oratio sæpe hilaritatis: sæpe uitæ naturæq; imitatio. Hoc ī genere (nam q̄si siluā uides) oīs eluceat oportet eloquētiæ magnitudo.

De figuris sententiarum.

Rgo cui latius complecti conformationes uerborum ac sententiarum placuerit: habet qd̄ seq̄tur. nec affirmare ausi qcq; esse melius: sed hæc ad ppositi mei rōne legat. Nā mihi de his sententiaz figuris dicere ī aīo ē: quæ ab illo simplici mō īdicandi recedunt: quod idem multis doctissimis uiris uideo placuisse. Oīa tamen illa

Si igit̄ dicit ille quē expetimus.

Sic ī Ciceronis orator legitur.

Vt ab eo quo agit. de præpō. as. ribe da ē ut de quo agit legatur.

Vt ante occupet: qd̄ putat opponi. Loco illius uerbi putat.

Ut alii tribuetis disp̄tari. Tribuetis legēdū ē.

Rgo cui latius complecti conformationes uerborum ac sententiarum placuerit: habet qd̄ seq̄tur. nec affirmare ausi qcq; esse melius: sed hæc ad ppositi mei rōne legat. Nā mihi de his sententiaz figuris dicere ī aīo ē: quæ ab illo simplici mō īdicandi recedunt: quod idem multis doctissimis uiris uideo placuisse. Oīa tamen illa

Liber

Orationis apta conclusio. Rationis prima littera o era sa mihi legendum uidetur. Aut quod mediocriter saltem docti hominis iudiciū. u. litteræ in. n. conuersione indicium legendum est. Admittunt autem ut dixi figuras. Paulo ante nullā esse partem dicēdi quæ figuræ non possit recipere monuit Fabius. Sed aliud esse admittere figuram. aliud figuram esse. Figuram enim quæ non simpliciter sed proprie nominatur: nō esse simplicem cuiusque rei enunciationem. Cū alteri noscendi. alterum arguendi gratia uidetur adhiberi. A uocali ascripta uideatur est legēdū. Nam quīs indifferenter utamur interrogare ac percontari: tamē proprie interrogamus arguendi causa. Percontamur sciendi. Ut en res utracunque dicitur modo. Sic quidem legitur sed mendose ut ego sentio. Mihi uero At pericula loco ut & utrocunque ut cum modo conueniat & dicatur: uidetur eē legendum. hoc modo. At ea res utrocūq; modo dicatur: etiam multiplex habet schema. Et patere tua consilia nos sentis. s. littera in. n. conuersa non legendum esse ex prima in Catilinam si non aperte satis ex sensu patet. Quo modo? quid fieri potest. D. littera erasa Qui legēdum uidetur. Sūt enim modi interrogandi ad coarguēdum accommodati. Furiosum inq; nō inofficiosum testamentum reprehendimus. Furiosam testamentum nullam & irritum est utpote a furioso conditum. Inofficiosum autē testamentum ut inquit Paulus iurisconsultus de inofficioso testamento: quod non ex officio pietatis paternæ confectum est filiis sine legitima causa exhereditatis.

etiā quæ sūt alterius modi lumina: adeo sunt uirtutes orationis: ut sine his nulla intelligi uere possit oratio. Nā quo mō iudex doceri pot: si dicit illustris explanatio. ppositio. pmissio. finitio. seiunctio. expositio sētētæ suæ. ppositio apta cōclusio. pramunitio. similitudo. exēplū. digestio. distributio. interpellatio. interpellātis coertio. cōtētio. purgatio. latio. Quid uero agit oīno eloquētia detractis āplificādi minuēdiq; rōnibus: q̄rū prior desiderat illā plusq; dixeris significationē. i. ε. υ. φ. α. σ. ι. υ. & superlationē ueritatis & traiectionem. Hæc altera extenuationē deprecationēq;. Qui affectus erūt: uel cōcitati detracta uoce libera. effrēa tiore. iracundia. obiurgatiōe. optatiōe. execratione: uel illi mitiores: nisi adiuuātur cōmendatione. cōciliatiōe. ad hilaritatē ipullsiōe: Quæ delectatio: aut quod mediocriter saltē docti hoīs iudiciū: nisi alia repetitiōe. alia cōmoratione ifigere degredi a re: & redire ad propositū suū scierit: remouere a se. i. alium traicere. quæ relinquēda. quæ cōtēnenda sūt iudicare: motus est in his orōnis atq; actus: qbus detractis iacet & uelut agitate corpus spiritu caret. Quæ cū adesse debēt: tū disponenda atq; uariāda sūt: ut auditorē: quod i fidibus fieri uidemus: oīno sono pmulceāt. Verū ea plerūq; recta sūt nec se fingūt: sed cōfiterur. Admittūt at ut dixi figuras: quod uel ex p̄xima doceri pot. Quid n. tā cōmune q̄ interrogare: uel percontari: Nā utroq; utimur idiferēter: cū alterū noscēdi. alterū arguēdi gratia uidēt adhiberi: ut ea res utracūq; dī mō: et multiplex habet schema. Incipiamus. n. ab iis qbus acrior & uehemētiore sit p̄batio: quod primo loco posuimus. Simplex ē sic rogare. Sed uos q̄ tādē: qbus aut uenistis ab oris. Figuratum at quotiens nō sciscitādi grā assumit: sed instādi. Quid tuus ille Tubero districtus in acie pharsalica gladius agebat: & quousq; tādē abutere Catilina patientia nra: & patere tua cōsilia nō sētis. Et totus deniq; hic locus. Quāto. n. magis ardet q̄ si diceret. Diu abuteris patiētia nra. & patēt tua cōsilia. Interrogamus etiā quod negari nō possit. dixit ne tādē cām Caius Fidiculanus falcula. Aut ubi i spōdētū difficilis ē rō: ut uulgo uti solemus quo mō qd fieri pot. Aut iuidiæ gratia: ut Medea apud Senecam: Quas peti terras iubes. Aut miseratiōis: ut Sinō apud Vergiliū. Heu quæ me tellus iqt: quæ me æquora possūt Accipere. Aut instādi. aut auferēdæ dissimulatiōis: ut Asinius audis ne: furiosū iquā nō iofficiosū testamētū reprehendimus. Totū hoc plēnū ē uarietatis. Nā & idignationi cōuenit. Et q̄sq; numē Iunonis adoret. & admiratiōi. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames. Est interī acrius i perādī genus. Nō arma expediēt: totaq; ex urbe sequēt. Et ipsi nosmet rogamus: q̄le ē id terētianū. Quid iḡ faciam. Est aliq̄ et i respōdendo figura: cū aliud interrogāti ad aliud: quā utilius sit: occurit. tum augendi criminis gratia: ut testis in reū rogatus: an ab reo fustibus uapulasset: & innocens inquit. Tum declinandi: quod est frequētissimum. Quero an occideris hominē: respondetur latronem. An fundum occupaueris: respondetur

Admittit

Interrogare

Furiosū testamētū

Inofficiosū testamētū

Est aliquā etiā in respondendo figura

Nonus

meum: ut confessione præcedat defensio. Ut apud Vergiliū in bucolicis dicenti: Nō ego te uidi damonis pessime caprū Excipere insidiis. occurrit. An mihi cātādo uictus nō redderet ille? Cuius ē cōfinis dissimulatio: nō alibi q̄ in risu posita. Ideoq; tractata suo loco. Nā serio si fiat p̄ cōfessione est. Caterū etiā interrogādi se ipsos & respōdendi sibi solent esse non ingrata uices: ut Cicero p̄ Ligario. Apud quē igit̄ hęc dico: nēpe apud eū: q̄ cū hoc sciret: tamē me atēq; uidit respu. reddidit. aliter p̄ Cælio ficta interrogatione. Dicet aliqs. Hęc igit̄ est tua disciplina? Sic tu instituis adolescētes? & totus locus. deinde. Ego siqs iudices hoc robore animi: atq; hac idole uirtutis: ac cōtinentiæ fuit: & cætera. Cui diuersū est: cū aliū rogaueris nō expectare respōsum: & statim subiicere. Domus tibi deerat: at habebas. pecunia supabat: at egebas: quod schema qdā p̄ subiectionē uocat. Fit & cōpatio. Vtrū igit̄ facilius suæ sētētiæ rōnem redderet. & aliis modis tū breuius: tū latius: tū de una re: tū de pluribus. Mire uero in causis ualet præsumptio: quæ τὸ πολὺ ψιὸς dicit: cū id quod obiici pōt occupamus. Id neq; i aliis ptibus pum est: & præcipue p̄ hœmio cōuenit. Sed q̄q̄ generis unius: diuersas tamen species habet. Est enī quædā præmunio: q̄lis Cicerōis cōtra. Q. Cæciliū: q̄ ad accusādum descendat qui semp̄ defēderat. quædā cōfessio: ut p̄ Rabirio posthūmo: quē sua quoq; sententia reprehēdēdum fateret: q̄ pecuniā regi crediderit. Quædā prædictio: ut Dicā enim nō augēdi criminis gratia. Quædā emēdatio: ut Rogo ignoscatis mihi: si lōgius sū euectus. Frequētissima præpatio cū pluribus uerbis: uel q̄re facturi qd simus: uel q̄re fecerius dici solet. Verborū quoq; nis ac pprietas confirmat uel præsumptionē. q̄q̄ illa nō pœna: sed phibitio sceleris fuit. aut reprehēsiō. Cuius inq; si hoc eos appellari noie fas ē. Affert aliquā fidē ueritatis: & dubitatio cū simulamus quærere nos ūde icipiendū. ubi desinēdū. qd potissimū dicēdū. an oīno dicēdū sit: cuiusmodi exēplis plena sūt oīa. Sed unū interim sufficit. Egdē quod ad me attinet: quome uertā nescio. Negem fuisse infamiā iudicii corrupti: & cætera. Hoc etiā i præteritum ualet. Nā & dubitasse nos fingimus: a quo schemate nō p̄cul abest illa quæ dicit̄ cōmunicatio: cū apud ipsos aduersarios cōsultus: ut Domitius Afer p̄ Cloatilla. At illa nescit. trepidat: qd liceat fœminæ. qd cōiugē deceat. forte uos i illa solitudine obuios casus miseræ mulieri optulit. tu frater. uos paterni amici: quod cōsiliū datis? Aut cū iudicibus q̄si deliberamus: quod ē frequētissimū. Quid suadetis? & uos interrogo: qd tandē fieri oportuit: ut Cato. Cædo si uos in eo loco essetis: qd aliud fecissetis? & alibi. Cōem rē agi putatote: ac uos huic rei præpositos eē. Sed nōnūq; cōmunicantēs aliqd i expectatū subiūgimus: quod & p̄ se schema ē: ut i Verrem Cicero. Quid deinde? qd cētētis? furtū fortasse? aut prædā aliquā? Deinde cū diu suspendisset iudicū animos subiicit: quod multo eēt improbius. Hoc Celsus substentationē uocat. Est aut̄ duplex. Nā cōtra frequēter cum expectationē grauissimorum

Cuius est cōfinis dissimulatio. Cui recte in quibusdā legitur exemplaribus. ubi autem de risu tractauit Fabius ibi de dissimulatione quæque differuit. Pecunia supabat: at agebas: quod schema quidam per subiectionē uocant. A uocali in e conuersa egebas legendum est. Hoc autem exēplo utitur & hanc figuram subiectionem uocat auctor rhetoricorum ad Herenium. græci uero κενὸν προφορῶν dicunt. Est uero subiectio cum interrogamus aduersarios. aut quærimus ipsi quid ab illis aut quid cōtra nos dici possit. deinde subiicimus id quod oportet dici. aut quod nō potest. Mire uero in causis ualet præsumptio quæ τὸ πολὺ ψιὸς dicitur. προληψιὸς αἴτιο τοῦ προλαύσειν hoc ē a præsumendo deducitur. Est autem ut Rutilius Lupus refert: cum id quod in aduersarij aut iudicis opinione esse aut fore arbitramur contrarium nobis: præoccupamus dicere & ratione dissoluere. Etenim quædam præmunio. s. littera interposita est legatur. Verborum quoque nis ac proprietates confirmatur. Sic quidem in exemplaribus scriptum deprehendit. Sed nisi conformat i sra in o mutata legatur nullus ē sensus. Cū apud ipsos aduersarios cōsultimus. Apud præpositio ut supuacua mihi uideretur expungenda. At illa nescit trepidat. t. littera expuncta trepida legendum uidetur. Deinde cum diu suspendisset iudicū animos: subiicit quod multo esset improbius. De septima in Verrem sumptum est exemplū. Subiicit aut̄ Cicero seruos cuiusdā Leonidæ

Dissimulatio

Subiectio

Præsumptio

coniurationis dā
 natos iamque pa
 lo alligatos a Ver
 re pecunia corru
 pto dimissos fuis
 se ac Leonidæ red
 ditos. ¶ Cum ali
 qua ipsis iudici
 bus relinquimus
 existimanda. Sic
 quidem legitur.
 sed existimāda mi
 hi conuenire sen
 sui magis uideret
 ¶ Perfrica fron
 tem & dic te di
 gniozem. Perfri
 care frontem est
 deponere pudor
 rem. unde Plyni
 us. Perficiui fron
 tem & nihil pro
 feci. ¶ Quæ co
 egisse eos non sit
 absurdum. Recte
 i quibusdam exē
 plaribus legitur
 cogitasse. hoc mo
 do. Quæ cogital
 se eos. ¶ Sermo
 nes hominum af
 simulatos dicere
 Διαλογουο mal
 unt. Διαλογουο
 disputatio dicitur
 απο του Διαλε
 γειναι hoc ē a dif
 putādo. ¶ Quod
 latinorum quidā
 dixerunt sermo
 cinationem. Rhe
 toricorum ad He
 reniū auctor ser
 mocinationē hoc
 modo definit. Ser
 mocinatio est cū
 alicui personæ ser
 mo attribuitur &
 is exponitur cum
 ratione dignitatis
 ¶ Dicta autem
 quædam. Castiga
 te in quibusdam
 exemplaribus ut
 particula est ascri
 pta. hoc modo.
 Ut dicta autem
 quædam.

fecimus: ad aliquid qđ sit leue: aut nullo mō criminofū: descēdimus. Sed qa
 nō tātū p coicationē fieri solet: παρωλοφον alii noīauerūt. i. iopinatū. Illis
 nō accedo: qui schema eē existimāt: etiā si qđ nobis ipsis dicamus i expecta
 tū accidisse: ut Pollio. Nunq̄ fore credidi iudices: ut reo Scauro nequid in
 eius iudicio gratia ualeret: precarer. Est pene idem fons illius: quā pmissio
 nē uocāt: qui cōmunicationis: cum aliqua ipsis iudicibus relinquimus exi
 stimāda. aliqua nōnunq̄ aduersariis quoq̄: ut Caluus Vatinio: Perfrica frō
 tem: & dic te digniorē: q̄ prātor fieres: q̄ Catonē. Quæ uero sūt augēdis af
 fectibus accōmodatæ figuræ: cōstāt maxime simulatiōe. Nāq̄ & irasci nos
 & gaudere & timere & admirari & dolere & idignari & optare: quæq̄ his
 sūt similia fingimus. Inde sūt illa. Liberatus sum. respirauī. & bene habet. &
 quæ amētia ē hæc: Et O tēpora. o mores. o miserū me. Cōsūptis. n. lachry
 mis ifixus tamē pectori hæret dolor. & Magnæ nunc hifcite terræ. Quod
 exclamationē qđam uocāt: ponūtq̄ iter figuras orōnis. Hæc quotiēs uera
 sūt: nō sūt in ea forma de q̄ nūc loqmur. Sed assimilata & arte cōposita p
 cul dubio schemata sūt existimāda quod idē dictū sit de orōne libera: quā
 Cornificius licētia uocat: græci παρυσια. Quod uid. n. minus figuratū: q̄ ue
 ra libertas: Sed frequēter sub hac facie latet adulatio. Nā Cicero cū dicit p
 Ligario. Suscepto bello Cæsar gesto iā ex pte magna: nulla ui coactus. cōsi
 lio ac uolūtate mea: ad ea arma pfcūs sū: quæ erāt cōtra te sūpta. nō solū ad
 utilitatē Ligariū respicit: sed magis laudare uictoris clemētia nō pōt. In illa
 uero sētētia: Quod aut aliud egimus Tubero: nisi ut quod hic pōt: nos pos
 semus: admirabiliter utriusq̄ partis facit bonā cām. sed hoc eum demeret:
 cuius mala fuerat. Illa adhuc audētiora & maiorū: ut Cicero existiat: late
 rū fictiōes psonarū: quæ προσωποποιου dicunt. Mire nāq̄ tū uariāt ora
 tionē: tū excitāt. His etiā aduersariorū cogitationes: uelut secū loquētū pro
 trahimus: quæ tamē ita demum a fide nō abhorret: si ea locutos finxeris:
 quæ coegisse eos nō sit absurdū. & nostros cū aliis sermones: & aliorū iter se
 credibiliter itroducimus: & suadēdo. obiurgādo. quærendo. laudādo. mise
 rādo psonas idoneas damus. Quod uī ducerē deos i hoc generē dicēdi: & iferos
 excitare cōcessū est. Vrbes etiā populiq̄ uoces accipiūt: ac sūt qđā q̄ has de
 mū προσωποποιου dicant: i q̄b & corpora & uerba fingimus. Sermo
 nes hominū assimilatos dicere Διαλογουο malūt: quod latinorū qđā di
 xerūt sermocinationē. Ego iā recepto more utrūq̄ eodē mō appellauī. Nā
 certe sermo fingi nō pōt: ut nō personæ sermo fingatur: Sed in his quæ na
 tura nō permittit: hoc mō mollior fit figura. Etenī si mecū patria quæ mihi
 uita mea multo est carior. si cūcta italia. si oīs res. p. sic loquat. Marce Tulli
 qđ agis. Illud audacius genus. Quæ tecū Catilina sic agit: & quodāmodo
 tacita loquit. Nullū iā aliquot ānis facinus extitit nisi pte. Cōmode etiam
 apud nos aliquas ante oculos eē rerū psonarū ue imagines fingimus: aut ea
 dē aduersariis aut iudicibus nō accidere miramur: q̄lia sunt. Videtur mihi:
 & nōne uidetur tibi. Sed magna quædā uis eloquentiæ desiderat. Falsa enī
 & incredibilia natura necesse est aut magis moueāt: qa supra uera sunt: aut
 p uanis accipiātur: qa uera non sūt. ut dicta at quædā: ita scripta quoq̄ fin
 gi solēt: quod facit Asinius pro Liburnia. Mater mea: quæ mihi tum carissi
 ma: tum dulcissima fuit: quæq̄ mihi uixit: bisq̄ eadē die uitā dedit & reliq̄:

Perfricare frontem.

Dialogos

sermocinatio

Nonus

deinde exhaeres esto. Hæc tū per se figura est: tū duplicat: quotiēs sicut in hac cā ad imitationem alterius scripturæ componit. Nā cōtra recitabat testamentū. P. Nouanius gallio: cui ego oīa meritissimo uolo: & debeo p̄ eius animi i me sūma uolūtate: & adiectis dei de aliis: hæres esto. Incipit eē quodāmodo πρῶτον: quod nomen ductū a cāticis ad aliorū similitudinē modulatis: Abusiue ēt i uersificatōis ac sermonum imitatōe seruat. Sed formas quoq; fingimus sæpe: ut famā Vergilius. & uoluptatē ac uirtutē: quē admodū a Xenophonte tradit p̄dicus: ut mortē ac uitā: quas cōtēdentes i satyra tradit Ennius. Est & incertæ p̄sonæ ficta orō. hic aliq; & dicat aliq; ē & iactus sine p̄sona sermo: Hic dolopū manus. hic sæuus tēdebat achilles: qd̄ fit mixtura figurarū: cū τῶσδε τῶσδε accedit illa: quæ ē oratiōis p̄ detractionē. detractū ē. n. quis diceret. τῶσδε τῶσδε τῶσδε uertitur iterim i specīe narrādi. Vnde apud historicos repiuntur obliquæ allocutiōes: ut i. T. Liuii libro primo statim. Vrbes quoq; ut cætera ex infimo nasci. deinde qua sua uirtus ac dii iuuēt: magnas opes sibi magnū nomē facere. Auersus quoq; a iudice sermo q̄ dicitur apostrophe: mire mouer: siue aduersarios inuasimus. **Q**uid. n. tuus ille Tubero in acie pharsalica gladius agebat: Siue ad iuocationē aliq; cōuertimur. Vos. n. iā ego albam tumuli atq; lu-ci. Siue ad iuidiosā iplorationē. O leges portiæ legesq; sempronæ. Sed illa quoq; uocat auersio: quæ a p̄posita quæstione abducit au diētē. Nō ego cū danais troianam excidere gentem Aulide iurauī. **Q**uod fit & multis & uariis figuris: cū aut aliqd̄ expectasse nos: aut maius aliqd̄ timuisse simulamus: aut plus uidere posse ignorātibus: q̄le est phœmion p̄ Cælio. Illa uero ut ait Cicero: sub oculos subie ctio tū fieri solet: cū res non gesta idicat: sed ut sit gesta ostēdit. nec uniuersa: sed p̄ ptes: quē locū p̄xiō libro subiecimur euidentiæ. Cel sus hoc nomē isti figuræ dedit. ab illis τῶσδε τῶσδε dicit p̄posi ta quædā forma rez̄ ita expressa uerbis: ut cerni potius uideat q̄ au diri. Ipse i flā matus scelere ac furore i forū uenit. ardebāt oculi. toto ex ore crudelitas emicabat. Nec solū quæ facta sūt aut fiāt: sed ēt na tura sint aut futura fuerit imaginamur. Mire tractat hoc Cicero p̄ Milone: quæ facturū fuerit Clodius: si praturā iuasisset. Sed hæc qd̄ trāslatio tēporū: quæ p̄prie μετὰ τῶσδε dicit Διὰ τῶσδε uerecūdiōr apud priores fuit. Proponebat. n. talia. credite uos intu eri: ut Cicero: hæc quæ non uidistis oculis: animis cernere potestis. Noui uero & præcipue declamatores audacius nec mehercules si ne motu quodā imaginant. ut Seneca i cōtrouersia: cuius sūma ē: q̄ pater filiū & nouercā iducēte altero filio i adulterio deprehēsos oc cidit. Duc sequor. Accipe hāc senilē manū: & quocūq; uis i prime. & paulo post. Aspice iqt̄ quod diu nō credidisti. Ego uero nō uideo nox oboritur: & crassa caligo. Habet hæc figura manifestius aliqd̄. Nō. n. narrari res: sed agi uidet. Locorū quoq; dilucida & significās descriptio eiusdē uirtutis assignat a q̄busdā. alii τῶσδε τῶσδε di cūt. si p̄ τῶσδε iueni q̄ dissimulationē uocaret: quo noie: q̄a p̄ τῶσδε

Incipit esse quodam modo πρῶτον. Ad cantum πρῶτον transferri potest. πρῶτον enim ad πρῶτον cantum si gnificat. **E**t uoluptatem ac uirtutem quemadmodū a Xenophonte traditur Pro dicus. Hic fingit uirtutem ac uoluptatē sub figura specio sarum mulierum in solitu dine Herculi apparuisse: qui multis ab utraque dictis: cō tempta uoluptate uirtutem sequutus est. unde in officiis Hercules Prodicus a Cice rone uocatur. quī corrupte in plerisque exemplaribus prodigus legatur. **E**st & incerta persona ficta oratio Incertæ personæ legendum esse nemo ignorat. **V**nde apud historicos repiuntur obliquæ allocutiones. Tro gus apud Iustinum solas p̄ bat i historico obliquas ora tionesprehēdens Liuium atque Salustium: qui illis nō semper utuntur. **Q**uod fit ex multis & uariis figuris x. litteræ m. a. commutatio ne & mihi legendum uide tur. **A**ur plus uidere posse ignorantibus. e. uocali in .i. conuersa uideri proculdu bio legendum est. **A**b aliis τῶσδε τῶσδε dicitur. τῶσδε τῶσδε transfertur in sot matio. designatio. dispositio expressio. **S**ed etiam na tura sint. Pro natura Futu ra emendate in quibusdam legitur exemplaribus. **P**ro ponebat enim. Hic mihi ui detur distinguendum ac p̄ ponebant ut ad priores refe ratur legendum. **L**oco rum quoque dilucida & si gnificans descriptio eiusdem uirtutis assignatur a quibus dam. Loco eiusdem uirtutis ut sit dandi casus: eidē uirtu ti mihi legendum uidetur.

Finis

Apost

Metaph

Topographian

Hic sensus sermonis & ioci & tota iteri causae conformatio. tū etiā uita uniuersa Ironiā habere uideat. Mihi corruptus hic locus sic emēdari posse uidetur: ut. s. littera de sine abiecta sermoni legatur. ibiq; distinguatur. ac ut loco & copulae reponatur. hoc modo. **Hic sensus** sermoni ut ioci & tota in terim causae cōformatio. **Sic** hoc schema faciat tropos ille cōtextus. Corrupte mihi sic legi uideat hic sensus. Forfitan autē loco illius accusatiui tropos genitiuus tropoz reponeret. hoc modo. Tropoz ille cōtextus. **Quā** nonnulli uocant $\alpha\pi\theta\alpha\sigma\iota\upsilon$ $\sigma\iota\upsilon$. $\alpha\pi\theta\alpha\sigma\iota\upsilon$ negatio transferē sed huiusmodi figura i rhetoricis ad Hereniū occupatio appellat. $\epsilon\iota\pi\omega\upsilon\epsilon\iota\alpha$ est & cū similes imperatibus uel praetermittētibz sumus. Id est sequere Italiā uētis. Permittētibz sensus exposcit non praetermittētibz. I uero legendū esse ut modi sit imperādi ex quarto aeneidos facile apparet. I sequere Italiā uentis pete regna per undas. **Et cum ea quae uolumus uideri i aduersariis esse concedimus hic.** Nisi nolumus legatur etiā repugnantibus exempla ribz: in contrarium sensus peruerteretur. his praeterea pro hic aduēbio ut detur reponēdum. **Et cōfessio cum aliquid etiā iniquū uidemur fiducia causa pati.** s. litterae i. c. cō uersione mihi concessio ut legatur placet. **Metu uirgarum nauarchus nobilis nobilissimae ciuitatis precio se redemit.** Ille nominatiuus nobilis neq; a compositione admittitur. neque in septima in Verrem actione ubi haec descripta sunt: legitur. Quare de contextu mihi est sublatu.

tius huius figurae uidentur uires ostendi: nimirum sicut in plerisque graeca erimus appellatione cōteti. Igitur $\epsilon\iota\pi\omega\upsilon\epsilon\iota\alpha$ quae est schema ab illa quae est tropus genere ipso: nihil admodū distat. In utroque enim contrarium ei quod dicitur intelligendū est. Species uero prudentius intueti diuersas esse: facile est reprehēdere. Primū quod tropus apertior est: & quā aliud dicit ac sentit: nō tamen aliud simulat. Nā & oīa circa fere recta sūt: ut illud in Catilinam. A quo repudiatus ad sodalē tuū uirū optimum Metellū demigrasti. In duobus demū uerbis est ironia. Ergo est breuior est tropus. At in figura totius uolūtatis fictio est apparet magis quā cōfessa: ut illic uerba sint uerbis diuersa. hic sensus sermonis & ioci: & tota interim causae cōformatio: tū etiā uita uniuersa ironiā hīc uideat: qualis est uita Socratis. Nā ideo dictus $\epsilon\iota\pi\omega\upsilon$. i. agens i peritū: & admirator alioz: tāq; sapientiū: ut quē admodū $\alpha\lambda\lambda\eta\gamma\omicron\rho\iota\alpha\upsilon$ facit cōtinua $\mu\epsilon\tau\alpha\theta\omicron\rho\alpha$ sic hoc schema faciat tropos ille cōtextus. **Quaedam** uero genera huius figurae nullā cū tropis habet societate: ut illa statim prima: quae dicit a negādo: quā nonnulli uocant $\alpha\pi\theta\alpha\sigma\iota\upsilon$. Nō agā te cum iure sumo. nō dicā quod forfitan optinerē. & **Quid** ego istius decreta: quod rapinas: quod haereditatū possessiones datas: quod ereptas proferā: & **Mitto** illā primā libidinis iniuriā. Et ne illa quaedem testimonia recito: quae dicta sūt de sestertiis septingentis milibus. & possū dicere. **Quibus** generibus p totas interim quaestiones decurrimus: ut Cicero. Hoc ego si sic agerem: tanq; mihi crimē eēt diluendū. Hoc pluribus dicerē. $\epsilon\iota\pi\omega\upsilon\epsilon\iota\alpha$ est & cum similes i peratibus uel praetermittētibz sumus: sequere italiā uentis. & cū ea quae nolumus uideri in aduersariis eē: cōcedimus his. Id acrius sit cū eadē i nobis sūt: & in aduersario nō sūt. Meq; timoris argue tu Drāce quando tot caedis aceruos teucroz tua dextra dedit. **Quod** idē cōtra ualet: cū aut ea quae a nobis absūt: aut etiā quae i aduersarios recidūt: quasi fatemur. Me duce dardanius sparthā expugnauit adulter. Nec in psonis tantū: sed i rebus uersat haec cōtraria dicendi: quae itelligi uelis ratio: ut totū pro. **Ligario** phœmiū: & illae eleuationes uidelicet. O dii boni. Scilicet is superis labor ē. Et ille pro Oppio locus. O amorem mirū. O beniuolentiā singularem. Nō procul autem absunt ab hac simulatione tres inter se similes: **cōfessio** nihil nocitura: qualis est. Habes igitur Tubero quod est accusatori maxime optandum: confitentem reum. & **cōfessio** cum aliquid etiā iniquum uidemur causae fiducia pati. **Metu uirgarum:** Nauarchus nobilissimae ciuitatis precio se redemit. humanū est. & pro Cluentio de inuidia. Dominetur in concionibus. iaceat in iudiciis. Tertia cōfessio: ut pro eodem. Iudiciū esse corruptum. Haec euidentior figura est: cum alicui rei assētīmur: quae est futura pro nobis. Verū id accidere sine aduersarii uitio non pōt. **Quaedam** etiam uel laudamus. ut Cicero in Verrem circa crimē apollinis drepanitani. Gaudeo etiam siquid ab eo abstulisti: & abs te nihil rectius factum esse dico. Interim augemus crimina quae ex facili aut diluere possumus: aut negare: quod est frequentius: quā ut exēplum desideret. Interim hoc ipso fidem detrahimus illis: quod sint tam grauiā: ut pro Roscio Cicero cum immanitatem parricidii:

quæ per se manifestâ: tamen etiâ ui oratiõis exaggerat. ἀποσιωπησιõis quam idem Cicero reticentiam. Celsus obticentiam. nonnulli iterruptionem appellât: & ipsa ostēdit aliqd affectus uel iræ: ut Quos ego. sed motos præstat cõponere fluctus. Vel sollicitudinis: & q̄si religiõis. An huius ille legis: quâ Clodius a se iuentâ gloriatus: mentionē facere ausus eēt uiuo Milone nõ dicam cõsule: de nostrũ. n. omniũ nõ audeo totũ dicere. Cui simile ē in phœmio p Cthesiphõte demosthenis. Vel alio trãseūd iḡra. cõmunis aut̄ Temesi: ignoscite mihi iudices. i quo ē & illa: si tamen iter schemata numerari debet: cũ etiâ aliis ps causæ uideat̄ digressio. Abit enim cã in laudes. Cn. Pompeii. Idq̄ fieri etiâ sine ἀποσιωπησιõis ei potuit. Nã breuior illa ut ait Cicero: a re digressio plurimis fit modis. Sed hæc exēpli gr̄a sufficiēt. Tũ Caius Varenus is q̄ a familia anchariana occisus ē. hoc quæso iudices diligenter attēdite. & p Milone. Et aspexit me illis qdē oculis: q̄bus tũ solebat: cũ oibus oia minabat̄. Est alia nõ qdē reticentia: quæ sit i perfecti sermõis: sed tamē præcisa uelut ante legitimũ finē oratio: ut illa. Nimis urgeo. cõmoueri uidet̄ adolescēs. & quid plura: ipsũ adolescentē dicere audistis. Imitatio morum alienorum: quæ ἠπομιμῆσι uel ut alii malũt μιμῆσιõis dicitur: iam inter leuiores affectus numerari p̄t. Etenim posita fere i eludendo: sed & uersatur & in factis & in dictis. In factis quod est ὑποτιμῶν ei uicinum in dictis quale est apud Terentium. At ego nesciebã quorsum tu ires. Paruula hinc est abrepta. eduxit mater pro sua. soror dicta est. Cupio abducere ut reddam suis. Sed nostrorũ quoq̄ dictorum factorũq̄ similis imitatio ē per relationem: nisi quod frequentius asseuerat q̄ eludit. Dicebã habere eos actorē. Q. Ceciliũ. Sũt & illa iucũda & ad cõmēdationē cũ uarietate: tum etiã ipsã natura plurimũ p̄sũt: quæ simplicem quandã & non præparatã ostendendo orationē: minus nos suspectos iudici faciũt. Hinc ē quasi p̄nitentia dicti: ut p Celio. Sed quid ego ita grauē personã introduxi: & q̄bus utimur uulgo. Imprudēs incidi. uel cũ quærere nos qd dicamus fingimus. Quid reliquũ ē: & nõ quid omisi. Et cũ ibidē i Verre: ut ait Cicero. Vnũ etiã mihi reliquũ huiusmodi crimen ē: & aliud ex alio succurrit mihi. Vnde etiã uenusti transitus fiunt: nõ quia transitus ipse sit schema: ut Cicero narrato Pisonis exemplo: qui annulũ sibi cudi ab aurifice in tribunali suo iusserat: uelut hic in memoriã adductus adiecit. hoc mō me cõmouit Pisonis annulus: quod totũ effluxerat. q̄ multis istũ putatis hoibus honestis de digitis anulos aureos extulisse. Et cũ aliqua uelut ignoramus. Sed earũ rerũ artificem quẽ: quemnã: recte admones. Polyclitũ eē dicebãt. Quod quidem non hoc tantũ ualet. Quibusdã enim dũ aliud agere uidemur: aliud efficimus: sicut hic Cicero consequit̄: ne cũ morbũ i signis atq̄ tabulis obiiciat Verri: Iple quoq̄ earũ rerũ studiosus esse credat̄. Et Demosthenes iurãdo per interfectos in marathone & salamine: id agit: ut minore iuidia cladis apud chæroneam acceptæ laboret. Faciunt illa quoq̄ iucũdã orationem: aliqua mentione habita differre: & deponere apud memoriã iudicis: & reposcere: quæ deposueris: & separe quædã schemate aliquo. Nõ. n. ē istã ipsa p se iteratio sche

Vel alio trãseūdi gratia. Cõmunis aut̄ Temesi ignoscite iudices. Incuria ne dicam imperitia eorũ q̄ corrigere se hoc opus putarũt: deprauatũ apte est hoc exemplũ. Ignorãtes. n. ad quid referri deberet noiatiuus ille cõmunis tãctsi coniunctio nem in Temesi datiuũm commutarũt nec græcũ nec latinum. Temesi. n. ut sit bisyllabũ scribitur. Sed temesi nullus hic est locus ubi de sententiarũ figuris differit. Loco iḡt eius ut dixi tametsi reponatur. Idq̄ etiam fieri sint ἀποσιωπησιõis ei potũt. loco sint uerbilegẽdũ esse sine cõstat. Et aspexit me tum illis quidem oculis. Tum particulam expungendã esse: tum ex sensu ipso: tum & oratõe p Milone: unde hoc exēplum est descriptũ facile apparet. Imitatio morũ alienorũ quæ ἠπομιμῆσι uel ut alii malunt μιμῆσιõis dicitur. ἠπομιμῆσι. si cõtio morum trãsferri potest. μιμῆσιõis uero dicit̄ p̄prie imitatio. Etenim posita fere in eludendo. s littera interposita est p̄culdubio legendũ est. Sed et uersatur. Et cõpula eradatur. Et cum ibidem in Verrem. ut ait Cicero. Vt particula eradatur ne sensum perturbet. Non quia transitus ipse sit schema. Rhetoricorum ad Herenium auctor transitionem inter schemata numerat. Velut hic in memoriã adductus. n littera ascripta hinc legendum uidetur. Quod quidem non hoc tantum ualet. In præpositio mihi uidet̄ ascribenda. ut legatur. Quod quidem non in hoc tantum ualet. Et dare actioni uarios uelut multus. Qui non uidet uultus esse legẽdum frustra Quintiliano studet.

Aposio pefi

Ethopia.

Et sicut oculi diuersa-
rum aspectu rerum magis
detinentur: ita semper ani-
mus præstat: in quod se ue-
lut nouum intendat. n. lit-
tera expuncta intendat qui-
dem est legendum. Sed ne-
sic quidem mihi plene sen-
sus percipitur. Quare per-
stat mihi uidetur legendum
ut intelligamus in eo per-
stare animum ac perseue-
rare in quod se uelut nouum
intendat. Verum multum
ad agendum difficultio-
rem. Multo loco illius mul-
tum ut legatur græmaticæ
ratio exposcit. Dixi uxo-
rem quæ patri placuit. Du-
xi legendum esse nemo nō
uidet. Fingitur autem filiū
uxorem duxisse cum qua
pater coiuuit. ac de nato sibi
ex ea puero Apollinem cō-
suluisse. deum infantem pa-
triciam fore dixisse. Filiū
q̄ nollit puerum expone-
re abdicari a patre. filiū par-
tri contradicere. Ut in il-
la controuersia: in qua in-
famiam amorem uirginis fi-
liæ pater raptam eam iter-
rogat. s. & m. litteris erasis
infamiam amorem legendum
mihi uidetur. Equidem
quando etiam in personas
incidi tales est: in rem quo-
q̄ quod est magis rarum.
Nisi corrigatur hic locus:
nullus integer sensus elici
posse uidetur. Quoniam au-
tem emendabitur pacto?
An que copula est ascriben-
da ut quandoque legatur.
ac & copula loco est uerbi
reponenda? Hoc modo.
Equidem quandoque in
personas incidi tales. & in
rem quoque quod est ma-
gis rarum: quæ optineri ni-
si hac arte non posset. Et
dicebatur chirographum
marito expiranti hæredi-
bus dedisse. Deprauatus
hic quoque sensus ita cor-
rigi posse uidetur: ut per
præpositio ascribatur ac p̄
hæredibus hæredes legat.

ma: & excipere aliqua & dare actiōi uarios uelut uultus. Gaudet. n.
res uarietate: & sicut oculi diuersarū aspectu rerū magis detinent: ita
semper animus præstat: in quod se uelut nouum intendat. Est ephasis etiā iter
figuras: cū ex aliquo dicto latēs aliqd eruitur: ut apud Vergiliū. Nō
licuit thalami exptē sine crimine uitā Degere more feræ. q̄q̄. n. de ma-
trimonio queritur Dido: tamē huc erupit eius affectus: ut sine thala-
mis uitā hominū nō putet sed ferarū. Aliud apud Ouidiū genus: apd
quē & mirra nutrice amorē prīs sic cōfiteat. O dixit fœlicē coniuge
matrē. Huic uel cōfinis: uel eadē ē: q̄ nūc utimur plurimū. Iā. n. ad id
genus qd̄ & frequētissimū ē: & expectari maxie credo: ueniēdū ē. in
quo p̄ quādā suspiciōne: quod nō dicimus: accipi uolumus: nō utiq̄
cōtrariū: ut ī eip̄o uerba: Sed aliud latēs: & auditori q̄ si inueniēdū: qd̄
ut supra ostēdī: iā fere solū schema a nostris uocat. Et unde cōtrouer-
siæ figuratæ dicūtur. Eius triplex usus ē. unus si dicere palā parū tu-
tū est. alter si non decet. tertius q̄ uenustatis modo gratia adhibet: &
ipsa nouitate ac uarietate magis q̄ si relatio sit recta delectat. Ex his
quod est primū frequēs in scholis ē. Nā & actiones deponētū īperi-
um tyrānoꝝ: & post ciuile bellū senatuscōsulta fingūt: & capitale ē
obiicere aīe acta: ut quod in foro nō expedit: illic nec liceat. Sed sche-
matū conditio nō eadē ē. Quālibet. n. apertum: quod modo & ali-
ter intelligi pōt: in illos tyrānos bene dixeris: quia piculū tantū: non ēt
offensa uitæ. Quod si ambiguitate sentētiæ possit eludi: nemo non
illi furto fauet. Vera negocia nunq̄ adhuc habuerūt hāc silētii neces-
sitate: sed aliā huic similē. Verū multo ad agendū difficultiorē: cū p̄so-
næ potētes obstāt: sine q̄s̄ reprehēsiōe teneri cā nō possit. Ideoq̄ hoc
parcius & circumspectius faciēdū ē: q̄a nihil interest quō offēdas: &
apta figura p̄dit hoc ipsū quod figura est. Ideoq̄ a quibusdam tota res
repudiat: siue intelligat siue nō. Sed licet modū adhibere. In primis
ne sint manifestæ. Nō erūt aut si non ex uerbis dubiis: uel q̄si duplici-
bus petent: q̄lis ē in suspecta nuru. Duxi uxore: quæ patri placuit.
Aut quod ē multo īeptius cōpositionibus ambiguis: ut illa cōtrouer-
sia: in qua infamiam amorem uirginis filia pater raptam eam iterrogat:
a quo uitiata sit. Quis te inq̄t rapuit: tu pater nescis? Res ipsæ pdu-
cant iudicē ad suspiciōne: & amoliamur cætera: ut hoc solū supsit. In
quo multū etiā affectus iuuant: & interrupta silētio dictio & cōta-
tiones. Sic. n. fiet ut iudex quærat illud nescio qd̄: quod ipse fortasse
nō crederet: si audiret: & ei quod a se iuētū existimat credat. Sed ne si
optimæ qdē sint eē debēt frequētes. Nā de sitate ipsa figuræ ap̄iunt:
nec offēsa minus habet: sed auctoritatis. Nec pudor uidet quod nō
palā obiicias: sed diffidētia. In sūma sic maxime iudex credit figuris:
sinos putat nolle dicere. Egdē quādo etiā in p̄sonas icidi tales: ē. In rē
quoq̄ quod ē magis rarū: quæ optineri nisi hac arte non posset. Rēā
tuebar quæ subieciisse dicebat marito testamentū: & dicebat chiro-
graphū marito expiranti hæredibus dedisse. Et uerū erat. Nā q̄a p̄ le-
ges istitui uxor. nō poterat hæres: id fuerat actū: ut ad eā bona p̄ hoc
tacitū fideicommissū puenirēt. Et caput qdē quæri facile erat: si hoc di-

Nonus

ceremus palā. Sed p se deperibat hæreditas. Ita ergo fuit nobis agendū: ut iudices illud intelligerēt factū. Delatores nō possēt apprehendere ut dictū: & cōtigit utruq;: Q uod nō i seruisse ueritus opinionē iactātia: nisi p bare uoluissē: in foro quoq; eē his figuris locū. Quæ dā ēt quæ p bare nō possis: figura potius spargēda sūt. Hæret. n. nō nūq; telū istud occultū: & hoc ipso quod nō appet eximi non pōt. At si idē dicas palā: & defendit: & pbandū ē. Cū autē obstat nobis psonæ reuerētia: quod secūdū posuimus genus: tāto cautius dicēdū ē: quanto ualidius bonos inhibet pudor: q̄ metus. Hic uero tegere nos iudex q̄ sciamus: & uerba ui quadā ueritatis erūpētia credat coercere. Nā quo minus: aut ipsi i quos dicimus: aut iudices: aut assistētes oderint hāc maledicēdi lasciuiā: si uelle nos credāt. Aut qd interest: quō dicatur: cū & res & aiūs intelligit: Q uid dicendo deniq; p̄ficimus: nisi ut palā sit nos facere: quod ipsi sciamus nō eē faciēdū. Atq; præcipue prima q̄bus præcipere cœpam: tēpora hoc uitio laborarūt. Dicebāt .n. libēter tales cōtrouersias: quæ difficultatis gratia placēt: cum sint multo faciliores. Nā rectū genus approbari nisi maximis uiribus nō pōt. Hæc diuerticula & anfractus suffugia sūt i firmitati. Vt q̄ cursu paḡ ualēt: flexu eludūt. Cū hæc quæ affectat ratio sentētiarū: nō procul a rōne iocandi abhorreat. Adiuuat ēt quod auditor gaudet itelligere: & fauet i genio suo: & alio dicēte se laudat. Itaq; nō solū si psona obstaret recte oratiōi: quo i genere sapius modo q̄ figuris opus ē: decurrebāt ad schemata: sed faciebāt illis locū ēt ubi iutiles ac nefarriæ eēnt: ut is pater q̄ infamem i matrē filiū secreto occidisset: reus malæ tractatiōis: iacularet i uxore obliq; sentētiis. Nam qd impurius q̄ retinuisse talē: Q uid porro tā cōtrariū: q̄ eū q̄ accusetur: quia sumūm nefas suspicatus de uxore uideat confirmare id ipsa defēsiōe: quod diluendū ē. At si iudicū sumerent animū: scirent q̄ eiusmodi actionē laturi nō fuissent: multoq; etiā minus: cū i parētes abhomināda crimina spargerentur. Et quatenus huc incidiūs: paulo plus scholis demus. Nā & in his educat orator: & i eo quo mō declamet: positū ē ēt quo mō agat. Dicēdū ergo de his quoq; in q̄bus non aspas figuras: sed paḡ contrarias causæ pleriq; fecerūt. Tyrānidis affectatæ dānatus torqueat: ut cōscios indicet. Accusator eius optet q̄ uolet. Patrē q̄ accusauit: optat ne is torqueat. Pater ei contradicit. Nemo se tenuit agens p patre: quādo figuras i filiū faceret tāq; illū cōsciū i tormētis nominaturus. Quo qd stultius: Nā cū hoc iudices intellexerit: aut nō torquebit cū ideo torqueri uelit: aut torto nō credit. At credibile ē hoc eū uelle fortasse. Dissimulet ergo ut efficiat. Sed nobis declamatoribus dico qd pderit hoc itellexisse: nisi dixeris. Ergo si uere ageret similiter cōsiliū illud latēs pdidissēmus. Q uid: si neq; utiq; uerū ē: & habere alias hic dānatus cōtradicēdi cās pōt: uel qd legē cōseruādā putet: uel q̄ nolit accusatori debere beneficiū: uel qd ego magis sequerer ut se i nocētē i tormētis eē pertendat: Quare ne illud qdē sēp succurret sic dicentibus. Patrociniū hoc uoluit q̄ cōtrouersia finxit. Fortasse. n. noluit. sed esto uoluerit. Cōtinuo ne si ille stulte cogita

Et coniungit utrunque
Emendate in quibusdam
exemplaribus contigit legit.
Nam quo minus aut ipsi
i quos dicimus aut iudices
aut assistentes oderint hāc
maledicendi lasciuiam si
uelle nos credāt. Duæ hic
insunt deprauationes. quā
rum prima tollitur si pro
quo illa que particula ascri
batur & nolle reponatur il
lo uelle expuncto. hoc mo
do. Namq; minus. & quæ
sequitur. Cui sint mul
to faciliores. Cum legendū
esse non cui nemo non ui
det. Vt qui cursu parum
ualent flexu eludant. A uo
cali in. u. mutata eludūt le
gatur. Sed faciebant illis
locum etiam ubi iutiles ac
nefarriæ eēnt. ut personæ
ascribantur & sensus & ra
tio ipsa exposcere uideretur.
hoc modo. ubi personæ in
utiles ac nefarriæ eēnt. Ne
farrius aut dicitur impius:
quod ne farre quidem ul
lo hoc est sacrificio posset
purgari. Vt is pater. s. lit
tera præposita si legat hoc
modo ut si pater. Quam
enim qui accusetur. Eum
qui non uidet esse legendū
studendo rhetoricæ ope
ram perdit. Dicendum
ergo de his quoq; i quibus
nō asperas figuras sed paḡ
contrarias causæ pleriq; fe
cerunt. Emendate in qui
busdā legitur exemplaribus
palam loco illius aduerbi
parum. Nemo se tenuit
agens pro patre quando fi
guras in filiū faceret. Quā
do nihil sensui. Quin par
ticula per q̄ conuenit. Sic
que etiam libris repugnanti
bus forsitan est legēdum
Sed esto noluerit. conti
nuo ne si ille stulte cogita
uit: nobis quoque stulte
dicendum est. n littera in
u. conuersa uoluerit legen
dum est. Cōtinuo aut hoc
loco idcirco significat.

Causarum quoque quas habent, littera expuncta habet legatur. Sed una controuersia sequi contrarium superuacuum est. Deprauatus est hic locus qui sic forsitan corrigi poterat: si de prepositio ascribatur, sequi infinitus in loqui commutetur, contrarium eradatur, hoc modo. Sed de una controuersia loqui superuacuum est. Et alioqui si gura in patre plus facit, littera ascripta patri mihi legendum uidetur. Et raptæ patrem exorauerit & suum pereat, littera erasa exorauerit legendum est. Nam si promittat hic pater, Permittat castigate in quibusdam exemplaribus mihi legi uidetur. Latro igitur optime, occidet ergo si potero remissus. Portii Latronis declamationes si extaret facile hic locus intelligeretur. Et pro suo ingenio pater gallio. Hic quoque nobilis fuit declamator: cuius multæ sententiæ a Seneca referuntur. Sed huius quoque declamationes amissæ. Et qui uictorias aureas. Simulacra uictoriarum ex auro conficiebantur: quæ aureæ uictoriæ dicebantur. Nota enim fabulosa est. Tempore quidem Fabii hoc uulgatum fuit, nobis prorsus esset ignotum: nisi id Seneca memoria commendasset. Nam in declamationum septimo hoc narrat Albutio accidisse: qui condicionem optulerat. & Arucio qui accepit apud centum uiros qui rem diiudicarunt.

uit: nobis quoque stulte dicendum est. At ego in causis agendis frequenter non puto intuendum quid litigator uelit. Est & ille in hoc genere frequens error: ut putet aliquid quosdam dicere, aliquid uelle: præcipue cum in themate, est aliquem ut sibi mori liceat postulare: ut in illa controuersia. Qui aliquando fortiter fecerat: & alio bello petierat: ut militia uacaret ex lege: quæ quæque genarius esset: aduersate filio ire in aciem coactus deseruit. Filius quoque fortiter eodem proelio fecerat in columitatē eius optat, contradicit pater. Non enim inquit mori uult: sed inuidiam filio facere. Equidem rideo quod illi sic timet: tamquam ipsi morituri: & in consilium suos metus ferunt: oblitum tot exemplorum circa uoluntaria mortē, causarum quoque quas habet factus ex uiro fortiter desertor, sed una controuersia sequi contrarium superuacuum est. Ergo in uniuersum nec oratoris puto esse uel præuaricari, neque litē intelligo: in qua pars utraque idem uelit, nec tam stultum quæquam si uiuere uult mortem potius male petat: quam omnino non petat. Non tamen nego esse controuersias huiusmodi figuratas: ut est illa. Reus parricidii: quod fratrem occidisset: damnatum iri uidebat. Pater pro testimonio dixit: eum se iubente fecisse. Absolutum abdicat. Nam neque in totum filio pericit: nec quod priore iudicio affirmauit: mutare palam potest: & ut non durat ultra poenā abdicatiōis ira: abdicat tamen: & alioque figura in patre plus facit: quam licet, in filium minus. Ut autem nemo contra id quod uult dicit: ita potest aliquid melius uelle quam dicit. Quo modo ille abdicatus: quod a patre ut filium expositum & ab eo educatum solutis alimentis recipiat: postulat: reuocari fortasse mauult, non tamen quod petit non uult. Est latens & illa significatio: quam cum ius asperius petit a iudice: sit ei tamen spes aliquid clametia non palam: ne paciscamur: sed per quamdam credibilem suspicionem: ut in multis controuersis: sed in hac quoque. Raptor nisi intra tricesimum diem: & raptæ patrem exorauerit & suum: perat. Qui exorato raptæ patrem suum non exorat: agit cum eo dementia. Nam si promittat hic pater: lis tollitur. Si nullam spem faciat: ut non demes: crudelis certe uideatur: & a se iudicem auertat. Latro igitur optime, occidet ergo: si potero remissus. & pro suo ingenio pater Gallio. Dura anime hodie dura. Heri fortior fuisti. Confinita sunt his celebrata apud grecos schemata: per quæ res aspæ mollius significat. Nam Themistocles suauissime existimat atheniensibus: ut urbem apud deos deponeret: quia durum erat dicere, ut reliqueret: & quod uictorias aureas in usum belli conflare uolebat: ita declinauit uictoriis utendum esse. Totum autem allegoriæ simile est: aliud dicere, aliud intelligi uelle. Quæsitum etiam est quo modo contra figuras responderi oportet. & quodam semper ex diuerso aperiendas esse putauerunt: sicut latentia uitia rescindunt. Idque sane frequentissime faciendum est. Aliter enim dilui obiecta non possunt: utique cum quæstio in eo consistit: quod figuræ petunt. At cum male dicta sunt tantum: & non intelligere iteri bonæ conscientia est. Atque et si fuerit crebriores figuræ: quam ut dissimulari possint: postulandum est: ut nescio quod illud quod aduersarii oblique sertiis significare uoluerit: si fiducia sit: obiciat palam: aut certe non exigat: ut quod ipsi non audet dicere: id iudices non modo intelligat: sed etiam credat. Utiles etiam aliquando dissimulatio est: ut in eo (nota enim fabula est) quod cum esset contra eum dictum: iura per patroni tui cineres: paratum se esse respondit: & iudex condi

Nōnus

tionē usus est: clamante multū aduocato schemata de rerum natura tolli: ut protinus etiā praeceptū sit eiusmodi figuris utendum temere nō esse. Tertiū est genus in quo sola melius dicēdi petit occasio. Ideoq; id Cicero non putat esse positum ī concione. Tale est illud: quo idem utitur in Clodiū. Quibus iste qui oīa sacrificia noscet: & facile ab se deos placari posse arbitrabat. Ironia quoq; ī hoc generē materiā frequentissima est. Sed eruditissimū lōge: si per aliam rem alia iducat: ut cū aduersus tyrannū, q̄ sub pacto abolitionis dominationem deposuerat: agit cōpetitor. Mihi in te dicere non licet, tu ī me dic & potes. Nuper te uolui occidere. Frequēs ē: nec magno pere captandum quod petitur iureiurando: ut est p̄ ex haredato. Ita mihi contingat hārede filio mori. Nam & in totum iurare nisi ubi necesse est: graui uiro parum cōuenit. Et est a Seneca dictum elegāter nō patronorum hoc esse, sed testii. Nec meretur fidem: q̄ sentētiae gratia iurat: nisi pōt tam bene q̄ Demosthenes ut supra dixi. Iētissimum autem lōge genus ex uerbo etiā sicut est apud Ciceronē in Clodiam. Praesertim quam oīs amicam omnium potius q̄ cuiuscūq; inimicam putauerūt. Cōparationem equidem uideo figurā nō eē: cum sit interim probationis, iterim etiā causae genus: & sit talis eius forma qualis est p̄ Murana. Vigilas tu de nocte: ut tuis consultoribus respondeas. Ille ut eo quo contendit mature cum exercitu pueniat, te gallorum, illum buccinarum cantus exuscitat: & cetera, nescio an oratiōis potius q̄ sentētiae sit. Id enim solum mutatur: quod non uniuersa uniuersis, sed singula singulis opponunt. Et Celsus tamen & non negligēs auctor. Viselius in hac eam parte posuerūt. Rutilius quidem lupus in utroq; genere: idq; ἀντίθετον uocat. Praeter illa quae Cicero inter lumina posuit sententiarum: multa alia: & idē Rutilius Gorgiā secutus: non illum Leontinū: sed aliū sui temporis: cuius quattuor libros in unū suū trāstulit. Et Celsus uidelicet Rutilio accedens posuerūt schemata cōsumationē: quā graeci Διαλλογην uocant: cum plura argumenta ad unum effectū deducuntur. Cōsequēs ille επακολουθησιν: de quo nos in argumentis diximus. collectiōem: qui apud illum est συλλογισμος. minas id est κατὰ πληθειν, exortationem παραινετικον quorum nihil rectū est: nisi cum aliquam ex his de quibus locuti sumus: figurā accipit. Praeter hanc Celsus excludere: asseuerare, detractare, excitare iudicem, prouerbiis uti & uersibus: & ioco & inuidia, & inuocatione intendere crimen: quod est Δεισοσισ, adulari, ignoscere, fastidire, admouere, satisfacere, precari, corripere figuras putat. Partitiōnem quoq; & propositionem & diuisionem & rerum duarū cognationem: q̄ est ut idē ualeant: quae uident esse diuersa: ut nō is demū sit ueneficus: qui uitā abstulit data potiōe: sed

Ironia quoq; in hoc genere naturae frequentissima ē. Loco naturae, emendate in quibusdam exemplaribus legitur materiā. Frequens est, illud recte ascriptum est ab aliis hoc modo Frequens illud est. Ut cum aduersus tyrannū qui sub pacto abolitionis dominationem seposuerat agit competitor. Deposuerat legendum est. Abolitiō autem criminis dicitur criminis remissio, ut ad senatuscōsultū Turpilianū & de abolitiōibus criminū pulchre exponit Papinianus. Eximitur autē inq; reus criminis abolitiōe iter ueniēte. Iētissimū autē lōge genus ex uerbo etiā sicut est apud Ciceronē in Clodiā. Quāuis iētissimū ferre legat: leuissimum tamē magis & sensui & rōni cōuenire uidetur. Sic autē inquit Cicero in Clodiā in orōne p̄ Caelio. Neq; n. muliebres inimicicias unq̄ mihi gerēdas putauī: praesertim quā oēs semp̄ amicā oīum potius q̄ cuiuscūq; inimicā putauerūt.

Idq; ἀντίθετον uocat. Cōtra positū transfert ad uerbū ἀντίθετον quā quidem sic describit Rutilius. Hoc pluribus modis fieri solet, & habet in omni genere orationis summā utilitatem, quare separatim demonstrandum est de uno quoq; genere eius. Nam unum est: cum cōtrariae res inter se conferuntur ut illud Carisii. Alter eorum erat in dando benignus, alter erat in accipiendo astutus, & quae sequuntur. Et Celsus uidelicet Rutilio accedens posuerunt schemata cōsumationē: quā graeci Διαλλογην uocant. Διαλλογην conciliatio transfertur. Huius autem Rutilii Lupi opusculum de utrisque figuris adhuc extat dimidiatum ut puto: quoniam non omnes quas Rutilio Fabius ascribit in eo figurae inueniuntur. Minas id est κατὰ πληθειν. Terrefactio ac Terror κατὰ πληθειν dicitur.

Exhortationem παραινετικον. Admonitium transfertur ad uerbum. Quorum nihil rectum est. Sic quidem legitur. Sed nisi nō ad uerbum negandi ascribitur: Fabius sibi contraria dicere uidet. Quae enim non sunt recta: figurata existimantur. Quare non particula negatiua adiciatur hoc modo. Quorū nihil non rectum est. Ut non in his demū sit ueneficus. In praepositio cum aspiratione eradatur: ut is nominatiui casus relinquatur.

Rutilius siue gorgias ἀναγκαιον. hoc est necessarium. Sic aut a Rutilio definit. Hoc schema tunc pdest atq; ois utilitas eius in eo e: cu uolumus ostedere necessitudinem aut naturam. aut tps. aut alicuius psonam. qle est illud Democharis. Nihil. n. ualebat a fiducia p fratre ac misericors deprecatio. cu iudicaret tyrannus: cuius crudelitas oem naturam necessitudinem extinguebat. ἀναμνησιν commemoratione. ἀνυποφοραν solutione. ὑποφορα namq; obiectio dicitur. ἀνυποφορα uero id qd opponit obiectio id est solutio. ἀντιρρησιν contradiccionem. παραρρησιν amplificationem. προεκθεσιν. ad uerbu possemus transferre praexpone: cu prius dicitur qd fieri oportuerit. deinde qd factu sit. ἐναντιοτητα contrarietate. κατὰ τὰ τιασιν p catione καὶ μεταληψιν & translatione. Hanc uero nulla in eo Rutilii ope qd penes me e iuenit. Inueni q aggreget his διασκευασεις hoc e praeparationes. ἀπαγορευσεις prohibiciones. παραδιηγησεις ad narrationes.

Uerborum uero figura. In dextera Defiguris seu coloribus uerborum: ab imperitorum aliquo e appositus: q putat figuras uerborum ac sinitate colores dici cu a rhetoribus pbabilis ca alicuius facti color uocet. Et utiq; ualuit consuetudo mutat. n lra ascripta mutat legedu ee ne admonitione qd e dignu. Alterq; loquedi rone uocat. Huic qd e sicuti uerborum aliqd mihi deesse uis. Sed qd ascribendu sit no facile affirmari. **U**t hac re iudicare: no ut oes ueteres. & Cicero praecipue sed huic rei. Sed pricula taq; supuacua mihi uis eradeda. **S**i hnt pbabile qd sequat. Recte aliqd in aliis ascriptu e exemplaribus hoc mo. pbabile aliqd. **U**na tamen i re maxime utilis: & quotidiani. E uocali i u conuersa ut legal. hoc mo. ut quotidiani. **E**t quae facimus faciedi mo saepe dicitur. Patiendi loquedi faciedi legedu ee facile e uidere. **E**t pleraq; utroq; mo efferuntur luxuriatus. luxuriat. ut pricula uis ascribenda. & s lra i. r. comutata ac & copula eradeda: ut legal hoc mo. ut luxuriat. luxuriat. fluctuat fluctuat. **E**x illis. n.

et q mēte: Q d e i pte finitōis. Rutilius siue Gorgias ἀναγκαιον. ἀναμνησιν. ἀνυποφοραν. ἀντιρρησιν. παραρρησιν προεκθεσιν qd e dicitur: qd fieri oportuerit: dicitur qd factu sit. ἐναντιοτητα unde sint enthymēata. κατὰ τὰ τιασιν μεταληψιν et quo statu hermagoras utitur. Viselius qd paucissimas faciat figuras: facit ἐναντιοτητα tamen: qd omētū uocat. & rone appellas ἐπιχειρημα iter eas hnt: Q d qd recipit quoda mo & Celsus. nam sequens an epichere ma sit dubitat. Viselius adicit & sinitate. In uerbi q aggreget iis διασκευασεις. ἀπαγορευσεις. παραδιηγησεις. Sed ut hac no snt schemata: sic alia uelut sint forsitan magis uetusta fugerit: uel et noua fieri adhuc possit: eiusde tamen naturae cuius snt ea de qbus dictu e. **De figuris uerborum.** **U**erborum uero figurae: & mutatae snt sep: & ut cunq; ualuit consuetudo: mutant. Itaq; si antiquu sermonem nostro cope mus: pene ia qcqd loquimur figura e: ut hac re iudicare: no ut oes ueteres: & Cicero praecipue: sed huic rei. & icubere illi: no i illu. & plenu uino. no uini: & huic & no huc adulari ia dicit: & mille alia: utinamq; no petora uincant. Veru schemata λεξεωσ duorum snt generu. alteru loquedi rone uocant. alterq; collocatiōe maxime exquisitu e. **Q** uorum ta & si utruq; conuenit oroni: tamen possit illud gramaticu. hoc magis rhetoricu dicere. Prius fit iisdem generibus qbus uitia. Effet. n. oē schema uitiu: si no peteret: sed accideret. Veru auctoritate. uetustate. consuetudie plerūq; defedit. saepe et rone quadam. Ideoq; cu sit a simplici rectoq; loquedi genere deflexa uirtus e: si hnt pbabile quod sequat. **U**na tamen i re maxie utilis: ut quotidiani: & se eode mo formati sermois fastidiu leuet: & nos a uulgari dicedi genere dēdat. **Q**uo siq; pce: & cu res poscet: utet: uelut a pso quoda codimeto iucundior erit. At q nimiu affectauerit: ipsa illa gram uarietatis amittet. qd snt quaedam figurae ita receptae: ut pene ia hoc ipsu nome efferit: quae et si fuerit crebriores aures consuetas minus feriet. Nam & secretae & extra uulgare usū posita ioq; magis nobiles ut nouitate aurem excitat: ita copia satiāt: nec se obuias fuisse dicenti: sed cōq; sitas: & ex oib; latebris extractas cōgestasq; declarāt. **F**unt ergo & circa genus figurae i noibus. Nam & oculis capti talpa & timidi dama dicunt a Vergilio. sed sube ratio: qa sexus uterq; altero significat. Nam ta mares ee talpas damasq; q feminas certu e. Et i uerbis: ut fabricatus e gladiu. & inimicos punitus e. **Q**uod miru minus e: qd i natura uerboru e: & quae facimus: patiendi mo saepe dicere: ut arbitror. suspicor. & contra faciedi: quae patimur: ut uapulo: ideoq; freques pmutatio e: & pleraq; utroq; mo efferunt: luxuriat. luxuriat. fluctuat. fluctuat. assuetior. assuetio. Est figura & i numero: uel cum singulari pluralis numerus subiugit. Gladio pugnacissima gens romani. Ges. n. ex multis. uel ex diuerso: cui no risere petes: Nec deus hnt mensa: dea nec dignata cubili e. Ex illis. n. q no risere: hic que no di-

Nonus

qui non risere hic quē nō dignata. Hic locus igne fateor. mihi nō p̄cipit̄ d̄prauatusq; uir. **Et i satyra.** Aliqd mihi hoc loco d̄siderat: qd̄ i exēplarib; nō iueit. In cōcōinus. n. m̄imeq; Fabii elegātiæ cōueniēs trāsitus foret: i figuris q̄ i nūero sūt: exēpla subiiceret ad illas figuras spectātia q̄ sūt cū uerbū p̄ noie ponit. Quid uero sit ascribēdū asserere qd̄ nō ausim. Sed h̄mōi sēsū deē facile cōtēderi. Figuras p̄ptes fieri orōis cū alia pōat̄ p̄ alia. Pō n. n. uerbū p̄ noie ut illd̄ i satyra. **Aut casus** ex illo uirtutē uitiū fugere. In q̄busdā exēplarib; hic quoq; uirtus legit. Sūptū at̄ ē hoc exēplū ex priā Horatii epistola. uirtus ē uitiū fugere & sapia prima stulticia caruisse. **Hac** gnata. & i satyra. Et nostrū istud uiuere triste aspexi. cū i finito uerbo sit usus pro appellatiōe. N̄ram. n. uitā uult intelligi. **V**rimur & uerbo p̄ p̄cipio. Magnū dat ferre talētū: tāq; ferēdū. & p̄cipio p̄ uerbo. Volo datū. Interi ēt dubitari pōt: cui simile uitiō sit s̄chema: ut i hoc Virtus ē uitiū fugere. Aut eni ptes orōis mutat ex illo. Virtus ē fuga uitiōz. **Aut casus.** ex illo. Virtutē uitiū fugere. Multa tamē hoc utroq; excitatiōis. iungūt̄ iteri s̄chemata. Sthenelus sciēs pugnaē. Est. n. sci tus Sthēlus pugnādi. Trāsferunt̄ ēt t̄p̄ra. timarchides negat eē ei piculū a securi. Præsēs eni p̄ p̄terito pōsitū ē. Et Vergilius. Hoc ithacus uelit. Et ne morer p̄ oīa genera: p̄ quæ fit solceciſmus. **Hac** ē quoq; quā **επερωσι** uocāt: cui similis est zeuma: tū dicit̄: ut apud Salustiū. Neq; ea res falsum me habuit: & duci p̄bare: ex q̄b; fere p̄ter nouitatē breuitas etiā peti solet. Vnde eo usq; p̄cessū est: ut nō p̄nitur̄ pro nō acturo p̄nitentiā: & uisuros ad uidendū missos idē auctor dixerit: quæ ille qd̄ fecerit s̄chemata. an idē uocari possint uidendū: q̄a recepta sint. Nā receptis etiā uulgo auctore cōtēti sumus. **Vtrū natura** eualuit agētibus: quod Pollio in Lauieno dānat. & cōtumeliā fecit: quod a Cicerone reprehēdi notum Affici. n. cōtumelia dicebāt. Alia cōmēdatiō uetustatis: cuius amator uicē Vergilius fuit. Vel cū se pavidū cōtra mea iurgia iactat. Progeniē sed eni troiano a s̄guine duci audierat. **Quoz;** similia apud ueteres tragicos: cōicosq; sunt plurima Illud etiā i cōsuedudie remāsit. Eni uero. **His āplius ap̄d eū** dē. Nā q̄s se iuuenū cōfidētissime: quo sermōis iitiū sit: & **Tā** magis illa tremēs: & tristibus effera flāmis: **Quā** magis effuso crudescūt s̄guie pugnaē. **Qd̄** ē uersū ex illo. **Quā** magis erūna urget: tā magis ad malefaciendū uiget. Pleni talibus atiq; sicut iitio eunuchi Terētius. **Quid** igr̄ faciam iqt: allusit tādē leno. Catullus i epithalāio. Dū inupta māet. dū cāra suis ē **Sed** cū prius dū significet: q̄ allequēs usq; eo. Ex grāco uero trās lata; uel Salustiū pluria: q̄le ē uulguſ amat fieri uel **Horatii:** Nā id maxie p̄bat hoc Cicerōis. Nec lōgæ iuidit harenaē. & Vergiliū Tyrrenū nauigat æquor. Etiā uulgatū actis quoq; sautius p̄ctus. ex eadē pte figuraz; priore additio & adiectio ē. illaq; uideri pōt supuacua: sed nō sine grā ē. Nā neq; p̄di. Pōt eni deesse alterū. Nā neq; parnasi nobis iuga. Et apud Horatium illud. Fabriciūq; Hūc & itonſis Curiū capillis. Et detractiōes quæ i cōplexū sermonis aut uitiū habēt aut figurā. **Accede** ad ignē hūc: iā callesces plus satis. plus. n. q̄ satis ē.

Et i satyra. Aliqd mihi hoc loco d̄siderat: qd̄ i exēplarib; nō iueit. In cōcōinus. n. m̄imeq; Fabii elegātiæ cōueniēs trāsitus foret: i figuris q̄ i nūero sūt: exēpla subiiceret ad illas figuras spectātia q̄ sūt cū uerbū p̄ noie ponit. Quid uero sit ascribēdū asserere qd̄ nō ausim. Sed h̄mōi sēsū deē facile cōtēderi. Figuras p̄ptes fieri orōis cū alia pōat̄ p̄ alia. Pō n. n. uerbū p̄ noie ut illd̄ i satyra. **Aut casus** ex illo uirtutē uitiū fugere. In q̄busdā exēplarib; hic quoq; uirtus legit. Sūptū at̄ ē hoc exēplū ex priā Horatii epistola. uirtus ē uitiū fugere & sapia prima stulticia caruisse. **Hac** gnata. & i satyra. Et nostrū istud uiuere triste aspexi. cū i finito uerbo sit usus pro appellatiōe. N̄ram. n. uitā uult intelligi. **V**rimur & uerbo p̄ p̄cipio. Magnū dat ferre talētū: tāq; ferēdū. & p̄cipio p̄ uerbo. Volo datū. Interi ēt dubitari pōt: cui simile uitiō sit s̄chema: ut i hoc Virtus ē uitiū fugere. Aut eni ptes orōis mutat ex illo. Virtus ē fuga uitiōz. **Aut casus.** ex illo. Virtutē uitiū fugere. Multa tamē hoc utroq; excitatiōis. iungūt̄ iteri s̄chemata. Sthenelus sciēs pugnaē. Est. n. sci tus Sthēlus pugnādi. Trāsferunt̄ ēt t̄p̄ra. timarchides negat eē ei piculū a securi. Præsēs eni p̄ p̄terito pōsitū ē. Et Vergilius. Hoc ithacus uelit. Et ne morer p̄ oīa genera: p̄ quæ fit solceciſmus. **Hac** ē quoq; quā **επερωσι** uocāt: cui similis est zeuma: tū dicit̄: ut apud Salustiū. Neq; ea res falsum me habuit: & duci p̄bare: ex q̄b; fere p̄ter nouitatē breuitas etiā peti solet. Vnde eo usq; p̄cessū est: ut nō p̄nitur̄ pro nō acturo p̄nitentiā: & uisuros ad uidendū missos idē auctor dixerit: quæ ille qd̄ fecerit s̄chemata. an idē uocari possint uidendū: q̄a recepta sint. Nā receptis etiā uulgo auctore cōtēti sumus. **Vtrū natura** eualuit agētibus: quod Pollio in Lauieno dānat. & cōtumeliā fecit: quod a Cicerone reprehēdi notum Affici. n. cōtumelia dicebāt. Alia cōmēdatiō uetustatis: cuius amator uicē Vergilius fuit. Vel cū se pavidū cōtra mea iurgia iactat. Progeniē sed eni troiano a s̄guine duci audierat. **Quoz;** similia apud ueteres tragicos: cōicosq; sunt plurima Illud etiā i cōsuedudie remāsit. Eni uero. **His āplius ap̄d eū** dē. Nā q̄s se iuuenū cōfidētissime: quo sermōis iitiū sit: & **Tā** magis illa tremēs: & tristibus effera flāmis: **Quā** magis effuso crudescūt s̄guie pugnaē. **Qd̄** ē uersū ex illo. **Quā** magis erūna urget: tā magis ad malefaciendū uiget. Pleni talibus atiq; sicut iitio eunuchi Terētius. **Quid** igr̄ faciam iqt: allusit tādē leno. Catullus i epithalāio. Dū inupta māet. dū cāra suis ē **Sed** cū prius dū significet: q̄ allequēs usq; eo. Ex grāco uero trās lata; uel Salustiū pluria: q̄le ē uulguſ amat fieri uel **Horatii:** Nā id maxie p̄bat hoc Cicerōis. Nec lōgæ iuidit harenaē. d. i. s. mutata is legēdū ē. sed ne sic qd̄ mihi p̄cipit̄ sēsus. **Ex eadē pte** figuraz; priore additio & adiectio ē. d. i. s. i. b. mutata abiectio. Pro priore quoq; prior legēdū ac i suū locū trāsferēdū uir. hoc mō. **Ex eadē pte** figuraz; ad ditio & abiectio ē. Illiq; prior pōt uideri supuacua. **Nā** neq; p̄di pōt. n. deesse alterz. Nā neq; Parnasi uobis iuga. Trāspositiōe uerboz; cōfusus est hic locus. Sit aut̄ ordināsus

Etensis.

Verbu pro pte

Liber

Comparatio p. po.

Comparatio in se similitudo

anastrophe.

Metabasis paulo inferius in textu.

pistufis

uidetur. Sed non sine gratia. Nam neque Parnasi uobis iuga. nam neque pindi Pot. n. deesse altere. Nam de altera quae detractioe pluribus adiuiciendum est. Ita confusus est hic locus ut mihi nec percipi nec possit emendari nisi pro detractioe detractio est & non adiuiciendum sed dicendum etiam repugnatis exemplaribus legat. Nam Fabius paulo post de ea detractioe quae magis oratoria est pluribus differit. Sic te Catilina comprehedis. Ex prima Ciceronis in Catilinam inuectiua aperte colligit si & comprehedi esse legendum. Cui adiuiciunt hyperbaton quod iter tropos esse uoluerunt. altere quod est eius figurae sententiae. Sic quidem legitur. Sed nisi tria haec uerba ascribantur non illud sed uerum nunquam percipiet sensus. hoc modo itaque legat. Cui adiuiciunt hyperbaton non illud quod iter tropos esse uoluerunt: sed altere: quod est eius figurae sententiae: quae αττοσποφη dicitur simile. Qui tam parua momenta nobis discreuerunt: uerba βασι uocant. Recte in quibusdam exemplaribus pro nobis nominibus legitur uerba βασι aut quae transitus iterpretatur: duobus sit modis: ut & Fabius ait & Rutilius praecipit: Quorum unus est cum ab ea sententia: quam proposuimus: conuertimur ad aliquam personam aut rem. aut fortunam & tanquam praesentem appellamus. Alter modus est: cum ad id quod insitum ab alia re oratione & actione nostra reuocamus. Quidam corrupte uerba βασι legunt. Coniunxit autem παρρησι & αττοσποφη ut Vergilius in loco illo. ut particula cessans expungenda uideretur. Haec schemata aut his similia quaerent permutationem. Flagitiose quidem sic legitur cum nullus integer eliciatur sensus. Ita uero mihi emendandum uideatur ut quaerent uerbum in has duas dictiones ei perquam similes quae erunt conuertat hoc modo. Aut his similia quae erunt permutatione adiectionem. detractioe. ordine. Sic. n. sensus maxime est perspicuus. Illud est acrius genus quod non tantum ratione impositum est loquendi. In praepositio in suum locum transferatur ut in ratione legatur. Nam & uerba geminantur. haec figura επιρροισια a quibusdam graecorum dicitur. Est. n. επιρροισια eiusdem dictionis in eodem uersu sine aliqua dilatione geminatio. ut Memeadsum qui feci.

Nam de altera quae detractioe pluribus adiuiciendum est. Vt uulgo & comparatiuis per absolutis: ut cum se quis infirmiore esse dixerit. Duo iter se comparatiua committimus. Si te Catilia comprehedi. si interfici iussero: credo erit uerendum mihi: ne non potius oes boni ferius a me: quam quicquam crudelius factum esse dicat. Sunt illa non similia solocismo quod est: sed tamen numerum mutantia: quae & tropis assignari solent: ut de uno pluraliter dicamus. Sed nos in mensuris spaciis confecimus aequor. Et de pluribus singulariter. Haud seculus ac patriis acer romanus in armis. Spe diuersa: sed genere eadem & haec sunt. Ne ue tibi ad sole uergat uineta cadente. Nec mihi tum mollis sub diuo carpe sonos. Ne u dorso nemoris libeat iacuisse per herbas. Non. n. nescio cui alii prius: nec postea sibi uni: sed oibus praecipit. Et de nobis loquimur tanquam de aliis. Dicit Seruius. Negat Tullius. & nostra persona utimur pro aliena. & alios per alios fingimus. Vtriusque rei exemplum per Cecina Pisonem aduersae partis aduocatum alloquens Cicero dicit. Restituisse te dixi. Nego me edicto praetoris restitutum esse. Verum illud restituisse ebutius dixit. Nego me Cecina edicto praetoris restitutum esse. & ipsum dixi excussa syllaba figura in uerbo. Illa quoque ex eodem genere possunt uideri: unum quod est iter positione: uel interclutione dicitur. Graeci παρρησι uocant: dum conuati sermone medius aliquis sensus iteruenit. Ego cum te (mecum. n. sapissime me loquitur) patriam reddidissim. Cui adiuiciunt hyperbaton: quod est iter tropos esse uoluerunt: altere quod est eius figurae sententiae: quae αττοσποφη dicitur simile: & non sensum mutat: uerum formam eloquendi. Decios. marios: magnosque camillos. Scipiadas duos bello: & te maxime caesar. Acutius adhuc in Polydoro. Fas oem abrupit. Polydoro obrucar: & auro Vi potius. quod non mortalia pectora cogis Auri sacra fames. Qui tam parua momenta nobis discreuerunt. uerba βασι uocant: quae & aliter fieri putant. Quid loquitur aut ubi sunt. Coniunxit autem παρρησι & αττοσποφη Vergilius in illo loco. Haud perculide citam metuum diuersa quod riga distulerat. at tu dictis albanam maneres. Raptabatque uiri medacis uiscera tullus. Haec schemata aut his similia quaerent permutatione. adiectione. detractioe. ordine: & conuertunt in se auditorem: nec languere patiuntur: subinde aliquam notabili figura excitatum: & habent quaedam ex illa uitii similitudine gratiam: ut in cibus iteriacor ipse iocundus est: Quod contiget si neque supra modum multae fuerit: nec eiusdem generis aut iunctae: aut frequetes. quia facietate ut uarietas earum: ita raritas effugit. Illud est acrius genus: quod non tantum iterpositum est loquendi: sed ipsis sensibus: tum grammatice: tum et uires accommodat: e quibus prius sit quod sit per adiectionem. plura sunt genera. nam & uerba geminantur: uel applicandi gratia: ut occidi. occidit non Sp. Melium. Altere est. n. quod idicat. alterum quod affirmat. Vel miserandi: ut Ah coridoro: quae eadem figura nonnumquam per ironiam ad eleuandum conuertitur. Similis geminationis: postquam iteriectione repetitio est:

In cibus iteriacor ipse iocundus est.

Nonus

sed paulo est uehementior. Bona misere me (cōsumptis. n. lachrymis tamē ifixus aīo hāret dolor) Bona inq̄. Cn. Pōpeii acerbissime uoci subiecta precoīs. Viuis & uiuis nō ad deponēdā sed ad confirmādā audaciā. Et ab iisdē uerbis plura acriter ^{et} istāter icipiūt. Nihil ne te nocturnū praesidiū palatii. nihil uerbis uigiliae. nihil timor populi. nihil cōfessus bonorū oīum. nihil hic inimicissimus habēdi senatus locus. nihil horū ora uultusq̄ mouerūt. Et iisdē desinūt: q̄s eos postulauit. Appius. q̄s pduxit. Appius. q̄q̄ hoc exēplū ad aliud quoq̄ schema p̄tiet: cuius iitia iter se & fines iidē sūt. q̄s & q̄s: Appius: & Appius. Quale ē: Qui sūt q̄ fœdera saepe ruperūt. Carthagenenses. Qui sūt q̄ bellū crudelissime gesserūt. Carthagenenses. Qui sūt q̄ italā d̄formauerūt. Carthagenenses. Qui sibi ignosci postulāt. Carthagenenses. Et iā i contrapōsitis uel cōpatiuis solet respōdē priō uerborū alterna r̄petitō: qd̄ huiusmōi eē loci potius dixi. Vigilas tu de nocte: ut tuis cōsultoribz respondeas. Ille ut eo quo itēdit mature cū exercitu puēiat. te gallos. illū bucciarū cātus exuscitāt. tu actionē istituis. ille aciē instruit. tu caues ne cōsultores tui. ille ne urbes aut castra capiāt. Sed hac grā nō fuit cōrētus orator. Vertit i cōtrariū eādē figurā. Ille tenet & scit: ut hostiū copiā. tu ut aquā pluuiā arceāt. Ille exercitat i p̄pagadis finibz. tu i regēdis. Poslūt media quoq̄ respōdēt: uel priis: ut Te nemus āgitia. uitrea te fucius ūda. Vel ultis: & hac nauis & onusta praeda sciciliēs: cū ipā quoq̄ eēt et praeda: nec q̄sq̄ dubitauit idē posse fieri iteratis utriq̄ mediis. Respōdēt priis & ultia. Multi graues dolores i uētī p̄tibz & p̄pi q̄s multi. Est & illd̄ repetēdi gēus: qd̄ semel p̄posita iterat & diuidit. Iphitus & pelias mecū: quoq̄ Iphitus a uo iā grauior pelias & uulnere tardus ulyxi. επανοδος dicit̄ grāce. n̄i regressiōē uocāt. Nec solū i eodē s̄su: s̄d et i diuerso eādē uerba cōtra sumūt. P̄cipū digitas erat pene par: nō par fortasse eorū q̄ sequebāt. Interi uariat̄ casibz hac & generibz f̄tracta tō. Magnus ē labor dicēdi. Magna res ē. Et apud Rutiliū longiore περίοδος & hac iitia s̄niāz sunt. P̄ hic tuus. p̄m hūc appellas. p̄ris tu filius es. Fit casibz mō hoc schēa qd̄ πολυπλωτον uocāt. Cōstāt & aliis et̄ mōis: ut p̄ Cluētō. Qd̄ aut̄ tps uenēi dādi. Vnde illa frequētia. p̄ quē porro datū: ūde sū p̄tū: quā porro interceptō poculi. cur nō de itēgro at̄ datum: hac re: diuētā diuersitatē Cecilius μεταβολην uocat: q̄lis est p̄ Clu. locus i opiāicū. Illū tabulas publicas uiolari. cēlori as corrupisse: decuriōes uniuersi iudicauerūt. cū illo nēo rōnē. nēo rē ullā trahebat. nēo illū ex tā multis cognatis & affini bz tutorē ūq̄ liberis suis scripsit. & deiceps ad huc multa. Ut hac i unū cōgerunt: ita cōtra illa disp̄sa sūt: quā a Cicerone dissipata dici puto. Hic segetes. illic uēiūt fœlicius u u x. Arbo rei fœtus: & deinceps. Illa uero ap̄d Ciceronē mira figurarū

Similis geminationis postq̄ interiectionē repetitio ē. Huiusmodi idiget castigatōe hic locus: ut q̄ pticulā expūctā loco aliq̄ reponamus. Hāc επανοληψις grāci dicunt. Et ab iisdē uerbis plura acriter q̄ istāter icipiūt. Emēdate i q̄busdā exēplaribus & copula loco illius q̄ est ascripta. hac uero figura a grācis αναφορα. a latinis repetitio siue relatio uocaf. Nihil uerbis uigiliae. uerbis p̄ uerbis & munitissimus. nō inimicissimus legaf. Quod si q̄s alī putat eē legēdū: p̄currat secūdā i Catilinā actiō nē: unde hac s̄ ascripta. Et iisdē desinūt. In p̄pō ut ociosa expūgat. Hac uero figura i rhetoricis ad hāreniū Cōuersio noīaf. Cuius & iitia iter se & fines iidē sūt. Hac i rhetoricis ad Hereniū cōplexio uocaf: q̄a & repetitionē cōplectif & cōuersiōnē. Et iā i cōtrapositis uel cōpatiuis solet respondere primo uerborū alterna repetitio. Pro primo primorū eē legēdū. Nā ut exēplo patet prima uerba alternatim reperuntur. Quod huiusmodi potius loci eē dixi. Modi genitiuus ut supuacuius uē expūgēdus. Vigilas tu de nocte ut tuis cultoribz respōdeas. Cōsultoribz recte i ofone p̄ Muræna legif. επανοδος d̄ grāce. επανοδος rēditus atq̄ regressio trāsfert. Interi uariat̄ casibz hac & generibz re tractio. In q̄busdā exēplaribus legif iteratio. Et apud Rutiliū longiore περίοδος & hac iitia s̄niāz sunt. P̄ hic tuus. patrē hūc appellas. p̄ris tui filius ē. Deprauatus hic locus facile ex itēgra Rutilii p̄odo emēdari pōt. q̄q̄ loco & copulā sed particula mihi uē reponēda ut legaf sed hac iitia s̄niāz sūt. I aut̄ uocali erasa tu ac es l̄ra t̄ expūcta legēdū eē apte Rutilius nos docet: cuius hac itēgra p̄odos habet. P̄ hic tuus nūc deniq̄ est: ut egestatē tuā debere alere uideat. Patrē hūc appellas: quē prius egētē auxilio tuo ut alienū deseruisti: P̄ris tu filius es ad potiūdas opes cuius ad senectutē uiolādā crudelis hostis fuisti: Nimiq̄ nullo cōsilio filios p̄creamus. Nā maiorē p̄tē ex illis doloris & cōtūeliā capius. Quod πολυπλωτον uocāt. multitudo casuū itēptari pōt. Est. n. polypoton oīo casuū uarietate disticta. Hāc rerū cōiūctā diuersitatē cecilius μεταβολην uocat. μεταβολη mutatio d̄. Illū tabulas publicas uiolari. uiolasse i orōe p̄ Cluētio emēdate legif

Exempli

Anaphora

Conuersio

Complexio

Expano

Polyptoton

Metabola

In qua & primo uerbo lōgo post interuallū. Inter uallo legendum esse certum est. Post enim *præpositio* inter adiectiuum substantiuū que posita elegātius ablatiuo iungit. Hanc frequentio- rem repetitionem *πλοκην* uocant. *πλοκη* ad uerbum implicatio transfertur. Et ego ergo q̄ redierī. Hæc pau- cula uerba corrupte qdē mi- hi legi uidentur, sed quonā modo sint emendanda non uideo. Et apud Persiū. Lo- cō illius & copulæ: ut parti- cula est reponenda. Tertiū iam sermone abiectū est ue- rum tamen uenit. Asterisco mihi indigere uidetur hic lo- cus. Interim sententia re- petitur uerborū ordine, eodē pronomen mihi in hoc desi- deratur sensu: tamen in exē- plaribus non inueniatur ut legamus. Interim sententia re- petitur eodem uerborū ordi- ne. Sed ne oratoris quidē raro, oratores legendum est. Hic tamē uiuit, uiuit. Hoc ultimū cum interrogatione & quadā indignatione legen- dum est. Hoc autē exemplū ex prima in Catilinam sum- ptū est. Vidi ipse ante ocu- los, totidē sūt affectus. Quid sibi uelint hæc ultima uerba non liquet mihi. Et arden- tes furiarum face excitarunt littera, s. ascripta faces legen- dū esse facile ex oratione Ci- ceronis unde hæc sūpra sunt pater. Congeruntur & di- uerso. Pro diuerso diuersa le- gantur. Et que uisceribus. Quæcum diphthongo esse legendum qui non uidet: re- deat ad legenda poetarū ope- ra ac in primis quintum me- tamorphoseos Ouidii librū unde hæc fuere descripta.

Inueni & qui hoc uocaret *πλοκην*, usq̄ deducet. Duo hæc uerba mihi uident sup- uacua usq̄ dducet. Potius, n. sensum pturbat q̄ adiuuet.

Ideo q̄ utimur hac figura nō singulis modo uerbis. In præpositionē sēsus itegritas exigere uidetur ut legamus. Non in singulis mō uerbis,

mixtura deprehēdit: in q̄ & primo uerbo lōgo post interuallū red- ditū ē ultimū, & media primis, & mediis ultima cōgruūt. Vestrū iā hic factū deprehēdit p̄res con. nō meū, ac pulcherrimū qdē factū: uerū ut dixi: nō meū sed uim. Hæc frequentiorē repetitionē *πλοκην* uocant: quæ fit ex pmixtis figuris ut supra dixi: utq̄ se hēt epistola ad Brutū. Ego cū i grām redierī cū Appio Claudio & redierī p. Cn. Pōpeiū: & ego ergo q̄ redierī. Et i iisdē sētētis crebrioribus mutata declinatiōibz iteratiōe uerborū: ut apd̄ plū. Usq̄ adeo ne scire tuū nihil ē: nisi te scire hoc sciat alter. Et apd̄ Ciceronē. Neq̄, n. poterat iudicio ex his dānatis q̄ iudicabāt. Sed sēsus quoq̄ toti quēadmo- dū cœpūt d̄sinēt. Venit ex alia hoc ipsū q̄ bonū tri. pl. uenit ex alia. In eadē tamē piodo & uerbū ultimū priō referē, tertiū iā sermone abiectū ē: uerū tamē uenit. Interi snia qdē repetit uerborū ordine. Quid cleōenes facere potuit? Nō, n. postū queq̄ insimulare falso. Quid iq̄ Cleōenes facere potuit? Prioris sniæ uerbū ultimū ac se- quētis frequēter ē idē: quo qdē schēate utūt poetæ sapius. Pierids uos hæc facietis maxia gallo: Gallo cuius aōr tātū mihi crescit i ho- ras. Sed ne oratores qdē raro. Hic tamē uiuit, uiuit: imo ēt i senatū uenit. Aliquādo sicut i gēiatōe uerborū dixi: iitia quoq̄ & clausu- læ sniæ: aliis: sed non alio tēdētibz uerbis iter se cōsonāt. Initia hoc mō. Dedri piculis oibz, obtuleri i sidiis, obieceri iuidiæ. Rursus clau- sulæ: ibidē statī. Vos, n. statuistis, uos sniam dixistis, uos iudicastis. Hoc alii metonymiā, alii d̄siūctionē uocāt, utriq̄ ēt si ē diuersū recte. Nā ē noīnū idē significatiū sepatō. Cōgregant quoq̄ uerba idē significatiā. Quæ cū ita sint Catilia p̄ge: quo cœpisti. Egredet̄ aliquādo ex urbe. Patet portæ, p̄ficiscet̄, & i eūdē alio libro. Abiit, excessit, erupit, euasit. Hoc Cecilio pleonasmos uidet̄, i. abūdans su- pra necessitatē oīo: sicut illa. Vidi oculis aīe ipsæ meis. In illo, n. ui- di iest ipsæ. Verū id ut alio quoq̄ loco dixi: cū supuacua onerat̄ ad- iectōe: uitiū ē. Cū at̄ auget māifestā sniā sicut hic uirtus. Vidi ipsæ aīe oculis, totidē sūt affectus. Cur tamē hæc pprie noīe tali notarit: nō uido. Nā & gēiatō & i p̄p̄tō: & q̄liscūq̄ adiectō *πλεονασμ* uo- uidri pōt. Nec uerba mō: sed sēsus quoq̄ idē faciētes aceruāt, p̄tur- batō istū mētis: & quadā scelerū effusa calligo: & ardētes furiarū fa- ces excitaēt, cōgerūt̄ & diuersa. Mulier, tyrāni saua crudlitas, p̄ris amor, ira, p̄iceps temeritas, d̄mētia: & apd̄ Ouidiū. Sed graue ne- reidū nūen, sed corniger hāmō. Et quæ uisceribz uēiebat bellua pō- ti Exaturāda meis. Inueni q̄ & hoc uocaret *πλοκην* usq̄ dducet: cui nō allētior: cū sint unius figuræ. Mixta quoq̄ & idem & diuersū si- gnificatiā: qd̄ & ipsū *διαλλοτην* uocāt. Quæro ab inimicis: sint ne hæc iuestigata, cōpata, patefacta, sublata, d̄lata: exticta p̄ me, & iuestigata, copata, patefacta aliā ostēdūt. Sublata, d̄lata, exticta sē- iter se silia: sed nō ēt prioribz, & hoc at̄ exēplū & supius aliā quoq̄ efficiūt figurā: quæ qa diūctōibz caret: dissolutō uocat̄: apta cū qd̄ istātius dicius. Nā & sigula iculcāt̄: & q̄l̄ plura sūt, loq̄ utiur hac figura nō singulis mō uerbis: sed sniis ēt: ut Cicero dicit cōtra cōtio

regula.

lore.

epetino

onasmos.

uillage

Nonus

Illud ασυνδρον hoc πολυσυνδρον dicitur. ασυνδρον transfertur in colligatum. πολυσυνδρον ue- ro ualde colligatum. Qui uero ασυνθετον & polysintheson legunt: uiderint ipsi opinionis suae rationem.

Multa quoque aduerbia. quoque & pronomina. Quoque particula iterum ascripta est eradenda: ne sensum alioqui apertum confundat. Sed utrunque eorum coaceruatio & tantum iuncta aut dissoluta. Hic est di- stinguendum. alioqui sensus natura distincti confundentur. Sed uaria & unicuique fingenti placuit. Non uni- cuique: sed ut cuique legendum esse facile est uidere. Fons quidem unus quia acriora facit. a. littera expunga- tur: ac loco eius & copula reponat: ut legamus Qui & acriora facit.

ne Metelli. Qui idcaibat eos uocari. custodiri. ad senatum ad duci iussi. i. senatu sunt positi. Et totus hic locus talis. Hoc genus βρυχολογικον uocant: quae potest esse copulata dissolutio. Contra- rium est schema: quod coniunctionibus abundat. Illud ασυνδρον hoc πολυσυνδρον dicitur: hoc est uel iisdem sapius re- petitis: ut testumque laetumque Armaque anyclaurumque canem: cres- samque pharetram. uel diuersis. Arma uirumque. Multum ille & terris. Multa quoque aduerbia & pronomina uariant. Hic illum uidi iuuenem. Bissenos cui nostra dies. Hic mihi respon- su primus dedit ille petenti. Sed utrumque eorum coaceruatio: & tan- tum iuncta aut dissoluta. Omnibus scriptores sua nomina de- derunt: sed uaria & unicuique fingenti placuit. Fons quidem unus: quia acriora facit: & instantiora quae dicimus: & uim quadam praeseferentia: uelut sapius erumpentis affectus. Gradatio quae dicitur κλιμαξ apertiore[m] habet artem: & magis affe- ctatam: ideoque esse rarior debet. Est aut ipsa quoque adiectio. Repetit enim quae dicta sunt: & priusquam ad aliud descendat: i- prioribus resistit. Eius exemplum ex graeco notissimo transfe- ratur. Non enim dixi quidem: sed non obii legationem. Sed non persuasi haec uanis. Sunt tamen erudita & latia. Africano uir- tutem industria. Virtus gloriam. gloria amulos comparauit. & Calui. Non ergo magis pecuniarum repetundarum quam ma- iestatis. neque maiestatis magis quam plautiae legis. neque plautiae legis magis quam ambitus. neque ambitus magis quam omnium legum iudicia perierunt. Inuenitur apud poetas quoque: ut apud Ho- merum de sceptro quod a Ioue ad Agamemnonem usque deducit: & apud nostrum etiam tragicum. Ioue propagatus est: ut phi- bens: Tantalus. ex Tantalos ortus Pelops. ex Pelope autem sa- tus Atreus: qui nostrum porro propagat genus. Atque per de- tractionem fiunt figurae: breuitatis nouitatisque maxime gratiam petunt: quarum una est ea: quam libro proximo i figuram ex- synecdoche distuli: cum subtractum aliquod uerbum satis ex caeteris intelligitur: ut Cecilius i Antonium. Stupere gaudio graecus. Simul enim auditur coepit. Cicero ad Brutum. Ser- mo nullus scilicet nisi te. Quid enim potius: tum Flauius erras inquit ta bellarie & ego ibidem orans inter cenam exorauit. Cui uimilia sunt meo quod iudicio: in quibus uerba decenter pudoris gra subtrahunt. Nouimus & quae te transuersa tuentibus hirs: Et

ut legamus Qui & acriora facit.

Velut sapius erumpentis effectus Sapenumero affectus in effectum a librariis commutatur. Gradatio quae dicitur κλιμαξ apertiore[m] ha- bet arte[m], κλιμαξ proprie scala dicitur. Est autem gradatio qua non ante ad consequens uerbum descendi- tur quam ad superius conscensum est.

Eius exemplum ex graeco notissi- mo transferatur. Tempore quidem Fabii: quo non minus litteris graecis quam latinis studebas: notissimum erat id exemplum. Nunc uero ita er- roribus scater. ut uix a quoque percipiatur. Sumptum est autem hoc exem- plum ex oratione Demosthenis pro Ctesiphonte. gradatio enim sic utitur Demosthenes. ουκετιπον μεν τον τα: ουκεγραφαδε ουδεεγραφα μεν: ουκεπροβεσοδε ουδε επι προβεσο μεν: ουκετισο δε θησο ιουσο. Quod ita Romanus quoque Aquila qui diligentissime de figuris scripsit: interpretatur. Non dixi haec nec dixi quidem. nec scripsi haec. nec scripsi quidem. nec profectus sum ad legationem. nec profectus quidem Non persuasi autem Thebanis. nec persuasi quidem. Hinc facile colligitur quantum opere hoc pulcherrimum opus ubique sit deprauatum: cum in uno exemplo & quidem notissi- mo tot flagitia deprehendantur: nec ea quisquam emendare curarit. Sic autem corrigendum uidetur: ut non obli- gationem sed obii legationem lega- mus. & persuasi. t. littera erasa. & The- banis non haec uanis. hoc modo. Nec haec dixi. nec dixi quidem. Sed nec scripsi nec scripsi quidem. sed nec obii legatio- nem. nec obii quidem. Sed nec per- suasi thebanis. nec persuasi quidem

Asyndeton
Polysyn

Gradatio.
Climax.

//

ex synecdoche distuli. Sic quod legis: sed corrupte ut mihi uidetur. Forsitan autem ex praepositio recte eraderetur ac

synegdoche post distuli uerbum collocaretur hoc modo. Quam proximo libro in figuras distuli synegdoche

Hic quidem Apopsiopelin putat. E uocali in a conuersa quidam legendum esse. indignum est quod admonetur.

Hic quidem αποσιωπησιον putant frustra. Hanc & Quidam legatur non hic & quidem. Quae si αποσιωπησιον est: nihil in quo deest aliquid idem appellabitur. Sic quidem legitur. Sed nisi adiciatur non negandi aduerbiu: aperte id negare uidebitur Fabius: quod uult affirmare. Quare legatur hoc modo. Nihil in quo deest aliquid: non idem appellabitur. Hoc est. omne in quo aliquid deest: αποσιωπησιον poterit appellari. Data Iuperca/

posiopesis.
libus quo die Antonius Caesari nihil optinuit iustitiam. Si hoc modo legatur: non uideo quid intelligendum reliquit. Quare haec uerba nihil optinuit iustitiam: mihi imperite uidentur ascripta.

Tertia quae dicitur ουνεξευμενον. haec in rhetoricis ad Herenium tum coniunctio tum ad iunctio appellatur. Quauis enim pars bellum posterior participio insinat utriusque conuenit illud. illud edico non utriusque. Deprauatus hic locus sic mihi corrigi posse uidetur: ut tamen particula ascribatur. ac illud pronomen prius positum tollatur hoc modo. utriusque tamen conuenit. illud edico non utriusque. Nam bellum & est gerendum & sociis gerendum. Sed edico ad socios duntaxat refertur.

Detractionis gratia facta coniunctio ουνοικειωσιον uocant. ουνοικειωσιον ex eo nomen accipit quod duo diuersa simul habitare faciat. hoc est colligat ac coniungat. Nam ουνοικειωσιον cohabitatio dicitur.

Cui dant nomen παραδιαστολην. quia similia discernunt. Quae uocali rafa & discernuntur passiuè etiam refragantibus exemplaribus mihi uidetur esse legendum.

Transfertur uero παραδιαστολη se iunctio. diuisio. separatio. distinctio. Hoc autem modo a Rutilio Lupo definitur. παραδιαστολη. hoc schema plures aut duas quae uidentur unam uim habere sententias disiungit: & quantum distans docet: cuius suam sententiam subiungendo hoc modo. Nam cum caeterorum opinionem fallere conaris tute ipse frustraris. Non enim probas te pro astuto sapientem. pro confidenti fortem. pro illiberali diligentem. pro maliuolo seuerum. Nullum est enim uirtutum quod uirtutis laude gloriari possit.

Mulier rerum omnium imperita in omnibus rerum foelix. Loco rerum rebus & infelix legendum esse ne admonitione quidem est dignum.

Sed in uno φασισ est geminatio παρανομοσιον ei est contrarium. Parum mihi percipitur hic locus. Neque ignoro pro illo φασισ a quibusdam legi falsis. Sed ne sic quidem mihi emendari uideatur.

quo: sed faciles nymphæ risere: sacello. Hic quidam apopsiopelin putant: frustra. Nam illa quid taceat incertum est: aut certe longiore sermone explicandum. Hic unum uerbum & manifestum quidem desideratur: quae si apopsiopesis est: nihil in quo deest aliquid idem appellabitur. Ne ego illud quidem apopsiopelin semper uocor: in quo res quaecumque relinquitur intelligenda: ut ea quae in epistolis Cicero. Data Iuperca libus: quo die Antonius Caesari nihil obtinuit iustitiam: quia nihil aliud intelligi poterat: quod hoc diadema imposuit. Altera est per detractionem figura: de qua modo dictum est: cui coniunctiones eximunt.

Tertia quae dicitur ουνεξευμενον: in qua unum ad uerbum plures sententiae referuntur. Quarum una quaeque desideraret illud: si sola poneretur. Id accidit aut praeposito uerbo ad quod reliqua respiciant. Vicit pudorem libido. timorem audacia. rationem amentia. Aut illato quo plura claudunt. Neque enim is es Catilina: ut te aut pudor unquam a turpitudine. aut metusa periculo. aut ratio a furore reuocauerit. Medium quoque potest esse: quod & prioribus & sequentibus sufficiat.

Iungit autem & diuersos sexus: ut cum marem foeminamque filios dicimus: & singularia pluralibus miscet. Sed haec adeo sunt uulgaria: ut sibi artem figurarum asserere non possint. Illud plane figura est: qua diuersa sermonis forma coniungitur. Sociis tunc arma capebant Edico: & dira bellum cum gente gerendum. Quauis enim pars bellum posterior participio insinat: utriusque conuenit illud: illud edico non utriusque.

Detractionis gratia facta coniunctio ουνοικειωσιον uocant: quae duas res diuersas colligat. Tam deest auaro quod habet quod non habet. Huic diuersam uolunt esse distinctionem: cui dant nomen παραδιαστολην. quae similia discernunt: cum te pro astuto sapientem appelles. pro confidente fortem. pro illiberali diligentem. quod pendet ex finitione. Ideoque an figura sit dubito: cui contraria est ea quae ex uicinia transit ad diuersa aut similia. Breuis esse laboro: obscurus fio: & quae sequuntur. Tertium est genus figurarum: quod aut similitudine aliqua uocum: aut paribus: aut contrariis uertunt in se aures & excitat: Huic nomen est παρανομοσιον quae dicitur agnominatio. Ea non uno modo fieri solet: sed ex uicinia quadam praedicti nominis ducta casibus declinatur: ut Domitius asert pro Cloentilla. Mulier rerum omnium imperita. in omnibus rebus infelix. & cum uerbo idem uerbum plus significanter subiungit. Quando homo hostis homo. Quibus exemplis sunt in aliud usus: sed in uno φασισ

posiopesis.

me fugmentum.

reiosis

radia stole

osommasia

Nontis

Cui confinis est *αὐτὸν ἀκλόσιον* ad uerbum trāsserri potest ex aduerso refractio. Fit autem hoc schema ut ait Rutilius cum id quod ab altero dictum est: non in eam mentem quæ intelligitur: sed in aliam aut contrariam accipitur: quale est exemplum quod subiicitur. Cornificius hanc traductionem uocat uidelicet alterius intellectus & ad alterum. Et copula ut ociosa uideatur expungenda. Aliter uero accipitur traductio in rhetoricis ad Herenium. Traductio est quæ facit ut cum idem uerbum crebrius ponatur: non modo non offendet animum sed etiam orationem cōcinniorē reddat. Cornificius uero accipere simpliciter uidet traductionem pro translatione unius sensus ad alterum. Traducere autem unde traductio: iterdum significat in ore frequenter habere ac diffamare & ut sic dicā in ore uulgi ponere: quod græce *παραδειγματίζειν* dicitur, ut in euangelio Ioseph autem nolēbat eam traducere. hoc est infamare & in exemplum ponere. Sed missus in urbem esse uideatur. In syllaba ascribatur ut immissus legatur.

est geminatio. *παρὸν ὡς ἀπὸ τοῦ ἐναντίου* ei contrarium est. quod eodē uerbo quasi falsum augetur. Quæ lex priuatis hominibus esse lex non uidebatur. cui cōfimis est *αὐτὸν ἀκλόσιον* eiusdem uerbi contraria significatio: cum Procleius quereretur de filio: quæ is mortem suā expectaret: & ille dixisset se uero nō expectare. Immo inquit rogo expectes. Nō eodē sed ex diuerso uicinū accipit cū supplicio afficiendū dicas quē supplicatione dignū iudicaris. Aliter quoque uoces aut eadem aut diuersa in significatiōe ponunt: aut productiōe tantū uel correptione mutata: quod etiā in iocis frigidū equidē tradi inter præcepta mitor: eorūque exempla uitandi potius quā imitandi gratia pono. Amari iucūdū est: si curet nequid in sit amari. Auium dulcedo ad auis ducit: & apud Ouidiū. Ludentē cur ego nō dicam furiare furiā. Cornificius hanc traductionem uocat: uidelicet alterius intellectus: & ad alterū. Sed elegantiū quod ē positū in distinguendā rei proprietatē. Hanc rei pestem paulisper reprimi. nō in perpetuū cōprimi posse. & quæ præpositionibus in cōtrariū mutant. Non emissus ex urbe. sed immissus in urbem esse uideat. Melius atque acrius quod eū figura iucūdū est: tū etiā sensu ualet. Emit morte immortalitatē. Illa leuior est non pisonū: sed pistox: & ex oratore orator. Pessimū uero ne patres cōscripti uideant circūscripti. Raro euenit: sed uehementer uenit. Sic cōtingit: ut aliq̄ sensus uehemēs & acer uenustatē aliquā nō eandē eo uerbo nō dissonam accipit. Et cur me phibeat pudor uti domestico exēplo. Pater meus cōtra eū: quæ se legatiōi imoriturū dixerat: deinde uix paucis diebus insumptis re ifecta redierat: Non exigo uti imoriaris legationi. immorare. Nā & ualet sēsus ipse & in uerbis tantum distātibus iucūde cōsonat uox præserti nō captata: sed uelut oblata: cum aliter suo sit usus. alterū ab aduersario acceperit. Magnæ ueteribus curæ fuit gratiā dicēdi e paribus cōtrariis acquirere: Gorgias in hoc imodicus. copiosus utiq̄ prima ætate Socratis fuit. Delectatus ē his etiā. M. Tullius. uerū & modū adhibuit nō ingrata nisi copia redūdet uoluptati: & rem alioqn leuē sentētiarū pondere impleuit. Nam per se frigida & inanis affectatio cū in acris incidit sensus innata uidet hñe nō accersita. Similiū sere quādruplex rō ē. Nā ē primū quotiēs uerbū uerbo aut nō dissimile ualde quærit: ut puppesque tuæ puppesque tuorū. Et sic in hac calamitosa fama quæ in aliq̄ pniciosissima flāma: & nō. n. tā spes laudāda quā res est. Aut certe

Antinaela
Traductio
Traducere

nam pro translatione unius sensus ad alterum. Traducere autem unde traductio: iterdum significat in ore frequenter habere ac diffamare & ut sic dicā in ore uulgi ponere: quod græce *παραδειγματίζειν* dicitur, ut in euangelio Ioseph autem nolēbat eam traducere. hoc est infamare & in exemplum ponere. Sed missus in urbem esse uideatur. In syllaba ascribatur ut immissus legatur. Sic contingit ut aliquis sensus uehemēs & acer uenustatem aliquā non eandem eo uerbo nō dissonam accipit. Cum ut coniunctio subiunctiuum exigat: proculdubio accipiat legendum est. Sed alia quoque mihi corrigenda uidentur. Non enim eandem sed eodem sensus exposcit ac pro eo ex præpositionē hoc modo. Non eodem ex uerbo non dissonam accipiat. Cum aliter suo sit usus. Aliter quidem legitur: sed uel refragantibus exemplaribus altero contenderim esse legendū: id quod facile ex sequenti colligitur membro. Copiosus utique prima ætate Socratis fuit. Loco Socratis Iocrates legēdum uidetur. Neque enim Socrates ut diximus quicquid scriptū reliquit. Nam per se frigida & inanis affectio cum in acris incidit sensus innata uidetur habere nō accersita. Hic locus nō solum ē deprauatus quia pro affectatione legitur affectio: ut plerisque fit in locis: sed etiam quia aliquid aut deesse aut superesse uidetur. Nam habere nisi aliquid ascribatur otiosi uidetur. Quid autem sit ascribendum mihi non liquet. Quare & affectatio legatur. & habere allinat. nisi loco eius hære legendum esse quis dixerit. Vt puppesque tuæ puppesque tuorum. Alibi emēdate legitur hoc modo. ut puppesque tuæ pubesque tuorum. Et sic in hac calamitosa fama quæ in aliqua perniciosissima flamma. Quasi loco quæ relatiui legendum esse & perniciofa qui non putat. Legat orationē pro Cluetio. unde hoc sumptum est exēplū. Aut certe parē extremis syllabis cōsonas. Hoc quidē me emēdare pigeret

cum par est legendum esse uel cæcus uidere possit: nisi in omnibus exemplaribus: quæ ego uideri sic scriptum deprehendissim. **Quantum** possis in eo semper experiri ut profis. Experi loco infiniti mihi legendum uidetur. **Quæ** τρικωλα dicuntur hoc est trimembra. Tricola enim dicuntur quæ ex tribus membris constant. Quale est exemplum quod a Fabio subiicitur ex oratione Ciceronis pro Cluentio descriptum. **tertium** est: quod non in eodem casu cadit. ομοιοπρωτων dicitur. Non negandi aduerbium ut sensui contrarium expungat. ομοιοπρωτων autem similiter cadens transferat. **Sed** neque quod finem habet simile: utique in eundem finem uenit. ομοιοτελευτων. Huius quidem loci quis de prauati sensus percipi potest. uidetur enim Fabius signare differentiam iter ομοιοπρωτων & ομοιοτελευτων. Nam similiter desinens semper similem habet finem. Similiter cadens hoc est ομοιοπρωτων non semper possunt enim esse iidem casus & tamen diuersos habere fines. Quare sic mihi corrigendum uidetur: ut est uerbum & ομοιοπρωτων ascribatur hoc modo. Sed neque quod finem habet similem est ομοιοπρωτων. utique in eundem finem uenit ομοιοτελευτων. **Sed** solatio iter aduersa. Recte in quibusdam exemplaribus mihi legi uidetur loco illius sed tamen ita ut uitæ genitius ascribat. hoc modo. Tamen solatio uitæ iter aduersa. **Enim** fere uidentur optima. Hic aliquid deesse nemo non uidet. cum enim coniunctio nunquam in sensu initio ponatur. Ea igitur mihi ascribendum uidetur loco enim: & uero loco fere aduersi. ut legatur Ea uero uidentur optima. **Etiam** ut sint quod est quartum membris æqualibus quod ισωκωλον dicitur. Hoc in rhetoricis ad Herenium Comparatur. Est enim compar quod habet in se membra orationis: quæ constant ex pari fere numero syllabarum: ut illi fortuna dedit felicitatem. huic industria uirtutem comparauit. **Accidit** & ex illa figura græca. Sic quidem legitur. Sed in uocali in e conuersa legendum esse accedit. & ex præpositionem eradem contenderim. Illa autem figura græca est: quod paulo ante polyptoton appellauit. **Contrapositum** autem uel ut quidam uocant contentio. αντιθετον dicitur. αντιθετον ad uerbum transfertur contrapositum. Contentio uero sicut in rhetoricis ad Herenium definitur. Contentio est cum ex contrariis uerbis oratio conficitur. Habet assentatio iucunda principia.

par est extremis syllabis consonans. Non uerbis sed armis. & hoc quoque quotiens in sententias acres incidit pulchrum est. **Quantum** possis in eo semper experiri ut profis. hoc est παρισον ut plerisque placuit. Cleostoleus παρισον existimat: quod sit e membris non dissimilibus. Secundum ut clausula similiter cadat: uel iisdem in ultimam partem collatis ομοιοτελευτων similem duarum sententiarum uel plurium finem. Non modo ad salutem eius extinguendam: sed etiam gloriam per tales uiros infringendam. Ex quibus fere sunt: non tamen ut semper ultimis consonent quæ τρικωλα dicunt. Vicit pudorem libido. timorem audacia. rationem amentia. Sed in quaternas quoque ac plures hæc ratio ire sententias potest. Fit etiam singulis uerbis. Hecuba hæc dolet. piget. pudet. & abiit. excessit. erupit. euasit. Tertium est quod non in eodem casu cadit: ομοιοπρωτων dicitur. Sed neque quod finem habet similem. utique in eundem finem uenit ομοιοτελευτων. **Quia** ομοιοπρωτων est tantum casus similis: etiam si dissimilia sint: quæ declinantur: nec tantum in fine deprehenditur: sed respondent: uel primis inter se. uel mediis: uel extremis: uel etiam permutatis his: ut media primis: & summa mediis accommodentur: & quocumque modo accommodari poterunt. Nec enim semper paribus syllabis constat: ut est apud Afrum. Amisso nuper in fœlicis aulae si non præsidio iter pericula: sed solatio inter aduersa. Ea fere uidentur optima in quibus initia sententiarum & fines consentiunt: ut hic præsidio: solatio: præsidio & similia sint uerbis & paribus cadant & eodem modo desinant: etiam ut sint: quod est quartum membris æqualibus quod ισωκωλον dicitur. Si quantum in agro locisque desertis audacia potest: tantum in foro atque iudiciis impudentia ualeret ισωκωλον est & ομοιοπρωτων habet. Non minus nunc in causa caderet Aulus Cecinna Sexti ebuti impudentiæ: quantum in ui facienda cessit audaciæ ισωκωλον. ομοιοπρωτων. ομοιοτελευτων. **Accidit** & ex illa figura græca: qua noia dixi mutatis casibus repeti non minus caderet: quæ cessit. adhuc ομοιοτελευτων & παρονομασια est. Neminem posse alteri dare matrimonium: nisi quem penes sit patrimonium. **Contrapositum** autem: uel ut quidam uocant contentio (αντιθετον dicitur) non uno fit modo. Nam & fit si singula singulis opponuntur: ut in eo quod modo dixi. Vicit pudorem libido. timorem audacia. & bina binis. Non nostri ingenii. Vestri auxilii est: & sententiæ sententiis. Dominetur in concionibus. iaceat in iudiciis. Cui commodissime subiungitur & ea species: quam distinctiorem diximus. Odit populus romanus priuatam luxuriam. publicam magnificentiam diligit. & quæ sunt simili casu dissimili sententia in ultimo

erfion

motuluton.

rala

optoton

alitor cadens.

Kodon.

par

tation

mentio.

Nonus

locata: ut quod in tempore mali fuit: nihil obsit. Quia quod in cā boni fuit: p̄sit. Nec sēp cōtrapositū subiūgit: ut in hoc. Est igit̄ iudices non scripta sed nata lex. Verū sicut Cicero dicit quod de singulis rebus p̄positis refert̄ ad singula: ut in eo quod sequit̄. Quā nō didicimus. accepimus. legimus. Verū ex natura ipsa arripuimus. hausimus. expressimus: nec sēper quod aduersū ē cōtraponit̄: q̄le ē apud Rutilium. Nobis primis dii imortales: nobis fruges dederūt. nos quod soli accepimus: in oēs terras distribuimus. Fit etiam assūpta illa figura qua uerba declinata repetuntur: quod antimetabola dicit̄. Non ut edā uiuo. sed ut uiuā edo. Et quod apud Ciceronem cōuersū ita ē: ut cū mutationē casus habeat: etiā similiter desinat: ut sine iuidia culpa plectat̄: & sine culpa iuidia puniatur: & eodē cludit̄ uerbo: ut quod dicit de Sextio Rosio. Et. n. cū artifex eius modi sit: ut solus dignus uideat̄ eē q̄ scānā itroeat: tū uir eius modi sit: ut solus uideat̄ dignus: q̄ eo nō accedat. Est & in noibus ex diuerso collocatis sua gratia. Si consul Antonius Brutus hostis. Si cōseruator reipublicæ Brutus: hostis Antōius. olim ^{plura de figuris q̄} necesse erat. & adhuc erit: q̄ putat̄ esse figurā. Incredibile ē qd̄ dico: sed uerū. αὐτὸ ὑποφορᾶν uocat̄. & aliq̄s hoc semel tulit. nego bis. ego ter. Διεφολον. Eo longius euectus sū. sed redeo ad p̄positū. αφολον. Quā dā uerborū figurā paulum figuris sniāz declinant: ut dubitatio. Nā cū ē in re: priori parti assignāda est. cū in uerbo sequētī. Siue me malitiā: siue stultitiā dicere oportet. Itē correctiois eadē rō ē. Nā quod illic dubitat. hic emēdat. Etiā in p̄sonæ fictione: accidere qdā idē putauerūt: ut in uerbis ēt eēt hęc figura. crudelitatis ē mater auaritia. Et apud Salustiū in Ciceronē. o Romule arpinas. q̄le ē & apud Menandrū. cœdipus othryasius. Hęc oīa copiosius sūt executi: q̄ nō ut p̄te operis trāscurrerūt: sed p̄prie libros huic opi dedicauerūt. Sicut Cæcilius. Dionysius. Rutilius. Cornificius. Viselius: aliq̄ nō pauci. sed nō mior erit eorū q̄ uiuūt gloria. Ut fateor aut̄ uerborū figuras posse plures reperiri a quibusdā: ita iis quæ ab auctoribus claris tradunt̄: meliores nō assētior. Nā in primis. M. Tullius multas in tertio de Oratore libro posuit: q̄s in oratore postea scripto trāseūdo uidet̄ ipse dānasse. q̄rū p̄s ē quæ sententiāz potius q̄ uerborū sit: ut iminutio. iprouisa imago. sibi ipsi respōsio. digressio. p̄missio. cōtrariū. Hoc. n. puto qd̄ dicit̄ εναντιοτης. sūpta ex aduerso p̄batō. Quā dā oīo nō sūt figuræ: sicut ordo. dinūeratio. circūscriptio. siue hoc noīe significat̄ cōpressa breuiter sniā. siue finitio. nā & hoc Cornificius atq̄ Rutilius hęc schemata λεξεωσ̄ putāt. Uerborū at̄ concina transgressio hypbaton: quod Cæcilius quoq̄ putat̄ schema a nobis ē inter posita: & mutatio. & si ea ē: quā Rutilius αφομοιωσιγ uocat̄: dissimilitudinē ostēdit hoīnū. rex. factorq̄: si latius fiat: figura nō ē. si agustius in αὐτιοτον cadet. Si uero hęc appellatio significat̄ ὑπαλλαγην satis d̄ ea dictū ē. Quod uero schema est ad propositū subiecta ratio: quod Rutilius ἀπολογισιν uocant. Vtrum nam de illo dubitari possit: an

eadē exitus amarissimos affert. Quod antimetabola dicit̄. αὐτὸ ὑποφορᾶν. interpretari pōt ex aduerso mutatio. Et quod apud Ciceronem cōuersum ita est. & cū mutationē casus habeat. ut loco & copulæ reponat̄ ne incongrue uerba cōiungant̄. Et sine culpa inuidia puniatur. Ponatur legendū esse qui nō credit: legat pro Cluentio orationē: in qua sic scriptum esse iueniet. Et eodē excludit̄ uerbo. Quod relatiuū in quibusdā exemplaribus recte est ascriptū. sed mihi etiam cluditur ex p̄positione erasa legendū uidet̄ hoc modo. Et quod eodem cludit̄ uerbo. Et enim cū artifex eius mundi sit. Emendate in quibusdā exemplaribus eiusmodi legitur. & introeat & dignus iterum hoc mō. ut solus uideat̄ dignus q̄ eo non accedat. Olim plura de figuris q̄ necesse erat. Olim mihi parum sensui cōuenire uidetur. qui sed partikulam uel similit̄ magis exposcit. Et adhuc erit qui putat̄ esse figuram. A uocalis in e conuersa puter legendū est. Eos autē non probat Fabius q̄ putat̄ αὐτὸ ὑποφορᾶν. Διεφολον. αφολον hoc est solutionem. trāstionem. reditū figuras esse. Et aliquis hoc semel tulit. nego bis. ego ter. in littera erasa ego bis legēdū mihi uidetur. Est autem exemplum decursionis. Quale est apud Menandrū cœdipus Othryasius. Si Menandri Comœdiæ extaret cur cœdipus othryasius dicatur facile intelligeretur. Nunc uero nec illæ extāt: nec ego apud quē q̄ me legisse memini dicti huius expositionem. Quātū pars est quæ sententiæ potius q̄ uerborū sit. Quæ nō q̄tū legēdū esse nemo nō uidet. Nā & hoc Cornificius atque Rutilius. Hęc duæ particulæ & hoc mihi uidetur ut cessantes eradendæ. Uerborū aut̄ concina transgressio hypbaton. Duæ hęc particulæ id est mihi uident̄

Antimetabola

Antipropheta

Dubitatio

Correctio

Hyperbaton

ascribenda: ut legamus. Verborum autem concinna transgressio id est hyperbaton. Quod uero schema est ad propositum subiecta ratio quod Rutilius ἀπολογία uocat. Quod iterato positum ut sensum confundens est eradendum. ἀπολογία uero responsio defensionisq; transfertur. Προσπολοσις dicitur: quæ ut maxime seruetur: sane in pluribus propositis. Nisi est uerbum ascribatur: difficilior hic sensus uidetur: ut legamus. Sane est in pluribus propositis. προσπολοσις autem assignatio redditioque interpretari potest. Quia aut singula statim ratio subiicitur. Recte singulis in quibusdam legitur exemplaribus. Aut positus duobus uel

apodosis.

tribus eodem ordine singulis continua reddant. n littera expuncta & a uocali in i conuersa redditur est legendum: ut ad rationem referatur. Quale apud Brutum. Cn. Pōpeii Duo hæc uerba de dictatura hica librariis prætermissa in aliis scripta inueniuntur. hoc modo. Quale est apud Brutū de dictatura. Cn. Pōpeii. Sed quicquid est ne hæc superiora in oratore repetit. Deprauatus hic locus sic emendari potest ut que copula ac neque ascribatur: hoc modo. sed quicquid est neque hæc neque superiora in oratore repetit. Sola est in eo libro posita par est iter figuras uerborum exclamationis. Sic quidem legitur quis non intelligatur hic locus nisi hoc modo corrigatur: ut non par est. Sed pariter legatur. Item Rutilius præterea quæ apud alios quoque sunt schemata. Præter ea diuisim nota hypodiasioleas apposita legendum est: ne superuacuis oneretur oratio. Προμολογια uero confessionem interpretari possumus. Est autem προμολογια ut refert Rutilius cum aliquot res aduersario concedimus deinde aliquid iferimus: quod aut maius sit quam superiora aut etiam oia quæ posuimus infirmiter ἀναγκαιον latine dicimus necessariū. Hoc schema idem inquit Rutilius tunc prodest: cum uolumus ostendere necessitudinem aut naturam aut temporis. aut alicuius personam. De ηθοποιια satis est superius dictum. Δικαιολογια transferri potest iustificatio. Hæc fit cum æquitatem causam quam maxime breui sententia complectimur. Χαρακτηρισμον effictionem interpretamur. Quemadmodum .n. pictor coloribus imagines designat: sic orator hoc schemate aut uitas aut uirtutes eorum de quibus loquitur deformat. De reliquis satis superque iam dictum est. Quasi nec substantia sectari tam est ridiculum quam quærere habitum gestumque sine corpore. Deprauatus hic locus ita corrigi potest: ut nec particula eradatur ac loco eius sine præpositio reponatur. ac pro substantia sententia legatur. hoc modo. Quas sine sententia sectari tam est ridiculum. Et orator habeat rectam

schema sit distributis subiecta ratio: quod apud eundem primo loco positum est προσπολοσις dicitur: quæ ut maxime seruetur sane in pluribus propositis: quia aut singulis statim ratio subiicitur: ut est apud Antoniū. Sed neque accusatorē eū metuo quam si innocens. neque competitorē uereor: quam si Antonius. neque consule spero: quam est Cicero. aut positus duobus uel tribus eodem ordine singulis continua reddant: quale apud Brutū de dictatura Cnei Pompeii. Præstat enim nemini imperare: quam alicui seruire. Sine illo enim uiuere honeste licet: cum hoc uiuendi nulla conditio est. Sed uni rei multiplex ratio subiicitur: ut apud Vergiliū. Siue inde occultas uires & pabula terræ Pinguiā concipiunt: siue illis oepignem Excoquitur uitiū. & totus locus. Seu pluris calor ille uias. Seu durat magis. Relationem quod accipi uelit: non liquet mihi. Nam si anoiτασις aut επανολογ aut αντιμεταβολην dicitur: de oibus locuti sumus. Sed quicquid est ne hæc superiora in oratore repetit. Sola est in eo libro posita. Par est inter figuras uerborum exclamationis: quam sententiam potius putamus. Affectus. n. est. & cæteris omnibus consuetio. Adicit his Cæcilius περιφρασις: de qua dixi. Cornificius interrogationem: rōciationem subiecti onem. translationem. occultationem. Præterea sniam. mēbrū. articulos. interpretationem. conclusionem. quorum priora alterius generis sunt schemata. sequentia schemata omnino non sunt. Item Rutilius præterea quæ apud alios quoque sunt schemata παρομολογια. αναγκαιον. ηθοποιια. Δικαιολογια. τροληχιν χαρακτηρισμον. βραχυλογια. παρασιωπησις παρησιον: de quibus idem dico. Nam eos quidem auctores: qui nullum prope finem fecerunt exquirēdis nouis: præteribo: quam etiam quæ sunt argumentorum figuris ascripserunt. Ego illud de his etiam quæ uere sunt: adiciam breuiter: sicut ornant orationes oportune positæ: ita ineptissimas esse: cum imodice petunt. Sunt quæ neglecto rerum pondere uiribus sententiarum: si uel inania uerba in hos modos deprauarit: sumos se iudicet artifices. Ideoque non desinant eas nectere: quas sine substantia sectari tam est ridiculum quam quærere habitum gestumque sine corpore. Sed ne hæc quæ recte fiunt: densandæ sunt nimis. Nam uultus mutatorum oculorumque coniectus multum in actu ualet. Sed si quis ducere os exquisitis modis: & frontis ac luminum inconstantia trepidare non desinat rideatur: & orator habeat rectam quamdam uelut faciem: quæ ut stupere immobili rigore: non debeat:

romologia

ologia

riteris

Nonus

quandam uelut faciem. Tametsi hic locus menda plerisque carere uidetur: ex eo tamen ad uerbo similitudinis oratio loco oratoris colligitur esse reponenda. Neque enim de pronuntiatione hoc loco præcipit Fabius, sed similitudine ab actione sumpta ostendit orationem: nec ubique rectam nec ubique figuratam esse debere. ¶ Cum iam his rebus cura uerborum. Loco iam in præpositio reponenda uidetur, hoc modo, cum in his rebus. ¶ Et ubicunq; ars ostentatur: uarietas abesse uideatur. Veritas ut legatur sensus exposcit.

d E compositione nõ equidem post, M. Tullium scribere auderem. Cum alibi: tum in oratore Cicero

ita sæpius i ea: quam natura dedit: specie continēda ē. Scien- dum uero in primis qd qsq; i orādo postulet locus, qd psona, quid tempus. Maior enim pars harum figurarum posita ē i delectatione. Vbi uero atrocitate, inuidia, miseratiōe pugna dum ē: qs ferat cōtrapositis: & pariter cadētib; & consimi- libus irascentē, flentem, rogantem: cum iam his rebus cura uerborum deroget affectibus fidem: & ubicunq; ars ostentat: ueritas abesse uideat.

Decompositione:

d E compositione nõ equidē post Marcum Tullium scribere auderē: cui nescio an ulla ps operis huius sit magis elaborata: nisi & eiusdē ætatis homines: scriptis ad ipsū etiam litteris reprehendere uel collocādī genus ausi fuisset: & post eū plures multa ad eādē rē ptinentia memoriæ tradidissent. Itaq; accedam in plerisq; Ciceroni: atq; in his ero: quæ indu- bitata sūt breuior, in qbusdā paulū fortasse dissentia. Nā etiā cum iudicium meum ostendero: suū tamen legentibus relin- quā. Neq; ignoro quosdā esse qui curam omnem cōpositio- nis excludāt: atq; illū horridum sermonē ut forte effluxerit: mō magis naturalem: modo etiā magis uirilem eē cōrēdāt: q si id demū naturale eē dicūt: qd a natura primū ortū ē: & qle ante cultū fuit: tota hic ars orandi subuertit. Neq; enim locu ti sunt ad hāc regulam & diligētiam primi homines. Nec p- hœmiis præparare, docere expositione: argumētis pbare, af- fectibus cōmouere scierūt. Ergo iis ommibus nõ sola compo- sitione caruerūt: quor; si fieri nihil melius licebat: ne domib; qdem casus: aut uestibus pelliiū tegmina: aut urbibus mon- tes ac siluas mutari oportuit. Quæ porro ars statim fuit: qd nõ cultu mitesceret: cur uites coercemus manu: cur eas fod- mus: rubos aruis excidimus: terra & hæc generat: Mansue- facimus animalia: idomita nascunt. Verū id est maxime na- turale: quod fieri natura optime patit. Fortius uero quid icō- positū pōt eē q iunctum & bene collocatum. Neq; si parui pedes uim detrahant rebus: ut sotadeorum & callimachorū: & quorundam in oratione simili pene licentia lasciuētium: compositionis est iudicandum. Cæterum quanto uehemen- tior fluminum cursus est prono alueo: ac nullas moras obii-

esse acutius intuentes censebunt. Vt sotadeorum & callimachorum. Sotadicos uersus mollissimos fuisse innuit Martialis cum inquit Nec retro lego sotadem cinædum. Sotadici autem dicuntur uersus qui retro le- gi eosdē numeros seruant Qualis ille est Vergilianus Musa mihi causas memora quo numine Leso. Si, n. re- tro legat sotadicū sit Leso numine quo memora cās mihi musa. Callimachiog; i uocali ascripta legat qbus

de compositione diligētissime scri- bit. Sed Quintiliano copiosius ne- mo. Nisi & eiusdē ætatis ho- mines. Tacitus de oratoribus idem innuit cum inquit. Satis constat ne Ciceroni quidē obtrectatores de- fuisse: qbus iflatus & tumēs nec fa- tis pressus sed supra modū exultās & supfluēs & pag antiquus uidef. De caluo aut & Bruto potissimum Fabius intelligit quorum alter Ci- ceronem solutum atque eneruem Brutus autem fractum atq; elum- bem epistolis ad ipsum missis uo- cāt. Et post eum plures, ut Cor- nificius, Stertinius, Gallio, Celsus, Lenas, uirginalis Plynius Rutilius.

Neque ignoro, eorum damnat opinionem qui a compositione ab- horrent. Nec prohœmiis præ- parare, docere, exponere, argumen- tis pbare. Inuitus qdē facio ut sine exēplariū cuiusq; astipulatiōe aliqd imutē. Sed i iis quæ manifeste dpra- uata sunt: maior sensuum q exē- plarium ratio habenda est: ut hoc loco exponere quidem legitur sicq; legendum esse quidam suis in expo- sitionibus attestant, sed loco eius in finiti expositione legendum esse il- lud est indicio: quod singulis in fini- tis ablatiui sunt appositi. Expositio- ne itaque uel refragantibus libris le- gatur hoc modo, docere expositio- ne, hoc est narratione: qua potissi- mum iudex causam docetur. Nec domibus quidem casus aut uestes pellium tegmina. Vestibus non ue- stes legendum esse nemo non uidet

Quid non cultu mitesceret? Mi- tescit proculdubio est legendum. Quāuis quidam mitescit legant ex- ponātq; pulchrius sit. Sed mitescit legendum esse aperte quæ subiiciū- tur exēpla declarāt. Fortius uero quid incompositū potest esse q iun- ctum. Fere specie recti in errores in- cidimus. Quis enim nõ dixerit qd hoc loco recte legi. Atqui nõ quid: sed qui pro quo modo legendum

Callimachus est usus: ut molliora carmina fierent. Tantoque conexa est & totis uiribus fuerit: fragosa atque interrupta melior oratio. Que copula in qua relatiuum est commuranda. ac fluuit loco fuerit uerbi reponendum. hoc modo Tanto quae conexa est & totis uiribus fluit. Cur ergo uires ipsas specie solui putet. hoc est pulchritudine concinnate orationis. Qui uero spatio legunt: apte decipi facile quis uel mediocriter doctus diiudicare potest: cum quae sequuntur specie legendum esse manifeste declarant. In ferre. n. Et comites semper arte decor Sic Cicero. ut. n. Athletas nec multo secus gladiatores uidemus nihil nec uitando facere caute: nec petendo uehementer: in quo non motus: hic habeat palestra quaedam: ut quicquid in his rebus fiat utilis ad pugnam: ita ad aspectum et sit uenustum: sic oratio nec plagam grauem facit: nisi petitio sit apta: nec satis tute declinat ipse uerbi etiam in cedendo quod deceat intelligat: itaque quilibet eorum motus quos apalestros graeci uocant talis horum mihi uidetur oratio quae non claudunt numeris inias. Quando res nec ulla sine arte ualeat. Transposita hic esse uerba uidentur: quae sic in ordine rediguntur. Quando nec res ulla. Quare mihi in compositione uelut amicitiae quibusdam ueruisue interdi & concitari sententiae uidentur. In praeposito quis codices repugnant: eradenda mihi uidentur: ut quae sensum potius peruertat quam iuuat. Sic namque compositione intendunt inias ut amicitiae haste arcusque ueruis. Amicitiam autem loquitur illud dicitur: quo in emittendis longius hastis iaculatores utuntur.

Valere eam copulurimum. Castigate in quibusdam exemplaribus legitur quod plurimum. Neque. n. copulurimum est latinum. Nec idem signorum contentus est procedente ad proelium exercitu. et quod est in. c. mutata contentus esse legendum ne admonitione quidem est dignum. Qui uero procedente legunt producendo: suae ipsi opinionis uiderint rationem. Exercitus certe elegantissime procedere in proelium dicitur. Quantumque interest quibus uerbis afferat. a. uocali in. e. conuersa afferat legendum est. Nam neque me diuitiae mouent quibus omnes Africanos & Laelios multi uenalicium mercatoresque uenaliciumque superarunt. In oratore quidem Ciceronis recte hic uero corrupte legitur hoc exemplum. Sic autem est legendum. Multi uenalicium mercatoresque superarunt: ut sit multi superarunt mer-

ciente: quae inter obstantia saxa fractis aquis ac reluctatibus: tanto quae conexa est: & totis uiribus fluit fragosa atque interrupta melior oratio. Cur ergo uires ipsas specie solui putet: quando nec res ulla sine arte satis ualeat: & comitetur semper artem decor? An non eam quae emissa optime est: hastam speciosissime contortam ferri uidemus: & arcu dirrigentium tela quo certior manus. hoc est habitus ipse formosior: iam in certamine armorum: atque in omni palestra quid satis recte cauetur ac petitur: cui non artifex motus: & certi quidam pedes adsint? Quare mihi in compositione uelut amicitiae quibusdam: ueruisue interdi & concitari sententiae uidentur. Ideo eruditissimo cuique persuasum est ualere eam quae plurimum non ad delectationem modo: sed etiam ad motum quoque animorum. Primum quia nihil intrare potest in affectum: quod in aure uelut quodam uestibulo statim offedit. Deinde quod natura ducimur ad modos. Neque enim aliter eueniret: ut illi quoque organorum soni: quae uerba non exprimunt: in alios tamem atque alios motus duceret auditorem. In certaminibus sacris non eadem ratione concitant animos ac remittunt: nec eodem modo adhibentur: cum bellicum est canendum: & cum posito genu supplicandum est. nec idem signorum concentus est procedente ad proelium exercitu. idem receptui carmen. Pythagoreis certe moris fuit: & cum euigilasset animos ad lyram excitare: quo essent ad agendum erectiores: & cum somnum peterent ad eandem prius lenire mentes: ut siquid fuisset turbidiorum cogitationum componerent. Quod si numeris & modis inest quaedam tacita uis: in oratione eo uehementissima: quantumque interest sensus idem quibus uerbis efferat: tantum uerba eadem qua compositione uel in exitu iungantur: uel sine claudantur. Nam quaedam & sententiae parua & elocutione modica uirtus haec sola commendat. Denique quod cuique uisum erit uehementer. dulciter. speciose dictum soluat: & turbet. abierit omnis uis. iucunditas. decor. soluit quaedam sua in oratore Cicero. Nam neque me diuitiae mouent: quibus omnes Africanos & Laelios: multi uenalicium mercatoresque uenaliciumque superarunt. ut sit: multi mercatores superarunt: uenaliciumque & insequentes deinceps pedes: quas si ad illum modum perturbes: uelut fracta aut transuersa tela pieceris. Idem corrigat quae a Gracho composita durius putat. Illud decet. nos haec simus probatione contenti: quod in scribendo quae se nobis solutio ra optulerint componemus. Quid. n. attinet eorum exempla quaerere: quae sibi quisque experiri potest? Illud notasse satis habeo: quo pulchriora & sensu & elocutione dissolueris: hoc orationem magis deformem fore: quia negligentia collocutionis ipsa uerborum luce deprehendit. Itaque ut confiteor pene ultimam oratoribus artem compositionis: quae perfecta sit contigisse: ita illis priscis habitam iter curas: quantum adhuc profecerant puto. Neque. n. mihi quilibet magnus auctor Cicero persuaserit Lysiam, Herodotum, Thucydidem

Nonus

parum studiosos eius fuisse. Genus fortasse sint secuti nō idē quod Demosthenes aut Plato: q̄q̄ & ipsi inter se dissimiles fuerint. Nā neq; illud in Lysia dicēdi textū tenue atq; rarū latio-ribus numeris corrūpēdū erat. Perdidisset enī gratiā quā i eo maxima est simplicis atq; in affectati coloris. pdidisset fidem quoq;. Nam ipse scribebat aliis: nō ipse dicebat: ut oportuerit esse illa rudibus & incompositis similia: quod ipsū compositio est. Historiā: quā currere debet ac ferri minus cōuenissent insistentes clausulæ & debita actionibus respiratio: & cludendi incohantiq; sentētiās ratio. In concioibus quidem etiam similiter cadentia quædā & cōtrapōta deprehendas. In Herodoto uero cū omnia: ut ego q̄dem sentio: leniter fluunt: tum ipsa dialectos habet etiā iucunditatem: ut latentes i numeros cōplexa uideatur. Sed de propositorum diuersitate post paulum. Nūc quæ prius his: q; recte componere uolēt: dicenda sunt. Est igitur ante omnia oratio alia iuncta atque cōtexta. soluta alia: qualis in sermone & epistolis: nisi cum ali quid supra naturā suam tractant: ut de philosophia. de repu. simplicibusq;. Quod non eo dico q̄a non illud quoq; solutū habeat suos quosdā: & forsā difficiliōres etiam pedes. Neq; enī aut hiare sēp uocalibus: aut destitui tēporibus uolūt sermo & epistola. sed non fluunt nec cohærēt: nec uerba de uerbis trahūt: ut potius laxiora in his uincula: q̄ nulla sint. Non nunq̄ in causis quoq; minoribus decet eadē simplicitas: quæ non illis: sed aliis utitur numeris: dissimulatq; eos: & tantum cōmunit occultius. At illa connexa series tres habet formas. icisa quæ cōmata dicuntur. membra quæ κωλα. περιόλον quæ est uel ambitus: uel circumductum: uel continuatio: uel conclusio. In oī porro cōpositione tria sūt genera necessaria. ordo. iunctura. numerus. Primū igitur de ordine. Eius obseruatio i uerbis ē singulis & cōtextis. Singula sūt quæ diximus αὐτοῦ τῶ. In his cauendū est ne decreseat oratio: & fortiori subiūgat aliqd̄ ifirmius: ut sacrilego fur: aut latrōi petulans. Augeri. n. debēt sētētiā & isurgere: ut optime Cicero. Tu iqt istis faucibus. istis lateribus. ista gladiatoria totius corporis firmitate. Aliqd̄. n. maius alio supuenit. At si cœpisset a toto corpore nō bene ad latera faucesq; descenderet. Est & alius naturalis ordo: ut uiros ac fœminas: diē ac noctē: ortū & occasū dicat potius: q̄ retrorsū. Quædā ordie pmutato fiūt supuacua ut fratres gemini. Nā si præcesserit gemini: fratres addere nō ē necesse. Illa quoq; nimia quorūdā fuit obseruatio: ut uocabula uerbis. uerba rursus aduerbiis. noīa appositis prænoībo rursus eēt priora. Nā fit cōtra quoq; frequenter non indeco

particulam cum illa & copula expūgatur ut q̄ retrosum legatur. Nomina appositis pronomiibus rursus essent priora. Et copula quam de priore sensu subtraximus: huic ascribat. ut legamus. & pronomiibus.

catores uenalitūq;. Quos si ad illū modum perturbes. Quas legendū est: ne incongrue periodos referat.

Idem corrigit quod a graccho cōposita durius putat. Quæ legēdum esse nemo non uidet. Quia negli gētia collationis. Collocationis enī ē date in quibusdā legit̄ exemplaribus.

Simplicis atque in affecti coloris. In affectati legendum est. Nam ipse scribebat aliis. non ipse dicebat. Ipse prius positū compositioni non conuenit. Quare expungatur. Idcirco autem ipse non dicebat: quia lege cautum erat Athenis ne quis per aduocatum defenderetur. Cætege hac ratione legi fraus excogitata est ut rei acceptas ab oratoribus pro se haberēt orationes. Quod ipsum compositio est. hic distinguendum est: ne confundantur sensus. Hoc ipsum aut inquit est ex arte compositionis: ita componere ut fidē orationi habeat. Qui autem quoad cōpositionē legit ea quæ recta sunt depraue. ac mendas mendis addere uidet. Historiā quæ currere debet ac ferri minus conuenissent insistentes clausulæ. Ter syllaba interiecta interistentes scribendum mihi uidetur. Hoc autem sensu Thucydidem fuisse compositionis studio sum probat. Tum ipsa dialectos habet etiam iucunditatem ut latentes in numeros complexa uideatur Sic quidem legitur sed mēdose. Nā etiam coniūctio nisi in eam pronomē conuertatur & loco in præpositionis etiam particula reponatur: neque sensus integritas neq; elegancia custoditur. hoc modo itaque legatur. Tum ipsa dialectos habet eā iucunditatem: ut latentes etiam numeros complexa uideatur. Vtius est autem Herodotus ionica Dialecto: quæ iucundissima esse iudicatur.

Nūc quæ prius iis qui recte componere uolent dicenda sunt. s. littera ascripta discenda. & u. uocali in. i conuersa sint est legendum. Extrinsicus uero dicamus uel simile uerbum est subaudiendum. Tamen si quidam loco illius quæ legat quædā. & dicenda citra. s. litteram. In omni porro cōpositione tria sunt genera necessaria. Illud genera ut superfluum uidetur eradendum.

Dicas potius q̄q̄ & retrorsū. Quæ

Tria in Comp

Non quia frequenter sit hoc melius. Nisi quin loco illius prioris quia reponatur: id uidebit negare Fabius: quod affirmare intēdit. Quod ne eueniat hoc modo legatur. Non quin frequēter sit hoc melius. Ideo quæ lenioribus supponenda. A uocali expuncta que legatur ut sit copula, & n littera in. u. cōuerfa leuioribus & supponenda er syllaba erasa. hoc est postponēda. Et si id asperum erit: cedat hæc oratio numeris. At loco & copulæ mihi magis sensui conuenire uideretur. ratio quoq; o uocali de primo loco erasa legatur. Et in superioribus diximus libris. e. uocali. in. u. comuerfa ut est legendum. Transiti intentione & obscurare circūiacentibus solet. t. littera in. r. mutata transiri legendum esse constat. Ut per se foeda uomendi necessitas. Sic qui dem recte legi putatur. Sed ut nihil imurem ac id solū quod sentio dicā nominatiuus ille foeda necessitas in datiuum foedæ necessitati forsitan est conuertendus: ut intelligamus Ciceronem foedæ per se uomendi necessitati hanc quoq; deformitatem adiecisse: ut cibus teneri non posset postridie. Ut tibi necesse esset in conspectu populi Romani uomere Postridie aduerbium alicuius temeritate erasum reponendū esse ut cludat sensum tam ex secūda philippica: q̄ ex Fabii uerbis aperte colligit.

Hæc arbitror ut i breui de ordine fuisse dicēda: qui si uitiosus est: licet & uincat ac sit aperte cadens oratio tamen merito incomposita digne dicatur. Nisi corrigatur hic locus: uerus integerq; sensus nullus elicietur. Emendari autē posse uidetur: si uincat uerbū eradatur ac eius loco totidem litterarū participium iuncta reponatur: atq; ac copula in & conuertatur: ac illi uerbo sit postponat. & er syllaba expuncta apte legatur. & digne aduerbiū expungatur ut ocio sum. hoc modo. Licet & iuncta sit & apte cadens oratio: tamen merito incomposita dicatur. Nec ignoro quosdā ita corrigere ut i uocali ascripta uinciat legant. uerum sensui nihil magis uinciat q̄ uincat conuenire mihi uideretur. Iuncta autē sic quadrat ut uel refragantibus exemplaribus reponi debeat. Iunctura sequitur. & in uerbis incisis. periodis. Sic quidem legitur. Sed si ea relatiuum ascriberetur & est uerbum loco & copulæ: nihil prorsus integritati sensus deesse uideretur. hoc modo. Ea est in uerbis. incisis. membris. periodis. Primum quæ sunt imperitis quoque. Sunt uerbū esse expungendum nemo non uidet.

Id est quæ commissis inter se uerbis duobus ex ultima sine prioris ac prima sequentis syllaba deforme aliquod nomen efficiunt. Ille ablatiuus sine ut nihil sensum adiuuans mihi uel refragantibus exemplaribus uidet expūgēdus. Syllaba nāq; ad utrūq; referē adiectiuū ultima ac prima

re. Nec non & illud nimæ ē supstitiōis: ut quæq; sint tēpore ea etiā facere ordine priora: non qn frequēter sit hoc melius: sed quia interdū plus ualēt ante gesta. Ideoq; leuioribus supponēda sūt. Verbo sensū cludere multo si cōpositio patiatur optimū est. In uerbis. n. sermonis uis inest. Et si id asperū erit. cædat hæc oratio numeris: ut sit apud sūmos græcos latiosq; oratores frequētissime. Sine dubio enim omne quod nō cludet: hypbaton est. Ipsū hoc inter tropos uel figuras: quæ sunt uirtutis receptū est. Non enim ad pedes uerba dimensa sunt: Ideoq; ex loco trāsferūtur in locum: ut iungantur: quo cōgruunt maxime: sicut i structura saxorū rudiū ēt ipsa enormitas iuenit: cui applicari & in quo possit insistere. Felicissimus tamen sermo est. cui & rectus ordo & apta iūctura: & cū iis numerus opportune cadēs cōtingit. Quædā uero trāsgressiōes & longæ sūt nimis: & i superioribus diximus libris: & iteri etiā cōpositione uitiosæ: quæ i hoc ipsū petunt: ut exultēt atq; lasciuāt: q̄les illæ Mæcenatis. Sole & aurora rubēt plurima. Inter sacra mouit aq̄ fraxinos. Ne exequias qdē unus inter miserimos uiderem meas. quod inter hæc pessimū ē: q̄a i re tristi ludit cōpositio. Sæpe tamen est uehemēs aliquis sensus in uerbo: qd si in media pte sentētiæ latet: trāsiri itentione & obscurari circūiacentibus solet. In clausula positū assignat auctori: & ifigit: quale illud Ciceronis. Ut tibi necesse eēt i cōspectu. po. ro. uomere. Trāsier hoc ultimū minus ualebit. Nam totius ductus hic est q̄si mucro: ut p se foeda uomendi necessitas: iam nihil ultra expectantibus: hæc quoq; adiceret deformitatem: ut cibus teneri non posset postridie. Solebat a ser Domitius traicere in clausulas uerba tantū asperandæ cōpositionis grā: & maxime i phœmiis: ut p Cloantilla. Gratias agā cōtinuo. & p Lælia. Eis utrisq; apud te iudicē periclitat Lælia Adeo refugit tenerā delicatāq; modulandi uoluptatē: ut occurrentibus p se numeris: quo eos ihiberet obiiceret. Amphibologiā quoq; fieri uitiosa locatione uerborū: nemo ē q̄ nesciat. Hæc arbitror ut i breui de ordine fuisse dicēda: q̄ si uitiosus ē: licet & uincat: ac sit apte cadēs: oratio tamē merito incomposita digne dicat. Iūctura sequitur & in uerbis. incisis. membris. periodis. Oīa nāq; ista & uirtutes & uitia i cōplexu habēt. Atq; ut ordinē seq̄r: primū quæ ipitis quoq; ad reprehensionē no-

Nonus

Quæ cauo aut patulo maximo ore efferuntur. o. uocali in e conuersa maxime legatur. E planior. Sic qui dem legitur sed a in e mutata scribendū uidetur plenior. id quod illud angustior quod isert aperte docet. Angustū. n. pleno spatio quoq; opponitur. Nimia est in duabus breuibus offensio. Pro nimia recte in quibusdā exemplaribus legitur Minima. Atq; cū aliæ uocali ascripta aliæ legēdū est. Proinde asperiores erūt. Proinde aut uacare mihi uidetur aut i peride mutādū. Ac nescio negligētia in hoc an sollicitudo sit. Emēdate in quibusdā exemplaribus peior legitur. hoc modo An sollicitudo sit peior. Quare ut negligētia est pars hoc pati.

tabilia uident. id est. quæ cōmissis inter se uerbis duobus ex ultima sine prioris ac prima sequētis syllaba deforme aliqd nomen afficiūt. tū uocaliū cōkursus. q cū accidit hiat & interstitit: & quasi laborat oratio. Pessime lōgæ quæ easdē inter se litteras cōmittūt: sonabūt. Præcipuus tamen erit hiatus earū quæ cauo aut patulo maxime ore efferūtur. E planior littera est. I angustior. Ideoq; obscurius in his uitiū. Minus peccabit q longis breues subiiciet: & adhuc q præponet longæ breuē: minima ē in duabus breuibus offensio. Atq; cū aliæ subiūgūtur aliis p inde asperiores erūt: put oris hiatu simili aut diuerso p nunciabunt. Nō tamē id ut crimē igens expauescēdū est. Ac nescio negligētia i hoc an sollicitudo sit peior. Inhibeat. n. necesse est hic metus impetū dicendi: & a potioribus auertat. Quare ut negligētia ē pars hoc pati: ita humilitatis ubiq; phorrescere: nimiosq; non immerito i hac cura putāt omnes Isocratē secutos: præcipueq; Theopōpū. At Demosthenes & Cicero modice respexerūt i hāc ptem. Nā & coeūtes litteræ quæ σ υ ν α λ ο ι φ η dicunt: etiā leuiorē faciūt orationē q si uerba suo sine cludātur: & nōnunq; hiulca etiā decet: faciūtq; ampliora quædā: ut pulchrā oratione. apta oīno iactare: tū lōgæ per se & uelut optimæ syllabæ aliqd etiā mediis t pibus inter uocales q si interstitat: assumūt. Quare de re utar Cicero nis potissimum uerbis. Habet inquit ille tanq; hiatus & concursus uocalium molle qddam: & quod indicet nō ingratam negligētia de re hoīs magis q de uerbis laborantis. Cæterum consonantes quoq; præcipueque eæ quæ sunt asperiores in cōmissura uerborum rixant. Et. s. ultima cū. x. p xima: quæq; tristior: etiā si binæ collidant: stridor ē ut ars studiorū: quæ fuit cā & Seruio: ut dixi subtrahēdæ. s. litteræ: quotiens ultima eēt: aliaque cōsonante susciperet: quod reprehendit Lauranius. Messalla defēdit. Nā neq; Luciliū putāt uti eadē ultima: cū dicit. serenus fuit & dignus ioco. Quod ēt Cicero i oratore plures ātiquorū tradit sic locutos: idē belligerare p

rit. Serenus fuit & dignus ioco. s. littera expūcta serenu & dignu & loco pro ioco legendū uidetur. Quod etiam Cicero in oratore plures antiquorum tradit sic locutos. Quin etiam loco illius quod etiam sensus expōscit. uerba etiam Ciceronis hæc sunt. Olim autem politius eorum uerborum: quorum ædem erant: potestremæ litteræ ut optumus: postremā litterā detrahebāt: nisi uocalis isequeretur. Ita nō erat ea offensio i uerbis: quā nūc fugiūt poetæ noui. Ita enim loquebatur. Qui est omibu princeps. nō oībus. & uita illa dignu locoq; nō dignus. Inde belligerare per meridiē. Prorsus aliquid huic loco deesse uidetur: Quale illud est Dio medis Fugiēda quoque est. m cōsonās illi uocali. ut bonū aurū. iustū enim est. & similia quæ deformāt orationis itegritatē. De hac quippe littera. m in fine picipiue dictionū posita loqui Fabiū: aperte ex ipsis colligitur exēplis. Inde enim inquit est belligerare per meridiē. M. nāque littera si erat ultima apud prisicos abijciebat

ut belligerare pro bellum gerere. Si uero ipsa, m. littera prima esset dictionis sequentis: ultima præcedētis uerbi consonans abiicebatur, ut Pe meridiem pro per meridiem. Quāq̄ pomeridiem fortasse legendum est. Vnde & pomeridianæ dicuntur scholæ. Et censorini Catonis, Die, e. hanc, illa ascribatur, ac n. littera expungat ut Censorii legatur. Censorius enim Cato dicitur non Censorinus, e. præterea uocalis sola in contextu polita eradatur: ut die hanc legamus pro illo diem hanc. Quidam autem dicem & faciem & o in u. æq̄ & u. æq̄ in o, ac i in e mollita legunt. Sed inconsulte nimium cum hoc loco Fabius non de uocaliū mutatione sed de cōsonantiū aspera loquat conuentione

Et tamē aliqua iter duas uocales Tātū loco illius pticulæ tamē emēdate legif. Vidēdū etiā ne syllaba uerbi prioris ultima sit prima sequētis, Nisi emendat hic locus pagæ sibi cōstare Fabius uidebit. Supius nāq̄ præcepit: ut quæ cōmissis iter se uerbis duobus ex ultima prioris ac prima sequētis syllaba deforme aliqd efficiūt: uident. Nunc in uniuersum præcipere uidef: siue deforme quid efficiat siue non: fugiēda esse. Quod qdē minus a scriptoribus custodif. Nā & Teucroꝝ auertere regē, & uētoꝝ carcere regnet, apud Vergiliū, & Nescia uere remitti apud Lucanum legunt. Quare mihi emēdandus uidef hic locus sic ut numero plurali legant ne syllabæ uerbi prioris ultimæ sint primæ sequētis. Sic aut legēdū esse aperte que subiiciūt exempla declarāt. Res mihi uisæ sunt brute, Nisi aliqd deest huic exēplo: minus recte a Fabio notari uideatur. Neq̄, n. ulla præcedētis uerbi ultima syllaba principium est sequentis. Quare iuisæ ascribatur hoc modo, Res mihi iuisæ uisæ sunt brutæ.

Cū uirtutes etiā ipsæ tediū patiūt nisi gratia ueritatis adiutæ. Mēdose quidē sic legif. Sed sic emēdari potest: quis exēplaria refragētur: ut patriā nō patiātur & uarietatis loco ueritatis legamus. De uirtutibus aut ofonis sentit Fabius: quæ sunt uerborū exornatiōes atq̄ sentētiarum.

Mēbrorum uitiorūq̄ iunctura, Emēdate in quibus exēplariis loco uitioꝝ legif incisorū. Nā plus est saxa q̄ bestias cōmoueri. Et si particula similisue a sensu exposci uidef: ut legat. Nā & si plus est saxa. Quod etiā cōstat utrūq̄ pedibus. Si cōiunctio mihi ascribēda uidef: hoc mō. Quod etiā si cōstat utrūq̄ pedibus.

Nā rhythmī numeris spacio tēporū cōstāt. In præpōne erasa id est ascribant. & s. Ira expūcta numeri legant quis exēplaria refragant, hoc mō. Rhythmī idē nūeri. Rhythmos aut par: ut dactylus. Est uerbū quis elegāter sæpius præmittat: hic tamē mihi ascribēdū uidef: ut legamus, aut par est, πρῶτος quoq̄

meridie: & illa Censorini Catonis die e. hanc: æque, m. littera i. e. mollita: quæ in ueteribus libris reperta mutare imperiti solent. Et dum librariorū inscitiam insectari uolūt: suam confitentur. Atq̄ eadem illa littera quotiens ultima ē: & uocalē uerbi sequentis ita cōtingit: ut in eam transire possit: etiam si scribitur: tamen parū exprimit: ut Multū ille, & quantū erat. Adeo ut pene cuiusdam nouæ litteræ sonū reddat. Neq̄ enī eximit: sed obscurat: & tamen aliqua inter duas uocales: uelut nota ē: ne ipsæ coeant. Videndum etiam ne syllaba uerbi prioris ultima sit prima sequentis. Id neq̄ præcipi miref Ciceroni in epistolis excidit. Res mihi inuisæ uisæ sunt Brute: & i carmine. O fortunatam natam me consulae romam. Etiam monosyllaba si plura sunt male continuabunt: quia necesse est compositio multis clausulis concisa subsultet. Ideoq̄ etiā breuium uerborum ac nominum uitanda continuatio: & ex diuerso quoq̄ longorū. Afferunt enim quandam dicendi tarditatem. Illa quoq̄ uitia sunt eiusdem loci: si cadētia similiter: & similiter desinentia: & eodē mō declinata multa iungātur. Ne uerba quidem uerbis: aut nomina nominibus: similiaq̄ iis continuari decet: cum uirtutes etiam ipsæ tedium pariant: nisi gratia uarietatis adiutæ. Membrorum incisorumq̄ iunctura non eo modo est obseruanda: quo uerborum. q̄q̄ i his extrema & prima coeunt. Sed plurimum refert compositiois: quæ quibus anteponas. Nam & uomens frustis esculētis uinum redolentibus: gremium suum & totum tribunal impleuit. Et contra. Nam frequentius utar iisdem diuersarū quoq̄ rerum exemplis: quo sint magis familiaria. Saxa atq̄ solitudines uoci respōdent. bestia sæpe immanes cantu flectuntur atq̄ consistunt. Magis id isurgebat si uerteretur. Nā etsi plus est saxa: q̄ bestias commoueri: Inest tamen compositioni decor. Sed transeamus ad numeros. Ois structura ac dimensio & copulatio uocum cōstat aut numeris: numeros πρῶτος accipi uolo: aut μετρω id est dimensione quadā: qd etiā si cōstat utrūq̄ pedibus: habet tamen nō simplicem differentiā. Nā rhythmī id est numeri spacio tēporū constant. Metra etiā ordine: ideoq̄ alterū eē q̄ntitatis uir. alterū q̄litas. Rhythmos aut par ē: ut dactylus. Vnam enim syllabam parem breuius habet. Est quidem uis eadem & aliis pedibus. Sed nomen illud tenet. Lōgam esse duorum temporum. breuem unius ēt pueri sciunt. Aut fescuplex: ut pæon: cuius uis est ex lōga: & tribus breuibus. quique ei cōtrarius ex tribus breuibus & lō

Nonus

græcis litteris rectius scriberetur. Aut fescuplex. Rhythmus fescuplex dicitur qui uno tempore plus in sublatōe abūdat: q̄ in positōe aut e cōuerso. Fescuplex, n. uno minus est q̄ duplex. Sed hoc iterest: qd̄ rhythmos idifferēs dactylos: ne ille priores habet breues an sequētes. Habeat a uocali a scripta legat. Significata aut ordinē syllabarū i rhythmis nō eē necessariū. Tps, n. sonū metit ut a sublatōe ad positōne iisdē spaciis. Proinde alias ad dimēsiōem in uersu p dactylo poni nō poterit anapestus aut spōdeus. Hic locus ita est deprauatus ut nullus iteger sensus elici possit: neq; recte emēdari nisi forte maior q̄ ut mihi placeat uerboꝝ fieret imutatio.

ga: uel alio quoquo mō tēpora tria ad duo relata fescuplum: faciunt, aut duplex ut iambus. Nam est ex breui & longa: q; q̄ est ei contrarius. Sunt hi & metrici pedes. Sed hoc iterest: q; rhythmos indifferens, dactylos ne ille priores hēt breues: an sequentes. Tempus enī sonū metitur: ut a sublatōe ad positōne iisdē spaciis: Proinde alias ad dimēsiōem, in uersu pro dactylo pōi nō poterit anapestus aut spōdeus: nec penes eādē rōne a breuibus incipiet ac desinet: neq; solū aliū p alio pedē metrorū rō nō incipit: sed ne dactylū qdē aut forte spōdeū: alterum p altero. Itaq; si qnq; cōtinuos dactylos: ut sūt in illo. Pandit̄ interea domus oipotētis olympi: cōfundas: solueris uersū. Sūt & illa discrimia q; rhythmis libera spacia. metris finita: & iis certæ clausulæ: illi quo mō ceperāt currūt usq; ad *μεταβολην*, i. transitū: id est i aliud genus rhythmi: & q; metrū in uerbis modo, rhythmos etiā i corporis motu ē. Inania quoq; tēpora rhythmi facilius accipiet: q̄ hęc & i metris accidūt. maior tamē illic licētia ē: ubi tempora etiā animo metunt̄: & pedū & digitorū: ictu interualla signant qbusdā notis: atq; aestimant quot breues illud spaciū habeat: inde Tetrasmoē: pentasmoē. Deinceps longiores sūt pcussiones. Nā Semion tempus ē unū, i compositione oratiōis certior: & magis omnibus apta seruari debet dimēsiō. Est igit̄ i pedibus: & metrici qdē pedes adeo reperiunt̄ in oratiōe: ut i ea frequenter: non sentientibus nobis omniū generū excidāt uersus. Et contra nihil ē p̄sa scriptū qd̄ nō redigi possit i quādā uersiculorū genera uel i mēbra: sed in adeo modestos icidimus grāmaticos: quorū fuerūt q lyricorū quādā carmina i uarias mensuras coegerūt. At Cicero frequētissime dicit totū hoc constare numeris. Ideoq; reprehēdit̄ a qbusdā tāq̄ orationē ad rhythmos alliget. Nā sūt numeri rhythmi ut & ipse constituit: & secuti eū Vergilius: cū dicit. Nūeros memini si uerba tenerē: Et Horatius: Numerisq; fert̄ lege solutis. Inuadunt ergo hęc iter cæteras uocem. Neq; enī Demosthenes fulmīa tātope uibratus dicitur: nisi numeris contorta ferrentur. In quo si hoc sēt̄ rhythmis cōtorta dissentio. Nam rhythmi: ut dixi: neq; finem habent certum: nec ullam in contextu uarietatem:

rhythmi aut metri spēm pōt figurari. Sed in adeo molestos icidimus grāmaticos: quorū fuerūt q lyricorū quādā carmina i uarias mēsuras coegerūt. Adeo corruptus ē hic locus, ut nec p̄cipi nec corrigi sine emādato exēplari posse uideat̄, nec ignoro ab aliis q̄, a qbusdā etiā q̄a legi. Sed quorū genitiuus magis sē sui cōuenire uī. Si adeo p̄ certe accipiās. Quare asterisco hic quoq; uī notādus. Neq; n. Demosthenes fulmīa tātope uibratus dī nisi nūeris cōtorta ferat̄. Vibrasse legēdū eē loco illius p̄cipii uibratus & dices̄ ex oratore Cicero, colligis̄.

uerū asterisco potius notādus ē hic locus, ut aliis quoq; aliqd̄ emēdādū reliq̄mus usq; p̄cipue: q; nihil p̄tāt i exēplarib; imutādū. Illi quo mō sepāt curst̄ usq; ad *μεταβολην*, i. transitū id ē i aliū genus rhythmi. Et si hic locus postq̄ mihi correctus ē, emēdatu facillimus eē uī: me tamē dubiū āxiūq; diu tenuit. Cū, n. sic in exēplarib; scriptū eē dephēderē: nihil imutata uidebā. Cū uero nihil ite gri sensus elici posse uiderē: hoc mō existiaui eē corrigēdū: ut sepant uerbu i cōp̄it̄ ei nō dissimile cōuertata tamē uocali in i cōuersa acid est iterato positæ dictōes tollant. hoc mō Illi quo mō coeperit: currūt usque ad metabolen id ē transitū i aliud genus rhythmi. Rhythmos etiā in corporis motu. Qui i decēti corporis motu est rhythmus: *εὐρῶνικα* a Fabio i primo ubi de musica uerba facit: uocat̄. Qui at̄ t̄pis loco illius corporis legunt̄ pagē mihi quæ a Fabio præcipiunt̄: intelligere uident̄: cum quæ recte legunt̄ deprauēt. Inde tetrasmoē p̄tasmoē. Tetrasmoē p̄tasmon legēdū mihi uidef. Nā *τετρασημον* q̄tuor notarū iterp̄ari pōt: ut *τεν τεσσαημον* qnque, *σημειον*, n. signū notaue dī. Et metrici qdē pedes. Sic Cicero incidere uero ois i ofonē etiā ex hoc itelligi pōt q; uersus sape in ofone p̄ iprudētia dicimus: qd̄ uehāmēt̄er ē uitiosum. Sed nō attēdius nos neque exaudi mus nosmetipsos. Senarios uero & Hipponactios effugere uix possū mus. Magna, n. p̄te ex iābis n̄ra constat rō. Et cōtra nihil ē qd̄ p̄sa scriptū nō redigi possit in quādā uersiculorū genera uel i mēbra. Hic qdē nihil uerborū deest: sed qd̄ relatiuū i alienū locū uī eē trāslatū, tria ēt illa uerba uel i mēbra de margīe i cōtextū uident̄ eē trāslata. Sic, n. ē legēdū. Et cōtra nihil ē p̄sa scriptū qd̄ nō redigi possit i qdā uersiculorū genera. Hoc aut̄ ēt Diomedes his uerbis cōfirmat. Nulla inq; nō ps ordīs i aliq̄

Liber

Et quæ Cicero optime uidet, at testatur frequenter, littera in e. mutata ac testatur legendum est. Sic autem Cicero ait. Sed omnis nec claudicans nec quasi fluctuans & æqualiter constanterque ingrediens numerosa habetur oratio. Atque id dicendum numerosum putatur non quod constat e numeris sed quod ad numeros proxime accedit. Ut magis non arhythmon quod esset incertum atque agreste quam rhythmum. Eurythmon quidem mihi legendum uidetur quous exemplaria refragentur. Eurythmon autem numerosum, ut Arhythmon innumerosum potest transferri. Sunt autem adiectiua & ad compositionem referuntur. Ex his uero Ciceronis uerbis id quod iquit Fabius pulchre colligit

Multum interest igitur utrum numerosa sit, si similis numerorum an plane e numeris constet oratio. Alterum si sit intolerabile uitium est. alterum nisi sit: dissipata & inculta & ruens est oratio. Sic etiam quos palaestritas esse uolumus tamen esse uolumus eos. Quid sibi hæc uelit similitudo plane mihi non liquet nisi uerbum illud uolumus iterato positum in nolumus contrarium. u. scilicet in conuersioe commutetur. Sic namque perspicuus huiusce similitudinis erit sensus. Nam quos palaestritas esse nolumus puros tamen palaestrae esse uolumus non apalestros hoc est sine ulla palaestrae partia Apalestri, n. dicuntur palaestrae imperiti & uictiadi. Sic Cicero. Itaque quilibet eorum motus quos apalestros graeci uocant talis horum mihi uidetur oratio quae non claudunt numeris sententias. Palaestritas ut idem Fabius in primo exponit: dicitur & ii a quibus motus gestusue corporis formantur, & ii quibus maior persuita in oleo ac uino consumitur: quae corporum cura mentem obrueat. Quid sit igitur potius. Quod scribendum est ut ad nomen referatur. Oratorium dicere intelligatur, littera in e. mutata intelligatur legatur. Nam uel dura iter commissa. Emendate in quibusdam exemplaribus se accusatiuus ascriptus legitur hoc modo, iter se commissa. Sed figuris mutare & casus & numeros. Sic quidem legitur. Caeterum si & copula illius sed loco reponeret: & sensus magis esset perspicuus: & superiora cum inferioribus magis conueniret. Quorum uarietas frequenter gratia compositionis adscita etiam sine nomine solet esse iucunda. Quid sibi uelit illud sine nomine sane mihi non liquet. Quamquam libri refragentur: pro nomine tamen fortasse numero est legendum. Ratio uero pedum. Sic Cicero. Quo est est difficilius ordine utique uersibus quam in illis certa quadam & definita lex est: quam sequi sit necesse. In dicendo autem nihil est propositum nisi ne imoderata aut angusta aut dissoluta aut ruens sit oratio. Itaque non sunt in ea tamquam tibicinis percussionum modi sed uniuersa comprehensio & species orationis clausa & terminata est quod uoluptatis aurium iudicatur. Offendet, n. similitudine, offendit ut sit persuetis temporis legatur. Hoc autem est a Cicerone sumptum quod igitur. In orationis numero nihil est tam uitiosum quam si species est idem. Et affectatione apprehenditur. Et syllaba iteriecta Affectatione legatur. quod si affectata legeretur: magis mihi sensui conuenire uideretur. Magis tamen & desideratur in clausulis. Cicero quoque ait. Solet autem quoniam in ambitu ne uerborum numeri tenendi sint an in primis partibus atque extremis. Plerique, n. cessent cadere tantum numerose oportere terminarique sententiam. Est autem ut id maxime deceat: non id solum. Ponendus est. nulle habitus non abiiciendus. Quare quod aures extremum species expectet in quoque acquiescat: id uacare numero non oportet. Neque, n. log possunt nisi ex syllabis breuibus ac longis. Deprauatum est hinc quoniam locum facile

sed qua ceperunt sublatione ac positione ad finem usque decurrunt. Oratio non descendit ad strepitum digitorum. Et quæ Cicero optime uidet: at testatur frequenter se quod numerosum sit quærere: ut magis non arhythmon: quod esset incertum: atque agreste quam rhythmum: quod poeticum est esse compositionem uelit: sicut etiam quos palaestritas esse nolumus: tamen esse nolumus eos qui dicuntur apalestri. Verum ea quæ efficitur e pedibus æqua conclusio nomen aliquod desiderat. Quid sit igitur potius quam numerus & oratorius numerus: ut ethimema rhetoricus syllogismus? Ego certe ne in calumniam cadam: quam ne. M. quod Tullius caruit: posco hoc mihi: ut cum pro composito dixero numerus: & ubicumque iam dixi oratorium dicere intelligatur. Collocatio autem uerba iam probata & electa & uelut assignata sibi debet conectere. Nam uel dura inter commissa potiora sunt inutilibus. tamen & eligere quadam: dum ex iis quæ idem significet atque idem ualeant promiserim: & adiacere dum non ociosa: & detrahere dum non necessaria. Sed figuris mutare & casus & numeros: quorum uarietas frequenter gratia compositionis adscita etiam sine nomine solet esse iucunda. Etiam ubi aliud ratio. aliud consuetudo poscit: utrum uolet sumat compositionis. Vitauisse uel uitasse. deprehendere uel deprædere. Coitus etiam syllabarum non negabo: & quicquid sententiis aut eloquentiæ non nocebit. præcipuum tamen in hoc opus est scire quod quoque loco uerborum maxime quadret. Atque is optime componet: quod hoc solum componendi gratia faciet. Ratio uero pedum in oratione est multo quam in uersu difficilior: primum quod uersus paucis continetur. oratio longiores habet sæpe circuitus. Deinde quod uersus semper similis sibi est & una ratione decurrit. orationis compositio nisi uaria est: & offendet similitudine: & affectatione deprehenditur: & in omni quod corpore: totoque ut ita dixerim tractu: numeris inserta. Neque enim loqui possunt nisi ex syllabis breuibus ac longis: ex quibus pedes fiunt. Magis tamen & desideratur in clausulis: & apparet. primum quia sensus omnis habet suum finem: possidetque naturale interuallum: quo a sequentis initio diuidatur. Deinde quod aures continuam uocem secutæ ductæque uelut

Nonus

hinc apparet: quod quēnam habeat sensum non intelligitur. Sic autem corrigi posse uidetur: ut nō loqui sed sequi legatur hoc modo. Neq; enim sequi possunt. Sequuntur enim oriunturq; numeri ex syllabis breuibus ac longis. quidam sic emendant ut possumus legatur. Non enim cohærent aliis sed præcedentibus seruiūt exordiū sumant. Hic locus ita est corruptus: ut sensus sibi ipsi uideatur esse contrarius. Si enim initia aliis nō cohærent: quo modo præcedentibus seruiunt? Quare hic quoq; asterisco signatus aliis relinquatur corrigēdus: ne nimium multa nobis imutare permittamus. Sic aut corrigi posse uidetur. ut sed particula expūgatur ac

prono decurrentis orationis flumine tum magis iudicant: cū ille impetus stetit & intuendi tēpus dedit. Nō igitur durum sit neq; abruptū: quo animi uelut respirant ac reficiunt. hæc est sedes orationis. hoc auditor expectat. hic laus oīs declamat. Proximam clausulis diligentia postulat initia. Nā & ad hæc intentus auditor ē. sed eorum facilior ratio ē. Nō .n. cohærent aliis: sed præcedentibus seruiūt: exordiū sumāt: cū ea quantalibet sic .n. composita ipsa gratia pdet: si ad eā rupta uia uenimus. Nanq; cū sit ut Demosthenis seuera uidet compositio *πρωτου μὲν ο ανδρες αθηναιοι τοις θεοις ευχομαι πασι και πασασιν* Et illa quæ ab unoq; scia Bruto minus probatur cæteris placet *καυ μηωβαλλοιμην αυ τοσην*: Ciceronem carpant i his. Familiaris cæperat eē balneatori. & nō minus dura. archipirata nā balneatori & archipirata idem finis est: qui *πασι και πασασιν q αυ τοσην*. sed priora sūt: iō seueriora. Est in eo quoq; non nihil: q; hic singulis uerbis bini pedes cōtinētur: quod ēt i carminibus ē p molle: nec solū ubi quæ syllabæ nectunt: ut i iis. Fortissima tyndarida: sed etiā quaternæ: cū uersus cludit appenino: & armamentis: & orione. Quare hic quoq; uitādū ē: ne pluriū syllabarū iis uerbis utamur in fine. Mediis quoq; nō ea mō cura sit: ut inter se cohæreant: sed ne pigra. ne longa sint. ne quod nūc maximū uitiū est: breuiū contextu resultent ac sonū reddant pene pueriliū crepitaculorū. Nā ut initia clausulæq; plurimū momenti habet: quotiēs icipit sensus aut desinit: sic in mediis quoq; sūt qdā conatus: q; leuiter insistūt. Ut curretiū pes ēt si nō morat tamē uestigiū facit. Itaq; nō mō membra: atq; incisa bene icipere atq; icludi decet: sed etiā in his quæ non dubie contexta sūt: nec respiratione utunt illi uel occulti gradus. Quis enī dubitet unū sēsū & unius spiritus esse? Animaduerti iudices oēm accusatoris orationē i duas diuisā eē ptes. Tamē & duo prima uerba: & tria pxiā: & deiceps duo rursus: ac tria suos q; si numeros habet spiritū sustinētes: sicut apud rhythmicos æstimantur hæ ptiulæ. prout sunt graues. acres. lentæ. celeres. remissæ. exultātes. Proinde id quod ex illis conficitur: aut seuerum: aut luxuriosum: aut quadratum: aut solutum erit. Quædam etiam clausulæ sūt claudæ atque pendentes: si re-

Sed numeris decor est & iunctura addita crudis. Claudere sic didicit uersum Berecinthius Atys. Et qui ceruleum dirimebat Nerea Delphin. Sic costam longo subduximus Apenino. Qui leuiter insistent. Ter syllaba ascribatur ut intersistent legatur. Atque includi decet. In præpositione erala cludi legendum uidetur.

loco eius neque negatio reponatur atq; sed particula & nouū ac sumūt ascribantur. hoc modo. Non enim cohærent aliis neq; præcedentibus seruiūt: sed nouum exordiū sumūt. Cum ea qualibet sic enim cōposita ipsa gratia perdet. Mendosus hic quoq; est locus: qui sic uidetur posse emendari: ut. c. in t. conuersa sit legatur. atq; enim particula ut otiosa expūgatur ac ipsam & perdat legat. hoc modo. Cum ea qualibet sit cōposita ipsam gratia perdat. De clausula uero hæc dicūtur: circa quā difficilior maior compositionis est ratio q; circa principia. Nanq; cum sit ut Demosthenis uera uidet cōpositio. Hic quoq; locus corruptior ē q; ut facile corrigi possit. Fortassis autem seuera pro uera legēdum est ac uidetur uerbum ante genitiuum Demosthenis est collocandū. Hoc modo. Nanq; cum sit: ut uidet Demosthenis uidet seuera cōpositio. Sunt aut hæc exempla ex oratione Demosthenis pro Cresiphonte supra. Ciceronem carpāt. Tria hæc uerba: Nō desunt qui mihi hic uel repugnantibus exemplaribus ascribenda uidentur cum citra ea iteger sensus nō habeatur. hoc modo Nō desunt qui Ciceronē carpāt. Sed priora sunt. ideo seueriora. Sic quidem recte legi superuacuum foret admonere: nisi quidam tot tantisq; deprauationibus alias quoque suis commentationibus adiceret: priora in propiora ex commodo quidē suo: sed citra ullam ratiōem cōmutantes. Neque enim propiora ulli nisi ineptissimo sensui cōuenire potest: cū causam assignet Fabius cur illa Demosthenica Ciceronianis sint seueriora. Priora nanq; & antiquiora solent posterioribus ac recentioribus seueriora esse. Ne plurimū syllabarum his uerbis utamur in fine. m. littera expuncta plurimū legatur. his uero ablatius ut otiosus eradatur. Molliora autem esse longiora uerba notat & Persius cū ait

Liber

Nondum .P. Romanus. Emendate in septima in Verrem actione unde hoc exemplum est sumptum legitur non uult pro illo nondum. Ut ad eas tantum dabis. Adeas coniuncte ut unum sit uerbum est legendum. Verba aut sunt Ciceronis in Verrem actione septima. In oratione fieri multo fidelissimum est. Aliquid uerborum manifeste huic sensui deest praeterquam quod foedissimum pro illo fidelissimum est legendum. Annotasse uersum ascribere conuenit. hoc modo. Versum in oratione fieri multo foedissimum est totum. Sed etiam in parte deforme. Sic quidem recte legi uidetur. uerum loco illius sed particulae aduersatiuae est uerbum acutius intuente uidebitur reponendum. Aut uersus prior ingressu. Corrupte quidem sic legitur. Nam loco illius uersus: mihi rursus legendum uidetur. Sic enim sensus integritas exposcit. uersus enim facile subintelligi potest. In est praepositio uidebitur ascribenda ut in ingressu legatur. Nam quidem contra saepe etiam decet. Imperiti elegantiae Latinae Aristotelis operum interpretes frequentissime sic loquuntur: ut has tres particulas nam quidem certe coniungant. Istiusmodi uero ineptis Fabii dicta inquinata permittere grande flagitium est. Quare uel nullis mihi astipulantibus exemplaribus loco illius quidem quo est legendum esse contederim hoc modo. Nam quod est contra. Sic enim & sensus est integer & elegantia Fabio digna. Nam nimis frequentens octonarium inchoat. Hic locus mihi nec percipitur & deprauatus uidetur. Quare huic quoque asteriscus apponatur: quo a praestantibus ingeniiis facilius corrigatur. Illi nimis sunt notabiles: quia hoc genus sermonis proximum est. Ita quidem legitur. Sed. c. ista ascripta illic & minus loco nimis & sermoni ista. s. expuncta legendum esse contederim: ut intelligamus in epistolis fines hexametrorum minus esse notabiles: cum epistolae stilus proxime ad sermonem accedat. Non minore autem cura uitandum est quod est ερρημωυ hoc est numerosum. sed mihi corrupte sic legi uidetur. πεντημεμεριον a graecis dicitur. Transfertur quoniam caesura. Fit autem cum post duos pedes reliquis syllaba terminans parte orationis: Et haec omnia in tribus uerbis & thucydidis ερρημωυσι καρεσσαν. hoc est In praeputaculis Cares sunt uisum. Ex mollissimo rhythmorum genere excidat. n. ista ascripta excidat legatur. Sed quia omnem oratoriam consistere dixi. Emendate in quibusdam exemplaribus non omnem sed orationem & pedibus ablatiuum ascriptum legimus. hoc modo. Sed quia orationem oratoriam consistere pedibus dixi. Quorum nomina quae uaria traduntur: constituendum est quod quoniam appellamus. Quid sibi uelit hoc loco quae particula non liquet mihi. certe sensui non congruit. Quare pro eo quoniam puto proponendum. ut quoniam

linquantur: sed sequentibus suscipi ac sustineri solent: eoque factum uitiū quod erat in fine: continuatio emendat. Non uult. P. r. ob soletis criminibus accusari Verrē. durū si desinas: sed cum est continuatum iis quae sequuntur: quae natura ipsa diuisa sint. Noua postulat. iudicia desiderat. saluus est cursus. Ut adeas tantum dabis. male cluderet. Nam & trimetri uersus ps ultima est. excipit. Ut cibum uestitumque introferre liceat tantum. preceptis adhuc. firmatur: ac sustinetur ultima. Recusabat nemo. Versum in oratione fieri multo foedissimum est totum: sed etiam in parte deforme: utique si pars posterior in clausula deprehendatur: aut uersus prior ingressu. Nam quidem contra saepe etiam decet: quia & cludit: & interio optime prima ps uersus: dum intra paucas syllabas praecipue senarii atque octonarii. in africa fuisse. iitiū senarii est. primum p. Q. Ligario caput cludit. esse uideatur. Nam nimis frequentens octonarium inchoat. Talia sunt Demosthenis πρῶτον καὶ πρῶτον καὶ πρῶτον ὁμοῖον & totum pene principium. & ultima uersum initio conueniunt orationis. Et si uereor iudices & Animaduerti iudices. Sed initia inuitis non conueniunt. Titus Liuius hexametri exordio coepit: facturus ne operae premium sim. Nam ita editum est quod melius quam quo modo emendat. Nec clausulae clausulis: ut Cicero. Quo me uertam nescio: quod trimetri finis est. trimetrum & pro misero dicere liceat. Sex. n. pedes tres percussiones habet. Peius claudit finis hexametri: ut Brutus in epistolis. Neque. n. illi maluit habere tutores aut defensores quam qui sciunt placuisse Catoni. Illi nimis sunt notabiles: quia hoc genus sermonis proximum est. Itaque & uersus hic fere excidit: quos Brutus ipso componendi ductus studio saepissime facit. non raro Alinius. Sed et Cicero nonnumquam: ut in principio statim orationis in Lucium Pisonem. Proh dii immortales: qui hic illuxit dies? Non minore autem cura uitandum est: quod est ερρημωυ: quae est apud Salustium. Falso queritur de natura sua. quae. n. iuncta sit: tamen soluta uideri debet oratio. Atque Plato diligentissimus compositionis in timaeo prima statim parte uitare ista non potuit. Nam & initium hexametri statim inuenias: & anacreontico praeponitur colon efficias: & si uelis trimetrum: & quod duobus pedibus & parte πεντημεμεριον a graecis dicitur: & haec omnia in tribus uerbis & Thucydidis ερρημωυσι καρεσσαν ex mollissimo rhythmorum genere excidat. Sed quia orationem oratoriam consistere pedibus dixi: aliqua de iis quoque: quorum nomina quae uaria traduntur: constituendum est: quod quaeque appellamus. & quidem Ciceronem sequar. Nam is eminentissimos graecorum est secutus: excepto quod pedes mihi tri-

Notus

syllaba ascripta traduntur uidetur esse legendum, hoc modo. Quorum nomina quoniam uaria traduntur. Quam ille Pæone Dochimoq; quoq; prior. Huic loco sine controuersia aliquid uerbi deest. Forsitan autem utatur est ascribendum ut legatur. Quam ille pæone dochimoq; utatur. Cõstat autem Dochimus qui & Dochimus dicitur ex prima breui, duabus longis, breui & longa ut reipublicæ. Quicquid enim supra trisyllabas id est ex pluribus pedibus, s. littera ascripta tris legendum est seorsum ab illo syllabas, hoc modo. Quicquid enim supra trisyllabas. Hunc nos ut alii trochæum nominemus. Vbiq; Fabius choreum p. pede bisyllabo

accipit. Trochæum uero eundem esse cum tribracho sentit: id quod aperte ex iis quæ sequuntur apparet. Quare ne sibi Fabius parum constare uideatur hoc quoque loco choreum legamus, hoc modo. Hunc nos, ut alii choreum nomine mus. Quod quidem eo magis affirmare ausim quod in quibusdã exemplaribus hoc mō legit. Choreū nos ut alii trochæum nominemus, hoc est quibus ab aliis uocetur trocheus: tamen nos choreum nominemus.

Longis breuem præcedentibus Bacchius. Quis crederet hic quoque flagitium esse admissum? Atqui tantum est ut Bacchii uis naturæq; eueratur nisi corrigatur. Bacchius namque constat ex breui & duabus longis. Quare nisi forte Fabius ab aliis dissentit, hoc modo mihi legendum uidetur. Longas breui præcedente Bacchius. Ut quis neque plus duobus temporibus neque uno minus habere uideantur: ideoque in metris omnes breues longæq; inter se obfessæ sunt pares latæ: attamen nescio si quicquid super sit aut desit. Hic locus ita est deprauatus: ut asterisco facilius quæ integra emendatione mihi corrigi possit. Lateat quidem pro illo latæ uidetur esse legendum. Sed ne sic quidem integer efficitur sensus. Veritas uero quia patitur. Hic quoque sensus mihi emendatione indigere uidetur. A breuis, gre breuis faciet tamen longam, a. priorem. Hic quoque locus uidetur corruptus asteriscoque notandus. Nec ignoro in quibusdã exemplaribus legi sic. Nam a breuem, gre, breuis faciat tamen longam a priorem. Sed illud a breuem respuit sensus. Sic autem recte legeretur. Nam licet, græ, breuis sit: facit tamen longam, a. priorem.

Ut alios pedes ita eligerent alios dānarent, ut particula uidetur ascribenda, hoc modo ut alios damarent. Fugiat trochæum alterius tarditate & enim alterius celeritate damnata. Aperte pedis alicuius nomen hic deesse uidetur. Ascribamus igitur molossum atque & copulā & enim etiā particula erasā hoc modo, Fugiat molossum & trocheū

syllabos nō uidetur excedere: quæ ille pæone dochimoq; quorū prior i. quatuor: secundus i. quinq; excurri putat. Nec tamen ipse dissimulat quibusdam numeros uideri nō pedes: neque imerito. Quicquid enim supra trisyllabas: id est ex pluribus pedibus. Ergo cū cõstet quatuor pedes binis, octo ternis: spondeū longis duabus, pyrrichium quæ alii periambū uocant breuius. Iambū breui longaq; huic contrariū e. lōga & breui. hūc nos ut alii trocheū nosemus. Ex his uero qui ternas syllabas habet dactylū longa duabusq; breuibus. huic tēporibus partē sed retro actum appellari constat anapæston. Media iter longas breuis faciet amphimacrum: sed frequentius eius nomen est creticus. longa inter breues amphibrachis. huic contrarius longis breuem præcedentibus bachius: cui contrarius palimbachius erit. tres breues trocheum: quæ tribrachin dici uolūt: qui choreo trochei nomen imponūt. totidē longæ molosson efficiūt. Horum pedū nullus nō in orationē uenit. Sed quo quicq; sūt tēporibus pleniores: longisq; syllabis magis stabiles: hi grauiorem faciunt oratiōem. breues celerem ac mobilem. utrunq; locis utile. Nā & illud ubi opus est uelocitate tardū & segne: & hoc ubi pondus exigitur præceps ac resolutās merito dānetur. Sit in hoc quoque aliqd fortasse momenti: quod & longis logiores: & breuibus sūt breuiores syllabæ: ut quis neque plus duobus tēporibus: neque uno minus habere uideant. Ideoque in metris oēs breues longæq; inter se obfessæ sūt pares latæ. Attamen nescio si quicquid super sit aut desit. Nā uersuū propria cōditio ē. Ideoque in his quædā etiā cōmunes. Veritas uero quia patit æque breuē eē uel longam uocalē: cū ē sola: quæ cū eam consonātes una plures uel præcedūt. Certe in dimensioe pedum: syllaba quæ est breuis insequente alia uel breuis: quæ tamē duas primas cōsonātes habeat fit longa: ut Agrestē tenui musā meditaris auena. a breuis: gre breuis: faciet tamē longā a priorē. Dat igitur illi aliqd ex suo tēpore. quo mō: nisi habet plusq; quæ breuissima: qualis ipsa eēt detractis cōsonātibus: nūc unū tēpus accommodat priori: & unū accipit a sequēte. ita duæ natura breues positioe sūt tēporū quatuor. Miror autē i. hac opinione doctissimos hoies fuisse: ut alios pedes ita eligerent. alios damarent: quasi ullus esset quem non sit necesse in oratione deprehendi. Licet enim pæonem sequatur Ephorus inuentum a Thrasymacho: probatum ab Aristotele: dactylumque ut temperatos breuibus ac longis: fugiat trocheum alterius tarditate, & enim alterius celeritate

Libet

alterius tarditate, alterius celeritate
dānata. Trocheū ut minus cur-
rētes dānet. Nō trocheū sed choreū
est legēdū. Eiq; chordacis nomē
iponat. Cur choreo trochæo nomē
chordacis iposuerit Aristoteles nō
memini me legisse. Fortassis āt a ge-
nere saltatiōis: quæ chordax dī: nō
mē hoc trochæo: q; idē est cū tribra-
cho iposuit Aristoteles. Irrūpent
etiā adiūctos. Deprauatus ita mihi
uidef hic locus ut quo uero modo
corrigi possit ignorē. Itemq; sora
deo aduiter retro trimetros. Asteri-
sco hic quoq; locus indiget. Nā ob-
scurior est quā ut intelligi possit aut
emēdari. Nec ignoro adiuret a qui-
busdā legi exponiq; adiūgat se q; si iu-
reiuarādo. sed mihi lōge a uero Fabii
sensu aberrare uident. Sed refert
quæ cū q; optime coeat. Quæ par-
ticula erasa Qua legat ut iā sapius
diximus. Acresq; ex breuibus ad
lōgas īsurgūt. Leuioreq; a longis in
breues descēdūt. Quæ utrobiq; cū
diphthōgo scribēdū est: ne cōiūctio
uideat: cū sensus relatiuū exposcat.
Leniores etiā. u. lra in n cōuersa le-
gendū est. Leuibus utamur. Ani-
maduerti iudices scilicet p Cluētio
refte. Quid sibi uelit hoc loco Fabi-
us mihi liqdo nō pcpit. Quāuis le-
uius p leuibus uideā esse legendum
& pro illo scilicet ab aliis sed legi nō
ignorē. Quod initiū eius ptitiōis
simile est. genitiuus ille eius ut otio-
sus mihi ur eradēdus. Partitōi etiā s-
lra erasa ē legēdū hoc mō. Quod ini-
tiū ptitiōis simile ē. Sed cludēte & i
breues. In ppō ut redūdās ē eradēda
Quod ur aliqd uocabitis tp; ex eo
qd īseq; accedere. uacātis tpis castiga-
te in qbusdā legif exēplarib;. Quā
illud usus est cōfiteri. In ofone p Li-
gario legif. Ausus est cōfiteri. Re-
trorsū aut q; plus tribus iiq; si nō ter-
nas syllabas hēbūt repetēdi ff. Emē-
datōe qdē idiget hic locus. Sed Aste-
risco facilius q; ulla emēdatōe mihi
illustrari pōt. Pōt tamē uel unus eē
dichoreus. Apte hic Fabius Dicho-
reū p ditrochæo ponit. & choreū p
trochæo. Cū pæon quē aptū initiis
putat & prima lōga & trib; breuib;
hoc ē ex trochæo & pyrrhichio cō-
stet. Est & dochimus qui fit ex
bacchio & iambo & cretico stabilis
in clausulis & seuerus. Nisi a se ipso
dissēt Fabius: mendis non uacat hic locus. Dochimus nanq; supius ex Ciceronis snia i qnq; demū syllabas
excurrere affirmauit. nunc eūdem ex bacchio & iambo & cretico ait constare: quod si recipiamus in octo syl-
labas aperte excurrer. Nam & bacchius & creticus trisyllabi sunt pedes, iambus uero ex duabus constat

damnata. Herous qui est idem dactylus Aristoteli amplior.
iambus humanior uideatur: trocheū ut nimis currentem dā-
net: eiq; chordacis nomen iponat: eadēq; dicant Theodectes
ac Theophrastus. similia post eos Halicarnaseus Dionysius.
Irrūpēt etiam adiūctos: nec semp illis heroo aut pæone suo:
quem quia uersus raro facit: maxime laudant: uti licebit: Ut
sint tamen alius alii crebriores: non uerba faciēt: quæ neq; au-
geri: nec minui: nec sicut modulatiōe pducī aut corripī pos-
sint: sed trāsmutatio & collocatio. Pleriq; enim ex commisu-
ris eorū: uel diuisione fiunt pedes: quo fit ut iisdem uerbis alii
atq; alii uersus fiant: ut memini quēdā nō ignobilem poetam
ita luisse Astra tenet cælū. mare classes. area messem. Hic re-
trorsum sit sotadeus: itēq; sotadeo adiuret retro trimetros ca-
put exeruit mobile pinus repetita. Miscendi ergo sūt: curan-
dūq; ut sint plures qui placeāt: & circumfusi bonis deteriores
lateant. Nec uero in litteris syllabisq; natura mutatur: sed re-
fert quæ cū quaq; optime coeat. Plurimum igitur auctorita-
tis: ut dixi: & ponderis habēt longæ. celeritatis breues: quæ si
miscēt quibusdam longis currunt: si continuant exultant.
acres quæ ex breuibus ad longas insurgūt. leniores quæ a lō-
gis in breues descendunt. Optime incipitur a longis, recte ali-
quādo a breuibus: ut Nouum crimen: leuibus utamur. Ani-
maduerti iudices scilicet pro Cluentio recte: quod initiū eius
ptitiōis simile ē: quæ celeritate gaudet. Clausula quoq; e lō-
gis firmissima ē. sed cludēt & i breues: quīs habeat indifferēs
ultima. Neq; n. ego ignoro i fine p longa accipi breuem: qd
uidetur aliquid uacātis tēporis: ex eo quod īsequit accedere:
aures tamē cōsulens meas intelligo multū referre: utrū ne lon-
ga sit quæ cludit: an p longa. Neq; n. tā plenū est. Dicere in-
cipiētē timere: q; illud ausus est cōfiteri. Atq; si nihil refert: bre-
uis an lōga sit ultima: idem pes erit. Ver; nescio quomodo se-
debit hoc. illud subsistet: quo moti quidā lōgæ ultimæ tria tē-
pora dederunt: ut illud tēpus: qd breuis ex lōga accipit: huic
quoq; accederet. Nec solū refert qs cludat: sed qs antecedit.
Retrorsū aut quæ plus tribus: iiq; si nō ternas syllabas habe-
bunt: repetēdi sunt. Absit tamen poetica obseruatio. neq; mi-
nus duobus: alioqn pes erit: nō numerus. Pōt tamē uel unus
esse dichoreus si unus est: q; cōstet ex duobus choreis: Itemq;
pæon quod est ex choreo & pyrrhichio: quē aptū initiis pu-
tant: uel contra qui est e tribus breuibus & longa: cui clausu-
lam assignant: de quibus fere duobus scriptores huius artis
loquuntur. Alii omnes quocunq; sint temporum: quæ ad
rationem pertineāt: pæonas appellant. Est & dochimus qui

Nonus

syllabis. Quare ne Fabius sibi ipsi uideatur contrarius: aut illud & cretico tollendum. Cōstat enim bacchio & iābo solis Dochimus. aut uel cōstet particula & iābo ablatiuus iteꝝ scribēdi uident: ut in qbusdā legif. exēplaribus. hoc mō. uel iābo & cretico. Spōdeus quoq; quo plurimū est Demosthenes usus. in eodē semp per se habet. Hęc ultima uerba mihi nō p̄cipiunt. Indigere. n. asterisco uident. Nisi morā p̄ illis in eodē: ut in qbusdā scriptū est exēplaribus: legamus. Optime p̄cedet eū cretico. s̄ l̄ra ascripta creticos legēdū eē: apte exēplo qđ subiicit ex Miloniana patet. Criminis nāq; Creticus est cā spōdæus. Mollius si tribrachys p̄cedat facultates. temeritates. Quidā priori exēplo moti: qā nihil tribrachy conuenit: totū hoc p̄ceptū deprauarūt legētes Molossus tribrachū p̄cedat: qđ sane flagitiū est p̄q; grande. Nam neq; eo modo exēplū cōgruit p̄ceptiōni: & Fabius de pedibus duob; uno uerbo cōprehēsis nunc loquit. Quare exēplū illud facultates in haud dissimile uerbū facultates mihi cōmutandū uidef. Nā facultates dicitio & tribrachū cōprehēdit & spōdæū quēadmodum temeritates.

fit ex bacchio & iābo & cretico: stabilis i clausulis & seuerus. Spōdeus quoq; quo plurimū ē Demosthenes usus morā sēp p se habet. optime p̄cedet eū creticos: ut i hoc. De quo ego nihil dicam nisi depellendi criminis causa. Illud est quod supra dixi multum referre: uno ne uerbo pedes sint duo cōprehensi: an uterq; liber. Sic. n. fit forte criminis cā. molle archipirata. mollius si tribrachys p̄cedat facultates. temeritates. Est. n. quoddam ipsa diuisione in uerborum latēs tempus: ut in pentrametri medio spondeo: q nisi alterius uerbi in fine: alterius in initio constet: uersum non efficit. Pōt etiam si minus bene p̄poni anapestus. muliere non solum nobili: uerum etiam nota. tum anapestus & creticus: iambo quoq; q ē utroq; syllaba minor. p̄cedet. n. tres longas breuis. sed spondeus iambo recte p̄ponit. Iisdem in armis fui. tum spondeus & bacchius: sic enim fiet ultimus dochimius in armis fui. Ex his quæ supra probaui apparet molossō quoq; clausulæ conuenire: dum habeat ex quocunq; pede ante se breuem. Illud scimus ubicunq; sunt esse pro nobis. Minus grauis erit spondeus p̄cedēte se pyrrhichio: ut iudicii iuniani. & adhuc p̄ius priore p̄one: ut Brute dubitauit: nisi potius hoc esse uelimus dactylum & bacchium. Duo spondei non fere coniūgi patiuntur: quæ in uersu quoq; notabilis clausula est: nisi cum id fieri potest ex tribus quasi membris. Cur de profugis nostris copias comparatis contra nos. una syllaba duabus una. Ne dactylus quidem spondeo bene p̄ponitur. quia finem uersus damnamus i fine orationis. Bacchius & cludit: & sibi iungitur. Venenum timeres. uel choreum & spondeum ante amat: ut uenenū timeres: cōtrarius quoq; q ē cludet nisi si ultimā lōgā eē uolumus: optimeq; habebit āte se molossō. cibus resp̄sū aut bacchium: quod hic pōt: nos possemus. Sed uerius erit claudere choreū p̄cedēti spōdeo. Nam hic potius ē numerus. nos possemus. & romanus sum. Claudet & dichoreus pes idem sibi ipsi iungetur: quo asiani sūt usi plurimum. Cuius exemplum Cicero ponit. Patris dictum sapiēs temeritas filii cōprobauit. Accipiet ante se choreus & pyrrhichiū. Oēs

us Bacchiū antecedit. Se ēt p̄nomē mihi ascribēdū uidef hoc mō. Et spōdeū ante se amat. Cibus resp̄sū. Hoc exēplū mihi nō uif itegrū eē. Neq; n. i illis duob; uerbis isūt molossus ac p̄libacchius. Accipiet āte se choreū & pyrrhichiū. Apte ex eo exēplo qđ iserf colligit sēsū exposcere: ut choreus legat nō choreū hoc mō. Accipiet āte se choreus & pyrrhichiū. Nā illud ultimū uerbū supabat & pyrrhichio cōstat & choreo. Claudet & dichoreus pes idē sibi ipsi iūget. Vnius hic p̄ticulæ defectu ita sēsus obscuratur: ut iteꝝ nō p̄cipiat: q hac cōdiciōnali p̄ticula si ascripta maxime p̄spicius reddif hoc mō. Claudet & dichoreus si pes idem sibi ipsi iungetur

temeritates. Quidā priori exēplo moti: qā nihil tribrachy conuenit: totū hoc p̄ceptū deprauarūt legētes Molossus tribrachū p̄cedat: qđ sane flagitiū est p̄q; grande. Nam neq; eo modo exēplū cōgruit p̄ceptiōni: & Fabius de pedibus duob; uno uerbo cōprehēsis nunc loquit. Quare exēplū illud facultates in haud dissimile uerbū facultates mihi cōmutandū uidef. Nā facultates dicitio & tribrachū cōprehēdit & spōdæū quēadmodum temeritates.

Est. n. quoddā mediū ipsa diuisione in uerbos. In p̄pō in locū suū referēda uidef: ut ipsa in diuisione legat. Qui nisi alterius uerbi in fine. alterius in initio cōstet. In p̄pō utriq; eradēda uidef. Cōstat. n. uerbū ablatiuo citra i p̄pōnē iūgit.

Sed spōdeus iābo recte p̄ponit. Et copula mihi ascribenda uidetur hoc mō. Sed & spōdeus. Iisdē in armis fui. Iisdē ablatiuus & i p̄pō in sequēs exēplū mihi trāsserēda uident. Armis nāq; spōdeus est. sui iābus. Iisdē aut in armis exēplū uidef eē p̄cepti sequētis. Spōdeus est. n. cū bacchio & iambo. In ultimis aut duobus uerbis armis sui dochimus est. Sic. n. fiet ultimus dochimus. In p̄pō est ascribēda ut in ultimis legat. Minus grauis erit spōdæus p̄cedēte se pyrrhichio. Se p̄nomē ut otiosum & icōgrue appositū uidef oblinēdū: ne more iperiti uulgi Fabius loq uideat hoc p̄noie sui fere semp abutētis. Et ad hoc p̄ius priore p̄one. Adhuc o uocali in u mutata legēdū est. Quæ in uersu quoq; nobis clausula ē. Castigate i qbusdā exēplaribus notabilis legif. Vna syllaba duabus una. Hęc uerba mihi nō p̄cipiūtur supflueq; ascripta uident. Vel choreū & spōdæū ante amat. ut uenenū timeres. Aut aliqd uerbos deest huic loco: aut illa duo uerba uel choreū sūt suuacua. Neq; n. i hoc exēplo choreus

Si non eum maluimus esse bacchiū. I uocali expuncta malumus est legendum. Hinc autē manifeste apparet Bacchiū ex Fabii quoq; sententia ex breui & duabus longis cōstare: ut superius diximus. Illa obseruatōe ex trochæo sit anapæstus. s littera in. f. mutata. Fit est legendū

Nam si pæon est. c littera ascripta sic mihi uidetur esse legendum. Ex choreo nāq; & pyrrhichio efficitur pæon primus: qui maxime in initiis cōuenit. Quod deprecatus a diis immortalibus. In oratione pro Muræna unde sumptū uidetur hoc exemplū: recte quidem quæ legif. Corrupte uero deprecatus. De enim expuncta pæon est legendum: ut primus pæon sit creticus. Sum & clausulas. Sum uerbū eradatur & a uocali in i conuersa clausulis legat.

Vel ille qui uidet sine aptior pæon e in i cōuersa fini legatur. Sit melius q̄ choreo præcedete. t. littera in c mutata. Sic mihi legendum uidetur. Sicut ille ore excipere liceret. Pro illo legendū est illud. Deesse autē hic spiritum facile est ex secunda in Verrem actione uidere. Ore inquit spiritum excipere liceret. Quod ne præsentia. recte in quibusdā exemplaribus in presentia legitur. Vel rhythmos quod nomen ab eo trāsit. Deprauatus hic locus sic uidet posse emendari: ut qui legatur non quod. & traxit loco illius trāsit. hoc modo. Qui nomen ab eo traxit.

Melior fiet præcedente spōdeo. Recte mollior in quibusdā legif exemplaribus. Nam est ipsa una plus breui anapæsto. Pro ipsa mihi uidetur legēdum ipse. Ac præcedente spondeo tamē. Loco illius tamē: tum mihi uidetur legendum & c littera in t mutata at legendum

Nam id tum miseri in minimis occupati est. Tum coniuñctio duplicari triplicariue in oratiōe solet: nō autem sola poni nisi cum tunc significat. Quare hic itez ascribatur hoc modo. Nam id tum miseri tum in minimis occupati est. Et uermiculate in se lexis cōmutet. In tertio de oratore libro Cicero hoc idē Lucilii dictum refert his uerbis. Quā lepida synthesis: composita: ut Tesserulæ oēs arte. pauimento ac emblemate uermiculate. Inter autem pro illa in præpositione & committet uidet esse legēdū hoc mō. Et uermiculate inter se lexis committet.

prope ciues uirtute. gloria. dignitate supabat. Claudet & dactylus: nisi eū obseruatio ultimæ creticū facit: ut mulierculanixus i littore. Habebit ante bene creticū & iābū. spōdeū male. peius choreū. Cludit āphibracus. Q. Ligariū i africa fuisse: si nō eū malumus eē bacchiū. Nō optimus ē trocheus: si ultima ē breuis: quod certe sit necesse ē: alioq; quo mō cludet: qui placet plerisq; dichoreus. Illa obseruatōe ex trochæo sit anapæstus. Idē trochæus præcedente longa sit pæon: quale ē si potero: & dixit hoc Cicero obstat iuidia. Sed hoc in initiis derunt. Cludit & pyrrhichius choreo præcedete. Nam si pæon est. Omnes i q̄ breues excidunt: minus erūt stabiles: nec alibi fere satis apti: q̄ ubi cursus oratiōis exigitur: & clausulis non interstititur. Creticus ē in initiis optimus. Quod deprecatus a diis immortalibus sū. sum & clausulas in conspectu populi. ro. uomere postridie. Apparet uero q̄ bene eum præcedāt: uel anapæstos: uel ille q̄ uidetur fini aptior pæon. Sed & se ipse sequit. Seruare q̄ plurimos. sic melius q̄ choreo præcedete. Quis non turpe duceret: si ultima breuis pe lōga sit. Sed fingamus. Si non turpes duceret. Sed hic est illud iane quod dixi. Paululum. n. moræ damus iter ultimū atq; proximum uerbum: & turpe illud iteruallo quodam producimus. alioquin sit exultantissimum: & trimetri finis. Quis nō turpe duceret: sicut ille ore excipere liceret: si iūgas lasciuī carminis ē: sed interpunctis quibusdā & tribus q̄ si in initiis sit plenum auctoritatis. Nec ego cū præcedentes pedes posui: legē dedi: ne alii essent: sed quid fere accideret: quod in præsentia uideret optimum ostendi: & quidem optime est sibi iunctus anapæstus: ut qui sit pētrametri finis: uel rhythmos: quod nomen ab eo transit. Nam ubi libido dominatur innocentia leue ē præsidium. Nam synalæphe facit ut ultimæ syllabæ p una sonet. Mollior fiet præcedente spōdeo: uel bacchio. ut si mutes idē leue innocentia præsidium est. Non me capit ut a magnis uiris dissētiā: pæon q̄ est ex tribus breuibus & longa. Nam ē ipsa una plus breui anapæsto facilitas & agilitas. quod qd ita placuerit iis non uideo: nisi q̄ illū fere probauerunt: quibus loquēdi magis q̄ orādī studiū fuit. Nā & ante se breuibus gaudet pyrrhichio & choreo. nostra facilitas. At præcedete spōdeo tum plane finis ē trimetri: cū sit p se quoq; ei contrarius: principiis merito laudat. Nam & primam stabile & tres celeres habet: tamē hoc quoq; meliores alios puto. Totus uero hic locus nō ideo tractat a nobis: ut oratio quæ ferri debet ac fluere: demetiendis pebibus ac perpendendis syllabis confescat. Nam id tum miseri in minimis occupati est. Neque enim qui se totum in hac cura consumpserit potioribus uacabit: siquidem relicto rerum pondere ac nitore contempto tesserulas (ut ait Lucilius) struet: & uermiculate i se lexis cō-

Nonus

mutet. nonne ergo refrigeretur: si calor & impetus pereat: ut equorū cursū delicati minutis passibus frangūt: quasi non fuerint in compositione depræhēsi: sicut poema nemo dubitauerit perito quodam initio fufum: & aurium mēfura: & similiter decurrentiū spatioꝝ obseruatione esse generatū. mox in eo reptos pedes. Satis igit̃ in hoc nos cōponit multa scribendi exercitatio: ut ex tempore etiam similia fūdamus. Neq; uero tam sint intū nied pedes: q̃ uniuersacōpræhensio: ut uersum faciētes: totū illū decursū non sex uel quinq; partes: ex quibus constat uersus aspiciunt. Ante. n. carmen ortū ē: q̃ obseruatio carminis. Ideoq; illud. Fauni uatesq; canebāt. Ergo quē i poemate locū habet uersificatio: eum in oratione cōpositio. Optime autē de illa iudicāt aures: quæ poema sentiunt: & paræ expleta desiderāt: & fragosis offendunt. lenibus mulcent: & cōortis excitant: & stabilia pbant. clauda depræhēdunt. redūdātia & nimia fastidiunt. Ideoq; docti rationē cōponendī itelligunt. idocti etiā uoluptatē. Quædā uero tradi arte non possunt. Mutādus ē casus: si durius is quo cœpamus ferat. num i quē trāseamus: Ex quo præcipi potest: figura laborātī & compositioni uariata sæpe succurrūt: quæ cū orationis: tū etiā sententia. Nā præscriptū eius rei nullū est. occasionibus utēdū: & cū re præfenti deliberādū. Enim uero spatia ipsa: quæ i hac quidē parte plurimū ualent: qd̃ possunt nisi auriū habere iudiciū. Cur alia paucioribus uerbis satis plena: uel nimīū. alia pluribus breuia & abscissa sunt: Cur in circūductionibus etiā cū sensus finitus ē: aliqd̃ tamē loci uacare uideat. Neminē uestrū ignorare arbitror uidices: hunc p̃ hosce dies sermonē uulgi: atq; hāc opinionē po. ro. fuisse. cur hosce potius q̃ hos. Neq; enim erat asper. rōnē fortasse nō reddam: sentiā esse melius cur nō satis sit sermonē uulgi fuisse. Cōpositio. n. patiebatur. Ignorabā: sed ita ut audio: hoc animus accipit: plenū sine hac geminatiōe nō esse. Ad sensū igit̃ referenda sunt: neq; satis forte qd̃ feuer. qd̃ iucundū sit itelligere. faciat quidē natura duce melius q̃ arte. sed naturis ipsis ars inerit. Illud prorsus oratoris scire: ubi quoq; genere cōpositionis sit utendū. Ea duplex obseruatio. Altera quæ ad pedes refert: altera quæ ad cōprehensiones: quæ efficiunt̃ ex pedibus: & de iis prius. Diximus igit̃ esse incisa membra. circuitus. Incisum: quantū mea refert opinio: erit sensus nō expleto numero conclusus. pleriq; pars mēbri. Tale est. n. quo cicero utit̃. Domus tibi deerat. at habebas. Pecunia superabat. at egebas. Fiūt autē etiam singulis uerbis incisa. Diximus. testes dare uolumus. Incisum ē diximus. Membrū autem ē sensus membris conclusus: sed a toto corpore abruptus: & per se nihil efficiens. Ideo callidos homines: perfectum est. at remotum a ceteris uim non habet ut per se

uidetur: ut loco illius dictiōis ideo: tria hæc uerba reponant. Id enim, o, ut legamus. Id enim, o callidos homi-

Nonne ergo refrigeretur: si calor & impetus pereat. Aut. c. littera ascripta sic legatur: aut certe illud si ut fēsum cōfundens eradatur. Ut equoꝝ cursum delicatū minutibus passibus frangunt. Qui aut minutis aut minutioribus nō uidet esse legendū: Quintilia: no frustra studet. Quasi non fuerint in cōpositione dephensi. Aliquid huic sensui deesse uidetur. & fortasse numeri nominatiuus est ascribēdus hoc modo. Quasi numeri nō fuerint in cōpositione dephensi. Ideoq; illud. Fauni uatesq; canebant. Nō ideoq; sed ideoq; mihi legendū uidetur. est autē enni hemistichion: ut ait i oratore Cicero. Quæ poema sentiunt. & copula ascribēda ē. Non aut poema: sed plena mihi sensus exigere uidet: quis poema legat. Lenibus mulcetur. u. littera in n. conuersa lenibus legat. Mutandus est casus. Sic quidē recte legi ne admonerē quidem: nisi a quibusdam parū fabii acumināpcipientibus imitādus legeretur.

Ex quo p̃cipi pōt. figuræ laborātī & cōpositioni uariata sæpe succurrunt: q̃ cū orationis. tū etiā sententia. Nisi corrigat hoc deprauatū p̃ceptū nihil integri sensus p̃cipi potest. Facilius autē est asterisco illustrare q̃ ullā sine uerborū imutatiōe correctionē adhibere. Fortitan aut recte legere si illa & copula & illud quæ relatiuū expungeretur atq; e uocali ascripta uariatæ legeretur hoc modo. Figuræ laborātī cōpositioni uariatæ sæpe succurrunt. Nam scriptū eius rei nullum est. præ syllaba est ascribenda: ut præscriptum: ac n. littera expungenda ut ullum legatur. Ad sensum igitur referēda sunt: ne quis satis forte quid feuerum quid iucundum sit itelligere. faciat quidem natura duce melius q̃ arte. Sed naturis ipsis ars inerit. Ingenue fateor: neq; percipio. ne que corrigere hunc locum scio. Incisum: quantum mea refert opinio: erit sensu non expleto numero cōclusum. Resyllaba erasa fert. & s. littera ascripta sensus & conclusus in littera in. s. mutata. uel refragantibus exemplaribus mihi legendum uidetur. Membrum est sensus membris conclusus. Quamuis sic legatur mihi tamen hæc definitio deprauata uidetur. Neque. n. quicquam per se ipsum: sed per diuersa solet explicari. Quare pro membris licet exemplaria referantur: numeris existimo esse legendū. hoc modo. Membrum est sensus numeris conclusus.

Ideo callidos homines. corrupte sic legitur. corrigendum autem hoc mo-

nes. perfectum est. ex oratione uero pro cornelio sumptum est hoc exemplum. Ut per se manus & pes & caput & omne excogitatum. Os non omne in quibusdam legitur exemplaribus: & recte quidem: ut mihi uidetur. Quem quasi nostrum fefellit. cum in oratione pro Cornelio: unde hoc exemplum diximus esse descriptum. non quasi sed quaeso legatur: nimium temerarii quidam esse conuincuntur: qui ita deprauent: ut pro illo quasi non quaeso: sed queque & legant & exponant. Altera quae constat membris incis. & copula in quibusdam exemplaribus castigata est ascripta. hoc modo. membris & incis.

Habet periodos membra minime duo. Non minime quod est negandi aduerbium: sed minimum: quod est superlatiuum mihi uidetur esse legendum: ut ad minimum intelligamus: quemadmodum elegantius dicitur summum quae ad summum. Quidam tamen e in a mutantes minima putant esse legendum. sed non minus minima a sensu quae minime abhorre mihi uidetur. Modus eius a Cicero: ne aut quatuor senariis uersibus aut ipsius spiritus modo terminatus. s. littera in. r. conuersa terminatur continerim esse legendum: ibique distinguendum. In oratore autem Cicero ait periodon quatuor hexametris uersibus constare. Sic aperta ut intelligi possit. c. littera in t mutata: sit mihi legendum uidetur. Membrum longius tardum. breuius stabile: est. m. littera in. s. conuersa breuius legendum esse facile quidem est uidere. Adeoque rebus accommodata compositio. Ita quidem legitur. sed si accommodanda legeretur magis & sensui & iis quae sequuntur conueniret. Hic enim lenis & fluens contextus decet. Haec potius quam hic mihi legendum uidetur.

Et uelut laxioribus modis resolue mus. Pro modis legendum esse nodis facile recte intuenti patet. Sed poscit tum austeram si laudes. Passiue poscitur mihi legendum uidetur.

Historia non tam finitos numeros quam obicem quaedam contextumque desiderat. Quoniam pacto obicem desideret historia: quae uel ex Fabii sententia leniter fluere debet: non uideo. Quare non obicem: sed orbem quendam recte quidam legere mihi uidentur. Ita namque inter se connexa esse debet historiae compositio: ut orbem quendam efficere uideatur. Et quoniam lubrica est. & copula ut supuacua uidetur eradenda. His contraria magis laudare breuius. argumenta. paritudo. iocos: & quicquid est sermoni magis simile. Hic duo uerba quae in quibusdam ascripta sunt exemplaribus desunt. Sic enim ibi legitur. Potius quam his contraria. Sed ne sic quidem uerus percipitur sensus. Quare ascripto hic quoque locus illustrandus uidetur.

manus & pes & caput & os excogitatum. quando ergo incipit corpus esse: cum uenit extrema conclusio. Quae quaeso nostrum fefellit: id uos ita esse facturos: quam cicero breuissimam putat. Itaque fere incisa & membra mixta sunt: & conclusionem utique desiderat. Periodo plurima nomina dat cicero ambitum. circumtum. comprehensio. continuationem. circumscriptionem. Genera eius duo sunt: alterum simplex: cum sensus unus longiore ambitu circunducit: alter quod constat membris: & incis: quae plures sensus habet. Aderat ianitor carceris. carnifex praetoris & reliqua. Habet periodos membra minimum duo: Medius numerus uidentur quatuor: sed recipit frequenter & plura. Modus eius a Cicerone: aut quatuor senariis uersibus: aut ipsius spiritus modo terminatur. Praestare debet: ut sensum concludat. Sic aperta ut intelligi possit. non immodica: ut memoria contineri. Membrum longius tardum. breuius stabile est. Ubique acriter erit: & instanter pugnaciterque dicendum: membratim casumque dicemus. Nam hoc in oratione plurimum ualeat: adeoque rebus accommodata compositio: ut asperis asperos etiam numeros adhiberi oporteat: & cum dicente aequae audientem inhorrescere. Membratim plerumque narrabimus: aut ipsas periodos maioribus interuallis: & uelut laxioribus nodis resolue mus: exceptis: quae non docendi gratia: sed ornandi narrantur. ut in Verrem. Proserpinae raptus. Hic enim lenis & fluens contextus decet. Periodos apta phœmiis maiorum causarum: ubi sollicitudine. commedatione. miseratione res eget. Item communibus locis: & in omni amplificatione: sed poscit tum austeram: si accuses: tum fusa si laudes. Multum & in epilogis pollet. Totum autem adhibendum est: quod sit amplius compositio nis genus: cum iudex non solum rem tenet: sed etiam captus est oratione: & se credit actori: & uoluptate iam ducit. Historia non tam finitos numeros quam orbem quendam contextumque desiderat. Namque omnia eius membra connexa sunt. Et quoniam lubrica est ac fluit: ut homines qui manibus inuicem apprehensis: gradum firmant continent: & continentur. Demostriatiuum genus omne fusiores habet liberioresque numeros. Iudiciale & concionale: ut materia uarium est: sic etiam ipsa colloca tione uerborum: ubi iam nobis pars ex duabus: quas modo fecimus: secunda tractanda est. Nam quis dubitat alia lenius. alia concitatus: alia sublimius. alia pugnacius. alia gratius. alia grauius esse dicenda: Grauius. sublimius. ornatis longas magis syllabas conuenire: Ita ut lenia spatium. sublimia & ornata claritatem quoque uocalium poscant: His contraria: magis laudarem: bre-

Nonus

Non quia negem hoc haud bene esse compositum, haud ad uerbum cum a sensu non admittatur prorsus est eradendum. Nondum enim ita ut trochæis quæ celeria quidem sed sine uiribus sunt. Deprauatum hunc quidem locum esse facile est uidere, sed emendare difficile: nisi aliquid uerborum tollatur. Quare do nec int egrum aliquod exemplar inueniatur: asterisco hic quoque sensus illuminetur. Aspera contra iamibus maxime concitatus: non solum quod sint e duabus modo syllabis. Vitiose hoc quoque sic legitur: neque percipi-

uibus argumenta, partitiones, iocos: & quicquid est sermone magis simile. Itaque componemus prohemium uarie: atque ut sensus eius postulabit. Neque enim accesserim Celso: qui unam quædam huic parti formam dedit: & optimam compositionem esse prohemii: ut apud Asiniū dixit. Si cæsar ex omnibus mortali- bus: qui sint: ac fuerint: posset huic causæ disceptator legi: non quæquam te potius oprandus nobis fuit. non quia negem hoc haud bene esse compositum, sed quia legem hanc esse componendi in oibus principiis recusem. Nam iudicis animus uarie præparatur: tum miserabiles esse uolumus, tum modesti, tum acres, tum graues, tum blandi, tum flectere, tum ad diligentiam hortari. Hæc ut sunt diuersa natura dissimile componendi quoque rationem desiderant. An similibus cicero usus est numeris in exordio pro Milone: pro Cluentio: pro Ligario: Narratio fere tardiores: atque (ut sic dixerim) modestiores desiderat pedes: & non minimis maxime mixtos. Nam & uerbis: ut sæpius pressa est: ita interim insurgit, sed docere & infigere animis res semper cupit: quod minime festinantium opus est. Ac mihi uidetur tota narratio constare longioribus membris, breuioribus periodis. Argumenta acra & citata pedibus quoque ad hanc naturam accommodatis utentur. Nondum enim ita ut trochæis, quæ celeria quidem: sed sine uiribus sunt. Verum quis sint breuius longisque mixta: non tam plures longas quam breues habentia. Illa sublimia spatiosas claraque uoces habent, amant amplitudinem dactili quoque ac pæonis etiam si maiori ex parte syllabis breuius: temporibus tamen satis pleni. Aspera contra iamibus maxime concitatus: non solum quod sint e duabus modo syllabis: eoque frequentiore quasi pulsum habent: quæ res lenitati contraria est: sed etiam quod omnibus pedibus insurgunt: & a breuius in longas nituntur & crescunt. Ideoque meliores choreis: qui a longis in breues cadunt, summissa: qualia in epilogis sed lentas, & ipsa: & minus exclamantes exigunt. Vult esse celsus aliquis & superiorum compositionem: quam quidem scire nos doceremus: sed sit necesse est tarda & supina. Verum nisi ex uerbis atque sententiis per se: si id queritur: satis odiosa esse non poterit. Denique: ut semel finiam: sic fere componendum: quo modo pronunciamdum erit. An non in prohemiiis plerumque summissi: nisi cum in accusatione concitandus est iudex: aut aliqua indignatione complendus. In narratione pleni atque expressi: argumentis citati: atque ipso est motu celeres simus: ut in locis ac descriptionibus fusi ac fluentes. In epilogis plerumque deiecti & ifracti, atque corporis quoque

percipitur: nisi quorundam uerborum immutatione corrigatur, u. autem uocali in i, conuersa iamibus mihi legendum uidetur & concitantur pro illo participio concitatus, hoc modo. Aspera contra iamibus maxime concitantur. Sic enim & apertus est sensus: & quæ sequuntur: conueniunt cum prioribus. Sed etiam quod omnibus pedibus insurgunt, quo modo iamibus omnibus pedibus insurgunt non uideo. Pro pedibus autem partibus fortasse recte legeretur. Summissa qualia in epilogis: sed lætas & ipsa & minus exclamantes exigunt. Deprauatus hic sensus recte percipi non potest. Ut autem nihil addamus detrahimusue, sed particula in locum & copulæ iterum ascriptæ uidetur referenda hoc modo. Sed minus exclamantes exigunt, uoces autem extrinsecus est subaudiendum. Vult esse celsus aliquam & superiorem compositionem: quam quidem scire nos doceremus, sed sit necesse est tarda & supina. Idcirco huius quoque loci non percipitur sensus: quia mendis non uacat: quæ facile tollerentur si opus Celsi de oratoria facultate extaret. Cum uero non inueniatur: asterisco hic quoque locus notetur. Neque enim mihi probatur eorum correctio: qui putant superiorem esse legendum: cum sensui minime conueniat. Verum nisi ex uerbis atque sententiis per se si id queritur satis odiosa esse non poterit, ut hic sensus percipi possit illa si coniunctio eradenda uidetur aut certe in se pronomen conuertenda, ac non negandi aduerbium iterum est ascribendum, hoc modo. Verum nisi ex uerbis atque sententiis per se id queritur satis odiosa non esse non poterit. At enim non in prohemiiis plerumque summissi: nisi cum in accusatione concitandus est iudex. T. littera in n. conuersa an uidetur esse legendum ac n. particula eradenda, nec non si syllaba ascripta summissi scribendum mihi uidetur. Atque corporis quoque motus sua quædam temporis & ad signa pedum non minus salutationi quam modulationibus adhibet musica ratio numerorum. Hic quoque locus aperte deprauatus asterisco est signandus.

Et spondeis atq; iam bis maxime continetur. loco illius copulae & qui ascribatur hoc modo. qui spondei atq; iam bis maxime continetur. Sed quantum celeritatis tantum grauitatis amittit. Verbum habet sensui necessarium mihi deesse uidetur: eoq; ascribendum hoc modo. Sed quantum celeritatis habet tantum grauitatis amittit. Nec ignoro a quibusdam legi admittit. Sed hi opinionis suae uiderint ratione. Aspere uero & male dicunt dixit. Quid sibi haec uerba uelint non intelligo. Et quoti die magis lasciuissimus. Lasciuimus procul dubio mihi legendum uidetur.

Sed in tonorū modis saltitates. sed particula sensui cōuenire non uidetur. Forsitan uero illius locos scilicet ē reponēdū. Exponit. n. Fabius quo modo ī dies magis lasciuatur. Et id cū manifesta affectatione: cui rei maxime ca uenda suspicio est. cuius nō cui legē dum esse patet. Quodq; ē dulcius magis perdit atq; & fidem & affectus motusq; omnis qui est ī hac cura deprehensus. Vnius uerbi emendatio ne huius deprauatio loci corrigitur. Pro illa nāq; copula atq; hoc uerbum amittit cum illa q; copula reponēdū uidetur. ut legatur amittitq;. Ideoq; quod intima quaedam quasi soluēda de industria sunt. quaedam illa maximi laboris. Deprauatus quidē hic mihi uidetur locus. ac quod particula est eradenda. sed ne sic qdem integer sensus habetur. Forsitan aut nō intima: sed initia recte legeremus. hoc modo. Ideoq; initia quaedam quasi soluēda de industria sunt. Sed neq; longioribus q; oportet hypbatis: compositioni seruiamus: neq; eius gratia fecerimus: propter fecisse uideamur. Eorū inscitia: qui putant neq; partem uelā semp in oratione geminātā esse ponēdam: corruptus uidetur hic locus. Facile uero corrigitur si illud neq; itera ro positū ita diuidat: ut ne cōiunctio esse itelligatur: & q; relatiuū nomē. Eā quoq; accusatiuus librarioꝝ negligētia omisus: sine cōtrouersia ē ascribendus. hoc mō. Ne quae eius gratia fecerimus ppter eā fecisse uideamur. Nec ignoro quosdā ita deprauare: ut loco eius cuius legant. sed ipsi suae opinionis uiderint rōne. Et certe nullum aptū atq; idoneū uerbū pmitteremus lenitatis gratiae. Permitteremus quidē legi. sed pmitteremus sensui cōuenire uidetur. pmitteremus uero nequaq; nec qd in quibusdā legi exemplaribus. pmutemus. Quāuis minus ī uerbis habeat ueritatis & gratiae. Loco ueritatis uel repugnātibus exemplaribus ueritatis legēdū esse cōtenderim. Vsu p natura rerū. Pro usu ut reponatur usus exigere sensus uidetur: ut itelligamus cōpositiōis usum esse p rerū q; dicimus: q; litate. Prior sit dissimulatio curae praecipua: ut numeri sponte fluxisse nō arcessiti & coacti esse uideant.

motus sua quaedam tempora & ad signa pedum: non minus saltationi. q; modulationibus adhibet musica ratio numeroꝝ. Quid non uox ad actus accommodat natura ipsarū de quibus dicimus rerū? Quo minus id mirum in pedibus orationis: cum debeant sublimia ingredi. lenia duci. acria currere. delicata fluere. Itaq; ubi est necesse: affectamus etiam tumorem qui spondeis atq; iam bis maxime continetur. Hyperoargus scepra mihi liquit pelops. At ille comicus aequae senarius: quē trochaicum uocant pluribus chorais: qui trochaei ab aliis dicuntur. Pyrrichius quidem decurrit: sed q̄tum celeritatis: tantū grauitatis amittit. Quid igitur faciam num eā? ne nūc q̄dem. Aspere uero & male dicunt. Dixit. etiam ī carmine iam bis crasiantur. Quis hoc potest uidere? quis potest pati? nisi impudicus & uorax & aleo. In uniuersum autē si sit necesse duram potius atq; asperam compositionem malim esse: q; effeminatam & eneruem: qualis apud multos: & quotidie magis lasciuimus. Sed in tonorum modis saltitantes. Ac ne tam bona quidem ulla erit: ut debeat esse continua: & ī eosdē semper pedes ire. Nam & uersificandi genus est unam legem oibus sermonibus dare. & id cum manifesta affectatione: cuius rei maxime cauenda suspicio est. tum ē tedium ex similitudine ac satietatem creat: quodq; est dulcius magis perdit: amittitq; & fidē & affectus motusq; omnis: qui est in hac cura deprehensus. Nec potest ei credere aut propter eum dolere & irasci iudex: cui putat hoc uacare. Ideoq; intima quaedā quasi soluēda de industria sunt. quaedam illa maximi laboris ne laborata uideantur. Sed neq; longioribus q; oportet hypbatis cōpositioni seruiamus: ne quae eius gratia fecerimus: propter eam fecisse uideamur. & certē nullum aptū atq; idoneum uerbum praetermitteremus gratia lenitatis. Neq; n. erit ullum tam difficile: quod nō commode inferi possit: nisi q; in euitandis eiusmodi uerbis non decorē compositionis quaerimus: sed facilitatem. Non tamen mirabor latinos magis indulisse compositioni: q; atticos: quibus minus in uerbis habeant uarietatis & gratiae. Nec uitium dixerim: si Cicero a Demosthene paululum in hac parte desciuit. Sed quae sit differentia nostri graeciq; sermōis explicabit summus liber. Cōpositio (Nā finem imponere egresso destinātū modū uolumini festino) debet esse honesta. iucunda. uaria. Eius tres partes. ordo. cōiunctio. numerus. Ratio in adiectione. detractione. mutatione. usu pro natura rerū: quas dicimus. cura magna: ut sentiendi atq; loquendi. Prior sit dissimulatio curae praecipua: ut numeri sponte fluxisse nō arcessiti & coacti esse uideant.

Decimus

qui dicit pductus est: intel ligere ea sine demonstrante & sequi iā suis uiribus possit. Tres hic sunt admissi. er/
 rores: quoz primus tollit: si nō hęc sed hoc legamus: ac loco ipsius. u. uocali erasa ipsis. atq; ut coniunctionē
 aut suus cuiusq; fauor: aut ille laudantium clamor extorquet. sine demōstrante & seq iam suis uiri/
 pudet enī dissentire: & illud tacita quadā uerecūdia ihibemur bus possit. Præter hęc uox & actio
 plus nobis credere: cum iterim & uitiosa pluribus placent: & decora cōmodat ut qd qsq; locus po/
 a corrogatis laudantur etiam quæ non placent. Sed e contra stulabit. p nunciādi uel potentissima
 rio quoq; accidit: ut optime dictis gratiam praua iudicia non in dicēdo rō: & ut semel dicā: pariter
 referāt. Lectio libera est. nec actionis impetu transcurrit: sed oīa docēt. Sic & confusi & deprauati
 repetere sapius licet: siue dubites: siue memoriæ affigere uelis sunt hi sensus: ut nihil piciatur: atq;
 Repetimus autē & tractamus: & ut cibos māsos ac prope li idcirco uariis leguntur modis. Pro il
 que factos demittimus: quo facilius digerāt: Ita lectio nō cru lo nāq; cōmodat: qdā cōmendat repo
 da sed multa iteratiōe mollita & uelut cōfecta memoriæ imi nunt. Sed ne sic qdē flagitia tollūtur.
 rationiq; tradat: ac diu non nisi optimus qsq;: & q credentē si In pristinā aut forsitā redigerētur i/
 bi minime fallat: legēdus est: sed diligēter ac pene ad scribēdi tegritatē: si p illo cōmodat: hoc passū
 sollicitudinē: nec p partes mō scrutāda omīa: sed plectus liber uū uerbū cōmendat: refundere: illa
 utiq; ex integro resumendus: præcipue oratio: cuius uirtutes ut p tucilla tanq; supuacua erasa. & do/
 frequenter ex industria quoq; occultātur. Sæpe enim præpa cet illa littera. n. exempta legere. hoc
 rat dissimulatim insidias orator: atq; in prima parte actionis mō. Præter hęc uox & actio decora
 dicit: quæ sūt i sūma p futura. Itaq; suo loco minus placent ad cōmēdat. quid qsq; locus postulat:
 huc nobis quare dicta sunt ignorantibus. Ideoq; erunt cogni p nunciādi uel potentissima rō: & ut
 tis omnibus repetenda. Illud uero utilissimum nosse eas cau semel dicā: pariter oīa docet. Et illd
 sas: quaz orationes in manus sumpsimus: & quotiens contin tacita qdā uerecūdia ihibemur plus
 get utrinq; habitas legere actiōes: ut Demosthenis & Aeschii nobis credere. Illud p nomen ut nihil
 nis: iter se cōtrarias: ut Seruii Sulpitii & Messallæ: quoz alter sensum adiuuās mihi uidef expūgen
 p Aufidia. contra dixit alter: & Pollionis & Cassii reus asper dum: & hac ppositiōe ab ascripta illis
 natus est: aliasq; plurimas. ut quin etiam si minus pares uide legendū: ut ab illis laudatoribus dis/
 bunt: aliqua tamen ad cognoscendā litium quæstionem: re sentire itelligamur. Cū iterim & ui
 cte reqrent: ut contra Ciceronis orationes. Tiberonis i Liga tiosa pluribus placēt. a uocali ascripta
 tiū. & Hortensii pro Verre: quī etiā easdē causas utriusq; erit placeāt & laudētur a uocali in ecōuer
 scire. Nam de domo Ciceronis dixit callidius: & pro Milone sa uidef legendū. Et polliōis & Caf
 orationē Brutus exercitationis causa scripsit. Etiā si ægisse eū ssi reus asp natus est. Aut hęc tria ulti
 Cornelius Celsus falso existiat: & Pollio & Messalla defende ma uerba sunt supuacua: aut certe ali
 rūt eosdē: & nobis pueris insignes. at p Voluseno Catulo: Do quid deest qd sensum pficiat. Nec me
 mitii Afri: Crispi: Passieni: Decimi. Lælii orationes ferebant. fugit in qbusdā exēplaribus legi. hoc
 Neq; id statim legenti psuasum sit omnia: quæ omnes aucto mō. Et Pollionis Cassius reos aspna/
 res dixerunt: utiq; esse pfecta. Nā & labant aliquādo & oneri tus est. sed ne sic qdē uerus mihi sen/
 cadūt: & indulgent ingenioz suoz uoluptati: nec semp intē sus haberi uidef. Ut qn etiā si minus
 dunt animū. nōnunq; fatigant. Cū Ciceroni dormire inter pares uidebuntur. Ut p tucilla pculdu
 Demosthenis oratio: uerū etiā Homerus ipse uideatur. Sūmi bio est eradēda. Quis ēt easdē cās
 enī sūt: homīes tamē. acciditq; iis: qui qcq; d apud illos repe u trisq; erit scire. Quid sibi uelit Fabi/
 rerūt: dicēdi legē putāt: ut deteriora imitent. Id enī ē facilius us facile ex iis q sequunt p cipitur. Nā
 ac se abūde similes putant si uitia magnoz cōsequant. Mode utile esse inuere uidef: eoz quoq; ora
 ste tamē & circūspecto iudicio de tantis uiris p nunciandū est: tiones legere: q easdem utrinq; cās ege
 ne (qd pler isq; accidit) damnēt quæ non intelligunt. Ac si ne runt. Sed hic sensus ex uerbis loci hu
 cesse est in alterā errare partem: omnia eoz legentibus place ius idcirco nō colligif: quia ē depraua
 re: q multa displicere maluerim. Plurimū dicit oratori cōferre tus. Emendaref aut: si & hęc duo uer
 Theophrastus lectionē poetaz: multiq; eius iudiciū sequunt: ba ascribētur. egerit. utile. & s. litte
 illud ueq; ēt ostēdit: ut legat. cū Cice ra in. n. cōuerfa utrinq; legeretur. hoc
 x iiii

roni dormire iterim nō modo Demosthenis orō ueq; & Homerus ipse uideat. Hoc autē i oratore Cicero scribit. Nāq; ab iis in rebus spūs. Et copulā esse ascribēdā facile ex iis quæ sequuntur patet. hoc mō. Nāq; ab iis & in rebus spūs. Præcipueq; uelut attrita quotidiano actu forensi ingenia optime reꝝ taliū blādicia reperiant. Euocali in a cōuersa. ac. i. expuncta reparatur pculdubio ē legēdū. Quod alligata ad certā pedū necessitatē non semper uti propriis possit. Alligati & c. littera in. s. mutata ac. n. ascripta possint legēdū ē. Nos uero armatos stare in acie & summis de rebus decernere & ad uictoriā niti. Verbū huic sensui deest: citra qđ pfectus esse nō pōt. Decet uero simileue aut ascribendū ē aut certe subaudiendū. hoc mō. & ad uictoriā niti decet. Neq; ego arma squalore situ ac rubigie uelim: sed fulgore munisse qui terreat. Deprauati huius loci sensus uerus ē amissus: qui sic reparari pōt: ut. o in e uocalē cōuersa squalere & nō munisse. sed munita esse legamus. hoc mō. Neq; ego arma squalere situ ac rubigine uelim: sed fulgore munita eē q terreat. Quia nihil apud aures uacuas. I uocali expuncta qua recte in qbusdā legit exēplariibus. Audio qđ. M. Tullius neq; Thucydide quidē aut Xenophōtē inutiles oratori putat. Nisi corrigat hic locus a seipso Fabius dissentire uideat. Non audio autē: sed Adde: & illa q; expuncta ne: ac in ppositiōe erasa utiles mihi legendū uidentur. hoc mō. Adde qđ. M. Tullius ne Thucydide qđē aut Xenophōtē utiles oratori putat. Sic autē eē corrigendū facile colligit ex oratoris plogo ubi sic Cicero scribit. Thucydides aut res gestas & bella narrat & p̄lia grauires sane & probe: sed nihil ab eo trāsferri pōt ad foresem usū & publicū. Ipse illæ cōcōnes ita multas habent obscuras abditasq; sentētias: uix ut itelligant: qđē in orōne ciuili uitiū uel maximū. Quæ est autē tāta puerfitas ut iuentis frugibus: glāde uescantur? An uictus hominū Atheniensiu beneficio excoli potuit. oratio nō potuit? Quis porro unquā græcorū rhetorū a Thucydide quicq; duxit? & q; sequuntur. Hæc potētiora qđ ea sola criminibus odii & gratia uacāt. & diphthōgo in. o. uocalē cōuersa hoc p̄tāto & e. uocali ascripta gratiæ p̄ grā legēdū est. hoc mō. hoc potētiora q; ea sola criminibus odii & gratiæ uacant.

Quæ quidem illis optima sui operis parte censentur. Ne hic qđē sensus

neq; immerito. Nāq; ab iis & i rebus spiritus. & i uerbis sublimitas. & in affectibus motus omnis. & in psonis decor petitis. præcipueq; uelut attrita quotidiano actu forensi ingenia optime reꝝ talium blandicia reparantur. Ideoq; in hac lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen: non per omnia poetas esse oratori sequēdos: nec libertate uerborum: nec licentia figurarū. genus ostentationi cōparatū: & præter id quod solam petit uoluptatē: & eam fingēdo non falsa modo: sed etiā incredibilia sectat: patrociniū quoq; aliquo iuari: q; alligati ad certam pedū necessitatē nō semper uti propriis possint. Sed depulsi a recta uia necessario ad eloquēdi quædam diuerticula confugiant. nec mutare quædam modo uerba: sed extendere. corripere. cōuertere. diuidere cogant. Nos uero armatos stare i acie: & summis de rebus decernere: & ad uictoriā niti. Neq; ego arma squalere situ: ac rubigine uelū: sed fulgore munisse: q terreat: qualis est ferri: quo mens simul uisusq; perstringatur. nō qualis auri argētiq; ibellis: & potius habenti periculosus. Historia quoq; alere orationem quodā molli iucūdoq; succo potest. Verum & ipsa sic est legenda: ut sciamus plerasq; eius uirtutes oratori esse uitādas. Est enī proxima poetis: & quodammodo carmē solutum est: & scribunt ad narrādū. non ad probādum: totūq; opus nō ad intuitū rei pugnamq; præsentem: sed ad memoriā posteritatis: & ingenii famam cōponit. Ideoq; & uerbis liberioribus & remotioribus figuris narrādi tediū euitat. Itaq; ut dixi: neq; illa salustiana breuitas: quia nihil apud aures uacuas atq; eruditas potest esse pfectius: apud occupatū uariis cogitationibus iudicē & sæpius ineruditum captanda nobis ē: neq; illa Liuii latea ubertas satis decebit eū: qui nō speciem cōpositionis: sed fidē quærit. Audio quod. M. Tullius neq; Thucydidem quidē aut Xenophōtē utiles oratori putat: qđ illius bellicum canorem huius ore musas esse locutas existimet. Licet tamen nobis in digressionibus uti uel historico nō nunq; nitore: dū i iis de quibus erit quæstio: meminerimus nō athlætaz thoros sed militū lacertos esse. nec uersicolorem illā: qua Demetrius Phalereus dicebatur uti: uestem bene ad foresem puluerem facere. Est & alius ex historiis usus: & is quidē maximus: sed non ad præsentē pertinēs locū ex cognitione rerū exemplorūq; quibus i primis instructus esse debet orator: nec omnia testimonio expetet a litigatore: sed pleraq; ex uetustate diligenter sibi cognita sumat. hoc potētiora: q; ea sola criminibus odii & gratiæ uacant. A philosophorū uero lectione: ut essent nobis multa petenda uitio factum est: alias oratorum: qui quidē illis optima sui operis parte censentur. Nā & de iustis. honestis. utilibus. iisq; quæ sint contraria: & de rebus diuinis

integer habet. Qui enim nō quæ & cesserūt nō censentur: cōtēderim

Decimus

esse legendum: quāuis mihi exemplaria nulla astipulētur. Ex altercationibus atq; interrogationibus oratorē futurū optime socratici pparant. X littera in T. mutata. & legat. hoc mō. Et altercationibus. Nō tamē eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationū. Loco disputationū recte in quibusdam exemplaribus legitur disputationū. Quippe cum in bruto. M. Tullius tot milibus uersuum de Romanis tantum oratoribus loquatur: & tamen de omnibus aetatis suae quidem quisq; cōniebat: exceptis Cæsare atq; Marcello silentium egerit. Sic qdē corrupte legitur, sed si loco illius qdē hic ablatius qua repōnatur: & cōtextus & sensus itegri fiet. hoc modo, & tamen de oībus aetatis suae qua quisq; cōniebat. Miror autē quosdā ita deprauare: ut p illo cōniebat legant conuiebat: & quibusq; pro illo qsq; cum illa a uero elegantique sensu maxime sint aliena. Quis erit modus si & illos qui postea uerunt & græcos oēs philosophos. Et copula iteꝝ mihi ascribēda uidetur: ut legamus & philosophos. Nā post oratores & latinos & græcos philosophos quoq; numerare lōgū esset. uerbum autē deest quo claudēdus foret sēsus. Persequamur igitur simile uesens sus exposcit ut legat: & græcos oēs & philosophos psequamur. Fuit igitur breuitas illa tutissima: q̄ apud Liuiū in epistola ad filiū scripta legēdos Demosthenē at Ciceronē. Fuit q̄ fuit sensui magis cōuenire uideat. q̄ uero particula ascripta atq; legat. Qui iudiciū adeuntibus allaturus sit utilitatis aliquid. In quibusdā exemplaribus pro adeuntibus recte legitur adhibētibus, sed non quoq; ad uerbium mihi uidetur ascribēdū ut legatur. hoc modo. Qui iudiciū adhibētibus nō allaturus sit utilitatis aliqd. Quod enim quisq; in ueritate tumēs potensq; ne minime quidem alicuius ceterae fiducia partis memoriam artis sperauerit. Flagitiis ita scater hic locus: ut non asterisci: sed solis splendore indigere uideatur. Nullus enī sensus oīnō elici potest. Alias recens hęc lasciuia. A uocali in o conuersa alios legendum esse liquet. Ipsos etiam qui rectum dicendi genus sequi uolūt. Sūt uerbū loco illius accusatiui ipsos mihi uidetur ascribendum. hoc modo. Sunt etiam qui. Quosdam elatior ingenii uis & magis concitata & alias spurcitiis plena capit. Nihil est: quod hominū imperitorū temeritate facile non corrumpatur. Quis enim non uideat hūc locum spurcitiis fuisse inquinatum? Quāuis autē hęc deprauatio haecenus fuerit approbata: pro spurcitiis tamen uel pignore deposito contenderim spiritus esse legendum. Significat enim Fabius uehementia ac spiritus plena quibusdā placeat. Interi sūma q̄ a q̄ lectiōe petere

possit: quæ confirma-
re facultatem dicendi
uoluit attinga paucos.
Asterisco hic quoq; lo-
tus indigere uidetur:
quo & itelligi & emen-
dari possit. Facile est
autem studiosis: qui
sunt iis simillimi iudi-
care. V uocali in .i. con-
uersa sint est legendū.
Hic enim quemadmo-
dum ex oceano dicit
ipse amnium uim fon-
tiumque cursus initiū
capere: omnibus elo-
quētiæ partibus exem-
plum & ortum dedit.
In Iliados uigesimo /
primo uolumine his
uersibus hoc ait Ho-
merus.

τω ουτε κρειων αρχελο
ιοσ ισσοφαι ηει.
ουδε βαυρρειταιο με
γα δευεοσ ωκεανοιο.
εφουπερ παντες πο-
ταμοι και πασσα θα-
λασσα.

και πασσα κρηνα και
φραιτα μακρα να-
ουσιβ. Cætera
que quæ probandi ac
refutandi sunt ita mul-
ta. Illud quæ relatiuū
aut redundare aut ali-
quid uerbi; quod nō ē
ascriptū: exposcere ui-
des. sed cū sine eo sen-
sus sit iteger allinatur.

Leuitasq; uerborū
& expositionis proba-
bilis. u. littera in n mu-
tata lenitas: & loco ex-
positionis compositio
nis mihi legendum ui-
detur. Vt plane ma-
nifeste apparet. A uo-
cali ascripta apparet
quidem legēdum est.
Sed alterum quoq; il-
lorum aduerbiorum:
mihi uidef expūgēdū.
Panesium ex utroq;

Facile est aut studiosis q; sint iis simillimi iudicare. nec qsq; queratur omis-
sos forte aliquos: quos ipse ualde pbet. Fateor enim plures legēdos esse: q; q
nominabuntur: Sed nunc genera ipsa lectionū quæ præcipue cōuenire in-
tendētibus: ut oratores fiant existimem: persequar. Igit ut Aratus ab Ioue
incipiendū putat. nos ita rite cecepturi ab Homero uidemur. Hic enī (quē-
admodū ex oceano dicit ipse amnium uim fontiumq; cursus initium capere)
omnibus eloquentiæ partibus exemplū & ortū dedit. Hunc nemo in ma-
gnis rebus sublimitate, in paruis proprietate superauit. idem lætus ac de-
pressus. iucūsus & grauis. tum copia: tum breuitate mirabilis. nec poetica
modo: sed oratoria uirtute eminentissimus. Nanq; ut de laudibus. exhor-
tationibus. cōsolationibusq; taceam: nonne uel nonus liber: quo missa ad
Achillem legatio continetur: uel in primo inter duces illa contentio: uel di-
ctæ in secundo sententiæ. omnes litium ac consiliorum explicant artes. Af-
fectus quidem uel illos mites: uel hos concitatos: nemo erit tam indoctus:
qui non in sua potestate hunc auctore habuisse fateatur. Age uero nonne
utriusq; operis ingressus in paucissimis uersibus legē prohemiorum nō
dico seruauit sed constituit. Nam & beniuolum auditorem inuocatione
dearum: quas præsidere uatibus creditum est: & intentum proposita rerū
magnitudine. & docilem summa celeriter cōprehensa facit. Narrare uero
quis breuius: q; qui mortem nunciat Patrocli: quis significantius potest q;
qui Curetum ætolorumq; prælium exponit. Tam similitudines. amplifi-
cationes. exempla. digressus. signa rerum: & argumenta: cæteraq; quæ p-
bandi ac refutandi sunt ita multa. ut etiam qui de artibus scripserunt: plu-
rima earum rerum testimonia ab hoc poeta petant. Nam & epilogus q;
dē quis unq; poterit illis rogātis Achille Priami precibus æquari. Quid
in uerbis. sententiis. figuris. dispositione totius operis: nōne humani inge-
nii modum excessit: ut magni sit uiri uirtutes eius: non æmulatione: quod
fieri non potest: sed intellectu sequi. Verū hic omnes sine dubio & i omni
genere eloquentiæ procul a se reliquit. Heroicos tamen præcipue uideli-
cet quia clarissima in materia similis comparatio est. Raro assurgit Hesio-
dus: magnaq; pars eius in nominibus est occupata: tamen utiles circa præ-
cepta sententiæ: leuitasq; uerborū: & expositionis probabilis. Datur ei pal-
ma in illo mediocri genere dicendi. Contra in Ætymacho uis & grauitas &
minime uulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quis ei secundas fe-
re grammaticorum consensus deferat: & affectibus: & iucunditate: & dis-
positione: & omnino arte deficitur: ut plane manifeste appareat quāto sit
aliud proximum esse. aliud secundum. Pany sim ex utroq; mixtum putāt
in eloquendo neutrius æquare uirtutes. alterum tamen ab eo materia: al-
terū disponēdi ratione superari. Apollonius in ordinē a grāmaticis datū
nō uenit: q; Aristarchus atq; Aristophanes poetarū iudices neminē sui tē-
poris i numerū redegerūt. nō tamē contemnēdū edidit opus: æquali qua-
dā mediocritate. Arati materia motu caret: ut i qua nulla uarietas. nullus
affectus. nulla persona cuiusq; sit oratio: sufficit tamen operi: cui se parem
credidit uel æqualem. Admirabilis in suo genere Theocritus: sed musa il-
la rustica & pastoralis non forum modo: uerum ipsam etiam urbem re-
formidat. Audire uideor undique congerentes nomina plurimorum

Homericus

Hesiodus

Ætymachus

Pany

Apollonius

Aratus

Theocritus

poetarū: quid Hercules acta nō bene Pisandros: quid Nicadrū frustra secuti Macer atq; Vergilius? Quid? Euphorionē frustra trāfibimus: quē nisi p̄basset Vergilius idē: nūq̄ certe cōditorū calcidico uersu carminū fecisset ī bucolicis mētionē? Quid? Horatius frustra Dircaum Homero subiungit. Nec sane quisq̄ est tā procul a cognitiōe eorū: remotus: ut nō indicem certe ex bibliotheca sumptū transferre in libros suos possit. Nec ignoro igitur quos trāseo: nec utiq; dāno: ut q̄ dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid: sed ad illos iam perfectis constitutisq; uiribus reuertemur: quod et in cœnis grandibus s̄ape facimus: ut cum optimis fatiati simus: uarietas tamen nobis ex uilioribus grata sit. Tūc & elegiam uacabit in manus sumere: cuius princeps habetur Callimachus. secundas confessione plurimorum Philetas occupauit. Sed dum assequimur illam firmam: ut dixi: facilitatem: optimis assuescendum ē: & multo magis quia multorum lectione formanda mens: & ducendus color. Itaq; ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus: iamborū ad exitū maxime pertinebit unus Archilochus. Summa in hoc uis elocutionis. cum ualida. tum breues uibrantesq; sententiæ. plurimū sanguinis atq; neruorum: adeo ut uideatur quibusdam: q̄ quidem minor est: materiæ esse: non ingenii uitium. Nouem uero lyricorum lōge Pindarus princeps. spiritus magnificentia. sententiis. figuris. beatissima rerum ueborumq; copia: & uelut quodam eloquentiæ flumine: propter quod Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. Stesichorus q̄ sit ingenio ualidus: materiæ quoq; ostendunt maxima bella: & clarissimos canente duces: & epici carminis onera lyra sustinente. Reddit enī personis ī agendo simul loquendoq; debitam dignitatē: ac si tenuisset modum uidetur æmulari proximus Homerum potuisse: sed redūdat atq; effunditur: quod ut est reprehendendum: ita copiæ uitium est. Alcæus in parte operis aureo plectro. merito donatur: quia tyrannos in se c̄tatus: multum etiam moribus confert. in eloquendo quoq; breuis & magnificus & diligens: Homero similis: sed in lusus & in amores descēdit: maioribus tamen aptior. Simonides tenuis: alioquin sermone proprio: & iucūditate quadam commendari potest: præcipue tamen eius in cōmouenda miseratione uirtus: ut quidam in hac eum parte omnibus eiusdē operis auctoribus præferāt. Antiqua illa Comœdia cū sinceram illam sermonis attici gratiā prope sola retinet: tū scœcūdissimæ libertatis: & si est in īsectandis uitiiis præcipua: plurimum tamen uirium etiam in cæteris partibus habet. Nam & grandis & elegās: & uenusta: & nescio an ulla post Homerum tamen: quem ut Achillem semp̄ excipi par ē: aut similior sit oratoribus: aut ad oratores faciēdos aptior. Plures eius auctores. Aristophanes tamē: & Eupolis: Cratinusq; præcipui. Tragœdias primus in lucē Aeschylus ptulit: sublimis & grauis & grādiloquus s̄ape usq; ad uitiiū: sed rudis ī plerisq; & incōpositus: propter qd̄ correctas eius fabulas in certamē deferre posterioribus poetis atheniēses permisere. Suntq; eo modo multi coronati. Sed lōge clarius illustrauerūt hoc opus Sophocles atq; Euripides: quorum ī dispari dicendi uia uter sit poeta melior: inter plurimos quærit. Idq; ego sane: quo-

mixtum putant. Panyfis quidem poeta fuit Epicus ex quo cōstat Panylin nō Panesium esse legendum.

Arati materia motu caret: ut in q̄ nulla uarietas. nullus affectus. nulla persona cuiusquā sit oratio. *υποδιανολη* nota hoc ē subdiuisionis opus ē hoc loco: ut cui & usquā duæ esse dictiōes cognoscant. Aratū aut̄ Cicero primū deīde germanicus Cæsar trāstulit. Sufficit tamen operi cui se parem credit uel æqualē. Hæc duo ultima uerba de margine in cōtextū mihi uident̄ eē trāslata: eorū expungēda.

Quid Horatius frustra Dircaū Homero subiungit? Horatius quidem in arte poetica huius poetæ meminit. sed ibi quoque corrupte legitur Dircaus cum Tyrteus uocetur: ut plenius alibi diximus.

Quod est in cœnis gradibus s̄ape facimus. s. littera erasā & legitur: q̄ copula etiam significat. Secundas confessione plurimorum philetas occupauit. Philetas cum ædiphthongo scribitur. Itaq; ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iamborum ad exitū maxime ptinebit unus archilochus. Quo modo Archilochus ad exitum pertineat: mihi non liquet recte autem ad hæc ī quibusdam exemplaribus legi uidetur. Therpsichorus q̄ sit ingenio ualidus materiæ quoq; ostendunt: maxima bella & clarissimos canentem duces & epici carminis onera lyra sustinente. Stesichorus scribitur non therpsichorus. M. uero littera expuncta canente legendum: ut cum lyra cōueniat. Epicum autem carmē heroicum dicitur.

Varietas.

Callimachus

Archilochus

Pindarus

Stesichorus

Alcæus.

Simonides

Aeschylus.

Epicum Carmina

Epos enī uersus ē hexameter.

Plures enī auctores. Pro ea particula enim recte ī quibusdam exemplaribus legitur eius.

Magis accedit oratori generi uocali ascripta oratorio legendū est. Et in dicēdo atq; respōdendo ciuilitate eorū q; fuerūt in foro disertis cōparādus. Emēdate in quibusdā legitur cui libet p̄ illo ciuilitate. & disertis p̄ disertis. Et p̄cipue philemō: q; quis prauē sui tēporis iudiciis Menandro s̄ape p̄latus ē. ita cōsensu tamē oīum meruit credi esse secūdus. Corrupte qdē mihi sic legitur uidet. Emendari uero potest si prauis nō prauē & sit legat: non est: ac illud aduerbiū ita expungat hoc modo. Qui quāuis prauis sui tēporis iudiciis Menandro s̄ape p̄latus sit: cōsensu tamen omniū meruit credi esse secūdus. Nisi forte aut alia mala iudicia quā epithrephōtes. epicleros lectos: habēt aut meditationes in sophocle & nomothetha hypoliolico nō oībus oratoris numeris sūt absolutā. Emēdationē qdē desiderat hic locus: q; facile adhibere retur: si Menandri comœdiæ extarent. Hypobolimaō qdē sine cōtrouersia legendū ē. nā ut in priō quoq; diximus ὑποβολιμαῖος subditicius latine dicitur. est autē comœdiæ nomē hoc loco. Philistus quoq; meretur: q; turbæ quibus bonorū post hos auctores existimat: imitator Thucydides & ut multo infirmior: ita aliquatenus lucidior. Grādi flagitio inq; natur hic sensus: qdē qdē facile tollit: si isti syllaba erasa existimat legamus. hoc modo. Philistus quoq; meretur q; turbæ quibus bonorū post hos auctores existimat. Nec ignoro a quibusdā ita deprauari ut qd turbæ legat. qd q; sensui cōueniat uiderit ipsi. De philisto autē sic & Cicero ī secundo de oratore libro scribit. Hunc cōsecutus est Syracusius Philistus: qui cum Dionysii tyrāni familiarissimus esset: oīum suum consumpsit scribēdo: maximeq; Thucydidem est: sicut mihi uidetur: imitatu. Tamē nihil otiosum. En syllaba

niā ad p̄sentem materiam nihil pertinet. iniudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est: iis qui se ad agendum comparant: utiliore longe Euripidē fore. Namq; is sermone quo ipsum repræhendit: quibus grauitas & cothurnus & sonus Sophoclis uidet esse sublimior: magis accedit oratorio generi & sententiis densus: & in iis quā a sapiētibus tradita sunt: pene ipsis par: & in dicendo atq; respondendo cuilibet eorum: qui fuerunt in foro disertis: comparādus. In affectibus uero cum omnibus mirus: tū in iis quā miseratione constant facile p̄cipuus & admirandus maxime est: ut s̄ape testatur: & eum secutus: q; q; in opere diuerso Menander: qui uel unus meo quidem iudicio diligenter lectus ad cūcta quā p̄cipimus efficienda: sufficiat. Ita omnem uitæ imaginem expressit: tanta in eo inueniendi copia & eloquendi facultas. Ita est omnibus rebus. personis. affectibus accommodatus. Nec nihil profecto uiderunt qui orationes: quā Carisii nomine eduntur: a Menandro scriptas putant. Sed mihi longe magis orator probari in opere suo uidetur: nisi forte aut alia mala iudicia: quā epithrephōtes epicleros lectos habēt: aut meditationes ī Sophocle & nomothetha hypoliolico non omnibus oratoriis numeris sunt absolutā. Ego tamen plus adhuc quiddam collaturū esse declamatoribus puto: quoniā iis necesse est secundum conditionem controuersiarū plures subire personas patrum. filiorum. maritorum. militum. rusticorum. diuitum. pauperum. irascentium. deprecārium. mitium. asperorū. In quibus omnibus mire custoditur ab hoc poeta decor. Atq; ille qdē omnibus eiusdem operis auctoribus abstulit nomen: & fulgore quodam suā claritatis tenebras obduxit. habent tamē alii quoq; comici: si cū uenia legantur: quādam quā possis decerpere. & p̄cipue Philemō: q; quis prauē sui tēporis iudiciis Menandro s̄ape p̄latus ē: ita cōsensu tamen omniū meruit credi esse secūdus. Historiam multis scripsere p̄clare. Sed nemo dubitat longe duos cæteris p̄ferendos: quorū diuersa uirtus laudē pene ē parē cōsecuta. Dēsus & breuis & semp̄ istās sibi Thucydides. Dulcis & cādīdus & effusus Herodotus. ille cōcītatus. hic remissis affectibus melior. ille cōcōiōibus: hic sermonibus. ille uī. hic uolūtate. Theopompus iis proximus: ut ī historia p̄dictis minor: ita oratori magis similis: ut qui anteq; est ad hoc opus sollicitatus: diu fuerit orator. Philistus quoq; meretur: qui turbæ: quibus bonorum post hos auctorū existimatur: imitator Thucydides: & ut multo infirmior: ita aliquatenus lucidior. Ephorus: ut Isocrati uisum: calcaribus eget. Clytarchi probatur ingenium. fides infamatur. longo post iteru alio temporis natus Timagenes: uel hoc ipso probabilis: q; intermissā historias scribendi industriā noua laude reparauit. Xenophon nō excidit mihi sed iter philosophos reddēdus est. Sequitur oratorum ingens manus: ut cū decem simul athenis ætas una tulerit: quorū lōge princeps Demosthenes: ac pene lex orandi fuit. tanta uis in eo. tā densa omnia. ita quibusdā neruis intēta sunt. tam nihil ociosum. is dicendi modus: ut nec quid desit in eo.

Decimus

nec quid redūdet iuenias. Plenior Aeschines: & magis fufus: & grādiori similis: quo minus strictus. carnis tamē plus habet. minus lacertorum. Dulcis in primis & acutus Hyperides est: sed minoribus causis: ut non dixerim utilior: magis par. his ætate Lyfias maior: subtilis atq; elegās: & quo nihil si oratori fatis fit dicere quæras pfectius. Nihil enī est inane. nihil arcessitū. puro tamē fonti: q̄ magno flumini ppior. Isocrates in diuerso genere dicēdi nitidus & cōptus: & palæstræ q̄ pugnae magis accōmodatus: omēs dicēdi ueneres sectatus ē. nec īmerito. Auditoris enim se nō iudiciis cōpararat. inuentio facilis. honesti studiosus. in cōpositione adeo diligens: ut cura eius repræhēdatur. Neq; ego in his: de quibus sum locutus: has solas uirtutes: sed has præcipuas puto: nec cæteros parum fuisse magnos. quin etiā Phalereū illum Demetrium: (q̄q̄ is primus inclinasse eloquentiam dicitur) multum ingenii habuisse: & faciūdiæ fateor: uel ob hoc memoria dignū: q̄ ultimus est fere ex atticis qui dici possit orator: quem tamē in illo medio genere dicēdi præfert omnibus Cicero. Philosophorū: ex quibus plurimū se traxisse eloquentiæ. M. Tullius cōfitef: quis dubitet Platonē esse præcipuum: siue acumiē differēdi: siue eloquendi facultate diuina quadā & homerica: multū enī supra profam orationē: & quā pedestrē græci uocāt: surgit: ut mihi nō hominis ingenio: sed quodā delphico uideatur oraculo īstinctus. Quid ego commemorem Xenophōtis illam iucūditatē in affectatā: sed quam nulla affectatio consequi possit: ut ipse sermonē græcis finxisse uideatur. Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimonium est: ī hūc transferri iustissime possit: ī labris eius sedisse quandam persuadēdi deā. Quid reliquorū Socraticorum elegātiā: qd Aristotelē: quē dubito scientia rerum. an scriptorum copia. an eloquendi suauitate. an inuentionum acumine. an uarietate operum clariorem putem: Nam ī Theophrasto tam est eloquēdi nitor ille diuinus: ut ex eo quoq; nomē traxisse dicatur. Minus idulfere eloquētiæ stoici ueteres: sed cū honesta suaserunt: tum in eligendo probandoq; quod instituerant: plurimum ualuerunt: rebus tamē acuti magis q̄ id quod sane nō affectant oratiōe magnifici: Quid romanorum. Idē nobis p romanos quoq; auctores ordo ducēdus est. Itaq; ut apud illos Homerus: sic apud nos Vergilius auspiciatissimū dederit exordiū: omniū generis eius poetarū græcorum nostrorūq; haud dubie proximus. Vtar enim uerbis īisdē: quæ ab Afro Domitio iuuenis excepi: qui mihi īterroganti: quem Homero crederet maxime accedere. Secūdus inquit est Vergilius: propior tamē primo q̄ tertio. Et hercle ut illi naturæ cælesti atq; immortalī cesserimus: ita cura & diligentia: uel ideo in hoc plus est: quod ei fuit magis laborandū: & quanto plus eminentioribus uincimur fortasse æqualitate pensamus. Cæteri omnes lōge sequentur. Nā Macer & Lucretius legendi qdē: sed nō ut phrasim. i. ut corpus eloquētiæ faciāt. elegātes ī sua quisq; materia: sed alter humilis. alter difficilis. Atacinus Varro ī his per quæ nomē est affecutus: interpretis operis alieni: non spernendus quidem. Verū ad augendam facultatem dicēdi parum locuples. Ennium sicut sacros uetustate lucos adoremus: in quibus grādia & antiqua roborā iam non

expuncta tam est legendū. hoc modo. tam nihil ocio sum. Is dicēdi modus ut nequid desit ī eo. c. littera ascripta nec legēdum esse aperte cuiq; patet. hoc modo. Ut nec qd desit. Oēs dicēdi ueneres sectatus ē. nec īmerito. auditoriis enī se non iudiciis comparat. Ra syllaba ascripta cōparat mihi legendum uideatur: atq; ē uerbum expungendum. Veneres autem dicit: quas græci χροπι τας uocant. Sic Plynius libro trigesimo quinto. Quorum opera cū admiraretur collatis omnibus deesse his unam illam uenerem dicebat: quā græci χροπι uocant. Quin etiā phalereum illum Demetriū. & infra. multum īgenii habuisse & faciūdiæ fateor: uel ob hoc memoria dignum. ī uocali ascripta faciūdiæ legatur: & a uocali in o conuersa ob scribatur. hoc modo. Multū ingenii habuisse & faciūdiæ fateor uel ob hoc memoria dignum. Quid Aristotelē: quem dubito scientia rerum. an scriptorum copia. an eloquendi usu suauitate. Vsu ablati uis ut redundans mihi uideatur expūgēdus. Quid romanorum. Duo hæc uerba ut supflua mihi uidentur expungenda. & sane in quibusdam exemplaribus non sunt ascripta. Omnium eius generis poetarum græcorum nostrorūq; haud dubie proximus. illi datius mihi uel refragantibus exemplaribus ascribendus uideatur. hoc modo. illi haud dubie proximus. Et quanto plus eminentioribus uincimur: fortasse æqualitate pensamus. Deprauatus quidem hic mihi sensus uideatur. nec qua ratio ne corrigi possit uideo. uincimur qdem ē legēdum.

Virgilius

Sed alia quoque mihi emendatione uideatur indigere. Vergilius autem se Homero aequalē his uersibus praestetur. Mæonium quisquis romanus nescit homerū. Me legat & lectum credat utrumque sibi. Illius immensos miratur græcia campos. At minor est noster: sed bene cultus ager. Hic tibi nec pastor nec curuus deerit arator. Hæc graiis constant singula: terna mihi.

Propiores alii ad hanc atque de qua loquimur magis utiles. Atque coniunctio transposita in locum suum uideatur reponenda. hoc modo. Propiores alii atque ad hanc de qua loquimur. Et ut dicam quod sermo magis oratoribus quam poetis numerandus. corrupte imitandus in quibusdam legit exempla ribus pro illo numerandus. Quia germanicum augustū. Hic transfudit Aratum qui nunc extat: cum Ciceronis translatio non habeatur. Qui tamen iis ipsis eius operibus. Quid littera. d. ascripta legendum est. Quam qui sic egerit. e uocali de principio ablata gerit a quibusdam recte legitur. Nunc enim cæterarum fulgore uirtutum laus ipsa prestringitur. ista pro ipsa mihi legendum uideatur. Elegia quoque graecos puocamus. Illa copula quoque de secundo loco in tertium mihi transferenda uideatur. ut hoc modo legatur. Elegia graecos quoque puocamus. Multum est tersior ac purus magis Horatius: & nisi labor eius amore precipuus. Nisi corrigat hic locus recipi non potest. Sicut enim emendari posse uidetur: ut multo legatur: & quatuor ille dictiones expungant: nisi labor eius amore: ac eam loco hæc quatuor reponant. Ad notandos hominum mores. Sic. n. in quibusdam legit exemplaribus. Et ad notandos hominum mores precipuus. Alterque illud est prius satyræ genus: sed non sola carminum uarietate mixtum condidit Terentius Varro. Mendæ ex hoc sensu facile tollent: si loco illius copulae est. est uerbum: ac & copula ascribat ac loco illius sed. particulae quæ relatiuum legatur hoc modo. Alterque illud est & prius satyræ genus: quod non sola carminum uarietate mixtum condidit Terentius Varro. Hoc autem satyræ genus medium est inter tragœdiam atque comœdiam: de quo in arte poetica Horatius scribit. Carmine quoque tragico uile certauit ob hircum. Mox est agrestes satyros nudauit & asper Incolumi grauitate iocum temptauit: eo quod Illecebris erat & grata nouitate moradus. Spectator functusque sacris & potus & exlex. Satyræ autem Varronis Menippeæ dictæ sunt a Menippo quodam seruo: cuius libros Varro ipse in illis scribendis dicit fuisse imitatus. Quamquam ille epodos iteruenire non repiatur. Immo repiatur apud Horatium. Quid ergo? dicemusne Fabium hoc non aduertisse: an hunc quoque locum tempore infelicitate fuisse deprauatum? Nisi forte illi legamus ut

tantam habet speciem: quantam religionem. Propiores alii atque ad hanc: de qua loquimur magis utiles. Lasciuus quidem in heroicis quam Ouidius: & nimium amator ingenii sui: laudandus tamen parcius. Cornelius autem seuerus etiam si uersificator quam poeta melior: si tamen ut est dictum: ad exemplar primi libri bellum siculum perscripsisset: uendicaret sibi iure secundum locum. Sed eum consumari mors immatura non passa est: puerilia tamen eius opera & maximam indolem ostendunt: & admirabilem praecipue in ætate illa recti generis uoluntate. Multum in Valerio Flacco nuper amisimus. Vehemens & poeticum ingenium Saleii Bassi fuit: nec ipsum senectute maturum. Rabirius ac Pædo non indigni cognitione: si uacet. Lucanus ardens & concitatus & sententiis clarissimus: & ut dicam quod sentio: magis oratoribus quam poetis numerandus. Hos nominauimus: quia Germanicum Augustum ab institutis studiis deflexit cura terrarum: parumque diis uisum est esse eum maximum poetarum. Quid tamen iis ipsis eius operibus: in qua donatus imperio iuuenis successerat sublimius: doctius: omnibus denique numeris praestantius? Quis enim caneret bella melius: quam qui sic egerit: quem praesidentes studiis dea propius audiret: cui magis suas artes aperiret familiare numen Mineruae? Dicet hæc plenius futura saecula. Nunc enim cæterarum fulgore uirtutum laus ipsa praestringit. Nos tamen sacra litterarum colentes feras Cæsar: si non tacitum hoc praeterimus. Et uergiliano certe uersu testamur. Inter uictrices hederam tibi serpere lauros. Elegia quoque graecos puocamus: cuius mihi tersus atque elegans maxime uidetur auctor Tibullus. Sunt qui Propertium malint. Ouidius utroque lasciuior: sicut durior Gallus. Satyra quidem tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius: qui quosdam ita deditos sibi habet amatores: ut eum non eiusdem modo operis auctoribus: sed omnibus poetis praeferre non dubitent. Ego quantum ab illis: tantum ab Horatio dissentio: qui Lucilium fluere lutulenter: & esse aliquid quod tollere possis putat. Nam eruditio in eo mira: & libertas atque ide acerbitas: & abunde salis. Multum est tersior ac purus magis Horatius: & nisi labor eius amore precipuus. Multum & ueræ gloriae: quam uis uno libro Persius meruit. Sunt clari hodie quoque: & qui olim nominabuntur. Alterum illud etiam prius satyræ genus: sed non sola carminum uarietate mixtum condidit Terentius Varro uir romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros & doctissimos composuit peritissimus linguae latinae: & omnis antiquitatis & rerum graecarum nostrarumque plus tamen scientiae collaturus quam eloquentiae. Iambus non sane a romanis celebratus est: ut proprium opus a quibusdam

iterpositus: cuius acerbitas in Catullo. Bibaculo. Horatio: quod ille epodos iteruenire non reperiat. At lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus. Nam & insurgit aliquando: & plenus est iucunditatis & gratiae: & uariis uerbis & figuris felicissime audax. Si quem adiuicere uelis: is Celsus Bassus quem nuper uidimus: sed eum longe praecedunt ingenia uiuentium. Tragediarum scriptores Actius atque Pacuuius clarissimi grauitate sententiarum uerborumque pondere & auctoritate personarum. Caeterum nitor & summa in excellentibus operibus manus magis uideri potest temporibus quam ipsis defuisse. Virium tamen Actio plus tribuit. Pacuuium uideri doctiorem: qui esse docti affectat: uoluit. Iam Varii Thyestes cuilibet graecorum comparari potest Ouidii Medea uidetur mihi ostendere: quantum uir ille praestare poterit: si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset. Eorum: quos uiderim: longe princeps Pomponius secundus: quem senes parum tragicum putabant. eruditione ac nitore praestare consitebantur. In comedia maxime claudicamus: licet Varro musas epistolonis sententia: plautino dicat sermone locuturas fuisse: si latine loqui uellent. licet Caecilium ueteres: laudibus ferant. licet Terentii scripta ad Scipionem africanum referantur. Quae tamen sunt in hoc genere elegantissima: & plus adhuc habitura gratiae: si intra uersus trimetros stetissent. uix leuiter consequimur umbram: adeo ut mihi sermo ipse romanus non recipere uideatur illam solis concessam atticis uenerem. cum eam ne graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit Afranius: utinamque non inquinasset argumenta puerorum: sed amoribus mores suos fassus. At historia non cesserit graecis: nec opponere Thucydidi Salustium uerear: nec indignetur sibi Herodotus aequari. T. Liuius: cum in narrando mirae iucunditatis clarissimi: quae conditoris: tum in concionibus supra quam enarrari potest eloquentem. Itaque dicuntur omnia cum rebus: tum personis accommodata: sed affectus quidem praecipue eos qui sunt dulciores: ut parcissime dicam: nemo historicorum commendauit magis. Ideoque immortalis illa Salustii uelocitatem diuersis uirtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse uidetur Seruilius Nouianus: pares eos magis quam similes: qui & ipse a nobis auditus est clarus ingenio: & sententis crebrior: sed minus pressus quam historiae auctoritas postulat: quam paulum aetate praecedens eum Bassus Aufidius egregie utique in libris belli Germanici praestitit: genere ipso probabilis in omnibus: sed in quibusdam uiribus minor. Superest adhuc & exornat aetatis nostrae gloriam uir saeculorum memoria dignus: qui olim nominabitur. nunc intelligitur. Habet amatores: nec imitatores: ut libertas: quae circumcisis quae dixisset: ei nocuerit. Sed elatum abunde spiritum & audaces sententias deprehendas est in iis quae manent. Sunt & alii scriptores boni: sed nos genera degustamus. bibliothecas excutimus. Oratores uero uel praecipue latinam eloquentiam parum non facere graecae possunt. Nam Ciceronem cuiusque eorum fortiter opposuerim. nec ignoro quantum mihi concite pugnam: cum praesertim id non sit propositum: ut eum Demostheni comparem hoc tempore. Neque enim attinet: cum Demosthenem in primis legendum: uel ediscendum potius putem: quorum ego uirtutes plerasque arbitror similes. consilium. ordinem. uidentem. praeparandi. probandi rationem. Omnia denique quae inuentionis. In eloquendo

intelligamus apud Catullum epodon non interuenire. Epodos autem dicitur απο του επαιδειν hoc est ab accinendo: quod particulae quaedam uersuum integris uersibus επαιδειν hoc est accinuntur. Ut. Nox erat: & toto fulgebat luna sereno iter minorum sidera. Et uariis uerbis & figuris ferocissime audax. Felicissime in quibusdam exemplaribus mihi recte legi uidetur. Iam uarii Thyestes. Hanc tragediam a Cassio Parmensi compositam sibi uarius ab Augusto athenas adsumendum de eo supplicium missus: quod pro Antonio fenserat: combustis aliis operibus uendicasse putatur.

Quem senes pindarum tragicum putabant. Pindarum esse expungendum: ac parum reponendum & ex sensu: & ex quibusdam colligitur exemplaribus.

In comedia maxime iudicamus. Emendate in quibusdam exemplaribus claudicamus legitur. At non historia cesserit graecis. Non aduerbiu in tertio locum mihi uidetur transferendum. hoc modo. at historia non cesserit.

Nec indignetur sibi Herodotus aequari. T. Liuius. Ille datius sibi in quarto loco melius quadrare uidetur hoc modo. Nec indignetur Herodotus sibi aequari. Itaque dicitur omnia. Quae particula eradatur. ut ita legatur. est enim acclamatio quaedam. Ideoque immortalis illa Salustius uelocitate. Non Salustius: sed Salustii ut legatur sensus exposcit. Superest adhuc & exornat aetatis nostrae gloriam uir saeculorum memoria dignus. Cor. Tacitum significare uidetur. Sed nos genera degustamus. bibliothecas excutimus. Non particula negatiua est ascribenda ut legatur Non bibliothecas excutimus. Oratores uero uel praecipue latinam eloquentiam parum non facere graecae possunt.

Horatius

Circo.

Quod superiori sensui de-
erat: hic redūdat illud nō
aduerbium negandi. Et
fortasse epilogos illi mos
ciuitatis abstulerit. Athe-
nis ut i scdo Fabius ait mo-
uere affectus uetabat ora-
tor. Sed uel plurimas po-
tius omnes ex seipso uirtu-
tes extulit. Ac copula ē a/
scribēda: ut legatur. Ac po-
tius omnes. In quo totas
uirtutes suas experiretur
eloquentia. Vires q̄ uirtu-
tes sensui magis uidentur
conuenire. Et cū trāsu-
erum ui sua iudicem feriat.
Sic q̄dem legitur. Sed i uo-
cali expuncta ferat, sensus
exposcere uidentur. Mul-
ta in asinio pollione inue-
nio. T. littera ascripta i uen-
tio legatur. An itore & iu-
cunditate Ciceronis ita lō-
ge abest: ut possit uideri se-
cundo prior. Cur sibi ipsi
aduersari uidentur hic sen-
sus? An quia deprauatus?
Nep. n. fieri pōt: ut qui lō-
ge absit anitore & iucūdi-
tate Cicerōis: sit prior secu-
do. Quae igitur ratioe cor-
rigitur hic locus? An pro
secundo: forsitan saeculo ē
legendū? Qui enim saeculo
ante Ciceronem florue-
runt non multum nitore
ornatiq; idulserunt. In-
ueni q̄ ciceronē crederent
eum nimia contra se calū-
nia uerū sanguinem perdi-
disse. In quibusdā exēpla-
ribus emendate sic scribi-
tur: ut ciceronē accusati-
uus in cōtra aduerbiū cō-
uertat: ac loco illius p̄posi-
tionis contra. in. p̄posi-
tio reponatur. hoc modo.
Inueni qui cōtra crederēt
eum nimia i se calumnia
uerū sanguine perdidisse.
Plynus autem iunior in-
quit: Adriano scribens: cal-
uum fuisse Demosthenē
latinum. Sed est & san-
cta & breuis oratio. breuis
quidē legit. sed grauis sen-
sui maxime cōuenire ui-
detur. Insignis & Ser. Sul-
pitiu insignē imerito sa-
mā tribus ofonibus me-
ruit. Insignis nomiatuus

est aliqua diuersitas. densior ille. hic copiosior. ille cōcludit astrictius.
hic latius pugnat. ille acumine semper. hic frequenter & pōdere. illi ni-
hil detrahi potest. huic nihil adiici. curā plus in illo. in hoc natura. Sa-
libus certe & cōmiseratione: q̄ duo plurimū affectus ualent: uicimus
& fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit. Sed & nobis illa quae at-
tici mirant: diuersa latini sermonis ratio minus permiserit. In epistolis
quidem: q̄q̄ sint utriusq;: nulla contentio est. Cadendum uero in hoc:
q̄ & ille prior fuit: & ex magna parte Ciceronem: quantus est fecit. Nā
mihi uideat. M. Tullius cum se totū ad imitationē græcorū contulisset:
effinxisse uim Demosthenis. copiam Platonis. iucūditatem Isocratis.
nec uero quod in quoq; optimum fuit studio consecutus est tantū: sed
uel plurimas ac potius omnes ex se ipso uirtutes extulit: immortalis iuge-
nii beatissima ubertas. Nō enim pluuia: ut ait Pidaros: aquas colligit:
sed uiuo gurgite exūdat. dono quodā prouidētia genitus: in quo totas
uirtutes suas experiret eloquētia. Nā quis docere diligētius: mouere
uehementius pōt: cui tāta unq̄ iucūditas affuit: ipsa illa quae extorquet:
ipetrare eū credas: & cū trāsuersū ui sua iudicē feriat: tamē ille nō rapi-
uideat sed seq. Jā oibus quae dicit tāta auctoritas iest: ut dissētire pude-
at: nec aduocati studiū: sed testis aut iudicis afferat fidē. Cū interī hae
omnia quae uix sigula quisq̄ itētissima cura cōseq̄ posset: fluūt illabora-
ta: & illa qua nihil pulchrius auditu ē oīo: pra se fert tamē felicissimā
facilitatē. Quare nō imerito ab hominibus aetatis suae regnare i iudi-
ciis dictus est. apud posteros uero id est cōsecutus: ut Cicero iā nō ho-
minis nomē: sed eloquentiae habeat. Hūc igitur spectemus. hoc p̄posi-
tū nobis sit exēplū. ille se p̄fecisse sciat: cui Cicero ualde placebit. Multa
in Asinio Pollione inuentio. sūma diligentia: adeo: ut quibusdā etiā ni-
mia uideatur: & cōsiliū & animi satis. a nitore & iucunditate Ciceronis
ita longe abest: ut uideri possit secundo prior. At Mesalla nitidus & cā-
didus: & quodammodo pra se ferens i dicendo nobilitatē suā. uiribus
minor. C. uero Caesar si tantum foro uacasset: nō alius ex nostris contra
Ciceronem nominaretur. tanta in eo uis est. id acūmē. ea concitatio: ut
illum eodem animo dixisse: quo bellauit appareat. exornat tamē hae
omnia mira sermonis: cuius proprie studiosus fuit: elegantia. Multum
ingenii in Caelio: & praecipue in accusando. multa urbanitas: dignusq;
uir: cui & mens melior: & uita longior contigisset. Inueni qui Caluum
praferrent omnibus. inueni qui cōtra crederent eū nimia cōtra se calu-
mnia uerū sanguinem perdidisse. Sed est & sancta & breuis oratio: &
castigata. & frequenter uehemens quoq; imitator autē est atticorum:
fecitq; illi p̄perata mors iuriā: siqd̄ adiecturus: non siqd̄ detractus
fuit. Insignis & Seruius Sulpitius i signē nō imerito famā tribus ofoni-
bus meruit. Multa sic i iudicio legat: dabit imitationē digna Cassius Se-
uerus: qui: si caeteris uirtutibus colorē & grauitatē orationis adiecisset:
ponendus inter praecipuos foret. Nam & ingenii plurimum est in eo:
& acerbitas mira: & urbanitas eius sūma. sed plus stomacho q̄ consilio
dedit. Præterea ut amari sales: ita frequenter amaritudo ipsa ridicu-
la est. Sunt autē alii multi disertis: quos persequi longum ē. Eorū quos

Quintus

enim causæ essent: definitiones ipsæ firmissimæ uideretur: neq; de illis quicq; dubitaretur: sed propter causas huiusmodi in quæstionem reuocantur. Quam partem uidemus uehementissimè pro Milone tractasse Ciceronem. Pro Milone sic a loco ducit argumenta Tullius, uideamus nunc id quod caput est. Locus ad insidias ille ipse ubi congressi sunt: utri tamen fuerit aprior? Id uero iudices etiam dubitandum & diutius cogitandum est. Ante fudum Clodii: quo in fundo propter insanas illas substructiones facile hominum milia uersarent ualentium aduersari, & quæ sequuntur. Sed iterum locos quoque priuatus an publicus. Medose locos legunt. Sed ne si locus quod legatur: corrigi hic

frequentius pertinet. Sed inter illos locus quoque priuatus an publicus. sacer an profanus. noster an alienus. Vt in persona magistratus. pater. peregrinus. Hinc enim quæstiones oriuntur. Priuatam pecuniam sustulit: uerum quia de templo non furtum: sed sacri legum est. Occidisti adulterum quod lex permittit: sed quia in lupanari caedes est. iniuriam fecisti: sed quia magistratus: maiestatis actio est. uel contra licuit. quia pater eras. quia magistratus. Sed circa facti controuersiam argumenta præstant. circa iuris lites: materiam questionum. Ad qualitatem quoque frequenter pertinet locus. Neque enim idem ubique aut licet aut decorum est. Quin etiam in qua ciuitate quicque quærat interest. Moribus enim & legibus distant. Ad commendationem quoque & inuidiam ualet. Nam & Ajax apud Ouidium iquit. Ante rates agimus causam & mecum confertur Ulysses. & Miloni inter cætera obiectum est: quod Clodius in monumentis ab eo maiorum suorum esset occisus. Ad suadendi momenta idem ualet: sicut tempus: cuius tractatum subiungam. Eius autem: ut alio loco iam dixi: duplex significatio est. Generaliter enim & specialiter accipitur. prius illud est. Nunc. Olim. Tunc. sub Alexandro. cum apud Ilion pugnatum est. denique præteritum. instans. futurum. Hoc sequens habet & constituta discrimina. æstate. hyeme. noctu. iter diu. & fortuna. in pestilentia. in bello. in conuiuio. Latinorum quidam satis significari putauerunt: si illud generale tempus. hoc speciale tempora uocaret. Quorum utrorumque ratio & in consiliis quidem: & in illo demonstratiuo genere uersatur. sed in iudiciis frequentissima est. Nam & iuris quæstiones facit: & qualitatem distinguit: & ad coniecturam plurimum confert. Vt cum interim probationes in expugnabiles afferat. quales sunt: si dicat: ut supra posui: Signator: quod ante diem tabularum decessit. an commisisse aliquid: uel cum infans esset: uel cum adhuc omnino natus non esset. Præter id quod omnia facile argumenta: aut ex iis quæ ante rem facta sunt. aut ex coniecturis rei. aut consequentibus ducuntur. Ex antecedentibus. Morteminiatus est. noctu existi. proficiscere antececessisti. Causæ quoque factorum præteriti sunt temporis. Sed tempus subtilius quodam quod necesse erat diserte: ut esset iuncti. solum auditus est. adherentis. clamor sublatus

in tria genera. publicum. commune. singulare. Publicum est: quod ciuitas uniuersa aliquando de causa frequenter. ut ludii. dies festi. bellum. Commune quod accidit omnibus eodem tempore. ut messis. uindemia. calor. frigus. Singulare autem est quod aliquando de causa priuati solet alicui accidere: ut nuptiæ. sacrificium. funus. conuiuium. sonus. Si dicat: ut supra quoque posui: Signator quod ante diem tabularum decessit: an commisisse aliquid. Hic quoque locus accurata emendatione idigere uidetur: quæ sic adhiberi potest: si in particula expuncta aut disiunctio reponatur: hoc modo. Signator quod ante diem tabularum decessit. aut commisi-

sesus. Redundaret. non locus. Quare illa particula iterum erasa in præpositio uideatur ascribenda & loco fortasse ista. s. erasa legendum est. hoc modo. Sed iterum in loco quoque: ut uerbum illud spectat: hic quoque intelligat. Sic autem esse legendum etiam quæ sequuntur ostendunt. ut in persona pater. magistratus. peregrinus. Sed circa facti controuersiam argumenta præstant. Hoc est in coniecturali statu in quo factum negatur. In iuris autem litibus de facto constat ac de iure duntaxat quæritur. Et Miloni inter cætera obiectum est quod Clodius. Hoc apte ex Ciceronis oratione pro Milone colligitur. Aut eo igitur mors atrocior erit. P. Clodii quod is in monumentis maiorum suorum sit interfectus. Hoc. non. sæpe ab istis dicitur. Peride quod si Appius ille Cæcus uiam munierit: non quod populus uteret: sed ubi ipse sui posterum latrocinentem? Itaque in eadem ista Appia uia cum ornatissimum equum Romanum. M. Papyrium occidisset non fuit istud facinus puniendum? Homo. non. nobilis in suis monumentis equum Romanum occiderat. Nunc eiusdem Appianum nomen quæntas tragedias excitat: quæ cruentata antea caede honestat: quæ in occisus uiri silebat: eadem nunc crebro usurpat: posteaque latronis & paricidae sanguine ibuta est. Hoc sequens habet & constituta discrimina. æstate. hyeme. noctu. iter diu. & fortuna. in pestilentia. Sic quod legimus in omnibus quod mihi uidere conuenit exemplaribus. Sed quod sibi hoc loco fortuna uelit: non uideo: nisi quod & sensui & uerbis contextui ita repugnat: ut alter minus precipiat alter incongruus fiat. neque. non. ullum est uerbum ad quod referri possit. Quoniam igitur pacto emendabitur hic locus: Nepe fortuna est forsitan eradenda: ac eius loco fortuita scilicet reponenda. opposita namque sunt fortuita & constituta. Hoc uero tempus: quod spatiale a quibusdam uocari Fabius ait: occasione Cicero appellat: quæ & ita definit. Occasio est pars temporis habens in se alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Hæc distribu-

fuisse aliquid: uel cum infans esset
 Ut cum obiicit reo lenocinii speciosae marito. Qui dicant facere lenociniū: p̄spicue describit ulpianus titulo de postulādo. Lenociniū inquit facit q̄ quaestuarīa mācipia hēt. Sed & q̄ in liberis hunc quaestū exercet: i eadē causa est: siue p̄cipaliter hoc negotiū gerat: siue alterius negotiationis accessione utat. Idē ad legē lūliā de adulteriis. Lenociniū q̄dē crimen lege lūlia de adulteriis p̄scribitū est: cū sit eadē i maritū p̄na statuta: q̄ de adulteriis uxoris q̄d ceperit: & itē in eū q̄ in adulterio dephēsa retinuerit. Idē ad q̄litatē. Sic q̄dē legif. Sed forsitan. is cū. recte lege ref. Ut si negemus aduulterū ferro occidisse: cū ueneno licuisset occidere. mēda huic sensui iesse dephēdit quae mihi facile tolli posse uidef: si illi ablatiui ferro & ueneno sibi iuicem cesserit locis: ut legat. ut si negemus aduulterū ueneno occidisse: cū ferro licuisset occidere. Nā aduulterū cū adultera deprehēsum ferro ipu ne iterficere licebat. nō aut ueneno Quidā ergo ueneficii accusatus: negat se aduulterū ueneno necasse cum ferro occidere licuisset. Sed uel oportuisse. L̄fa. t̄ascripta oportuisset mihi legēdū uidef. Tū uel ad coniecturas quoq̄. Illa uel particula a sensu nō agnoscif: eoq̄ est expūgēda. Hinc aut colligif id quod paulo ante dixi: is cum esse legēdū: ut itelligamus modū cū ad qualitātē scriptūq̄ pertinere tum ad coniecturas quoq̄. Ex quibus sit causa. Fit loco illius subiunctiui sit mihi legendum uidetur. Causa enim sit ex circumstantiarum complexu: citra quē non causa sed quaestio dicif. Diuidi hęc tria genera non possunt. Sic quidem recte legi uidetur. Sed acutius intuenti in p̄positionē a sensu desiderari liquebit: ut legatur. Diuidi in hęc tria genera nō possunt. Nam loci quidam argumentorum: quia statibus omnibus sunt cōmunes: commode in omnes status distribui non possunt. Ducuntur ergo argumenta ex finitione seu fine. nam utroq̄ modo tradif. Definitio finis interim ac finitio appellaf. Est autē definitio ut Cicero ait: oratio quae id quod definitur explicat quid sit. Constat autem ex genere & differentiis. Sed Fabius etiam descriptiones sub finitione comprehendit. A finitione uero sic ducitur argumentum. Sit enim in quaestione positum utrum iurisciuiilis cognitio sit utilis. Nam sic argumentabor. Iurisciuiile est aequitas constituta iis: qui eiusdem ciuitatis sunt ad res suas obtinendas. Eius autem aequitatis utilis cognitio est, utilis ergo est iurisciuiilis scientia. Ita ut uniuersam uim uerbi

est. Insequentis sunt illa. latuisti. p̄fugisti. liuores & tumores apparuerūt. Iisdem temporū gradibus defensor utetur ad detrahendā ei quod obiicit: fidē. In his oibus factorū dictorūq̄ ratio uersaf: sed dupliciter. Nam fiunt quaedā: quia aliud postea futurū est. quaedā quia aliud ante factū est: ut cū obiicit reo lenocinii speciosae marito: quod speciosā adulterii dānatā quādam emerit. aut paricidii reo luxurioso: quod dixerit patri. non me amplius obiurgabis. Nā & ille non quia emit: leno est: sed quia leno erat: emit. nec hic quia sic erat locutus: occidit: Sed q̄a erat occisurus: sic locutus est. Casus aut qui & ipse p̄stat argumentis locū: sine dubio ē ex insequentibus. Sed quadam proprietate distiguitur: ut si dicam melior dux Scipio q̄ Hānibal uicit Hānibalem. bonus gubernator nūq̄ fecit naufragium. bonus agricola magnos sustulit fructus. Et cōtra sūptuosus fuit. patrimonīū exhaustit. turpiter uixit. uel oibus inuisus est. Intuendae sūt p̄cipueq̄ in coniecturis & facultates. Credibilius est enim occios a pluribus pauciores. a firmioribus imbecilliores. a uigilantibus dormiētes. a p̄paratis inopinantes. Quorum contraria in diuersum ualēt. Hęc & i deliberando ituemur: & i iudiciis ad duas res solemus referre. an uoluerit quis. an potuerit. Nam & uoluntatem spes facit. Hinc illa apud Ciceronem coniectura. Insidiatus est Clodius Miloni. non Milo Clodio. Ille cū seruis robustis. hic cū mulierū comitatu. ille equis. hic in reda. ille expeditus. hic penula irretitus. Facultati autem licet instrumentum coniungere. Sunt enim in parte facultatis & copiae. Sed ex instrumento aliquando etiā signa nascuntur: ut spiculum i corpore inuentū. His adiicitur modus: quē τροπον dicunt: quo quaeritur quēadmodū quid sit factū: idē ad qualitatem scriptumq̄ pertinet: ut si negemus aduulterum ferro occidisse cum ueneno licuisset occidere: sed uel oportuisse. tum uel ad cōiecturas quoq̄: ut si dicam bona mente factum: ideo palā. mala: ideoq̄ ex insidiis. noctu. in solitudine. In rebus autem omnibus de quarū ui aut natura quaeritur: qualq̄ etiā citra cōplexum personarum ceterorumq̄: ex quibus sit causa: p̄ se intueri possumus: tria sine dubio rursus spectanda sunt. an sit. quid sit. quale sit. Sed quia sunt quidā loci argumentorū iis omnibus communes: diuidi hęc tria genera non possunt. Ideoq̄ locis potius: ut quosq̄ incurrent: subiicienda sunt. Ducuntur ergo argumenta ex finitione seu fine: nam utroque modo traditur. Eius duplex ratio est. Aut enim simpliciter quaeritur. sit ne hoc uirtus. aut p̄cedente finitione. quid sit

complectimur. Aut legendum esse loco illius ut particulæ facile ex altera disiunctiua quæ subiicitur apparet. Sed aliud quoq; & quidē maius flagitium mihi in hoc sensu inesse uidetur. Non enim uniuersam: sed in uniuersum forsitan est legendū: ut in uniuersum & per partes tanq̄ opposita disiungant. Aut etymologia ut si assiduus ab ære dādo. Etymologia magis cōuenit ut asse legat. Id quod ex Ciceronis topicis facile cōprobat. Hoc. n. eodē exēplo & Cicero unī. Cum lex inquit eliascētia assiduo uīdicē assiduū esse iubet: locupletē iubet locupleti. Locuples. n. est assiduus ut ait. L. Elius appellatus ab asse dādo. As autē genus fuit apud priscos nūmī maioris: nō solum tota hæreditas: quæ ī duodecī distribuebat partes. Etymologia uero ab aliis īterpretatio nominis. A Cicerone tum ueriloquiū quod nomen tamē reformat: tum notatio appellat. quia sunt uerba reḡ notæ. unde & Aristoteles idē hoc συμβολον appellat quod latine est nota. Ad uerbū aut ueriloquiū trāsfertur. ετυμον nanq; uerum. λογος locutio dicitur. Et locupletem a locoz. Cicero quoq; de rep. libro secundo ait a pecore pecuniosos & a possessionibus locorum locupletes appellatos

uirtus. Ita aut uniuersam uim uerbi cōplectimur: ut rhetorice est bene dicendi sciētia. aut p̄ partes: ut rhetorice ē recte īueniēdi & disponēdi & eloquēdi cū firma memoria & cū dignitate actionis scientia. Præterea finimus aut ui sicut superiora: aut ετυμολογία. ut si assiduū ab ære dādo: & locupletē a locorū. pecuniosū a pecorū copia. Finitioī subiecta maxime uidentur genus. species. differēs. propriū. Ex his omnibus argumenta ducuntur. Genus ad probandam spēm minimum ualet. plurimū ad refellendā. Itaq; nō quia ē arbor: platanus ē. At qd̄ nō ē arbor: utiq; platanus nō est. Nec qd̄ ē uirtus: utiq; nō pōtē ē iustitia. Itaq; a genere perueniēdum ē ad ultimā speciē ut homo est animal. nō est satis. id enim genus ē. mortale etiā si spēs est: cum aliis tamen cōmunis finitio. rōnale: nihil supererit ad demōstrādum id quod uelis. Cōtra species firmā probationē habet: generis. infirmā refutationē. Nam quod iustitia ē: utiq; uirtus ē. quod nō est iustitia: pōtē ē uirtus: ut si ē fortitudo. cōtinētia. cōstātia. Nunq̄ itaq; tolletur a specie genus: nisi omnes species: quæ sunt generi subiectæ: remoueantur. hoc modo. Quod neq; īmortale ē: neq; mortale: animal non est. His adiiciunt propria & differentia. p̄priis cōfirmatur finitio. differentibus soluitur. Propriū autem ē: aut quod soli accidit: ut homini sermo. risus. aut quod utiq; accidit: sed nō soli: ut igni calefacere. Et sunt eiusdē rei plura propria: ut ipsius ignis lucere. calere. Itaq; quodcūq; proprium deerit: soluet finitionē. nō utiq; quodcūq; erit: confirmabit. Sapissime autē quid sit proprium cuiusq; quærit: ut si p̄ ετυμολογία dicatur tyrannicidæ p̄priū ē tyrannū occidere: negemus. Non enim si traditū sibi eū carnifex occiderit tyrānicida uocat: nec si imprudēs uel iuitus. Quod at p̄prium nō erit: differēs erit: ut aliud ē seruū eē. aliū seuir: q̄lis eē ī addictis q̄ solet. Qui seruus ē si manumittat: sit libertus.

Finitioni subiecta maxime uidetur genus. species. differens. p̄priū. genus ē ut definit Aristoteles: quod de pluribus differētibus specie in eo quod quid sit prædicatur: ut arbor de plātō & myrto & reliquis arboribus dicit. Species uero est quæ de pluribus numero differentibus prædicatur. ut Platanus & myrtus. Differens est: quam alii differentiā uocant: quo unūquodq; ab alio differt: ut homo a Brutis ratōe distat. Propriū uero est quod soli accidit: ut homini risus. Ex his aut omnibus definitiones struuntur: ut homo est animal rationale. mortale risus & disciplinæ capax. Nec quod est uirtus utiq; non potest esse iusticia. Tametsi ita fere legitur: mihi tamen nō particula e suo loco in alium trāslata uidetur. Nam ut hoc quoq; exemplo probetur genus ad refellendam speciem plurimum ualere legendum est hoc modo. Nec quod non est uirtus: utique potest esse iusticia. Quod īmortale est neque mortale animal non est. Mendose sic legitur. emendate autem si neque particula iterum ascri-

batur hoc modo. Quod neque īmortale est neque mortale animal non est. Proprium autem est. Fabius quidem duobus. Porphyrius uero quatuor modis proprium distinguit. Sic enim scribit: ut quo modo possumus in latinum uertamus. Proprium autem inquit quatuor diuidunt modis. Etenim quod soli alicui formæ accidit quamuis non omni: ut homini medico esse uel geometræ. Et quod omni quidem speciei accidit etiam si non soli: ut homini esse bipedi. Et quod soli & omni & aliquando: ut homini in senectute canescere. Quarto uero modo quod & soli & omni & semper ut homini esse risibili. Quamuis enim semper non rideat: tamen risibile dicitur: non quod semper rideat: sed quia natura semper ridere potest. Hoc nanque ei semper ingenitum inest: sicut equo hinnibile esse. Hæc autem & præcipue propria dicunt. unde etiam conuertuntur. Siquid enim equus: hinnibile. & siquid hinnibile: equus. Si quid homo risibile: & si quid risibile homo Qui seruus est si manumittatur: sit libertinus. non idem addictus & plura de quibus alio loco,

Quis crederet hunc sensum mendis non carere? Sed certe non caret. Itidem enim hoc est similiter non idem legendum est. Fabius autem in septimo huius operis uolumine pluribus serui & addicti differentias exponit, uideamus ergo iquit propria differentiaque liberorum: quae libro quinto leuiter in transitu attigerat. Seruus cum manumittitur fit libertinus. Addictus recepta libertate fit ingenuus. Seruus inuito domino libertatem non consequitur. Ad seruum nulla lex pertinet. Addictus legem habet. Propria liberi: quae nemo habet nisi liber: praenomen, nomen, cognomen tribum habet haec addictus. Apud iuriscōsultos uero est titulus De iudicio additio: quae tamen turba leguleorum corrumpit legentium. De iudicio additio, quod quidem graue flagitium est. In eo autem titulo copiose de addictis disputatur. Est autem addicere ad tempus aliquid obligare. Unde addicti qui ad tempus alicui sunt obligati. Illud quoque differens uocatur: cum genere in speciem deducto species ipsa discernitur. animal genus, mortale species, terrenum uel bipes differens. Nondum enim proprium est, sed differt a marino uel quadrupede, quod non tam ad argumentum pertinet quam ad diligentem finitionis comprehensionem. Cicero genus & speciem: quam eadem formam uocat: a finitione diducit: & iis quae ad aliquid sunt subiicit: ut si is cui omne argentum legatum est: petat signatum quoque: utatur genere. At si quis cum legatum sit ei: quae uiro materfamilias esset: neget deberi ei: quae in manum non conuenerit: sed neget specie, quoniam duae formae sint matrimoniorum. Diuisione autem adiuuari finitionem docet: eaque differre a partitione: quod haec sit totius in partes, illa generis in

ut uulgo dicimus mortales pro hominibus. Cicero genus & spem quam eandem formam uocat: a finitione diducit, & iis quae ad aliquid sunt subiicit. Cicero in topicis inquit argumenta etiam duci ab iis rebus: quae quodam modo affectae sunt ad id: de quo quaeritur. His ergo genus & species a Cicerone subiiciunt. Sic, n. praecipit. Ducunt etiam argumenta ex iis rebus quae quodam modo affectae sunt ad id de quo quaeritur. Sed hoc genus in plures partes distributum est. Nam alia coniugata appellamus, alia ex genere, alia ex forma, alia ex similitudine. Ut si is cui omne argentum legatum est: petat signatum quoque: utatur genere. Apertius est apud Ciceronem hoc idem exemplum. Sic, n. explicat. Quoniam omne argentum mulieri legatum est: non potest ea pecunia quae numerata domi relicta est: non esse legata. Forma enim a genere quoad nomen suum retinet: nunquam se iungitur. Numerata autem pecunia nomen argenti retinet, legata igitur uidetur. At si quis cum legatum sit ei quae uiro materfamilias esset: neget deberi ei quae in manum non conuenerit. Sed neget specie, quoniam duae formae sint matrimoniorum. Hoc quoque ex Ciceronis ipsius topicis clarius percipitur. Si Fabiae inquit pecunia legata est a uiro: si ea uxor materfamilias esset: si ea in manum non conuenerat: nihil debetur, genus enim est uxor, eius duae formae sunt, una matrumfamilias. Haec sunt quae in manum conuenerunt. Altera earum quae tantummodo uxores habentur. Quae in parte cum fuerit Fabia: legatum ei non uidetur. Boethus hoc exemplum exponens inquit, Vxorum species sunt duae una matrumfamilias, altera usu. Sed communi generis nomine uxores uocantur. Fit uero id saepe ut species iisdem nominibus nuncupentur: quibus et genera. Materfamilias uero non poterat esse nisi quae conuenisset in manum. Haec autem erat certa species nuptiarum. Tribus enim modis uxor habebatur usu, farreatione, coemptione. Sed farreatio solis pontificibus conueniebat. Quae autem in manum per coemptionem conuenerant: haec matresfamilias uocabantur. Quae uero usu uel farreatione minime. Coemptio uero certis solennitatibus peragebatur, & sese in coemendo interrogabant inuicem, uir ita, an mulier sibi materfamilias esse uellet, illa respondebat uelle. Item mulier interrogabat, an uir sibi paterfamilias esse uellet, ille respondebat uelle. Itaque mulier: uiri conueniebat in manum: & uocabantur haec nuptiae per coemptionem, & erat mulier materfamilias uiro loco filiae. Quam solennitatem in suis institutionibus ulpianus tradit. Diuisione autem adiuuari finitionem docet. In topicis hoc quoque sic Cicero ostendit. Atque etiam definitiones aliae sunt partitionum, aliae sunt diuisionum. Partitionum cum res ea quae proposita est quasi in membra discernitur: ut si quis ius civile dicat id esse quod in legibus, senatusconsultis, rebus iudicatis, iuris peritorum auctoritate, edictis magistratum, more, & quitat e consistat. Diuisionum autem definitio formas omnes complectitur: quae sub eo genere sunt: quod definitur, hoc modo. Ab alienatio est eius rei quae mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in iure cessio inter quos ea iure civili fieri possunt. Quibusdam deinde interpositis diuisionis partitionisque differentiam hoc modo subiungit. In partitione: inquit quasi membra sunt: ut corporis caput, humeri, manus, latera, crura, pedes & caetera. In diuisione formae sunt: quas graeci εἶδη uocant, nostri si qui haec forte tractant: species appellant: non pessime id quidem: sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo. Nolim, n. ne si latine quidem dici possit: specierum & speciebus dicere, & si his casibus utendum est: At formis & formaque uelim. Cum autem utroque uerbo idem significet: comoditate in dicendo non arbitror negligendam

Quæ populi, hæc Δημοκρατία. Quæ paucorum, hæc ὀλιγαρχία. Quæ unius, hæc μοναρχία a græcis uocat. Iracundi uerbis eē credat. Emēdate in quibusdā exemplaribus excādescere scriptū eē loco illoꝝ uerboꝝ eē credat: aī aduerti. Est, n. iracundi ppriū uerbis excādescere. Mihi tamē adhuc aut uerboꝝ aliqd deesse uidet. aut ga pticula ut cessans expūgēda. Aut cōtra quædā in quibusdā utiq; nō sunt. u. uocali expūcta: neqd uel minimū prætermittā: At sensus exposcit. Et rō quīs ita ex diuerso eadē est. Ita particula ut redundās a sensu repellit. Sicut autē est distinguēdū: ne duo diuersa præcepta cōfundant. Probatōi satis est iterim unū hñe hoc mō

formas. partes incertas esse: ut quibus cōstet respub. formas certas: ut quot sint species rerum publicarum: quas tres accipimus: quæ populi, quæ paucorū, quæ unius potestate regent. & ille quidem non his exemplis utitur: quia scribēs ad Trebatū ex iure ea ducere maluit, ego apertiora posui. Propria uero ad coniecturæ quoq; pertinent partē: ut quia proprium est boni recte facere, iracundi uerbis excādescere: aut contra quædam in quibusdam utiq; nō sūt. Et ratio quāuis ita ex diuerso eadem est. Diuisio & ad probandum simili uia ualet: & ad refellendū. Probationi interim satis ē unum habere hoc mō. ut sit ciuis aut natus sit oportet, aut factus, utq; tollendū est, nec natus, nec factus ē. Fit hoc & multiplex. Ideoq; & argumentorum genus ex remotione: quo modo efficitur totum falsum: modo id quo relinquitur uerum. Totū falsum est hoc modo. Pecuniam te credidisse dicis, aut habuisti ipse, aut ab aliquo accepisti, aut inuenisti, aut surripuisti. Si neq; domi habuisti, neq; ab alio accepisti, nec cætera, non credidisti. Reliquū fit uerum sic. Hic seruus quem tibi uendicā: aut uerna tuus est: aut emptus: aut donatus: aut testamēto relictus: aut ex hoste captus: aut alienus. Deinde remotis prioribus: supererit alienus. Periculosum & cum cura intuedum genus, quia si in proponendo unum quodlibet omiserimus: cum risu quoq; tota res soluitur. Tutius Cicero quod p Cecina facit: cum interrogat, si hæc actio nō sit. Simul enim remouentur omnia. Vel cum duo ponentur inter se contraria: quorū tenuisse utrūlibet sufficiat: quale Ciceronis ē. Vnū quidem certe nemo erit tam inimicus Cluentio: qui mihi nō concedat: si constet corruptū illud esse iudicium: aut ab Habito, aut ab Oppianico eē corruptum, si doceo non ab Habito: uinco ab Oppianico, si ostendo ab oppianico: purgo Habito. Fit etiam ex duobus: quorū necesse ē alterum: uerum eligendi aduersario potestas: efficiturq; ut utrum elegerit noceat. Facit hoc Cice. pro Oppio. Vtrum cum Coctam appetisset: aut ipse cū sese conaret occidere: telū ei e manibus ereptū ē, & p Vareno. Optio uobis dat: utq; uelit casu illo itinere Varenū usum esse: an huius persuasū & inductū, deinde utraque facit accusatori contraria. Interim duo ita proponuntur: ut utrumlibet electum idem efficiat: quale est. Philosophandū est: etiam si non est philosophandū, & illud

ut sit ciuis aut natus sit oportet aut factus, utrūq; tollendū est. Hic quoq; aliqd flagitii: quod hactenus nō fuit dephesum: iesse cōtēderim. Cui, n. utrūq; tollendū sit: nō apparet. Tact si aut iuitus facio: ut aliqd qd in exemplaribus nō inueniat: ceterā ascribēdū tamē ne ab istituto recedā: id qd sētio pmā ac doctoz iudicio subiiciā Negati igit dādi casus participiū sensus pspicuitas exigere mihi uidetur ut legat. Negati utrūq; tollendum. Quā rōne pbati quoq; nō pbatio ni forsitan legendū est. Ideoq; & argumentoz genus ex remotione. Hoc genus argumētoꝝ ab aliis uocat A partiū enumeratione. Cuius Cicero tale apponit exemplū. Si nec cēsu, nec uidiēta, nec testamento liber factus est: nō est liber. Neq; ulla est eaz reg. Nō est igit liber. Mō id quo reliquit ueꝝ. Pro quo legendū eē qd apte pater. Tutius Cicero qd p Cecina facit, puerus ē uerboꝝ ordo. Sic, n. est legēdū. Tutius qd Cicero p Cecina facit. Sic aut p Cecina Pisonē Ebutii aduocātū Cicero iterrogat. Age nunc si ne tuoz qdē qsq; loco motus erit atq; oēs in ædibus asseruati ac retēti tu solus phibitus & a tuis ædib; ut atq; armis pterritus: utq; hāc actionē hēbis: qd nos usi sumus: an aliam quāpiā: an oīno nullā: & quæ sequūt. Velcū duo ponent iter se cōtraria. Proponent loco illius uerbi ponent & a uocali i e mutata sufficiat emēdate forsita legere. Fit et ex duob; quoz necesse est alterum: uerum eligēdi aduersario potestas. Sic quidem lectus percipi non potest hic sensus. Quis enī uerū eligēdi potestate aduersario faceret? Quod si hoc mō corrigatur: ut utrum e uocali i. in. t. mutam conuersa legatur ac uerbū uelit ascribatur: facile intelligetur. Sic autem esse legendum etiā exempla: quæ subiiciuntur aperte demōstrāt. Quis utrūlibet quoq; sē sui cōueniri possit. Quale ē, philosophandū ē si nō ē philosophandū. Pædia nus i diuinationē igit ista nec oxy mora nec κακομηλα hoc est nec facta acuta nec affectata eē iudicanda

Neoptolemi autē esse dictū cōstat e tragedia sumptum: Quo significatur philosophiæ quidem operam esse

dandam: sed in eius studio totam vitam non esse consumendam. Quo schema si intelligitur? Quasi non intelligitur. Quasi corrupte legitur. Quo si uero emendate. Schematis autem non esse utendum hoc dicto probatur. Nam schemata aut intelliguntur aut non. Si intelliguntur: nihil magis profunt quam simplex apertaque oratio. Si non intelliguntur: quid prodesse possunt cum non intelligantur. De huiusmodi autem figuris plene a Fabio in nono tractat: ubi etiam de controuersis figuratis præcipit. Est ergo hic quoque argumentum locus iuicè probantium. Argumentorum legendum esse qui non uider grammatice reddat erudiedus. Nam ex initii summa colligitur. littera ascripta in initio est legendum, ut intelligamus finem ex initio probari. Non possumus togam prætextam sperare cum exordium pullum uideamus. Recte quod sic legitur: quis quidam exordium putet esse legendum. Credo ut quod exordium significet se non ignorare ostentarent. Neque enim aut præcepto aut dicto illi quo ipsum præceptum illustrat exordium quod finem exitumque significat: ullo pacto conuenire potest. Quo namque modo ex initio togam prætextam non esse futuram colligere possem: si exordium legatur? Exordium uero ita sensui congruit: ut nihil magis. Si quidem exordium cum aliaque re uero textiliū: quales sunt prætextæ: principium dicitur. Et quosdam omnia suis scriptis confundentes eiusmodi nugas Laurætio Valle acerrimi iudicii uero ascribere nihil pudet. Similiter incrementum in utraque parte ducit rei ratio. ex præpositio est ascribenda ut ex incremento legatur. Est argumentorum locus ex similibus. Similia dicitur in quibus eadem qualitas esse percipitur: quæ sunt quæ a Fabio subiiciuntur.

Si fide det tutor & procurator. Ita quod legitur: in omnibus quæ mihi uideri cõtingit exemplaribus, uerè non debet legendum esse facile ex Ciceronis topicis: unde hæc scripta sunt: percipi potest. Sic enim ibi Cicero scribit. Sunt enim similitudines: quæ ex pluribus collationibus pueniunt quo uolunt: hoc modo. Si tutor fidem præstare debet. Si socius. Si cui mandaris. Si qui iudicium accepit: debet & procurator. Hoc est ex eo genere, quod ἐπιγῶ γῆν γῆν græci uocant. Cicero inductionem. In iisdem topicis Cicero ita præcipit. Hæc ex pluribus pueniens quo uult: appellatur inductione: quæ græce ἐπιγῶ γῆν noia: quæ plurimum est usus in sermonibus Socrates. Ex dissimilibus. Dissimilitudinem Cicero differentiã uocat. Sequitur inquit similitudinem differentiã rei maxime contraria superiori. Sed est eiusdem dissimile & simile iuenire. Eius generis hæc sunt. Non quæ admodum quod mulieri debeas: recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita quod pupillo aut pupillæ debeas: recte possis eodem modo soluere. Ex contrariis. Contraria sunt quæ in eodem posita genere longissime a se distat ut bonum & malum. Ex repugnantibus. Repugnantia dicuntur quæ ita copulantur: ut id quod alicui contrariorum naturaliter iunctum est: reliquo contrario comparet: ut quoniam amicitia atque inimicitia contraria sunt: inimicitias uero consequitur nocendi uoluntas: amicitia & nocendi uoluntas repugnantia sunt. Ex consequentibus siue adiunctis. Alium quidem locum ab adiunctis Cicero facit. alium a consequentibus. Et ab adiunctis quidem locum proprium esse oratorum ait. In eo enim queri quid ante rem. quid cum re. quid post rem euenit. Ante rem autem queri quæ talia sunt. apparatus. colloquia. locus constitutus. conuiuium. Cum re uero pedum strepitus. crepitus hominum. corporum umbræ & siquid eiusmodi. At post rem pallor. rubor. titubatio. & si qua alia signa conturbationis & conscientia. præterea restinctus ignis. gladius cruentus. cæteraque quæ suspicionem facti possunt mouere. Hinc aperte colligimus ea a Cicerone adiuncta uocari: quæ unicuique rei finitimam habeant naturam: uelut timori pallor adiunctus est. Hæc autem talia sunt: ut sæpius quidem uicinis sibi adhærescant: neque tamen ex necessitate iis quibus uicina sunt adesse cogantur. Nam sæpe timori pallor assistit. non tamen semper: uelut cum dissimulatione premiuntur metus. Ideoque uerisimilia ex adiunctis argumenta nascuntur.

uulgatum. Quo schema si intelligitur? quasi non intelligitur? & mentietur in tormentis: qui dolorem pati potest. mentietur: qui non potest. Ut sunt autem tria tempora: ita ordo rerum tribus momentis confertus est. Habent enim omnia exordium. incrementum. summam: ut iurgium. deinde cædes & strages. Est ergo hic quoque argumentorum locus iuicè probantium. Nam ex initio summa colligitur: quale est. Non possumus togam prætextam sperare: cum exordium pullum uideamus: & contra. Non dominationis causa Syllam arma sumpsisse: argumentum est dictatura deposita. Similiter ex incremento in utraque partem ducit rei ratio: cum in coniectura: tum etiam in tractatu æquitate. an ad initium summa referenda sit: id est. an ei cædes imputanda sit: a quo iurgium coepit. Est argumentorum locus ex similibus. Si continentia uirtus: utique & abstinentia. Si fidem det tutor & procurator. Hoc est ex eo genere: quod ἐπιγῶ γῆν græci uocant. Cicero inductionem. Ex dissimilibus. Non si lætitia bonum & uoluptas. Non quod mulieri idem pupillo. Ex contrariis. Frugalitas bonum. luxuria enim malum. Si malorum causa bellum est: erit emendatio pax. Si ueniam meretur qui imprudens nocuit: non meretur premium qui imprudens profuit. Ex repugnantibus. Qui est stultus: sapiens non est. Ex consequentibus siue adiunctis. Si iustitia est bonum: recte iudicandum. Si malum perfidia: non est fallendum. Idem retro. Nec sunt his dissimilia: Ideoque huic loco subiicienda: cum & ipsa naturaliter congruant. Quod quis non habuit: non perdidit. Quæ quis amat: sciens non lædit. Quæ quis heredem suum esse uoluit: carere huiusmodi.

Locum uero a consequentibus & antecedentibus & repugnantibus proprium esse dialecticorum ait: id quod ab adiunctis esse diuersum asserit. Nam coniuncta inquit: de quibus paulo ante dictum est: non semper eueniunt: Consequentia autem semper. Ea enim dico consequentia quæ rem necessario consequuntur. Itemque & antecedentia & repugnantia. Quicquid enim sequitur quæque rem: aut antecedit: id cohæret cum re necessario: & quicquid repugnat: id eiusmodi est: ut cohærere nunquam possit. Hæc quidem Tullius. Fabius uero & consequentia cum adiunctis copulat: & consequentium duo esse genera ait. alia naturæ. alia temporis: neque se de nominibus anxium esse dum ipsa uis rerum intelligatur.

Sed cum sint indubitata uim habent pene signorum innumerabilium. Quid sibi uelit hoc loco genitius iste innumerabilium: igne fateor: mihi non liquet. Sensui certe non congruit. Quare deprauatus esse hic quoque locus uidetur. In solubiliu autem fortasse legendum est. Illa sequentia paragona: quæ postea facta sunt. επρογομεναι in quibusdam exemplaribus rectius mihi legi uidetur. Ad uerbum enim επρογομεναι illata transferuntur προγομεναι uero deriuata dicuntur. Si gnat aut differentia Fabius inter ea quæ consequentia uocatur & quæ sequentia. Consequentia enim adiuncta adhaerentiaque dicuntur nullumque definitum respiciunt tempus. sequentia uero dicuntur postea facta aut futura. denique futuræ tempus respiciunt. Ab utrisque autem argumenta ducuntur. Itaque non dubito hæc quoque consequentia. Aut adiungere aut certe simile uerbum sensus exposcere uidetur. Et uocant εκ των προς αλληλα. Cicero ex rebus sub eadem rationem ueniens. εκ των προς αλληλα. hoc est. ex iis quæ se inuicem tenent. Cicero autem cum alibi in primo rhetorico de his plene tractat. Sic enim scribit. In his rebus quæ sub eandem rationem cadunt hoc modo probabile est. Nā si rhodiis turpe non est portorium locare: nec Hermacreonti quidem est turpe conducere. Forte consequentibus iunxerit. Nisi aut quis nominatiuus aut quid tale ascribatur. aut certe iunxerim: ut sit primæ personæ: legat: neque sensus: neque oratio integra uidebitur. certe uerbum illud iunxerit: ad quæ nominatiuum comode possit referri: non habet. Ego accusaui. uos dānastis. Hæc sententia a Domitio Afro de decimo tertio metamorphoseos libro uidetur esse accepta. Nam ibi Vlysses sic ait. An falso Palamedē crimine turpe est accusasse mihi. uobis dānasse decore? Ut qui mundū nasci dicit: per hoc ipsum & deficere significet. ut sit modi indicatiui significat est legēdum. Solus aut Plato ex oibus philosophis ut iquit Aristoteles: mundū generare ausus est. ex quo colligitur ipsum quæ a Moyse de mundi principio litteris prodita sunt perlegisse eoque nouum philosophis dogma iuexisse: atque ut ueritati consonum approbasse. Quod genus a causis uocant. Causa est qua præcedente aliquid efficitur non tempore sed proprietate naturæ: ut diei causa est ortus solis. Effecta uero sunt: quæ aliquibus efficiuntur causis non tempore præcedentibus sed natura. Quatuor autem causarum species dicuntur esse efficiens. forma. materia. finis. a quibus maxima argumentorum copia in omni disputatione ut inquit Cicero sumi potest. Nam & ipse hunc locum copiose describit. Proximus est inquit locus efficientium rerum quæ causæ appellantur. Deinde res effectæ ab efficientibus causis. Causarum igitur genera sunt duo. unum quod in sua id quod sub ea uis subiectum est: certe efficit: ut ignis accendit. alterum quod naturam efficiendi non habet. sed sine quo effici non possit: ut si quis æs causam statuat uelit dicere: quod sine eo effici non possit: & quæ sequuntur.

Quæ utiq; talia fiunt talia sunt. Hoc præceptū obscurius esse uidetur: q̄ ut Quintiliani Candori conueniat. Superuacuum deinde neq; admonitione dignū iudicari potest. Quis, n. uel rudis dubitet ea quæ talia fiūt talia esse? Quare tæcti iuitus facio ut aliquid uerboꝝ ascribā: quæ in nullis legerim exēplaribus: tamē ne ab istituto recedā: tria hæc uerba sentio apponēda. Qualia quæ faciūt: ut legat. Quæ utiq; talia fiunt talia sunt: qualia quæ faciūt. Meæ uero emēdationi etiā quæ subiiciunt: exēpla stipulant. Hūc aut locū Cicero ab effectis uocat: sicq; eū exponit. Cōiūctus iquit huic causæ loco ille qui efficit ex causis, ut. n. causa quid sit effectū idicat: sic quod effectū est: quæ fuerit causa demonstrat. Hic locus suppeditare solet oratoribus & poetis: sæpe etiā philosophis: sed iis qui ornate & copiose loq; possunt: mirabilē copiā dicēdi: cū denūciāt qd ex q̄q; re sit futura. Causa. n. cognitio cognitionem euētōꝝ facit. Recte aut monemur cās nō utiq; ab ultimo eē retinēdas. Sēsus integritas retinēdas aspna. re. petendas aut recte forsitan legere. Hoc aut Cicero quoq; i primo rhetorico admonet cū ait. Remotū est quod ultra q̄ satis ē petis. huiusmodi est. Quod si. P. Scipio Corneliā filiā Sēpronio Graccho nō collocasset: isq; ex ea duos filios gracchos p. creasset: tāta seditōes natæ nō eēt. Quare hoc icōmodū Scipioni ascribēdū uidet. Huiusmodi ē illa quoq; cōquestio. Vtinā ne i nemore Pelio securibus cæsæ cecidissent abiegna ad terrā trabes. Lōgius. n. repetita est q̄ res postulabat. Et philocteta. Paridi. Si par esses tibi. Corrupte quidē sic legit. Emēdate uero si sperasses tibi. Hæc uero exēpla de priscoꝝ tragœdiis sūpta esse cōstat de Medea atq; Philoctete cōscriptis quæ fabulæ notiores sunt: q̄ ut hic sint enarrāde. Quo mō puenire quolibet retro causas legētib; licet. Pro legētib; qdā agētib; legunt. Sed legētib; se iui magis cōuenire uir: ut itelligamus colligētib;. His illud adiicere ridiculū putarē: nisi eo Cicero uterē qd coniugatū uocant. Atqui ut ridiculū hoc putes Fabii & Aristoteles in topicis locū a cōiugatis tradit. Coniugata autem sunt quæcūq; ab uno noīe uaria p. latione flectunt. ut a iustitia iustū iuste, uel ut Cicero describit. Coniugata dicuntur quæ sūt ex uerbis generis eiusdē. Eiusdē aut generis uerba sūt: quæ orta ab uno uarie commutant: ut sapiēs, sapiēter, sapiētia. Hæc uerborū cōiugatio συζυγία græce dicit: ex qua huiusmodi est argumētū. Si cōpascuus ager ē: ius est cōpascere. Quidam hæc quæ uel ex causis uel ex efficientibus dux: alieno noīe uocāt εκβασις. Corrupte duximus & alieno mihi legi uidetur. Emēdate uero diximus & alio legerēt. εκβασις at ad uerbū trāsserēt egressio uel egressus, exitus, euētus. Appositua uel cōparatiua dicunt: quæ maiora ex minoribus

utrinq; uel ex altera pte. Sol colorat. nō utiq; q̄ ē coloratus a sole est. Iter puluerulentū facit. Sed nec oē iter puluerē mouet: nec quisquis est puluerulentus ex itinere. Quæ utiq; talia fiunt: talia sūt. Si sapiētia bonū uirum facit: bonus uir est utiq; sapiens. Ideoq; boni est honeste facere. mali turpiter. & q̄ honeste faciunt: boni. q̄ turpiter: mali recte iudicantur. At exercitatio plerūq; robustum corpus facit. sed nō quisq; est robustus exercitatus. nec q̄squis exercitatus robustus ē. Nec quia fortitudo præstat: ne mortem timeamus: q̄squis mortē nō timuerit: uir fortis erit existimandus. Nec si capitis dolorē facit: inutilis hominibus sol est. & hæc ad hortatiuum genus maxime pertinet. Virtus facit laudem. sequenda igitur. uoluptas infamiam. fugienda igitur. Recte autem monemur cās non utiq; ab ultimo esse retinendas: ut Medea. Vtinam ne in nemore pelio. Quasi uero id eam fecerit miseram aut nocentem: quod illic ceciderint abiegna ad terram trabes. & Phyllocteta Paridi. Si par esses tibi: ego nūc nō esse miser. Quo modo peruenire quolibet retro causas legentibus licet. His illud adiicere ridiculum putarē: nisi eo Cicero uterē: quod coniugatū uocant: ut Eos qui rem iustā faciunt: iuste facere. quod certe non eget probatione. Quod compascuum ē: compascere licere. Quidam hæc quæ uel ex causis uel ex efficientibus duximus: alieno nomine uocant εκβασις: id est exitus. Nam nec hic aliud tractat: q̄ quid ex quoq; eueniat. Appositua uel comparatiua dicuntur: quæ maiora ex minoribus. minora ex maioribus. paria ex paribus cōfirmantur. Coniectura ex maiore. Si quis sacrilegium facit: faciet & furtum. Ex minore. Qui facile ac palā mentitur: peierabit. Ex pari. Qui ob rem iudicandam pecuniam accipit: & ob dicendum falsum testimoniū accipiet. Iuris cōfirmatio est huiusmodi. Ex maiore. Si adulterum occidere licet: & loris cedere. Ex minore. Si furem nocturnum occidere licet: quid latro nem? Ex pari. Quæ pœna aduersus interfectorem patris iusta est: eadem aduersus matris. Quorum omnium tractatus uersatur in syllogismis. Illa magis in finitionibus aut q̄litatibus psūt. Si robur corporibus bonū non est: minus sanitas. Si furtū scelus: magis sacrilegiū. Si abstinentia uirtus: & cōtinētia. Si mūdus puidētia regit: administranda est respu

blica. Si domus ædificari sine ratione nō pōt: quid agēdū i naualiū cura & armorū? Ac mihi quidē sufficeret hoc genus: sed in species secat. Nam ex pluribus ad unum: & ex uno ad plura: Vnde est. Q uod semel & sapius. & ex parte ad totū: & ex genere ad speciem. ex eo quod continet ad id quod continet. aut difficilioribus ad faciliora. & ex longe positis ad p̄piora: & ad oīa quæ cōtra hęc sunt: eadem ratione argumenta ducunt. Sunt enim & hęc maiora & minora: aut certe uī similit̄ optinent: quæ si prosequamur: nullus erit ea cōcidenti modus. Infinita est enim rez cōparatio. iucūdiora. gratiora. magis necessaria. honestiora. utiliora. sed omittamus plura: ne in eam ipsam quā uito loquacitatem incidā. Exēplorū quoq; ad hęc īfinitus est numerus. Sed paucissima attingā. Ex maiori p̄ Cecinna. Q ui exercitus armatos mouet: is ad uocationē togatorum non uidebitur mouisse? Ex faciliore i Clodium & Curionem. Ac uide an facile fieri tu potueris: cū is factus non sit: cui tu cōcessisti. Ex difficiliore. Vide quæso Tubero: ut qui de meo facto non dubitem: de Ligarii audeā confiteri. Et ibi. An sperandi Ligario causa non sit: cum mihi apud te locus sit etiam pro altero deprecandi. Ex minore pro Cecinna. Ita ne uero scire esse armatos sat est: ut uim factam probes: in manus eorum icidere non latis est: Ego ut breuiter contraham summam: ducuntur argumenta a personis. causa. locis. tempore: cuius tres partes diximus præcedēs: cōiunctum. insequens. facultatibus: quibus instrumentum subiēcimus. modo id est ut quidq; sit factum finitiōe: genere. specie differentibus. propriis. remotiōe. diuisione. initio. icremētis. summa. similibus. dissimilibus. pugnantibus. cōsequenti- bus. efficientibus. effectis. euentis. iugatis. cōparatione: quæ in plures diducitur species. Illud adiiciēdum uidetur. duci argumenta non a confessis tantum: sed etiam a fictione: quam græci καὶ ὑποθέσθω uocant. Et quidem ex omnibus iisdem locis: quibus superiora: quia totidem species esse possunt fictæ: quot ueræ. Nā fingere hoc loco id est proponere aliqd: quod si uerum sit: aut soluat quæstionem: aut adiuuet. Deinde id de quo quæritur: facere illi simile. Id quod facilius accipiant iuuenes nondum scholam egressi: primo familiaribus magis q̄ usitatis exemplis ostendam. Lex. qui parentes non aluerit uinciatur. Non alit quis: & uincula nihilominus recusat. Utitur fictione. Simile. si ifans sit. si rei. p. causa absit. & illa contra optionem fortium. Si tyrānidem petat. si templo- rum euerfionem. plurimūq; uirium ea res habet contra scri- ptum. Utitur his Cicero pro Cecinna. Vnde tu aut familia aut procurator tuus: si me uillicus tuus solus deiecerit. Si ue- ro ne habeas quidem seruum præter eum qui me deiecerit. & alia in eodē libro plurima. Ver; eadē fictio ualet & ad q̄li

minora ex maioribus. paria ex pari- bus cōfirmant. Ut cōfirmat actiue legat: ibiq; distiguat: sēsus itegritas exposcit. Hūc aut locū Cicero cōpa- rationē uocat. Si domus ædificari sine rōe nō pōt: qd agēdū si naualiū cura & armorū. unius pticulæ de- prauatōe totus sapenūmero sēsus cōfūdīt: qd qdē hic facile p̄spici pōt. Nā si pticula loco i præpōnis posita totū iplicat sēsu: q̄ alias p̄spiciuus ē. In ergo si expūcta legat: hoc modo: Quid agēdū i naualiū cura & ar- morū? Sed i spēs secat. In cōparatōe Cicero hęc iqt eē spectāda numez; speciē uim & quādā ad res alias ue- lut affectionē: quæ oīa exēplis a Fa- bio explicat. Aut difficilioribus ad faciliora. Aut disūctiua iter tot co- pulas haudq̄ recte poni mihi uī. Quare est expūgēda ac eius loco ex præpō reponēda: ut legat ex difficilioribus ad faciliora. Nullus erit ea cōcedēdi modus. Loco cōcedēdi le- gat cōcidedi hoc ē i minutas ptes di- uidēdi. Quā græci καὶ ὑποθέσθω uocat. καὶ ὑποθέσθω ad uerbū p̄ sup- pōnē transferri pōt. ὑποθέσθω nāq; iterdū cām. iterdū significat suppō- nē. Vnde & ppōēs hypotheticæ di- cunt: i qb; neq; eē neq; nō eē aliqd simplr dī: uez; sub conditione: ut si hoc ē: illud nō ē. Id qd facilius acci- piāt iuuenes nōdū scholā egressi pri- mo familiaribus magis q̄ usitatis exē- plis ostēdā. Duabus mēdis hic ipli- cat sēsus: q̄z; altera librariorū icuria uī eē admīssa. altera ipiti alicuius te- meritate adiecta. Nam & quo lra d- erasa legēdū est: & q̄ loco illius q̄ uī eē reponēdū. hoc mō. primo fami- liaribus magisq; usitatis exēplis ostē- dā. Exēpla. n. quæ subiicit Fabius ex declamatōibus sūpta sunt: quæ & fa- miliares & usitatæ iuuenibus schola- sticis erāt. Simile si ifās. Sic qdē re- cte legi uī: cū haftenus qd scia: flagi- tiū iesse nō sit aiaduēsu. Quod qdē eo magis ē mirādū: q̄ illud simile nihil ad ppositū facit. Nihil. n. dictū ē: cui simile aliqd possit īferri. Non igr simile. Sed s lra dūtaxat a scripta & diuisionis signo appposito si miles uel refragātibus exēplaribus legēdū eē affirmari. Nā ut ifates q̄ nō aluiffēt parētes nō uicirent: ita nec milites: q̄ppe q̄ reip. cā abfuiisset. Et illa cō- tra optionē fortiiū: sit tyrannidē pe- tat. Si lra. t. erasa legat: Inde q; sēsus ichoef. hoc mō. Si tyrannidē petat. Si uero ne habeas qdē seruū. Et co-

pula qua duo exempla de oratione Ciceronis p Cecina supra cōiungant uidef ascribēda hoc modo. Et si ne hēas qdē seruū. Si hoc tibi iter cōnā. De scđain Antoniū iuectiua de scriptū ē hoc exēplū. Sic & si resp. uocē hret. Illud sic aduerbiū uidef eē ut redūdās eradēdū. Nihil. n. sen sui est necessariū. Nā fictionis aliud exēplū subiicit Fabius de Ciceronis orōne sūptū. Ea q̄ sūt & potētissimā & minimā q̄ cōibus ex praeceptis iueniēda sūt. Nō solū sēsus huius uerba minus cōgrue sunt iūcta sed etiā ipse sibi cōtrarius esse uidef. Quo nāq̄ mō si potētissimā sūt pbatōes minimā eē possint aut cōtra. Emēdari aut sic mihi posse uidef: si nō ea sed eo legat. ac minime sine diphthōgo scribatur. & obuiā nōtatiuus ascribat. ac iueniēdā legatur. hoc mō. Eo q̄ sē & potētissimā & minime obuiā q̄ cōibus ex praeceptis iueniēdā sūt. Vel ex iis quae cuius causā ppria sūt. Cuiusq̄ legēdū eē apte cōstat. Potestatē hēat. b. lra ascribat. ut hēbat ita sēsū exigēte legat. Est aut cōtrouersia declaratoria. Quia ante adultero dimisso adulterā occidere nō licebat. Hoc idē & Paulus iuriscōsultus cōfirmat in sniis libro scđo de adulteriis. Inuētam inq̄ i adulterio uxore maritus ita demum occidere pōt: si adulterz domi suā dephēdat. Aduersus. n. alio non opus fuisse lege. Alios p alio legendū eē ne admonitōe qdē ē dignū. Cū oēs prāter q̄ ab argētariis totū exigēdi ius hēret. Sic qdē recte legi ut sed i prapō forsitā ē ascribēda ut legat Cū i oēs. Argētarii aut sūt q̄ grāco noīe trapezitarē et uocant. quos uulgo cāpores appellāt: nō qdē minutos illos q̄ pecunias solū pmutāt. sed q̄ multoz acceptas pecūias custodiūt: cū opus fuerit reddituri. Minuti aut illi a nostris nūmulariia grācis collyustae uocant. Usurā accepisti. Nō pticu la negatiua sēsui necessaria i aliis exēplaribz ē recte ascripta ut legat usurā nō accepisti. Quod accusatores eoz: q̄ erant ipsi ābitus dānati: e lege sint post hac uictoriā restituti. Post hac ut ad uictoriā referat: non post hac legēdū eē patet. Modestinus at iuriscōsultus libro. xlviii. ad legē lūliā de ābitu sit scribit. Qua lege q̄ dānatus: si aliū cōuicerit: i itegrū restituit. Iōq̄ cū plures eadē didicerit: generibz argumētoz similibus

rates. Si Catilina cū suo consilio nefariorū hominum: quos secū eduxit: hac de re possēt iudicare: cōdēnaret Luciū Murānam. & ad amplificationem. Si hoc tibi iter cōenam i illis immanibus poculis tuis accidisset: sic & si resp. uocem haberet. Has fere sedes accepimus pbatōnū i uniuersū: quas nec generati tradere sat est: cū ex qualibet earum innumerabilis argumētōz copia oriā: nec per singulas spēs exequi patit natura rerū. quod q̄ sunt facere conati: duo pariter subierūt icōmoda: ut nimiū dicerēt: nec tamē totū. Vnde plurimi cum in hos iexplicabiles laqueos iciderūt: oēm etiam quem ex ingenio suo potuerant habere conatū: uelut astricti certis legum uinculis perdidērunt: & magistrū respiciētes naturā ducem sequi desierunt. Nā ut per se non sufficiet scire omnes probatiōes: aut a rebus aut a personis peti: quia utrūq̄ i plura diuiditur: ita ex antecedentibus & iunctis & insequētibus trahenda esse argumēta: qui acceperit protinus in hoc sit instructus: ut quid in quaq̄ cā dicendum sit: ex his sciat: prāserti cū plurimā probationes in ipso causarum complexu reperiuntur: ita ut sint cum alia lite nulla communes. Ea q̄ sūt & potentissimā & minimā: quia cōmuniibus ex praeceptis iueniēda sunt. Hoc genus argumentorum sane dicamus ex circumstantia: quia πρῆσις ὁτι dicere aliter nō possumus: uel ex iis quae cuius causā ppria sunt: ut in illo adultero sacerdote: q̄ lege q̄ unius seruandī potestatē habebat: se ipse seruare uoluit: propriū est cōtrouersia dicere. Nō unū nocentē seruabas. quia ante adultero dimisso adulterā occidere nō licebat. Hoc enī argumentum lex facit: quae prohibet adulterā sine adultero occidi. & illa in qua lata lex est: ut argentariū dimidium ex eo quod debebāt soluerent. creditum suū totū exigent. Argentarius ab argentario solidum petit. Propriū ex materia est argumentū creditoris. Iccirco adiectum esse in lege: ut argentarius totum exigeret. Aduersus enim alios nō opus fuisse lege: cum omnes prāter q̄ ab argentariis totū exigēdi ius haberent. Cum multa autē nouantur in omni genere materia: tū prācipue in his quāstionibus: quae scripto constant: quia uocum est in singulis ambiguitas frequēs. adhuc in coniunctis magis. Et hāc ipsa pluriū legum aliorum uel scriptorum uel congruentium uel repugnantium complexu uariantur necesse est: cum res rei aut ius iuris quasi signum est. Nō debui tibi pecuniā. nūq̄ me appellasti. usurā accepisti. ultro a me mutuatus es. Lex est. qui patri proditiōis reo non affuerit: ex hāres sit. Negat nisi pater absolutus sit. quid signi? Lex altera. Proditiois damnatus cum aduocato exulet. Cicero pro Cluentio. P. Popiliū & Tiberium guttam dicit non iudicii corrupti: sed ābitus eē dānatos. qd signi? q̄ accusatores eorū q̄ erāt ipsi ābitus dānati: e lege sint post hac uictoriā restituti

Nec minus in hoc curae debet adhiberi: quid proponendum: quomodo sit quod proposueris probandum. Hic omnino uis inuentiois: si non maior: certe prior. Nam ut tela supuacua sunt nescienti quid petat: sic argumenta nisi praeruderis: cui rei adhibenda sint. Hoc est quod comprehendere arte non possit. Ideo quod cum plures eadem didicerint: generibus argumentorum similibus utentur: alius tamen alio plura: quibus utatur: inueniet. Sit exempli gratia proposita controversia: quae minime communes cum aliis quaestiones habet. Cum thebas euertisset Alexander: inuenit tabulas: quibus centum talenta mutua thessalis dedisse thebanos continebat. Has quia erat usus comilitio thessalorum donauit iis ultro. postea restituti a Cassandro reposcunt thebani thessalos. Apud amphictyonas agit. Centum talenta & credidisse eos constat: & non recepisse. Lis omnis ex eo quod Alexander ea thessalis donasse dicitur: pedet, constat quoque illud: non esse iis ab Alexandro pecuniam datam. Quae rit ergo an pinde sit quod datum est: ac si pecuniam dederit. Quid proderunt argumentorum loci: nisi haec prius uidero: nihil eum egisse donando. non potuisse donare. non donasse. Et prius quod actio facilis ac fauorabilis repetitum iure: quod uis sit ablatum. Sed hic aspera & uehemens quod exoritur de iure belli dicentibus thessalis: haec regna. populos. fines gentium atque urbium contineri. Inueniendum contra est: quo distet haec causa a ceteris: quae in potestate uictoris ueniret. nec circa probationem res haeret: sed circa proponendum. Dicamus primum in eo quod in iudicium deduci potest: nihil ualere ius belli: nec armis erepta: nisi armis posse retineri. itaque ubi illa ualeant non esse iudicem. ubi iudex sit: illa nihil ualere. Hoc inueniendum est: ut adhiberi possit argumentum. Ideo si captiuos in patriam suam redierint liberos esse. quia bello praeterita non nisi eadem uis possideant. Proprium est & illud causa: quod amphictyones iudicant. ut alia apud centum uiros. alia apud iudicem priuatum in iisdem quaestionibus ratio sit. Tunc secundo gradu non potuisse donari a uictore ius. quia id demum sit eius quod teneat. Ius quod sit incorpale apprehendi manu non posse. Hoc repere difficilius: quam cum inuenis: argumentis adiuuare: ut alia sit conditio haereditis. alia uictoris. quia ad eum ius. ad hunc res transeat. Proprium deinde materiae ius publici crediti transire ad uictorem non potuisse. quia quod populus crediderit: omnibus debeat: & quod diu quilibet unus super fuerit: esse eum totius summam creditorem. Thebanos autem non omnes in Alexandri manus fuisse. Hoc non extrinsecus probatur: quae uis est argumenti: sed ipsum pro se ualet. Tertii loci pars prior magis uulgaris. non in tabulis esse ius. itaque multis argumentis defendi potest. Mens quoque Alexandri duci debet in dubium. Honorarit eos: an de cepit. Illud iam rursus materiae proprium: & uelut nouae controversiae: quod restitutum recepisse ius: et si quid amiserit: thebani uideat. Hic & quod Cassander uelit: quaerit. Sed uel potetissima apud amphictyonas aequa tractatio est. Haec. non. non ideo dico: quod inutile horum locorum: ex quibus argumenta ducunt: cognitionem partem: alioque nec tradidisse: sed ne si cognouerint ista: si caetera negligant: perfectos se partius atque consumatos putent: & nisi in caeteris: quae mox praecipienda sunt: elaborauerint: mutam quandam scientiam consecutos intelligant. Nec. non. artibus editis factum est: ut argumenta inueniremus: sed dicta sunt omnia atque praecipere nentur. mox ea scriptores obseruata & collecta ediderunt. Cuius rei probatio est: quod exemplis eorum ueteribus utuntur: & ab oratoribus illa repetunt. ipsi nullum nouum: & quod dictum non sit: inueniunt. Artifices quoque illi quod dixerunt. Sed ha-

utent. Quamuis hic ite ger sit sensus: Fabii tamen elegatia: ut quod particula ascribat: mihi exposcere uidetur: ut legatur hoc modo. generibus quidem argumentorum. Quod ut sentiam ea quae inferuntur exceptione maxime adducor. Frequenter enim ita utimur hac particula quidem: ut exceptio sequatur.

Apud Amphictyonas agit. Amphictyones ut & Plynus & Cicero exponunt publicum erat graeciae concilium. Haec regna populos. Hoc legendum esse non haec facile est ex contextu uidere: ut ad ius referat. Ideo si captiuos in patriam suam redierint liberos esse. Praeposito ordine sic legitur. Legendum est autem hoc modo. Ideo captiuos si in patriam suam redierint

Itaque multis argumentis defendi potest. Idque loco illius itaque particulae mihi legendum uidetur. Sed ne si quid cognouerint ista. Si qui littera de era sa legendum est. Nec enim artibus editis factum est: ut argumenta inueniremus. Sensus exigit ut inueniremus legatur. Artifices quoque illi: qui dixerunt. In aliis exemplaribus ergo ascriptum legitur. & recte quidem. Sed uitiose quoque est pretermisum. Nam ea quoque particula sensui integro necessaria uidetur: ut legatur Artifices ergo illi quoque qui dixerunt. Sic contra: ne illa quidem satis sine arte profuerint. Emendatione indigere uidetur hic sensus: quae quidem ita demum adhi-

beri pōt: si ut syllaba ascribat: quo sicut legat. hoc modo. Sicut cōtra. Ut sciāt An pbandū id quod intēdi-
mus forte respōdeāt. Ad prapōnē huius integritas sēsus ascribi exposcit, ut legat. Ut sciāt an ad pbandū. Infi-
nitā. n. faciet ipsa res discēdi tarditatē. Dicendi. s. littera expuncta legēdū ē. Sic oratoris cogitatiōe nihil more
tur hęc uarietas argumētōz & copia. Pro cogitatione legēdū ē cogitationē supuacuū eēt admonere: nisi ita
legeret. Sicut autē est distinguendū: ut illi nominatiui uarietas & copia ad uerbū illud moret referant. Quasi
offerat se & occurrat. Sed p̄t̄cula idcirco ab iperitis est omīssa: quia male supiora distinxerāt. Vez: nisi ascriba-
tur sensus nō p̄cipit. Sic ergo legat
Sed q̄si offerat se & occurrat. Et
ut litteræ syllabæq; scribentiū cogi-
tatiōe nō exigūt: sic rōne sponte se-
quantur. Pro cogitatiōe sēsus ofo-
nīsq; integritas exposcit cogitatio-
nē. Pro rōne uero rōnes legendum
ēē uel refragantibus exēplaribus
cōtenderi. Rōnes autē p argumen-
tis accipiunt. Argumētū nāq; ē: ut
diximus: rō rei dubiæ faciēs fidem

Er̄tium est genus ex iisq; ex-
trinsecus adducunt i cām:
græci uocāt παραδειγμα

Est uerbū ut redūdās ex capitis hu-
ius initio uferadēdū. Nec uereor
ne uidear repugnare Ciceroni: q̄q;
collationē sepet ab exēplo. Sic qdē
legitur: sed mēdose ut sētio. Quāq;
n. p̄t̄cula nō ociari mō uez: sensui
quoq; cōfusiōne afferre ur. Eradē-
da est igit: ac eius loco Qui relatiuū
ascribēdū: ut legat Qui collationē
separat ab exēplo. Cicero at i primo
rhetorico sic p̄cipit. Cōpabile ē qd
i diuersis reb; similit aliq; rōne cōti-
net. Eius sc̄ ptes tres imago collatio
exēplū. Imago ē ofo demōltras cor-
pōz aut naturæ similitudinē. Col-
latio est ofo rē cū re ex similitudine
cōferēs. Exēplū ē qd rē auctoritate
aut casu alicuius hoīs aut negotii cō-
firmat aut ifirmat. Dixerūtq; πα-
ραδειγμα ρητορι κην επαγωγην
hoc ē dixerūt exēplū rhetoricā idu-
ctiōne. Hoc at & Aristoteles tū i rhe-
toricis. tū i primo posterior; analy-
ticōz p̄cipit cū inqt. ὅσαυ τωσδε
καὶ οἱ ρητορικοὶ συμπεισουσιν.
ἢ γὰρ διὰ παραδειγμα τῶν: ο-
εἶν επαγωγῆ. ἢ διὰ ἐνθυμημα-
τῶν ὁπερ ἐστὶ συλλογισμοσ. Id ē
Silf: aut & oratorē p̄suadet. Aut. n.
p̄ exēpla qd ē iductio. aut p̄ enthy-
memata: quod qdē est syllogismus.
Nouissime id de quo q̄rebat ifere-
bat: ut simile cōcessisset. Vnius p̄t̄-
culæ defectu totus hic cōfūdīt sen-
sus: q̄ certe illustratur: si cui datius
ascribat hoc mō. ut cui simile cōces-
sisset. Frequētissime aut ut p̄t̄cula
cū relatiuo cū apud alios plerōsq; q̄
post Ciceronē floruerūt: tū apd Fa-
biū: iūctū iuenit: p̄ utpote: quo fere
nō utit Fabius. Inductio at ut Cicer-

bēda his quoq; gratia ē: p̄ quos labor nobis detractus ē. Nā
quæ priores benefici ingenii singula iuenerūt: nobis & non
sūt reqrenda. & nota sūt oīa. Sed nō magis hoc sat est: q̄ palæ-
strā didicisse: nisi corpus exercitatiōe. cōtinētia. cibis. ante oīa
narura iuuet. Sic cōtra: ne illa qdē satis sine arte p̄fuerit. Illd
quoq; studiosi eloquētiæ cogitent: neq; oibus i causis ea quæ
demōstrauimus: cūcta posse repiri: neq; cum p̄posita fuerit
materia dicēdi: scrutāda singula: & uelut hostiatī pulsāda: ut
sciāt an p̄bādū id quod itēdimus forte respōdeāt: nisi cū di-
scūt: & adhuc usu carēt. Infi nitā. n. faciet ipsa res dicēdi tardi-
tatē: si sēp sit necesse: ut tēptantes unū quodq; eoz: quod sit
aptū atq; cōueniēs expiēdo noscamus. Nescio an etiā ipedi-
mēto futura sint: nisi & animi quædam igenita natura & stu-
dio exercitata uelocitas recta nos ad ea quæ cōueniūt causæ
ferāt. Nam ut cantus uocis plurimū iuuat sociata neruorum
cōcordia: si tamē tardior manus: nisi i spectis dimēsīsq; singu-
lis quibus quæq; uox fidibus iungēda sit dubitet: potius fue-
rit eē contentū eo quod simplex natura canēdi tulerit. Ita hu-
iusmodi p̄ceptis debet qdē apta eē: & citharæ mō itēta rō
doctriæ. Sed hoc exercitatiōe multa cōsequēdū: ut quēadmo-
dū illorum artificū: etiā si alio spectēt: manus tam ē ipsa cō-
suetudine ad graues. acutos. mediōsq; hoz; sonos fert: sic ora-
toris cogitationē nihil moret hęc uarietas argumentoz &
copia: q̄si offerat se & occurrat: & ut l̄ræ syllabæq; scribentiū
cogitationē nō exigūt: sic rōne spōte sequant. De exēplis

Er̄tium genus ex iis quæ extrinsecus adducunt in cām:
græci uocant παραδειγμα: quo noīe & generaliter
usi sūt i oī similiū appōsitiōe: & specialiter i iis quæ rez; gesta-
rū auctoritate nitunt. Nostri fere similitudinē uocari malu-
erūt: quod ab illis p̄bole dicit: hoc alterū exēplū: q̄q; & hoc
simile est: & illud exēplū. Nos quo facilius p̄positū explicē-
mus: utrūq; παραδειγμα eē credamus: & ipsi appellemus
exēplū. Nec uereor ne uidear repugnare Ciceroni: q̄q; colla-
tionē sepet ab exēplo. Nā idē argumētationē diuidit i duas
ptes: iductiōne & rōciatiōne: ut pleriq; græcor; i παραδει-
γμα τῶν & επιχειρημα τῶν dixerūtq; παραδειγμα ρητο-
ρικην επαγωγην. Nā illa qua plurimū ē Socrates usus: hęc
habuit uīā: cū plura it̄rogasset: quæ cōfiteri aduersario ne-
cesse eēt: nouissime id de quo quærebat iferebat: ut simile cō-
cessisset. id ē iductio. Hoc i rōciatiōe fieri nō pōt. Sed qd̄ illic
interrogatur: hic fere sumit. Sit igit illa it̄rogatio talis. qd̄

Pythagoræ iter discipulos contigit potest. ipse dixit. Sed istud magis minusue
uitiosum est p personis dicentiū. Defendit enim aliquatenus. ætate. dignitate. auctori
tate: quæ tamen uix in ullo tanta fuerint: ut nō hoc affirmationis genus tēperā
dū sit aliq̄ moderatione: sicut oīa in q̄bus patronus argumentū ex se ipso petet.
Quod fuisset timidius si criminis loco negasset Cicero: eq̄tis romani esse filiū
se defendente. At ille fecit hoc etiā fauorabile: coniungendo cum iudicibus di
gnitatem suā. Eq̄tis aut̄ romani esse filiū criminis loco poni ab accusatoribus:
neq̄ his iudicātibus oportuit: nec defendētibus nobis. Impudens. tumultuosa.
iracūda actio omnibus idēcora: sed ut q̄sq̄ ætate. dignitate. usu præcedit: ma
gis in ea reprehēdes. Videas aut̄ rixatores quosdā: neq̄ iudicū reuerētia: neq̄
agendi more ac modo cōtineri. Ex quo ipso mentis habitu manifestum sit: tā ī
suscipiendis: q̄ ī agendis causis nihil pensi habere. Profert enim mores plerūq̄
oīo: & animi secreta detegit. Nec sine causa græci p̄diderūt: ut uiuat quenq̄ et̄
dicere. Humiliora illa uitia: summissa adulatio. affectata scrurilitas. in rebus ac
uerbis par̄ modestis ac pudicis uilis pudor in omni negotio neglecta auctori
tas: quæ fere accidunt iis: q̄ nimium aut blandi esse: aut ridiculi uolunt. Ipsum
etiā eloquētia genus alios aliud decet. Nā neq̄ tā plenū & erectum: & audax
& præcultū senibus conuenerit: q̄ pressum: & mite: & limatū: & quale intelli
git Cicero: cū dicit orōne suā cœpisse canescere: sicut uestibus quoq̄ nō pur
pura crocoq̄ fulgētibus illa ætas satis apta sit. In iuuenibus etiā uberiora pau
lo: & pene piclitantia ferunt. At ī iisdē siccū: & sollicitum: & contractū dicēdi
propositū: plerūq̄ affectatione ipsa seueritatis inuisum est: quando etiā mo
rum senilis auctoritas immatura in adolescentibus creditur. Simpliciora mili
tares decet. Philosophiā ex professo: ut qdā faciunt: ostētantibus par̄ decori
sūt plerūq̄ orationis ornatus: maxieq̄ ex affectibus: quos illi uitia dicunt. Ver
ba quoq̄ exq̄sitoria: & cōpositio numerosa tali p̄posito diuersa. Nō enī solū il
la lætiora: qualia a Cicerone dicunt. Saxa atq̄ solitudines uoci respōdet. sed et̄
illa: q̄q̄ plena sanguinis. Vos. n. iā albanum tumuli: atq̄ luci: uos inquā īploro atq̄
testor: uosq̄ albanorū obruta aræ sacrorū populi. ro. sociæ & æquales. nō cōue
niāt barbæ illi atq̄ tristitiæ. At uir ciuilis uereq̄ sapiens: q̄ se nō otiosis disputa
tionibus: sed administrationi rei p. dedit: a qua lōgissime isti q̄ philosophi
uocāt: recesserūt: oīa q̄ ad efficiēdū orōne qd̄ p̄posuerint ualent: libenter adhi
bebit: cū prius qd̄ honestū sit: efficere ī animo suo cōstituerit. Est qd̄ principes
deceat. aliis nō cōcesseris. Impatorū ac triūphantū separata est aliqua ex parte
ratio eloquētia: sicut Pōpeius abūde disertus rerū suarū narrator. Et hic q̄ bello
ciuili se interfecit Cato eloquēs senator fuit. Idem dictū sæpe ī alio libere. ī alio
furiosū. in alio supbū est. Verba aduersus Agamēnonē a Thersite habita ridē
tur. At illa Diomedis: aliiue cui pari magnū animū ferre præ se uidebunt: Ego
te inqt cōsulē putē. L. Crassus Philippo cū tu me nō putes senatorē: uox hone
stissimæ libertatis. nō tamē ferres quēcūq̄ dicentē. Negat se magni facere ali
qs poetarū: utq̄ Cæsar ater an albus homo sit. infania. Verte: ut idē Cæsar de il
lo dixerit: arrogantia est. Maior in p̄sonis obseruatio est apud comicos tragicos
q̄. Multis. n. utūt & uariis. Eadē & eorū q̄ orōnes aliis scribebāt fuit rō: & decla
mātū est. Nō enī semp ut aduocati: sed plerūq̄ ut litigatores dicimus. Verū etiā
ī iis cās: q̄bus aduocamus: eadē d̄ria diligēter est custodiēda. Vtimur. n. fictiōe
p̄sonarū: & uelut ore alieno loq̄mur: dandi q̄ sūt iis. q̄bus uocē accōmodamus:
sui mores. Aliter enī. P. Clodius. aliter Appius cæcus. aliter Cæcilianus ille. ali

Quod fuisset
timidius si crimi
nis loco negasset
Cicero eq̄tis Ro/
mani esse filiū se
defendente. Tu/
midius. l. uocali ī
u conuersa mihi
legendū uidetur.
Hæc aut̄ p̄ cælio
ait Cicero. Est
quod princeps de
ceat. Principes le
gendum esse ne
admonitiōe qui
dem est dignum.

At illa Diome
di. loco illius at
da uerbū mihi ui
detur reponēdū.
hoc modo. Da il
la. Ego te inqt
cōsulē putem.
L. Crassus Philip
po. Sūptū est. hoc
ex tertio de orato
re libro. Valerius
autem libro septi
mo diffusius hoc
enarrat. Negat
se magnificer ali
quis poetarū. Hic
fuit Catullus Ve
ronensis qui sic ī
Cæsarem scribit.
Nō nimium stu
deo cæsar tibi uel
le placere. Nec q̄
ro utrum sis al
bus an ater ho
mo. Aliter enī
P. Clodius. aliter
Appius Cæcus.
Pro Cælio hiam
bo loqui a Cice
rone finguntur.

Quid aspe-
rius lictor uer-
ris: Lictore p
littore e legen-
dum. Sunt au-
te hae descri-
pta de oratio-
ne septima in
uerrem. Cu-
ius inter ipsa
uerborum sup-
plicia. Verbe-
rum aperte le-
gendum e lo-
co uerborum.

Multarum
etiam rerum assi-
mulamus affe-
ctus. L. littera
expuncta mu-
rarum est le-
gendum. Ut
quisquis ho-
nestus. Quis-
que legendum est
non quisquis.

Nec eadem
apud princi-
pem magistrum
magistratum
aperte legen-
dum esse con-
stat. Ita in pri-
uatis rebus iudi-
cibusque uana
sunt eadem. Ju-
diciis per iudi-
cibus mihi le-
gendum uide-
tur. Et loco
publico priua-
tone. Ne con-
iunctione ex-
puncta: an par-
ticula uidetur
ascribenda ut
legatur publi-
co an priuato.

Non pdant
haec oia neces-
sarium piculi
tanti sollicitu-
dinis colorere.
Loco illorum
genitiuorum
periculi tanti:
hoc participi-
um periclitari
cotenderim
esse reponen-
dum.

ter terentianus pater fingit. Quid aspicius lictore Verris: Ut adeas tantum dabis. qd fortius illo: cuius iter ipsa uerborum supplicia una uox audiebat: ciuis romanus sum. Quam dignam Milonis in oratione ipsa uoces eo uiro: qd pro re. p. seditiosum ciuem toties copescuisset: qd insidias uirtute supasset. Denique non modo quot in causa: totidem in prosopopeia sunt uarietates: sed hoc etiam plures: qd in his puerorum foeminarum: populorum. mutarum etiam rerum assimulamus affectus: quibus oibus debet suus decor. Eadem in iis per quibus agemus obseruanda sunt. Aliter enim per alio saepe dicendum est: ut quisque honestus. humilis. inuidiosus. fauorabilis erit: adiecta propositorum quoque: & ante acta uitae differentia. Iucundissima uero in oratore humanitas. facilitas. moderatio. beniuolentia. Sed illa quoque diuersa bonum uisum decent. malos odisse. publica uice commoueri. ultimum ire scelera & iniurias. omnia ut in initio dixi: honesta. Nec tantum quisque: & pro quo: sed etiam apud quem dicas interest. Facit enim & fortuna discrimen & potestas: nec eadem apud principem. magistratum. senatorem: priuatum tamen liberum ratio. nec eodem sono publica iudicia: & arbitrorum disceptationes agunt. Nam ut orantem pro capite sollicitudo deceat: & cura & omnes ad amplificationem orationem quasi machinae: ita in paruis rebus iudicibusque uana sint eadem: rideaturque merito: qd apud disceptatorem de re leuissima sedes dicturus utatur illa Ciceronis confessione. Non modo se animo commoueri: sed etiam corpore ipso phorrescere: Quis uero nesciat: quoniam aliud dicendi genus poscat grauitas senatoria: aliud aura copularis: cum est singulis iudicantibus: non idem apud graues uiros: quod leuiore. non idem apud eruditum: quod militare ac rusticum deceat. Sitque nonnumquam summittenda & contrahenda oratio: ne iudex eam uel intelligere uel capere non possit. Tempus quoque ac locus egent obseruatione propria. Nam & tempus tum laetum. tum triste. tum liberum. tum angustum est. Atque ad haec omnia componendus orator: & loco publico an priuato. celebri an secreto. aliena ciuitate an tua. in castris denique: an foro dicas: interest plurimum: ac suam quoque formam: & proprium modum eloquentiae poscit. Cum etiam in ceteris actibus uitae non idem in foro. curia. campo. theatro. domi facere conueniat: & pleraque quae naturam non sunt reprehendenda. Atque ideo iterum sunt necessaria alibi: quae mos permiserit turpia habeant. Illud iam diximus quanto plus nitoris & cultus demonstratiuae materiae: ut ad delectationem audientium compositae: quae sunt in actu & contentione sua foris iudicialesque permittat. Hoc adhuc adiiciendum aliis etiam quae sunt egregiae dicendi uirtutes: quo minus deceant effici conditione causarum. An quisque tulerit reum in discrimine capitis: praecipue quae apud uictorem & principem pro se ipse dicat: frequenter translatione. fictis aut repetitis ex uetustate uerbis. compositione: quae sit maxime a uulgari usu remota. decurrentibus pioidis. quae laetissimis iocis sententiarumque dicentem. Non pdant haec omnia necessarium piculi tanti sollicitudinis colore. petendumque etiam in oecetibus misericordiae auxiliu. Commoueat ne quisque eius fortuna: quem tumidum: ac sui iactante & ambitiosum institorum eloquentiae in accipiti sorte uideat: non imo oderit reum uerba aucupantem: & anxium de fama ingenium: & cui esse diserto uacet. Quod mire. M. Caelius in defensione causae: qua reus de ui fuit comprehensus mihi uideat. Ne cui uestis atque etiam oium: quae ad rem agendam assunt: mens aut uultus molestior: aut uox imoderatior aliqua: aut denique quod nimium est iactantior gestus fuisse uideat. Atque sunt quaedam actiones in satisfactione. deprecatione. confessione positae. Sententiois sine flendum erit: epiphonemata aut entymemata exorabunt: non quicquid meris adiciet affectibus ois eorum diluet uires: & miserationem securitate laxabit. Age si de morte filii sui uel iniuria quae morte sit grauior: dicendum patri fuerit: aut in narrando gratiam illam expositionis: quae continget ex sermone puro atque dilucido: quare: breuiter ac significanter ordinem rei pro-

Vndecimus

tulisse contentus; aut argumenta diducet in digitos; & ppositionū ac partitionū captabit leporē: & ut plerūq; i hoc genere moris est: intētionē omni remissa loquat̄?
Quo fugerit interi dolor ille: ubi lachrymæ substituerint: ūde se i mediū tam secura obseruatio artiū miserit: Non ab exordio usq; ad ultimam uocē cōtinuus qdā gemitus: & idē tristitiæ uultus seruabitur: Si qdē uolet dolorē suū etiā in audiētes trāsfundere: quē si usq; remiserit: in animū iudicantiū nō reducet. **Q**uod præcipue declamātib; (neq; enī me pœnitēt ad hoc quoq; opus meū: & curā susceptor; semel adoleſcētū respicere) cuctodiendū ē: quo plures i schola fingūt affectus: quos nō ut aduocati: sed ut passi subimus. Cum etiā hoc genus simulari litiū soleat: cum ius mortis a senatu qdā: uel ob aliquā magnā infelicitatē: uel etiā pœnitētiā petūt: i qbus nō solū nō cātare: qd uitiū puasit: aut lasciuire: sed ne argumētari qdē nisi mixtis: & qdē ita ut in ipsa p̄batione magis emineāt affectibus decet. Nā q; intermittere in agendo dolorē pōt: uidet̄. posse etiā deponere. Nescio tamen an huius: de quo loqmur: decoris custodia maxie circa eos: cōtra quos dicimus examināda sit. Nā si ne dubio in oibus statim accusationibus hoc agēdū ē: ne ad eas libēter descēdisse uideamur. Ideoq; mihi illud Cassii seueri non mediocriter displicet. **D**ii boni uiuo: & quo me uiuere iuuēt: Asprenatē reū uideo. Nō. n. iusta ex causa uel necessaria uideri pōt postulasse eū: sed qdā accusandi uoluptate. Præter hoc tamē qd est cōmune: p̄priā moderatiōē quædā causæ desiderant. **Q**ua p̄pter & q; curatiōē bonor; patris postulabit: doleat eius ualitudine: & quālibet grauiā filio. pater obiecturus: miserrimā sibi ostēdat eē hāc ipsā necessitatē: nec hoc paucis mō ūbis: sed toto colore actiōis: ut id eū nō dicere mō: sed et̄ h̄e dicere appareat. Nec causati pupillo sic tutor irascat̄ unq;: ut nō remaneāt amoris uestigia: & sacra quædā p̄ris eius memoria. **I**ā quo mō cōtra abdicatē patrē. querētē uxorē agi cām oportet: i libro: ut arbitror: septio dixi: quādo etiā aduocati uoce uti deceret: quartus liber: i quo phœmii præcepta sunt cōtinet. **E**sse & i uerbis qd deceat: aut turpe sit: nemini dubiū est. **V**nū iā igit̄ huic loco: qd ē sane summæ difficultatis adiiiciendū uidet̄. qbus modis ea quæ sūt natura par; speciosa: quæq; nō dicere: si utrūlibet esset liber; maluissemus: nō tamē sint indecora dicētib;. **Q**uid aspiorē habere frōtē pōt: aut qd aures hominū magis respuūt: q̄ cū est filio filiue aduocatis in matrē porandū. Aliquēdo tamen necesse est: ut in causa Cluentii habiti. Sed nō semp̄ illa uia qua contra Salsiā Cicero usus est: nō qa nō ille optime: sed qa plurimū refert: qua in re. & quomō lædat. Itaq; illa cū filii caput palā impugnaret: fortiter fuit repellenda. Duo tamen quæ sola superant: diuine Cicero seruauit. **P**rimū ne obliuisceret̄ reuerentiā: quæ parentibus debet̄. deinde ut repetitis altius causis diligētissime ostēderet: q̄ id qd erat in matrē dicturus: nō oporteret mō fieri: sed etiā necesse esset. **P**rimaq; hæc expositio fuit: q̄q; ad præsentē quæstionē nihil ptinebat. adeo in causa difficili atq; p̄plexā: nihil prius itūendū credidit: q̄ qd deceret. Fecit itaq; nomē parentis non filio inuidiosū: sed ipsi in quā dicebat̄. **P**otest tamē aliquando mater & in re leuiore: aut minus infesta cōtra filiū stare. tū lenior atq; sumissior decebit oīo. Nā & satisfaciendo: aut nostrā minuemus inuidiā: aut etiā in diuersum eā transferemus: & si grauius dolere filiū palā erit: credet̄ abesse ab eo culpā: fietq; ultro miserabilis. **A**uertere quoq; in alios crimen decet: ut fraude aliquorū cōcita credat̄: & oīa nos passuros: nihil aspe dicturos testandū: ut etiā si nō possumus cōiitari: nolle uideamur. **E**tia si qd obiciendū erit: officiū est patroni: ut id filio inuito: sed fide cogente facere credatur. **I**ta poterit uterq; laudari. **Q**uod de matre dixi: de utroq; parentē accipiēdum ē. Nā inter pa-

Cū etiam hoc genus simulacri litiū soleat. Clittera ex p̄cta simulari hoc est fingi ē legēdū. Hoc aut̄ controuersia genus a græcis πρὸ σαγγελλίαι dicit̄. In qbus nō solū cātare qd uitiū puasit aut lasciuir. Nō p̄tula negatiua huic loco deesse uidet̄. legēdū enī est sic. In qbus nō solū non cātare. Ne hoc paucis mō uerbis. Clittera a scripta nec legēdum eē cōstat. Aut minus infestæ. Ac cōpula loco illius aut reponenda & infestæ loco infestæ mihi uidetur esse legēdum.

Ut inuiti & necessario & parte iudicemur dixisse. Parce pro parte manifeste legendum est. Adiecta si poterit fieri causa cur dicta sit. Pro illo principio dicta recte a quibusdam ita legitur. Hoc illis commune remedium est: nisi si tota actione æqualiter appareat non honor modo sed etiam caritas. Quo minus hoc preceptum intelligatur: deprauatio est effectus: quæ fortasse tolleretur: si de illo nisi hæc syllaba ni eradatur: ut hoc modo legatur. Si tota actione. Verum & iusta sic faciendo. non se de ingenii fama: sed de fide esse sollicitum. Tria hic uerba deprauata ita corriguntur: ut causa loco illius & copulæ ac loco illius sic legatur sit & faciendo pro faciendo. hoc modo. Verum causa iusta sit faciendo. De hac uero Ciceronis humanitate Valerius libro quarto meminit. Sed huius generis humanitas etiam in M. Cicerone præcipue apparuit. Anaxagoræ biniu repetidæ reu sumo studio defecit: quæ in consulari suo urbe expulerat. Itemque P. Vatinium dignitati suæ semper infestum duobus publicis iudiciis tutatus est: ut non sine ullo crimine leuitatis: ita cum aliquo laude. quæ speciosius aliquando iniuriæ uincunt beneficio: quæ multum odii pertinacia præstant. Verum illud elegantissime uerborum a quibus ipse perditus esset precibus: tum etiam adolescentiam suam excusat detracturus alioqui plus auctoritatis sicut in causa præsertim suspecta si eum esse quæ temere nocetis reos suscipere fateretur. Multorum uerborum emendatione indiget hic locus. nam si loco illius sicut scribendum: & se loco illius si: & temere loco illius timere legendum est. hoc modo. tum est adolescentiam suam excusat: detracturus alioqui plus auctoritatis si in causa præsertim suspecta se eum esse: quæ temere nocetis reos suscipere fateretur. Apud iudicem uer-

tres etiam filiosque: cum interuenisset emancipatio. litigatum scio. In aliis quoque propinquitatibus custodiendum sit: ut inuiti & necessario & parce iudicemur dixisse. Magis autem aut minus: ut cuique personæ debet reuerentia. Eadem pro libertatis aduersus patronos obseruantia: & ut semel plura complectar: nunquam decebit sic aduersus tales agere personas: quo modo contra nos agi ab hominibus conditionis eiusdem iniquo animo tulissemus. Præstat hoc aliquando est dignationibus: ut libertatis nostræ ratio reddat: ne quis nos aut petulantes in lædendis iis: aut etiam ambitiosos putet. Itaque Cicero quæquæ erat in Cottâ grauissime dicturus: neque aliter agi. P. Oppii causa poterat: longa tamen præfatione excusauit officii sui necessitate. Aliquando etiam inferioribus præcipueque adolescentulis parcere aut mederi decet. Vt hac moderatioe Cicero pro Cælio contra Atracinum: ut eum non inimice corripes: sed pene patrie monere uideatur. Nam & iuuenis & nobilis & non iniusto dolore uenerat ad accusandum. Sed in iis quæ de quibus uel iudici uel etiam assistentibus ratio nostræ moderationis probari debet: minor est labor. Illic plus difficultatis: ubi ipsos contra quos dicimus ueremur offendere. Duæ simul huiusmodi personæ Ciceroni pro Murena dicenti obstiterunt. M. Catonis Seruiique Sulpitii. quæ deceter tamē Sulpitio: cum omnes concessisset uirtutes. scientiam petendi consulatus ademit. Quid enim aliud esset: quo se uictum homo nobilis & iuris artistes magis ferret. Ut uero ratione defensionis suæ reddat: cum se studuisse petitioni Sulpitii contra honorem Murenæ: non idem debere accusationi contra caput diceret: quæ molli aut articulo tractauit Catonem: cuius naturam summe admiratus: non ipsius uitio: sed stoicæ sectæ quibusdam in rebus factam duriorē uideri uolebat. Ut inter eos non forensem contentionem: sed studiosam disputationem crederes incidisse. Hæc est præfecto ratio & certissimum præceptorum genus illius uiri obseruatio: ut cum aliquid detrahere salua gratia uelis: concedas alia omnia. in hoc solo uel minus peritum: quæ in cæteris adiecta: si poterit fieri: et causa cur ita sit. uel paulo pertinacior: uel credulum: uel iratum: uel impulsum ab aliis. Hoc illis commune remedium est: nisi tota actione æqualiter appareat non honor modo: sed etiam caritas. Præterea causa si nobis iusta sit dicenda: neque id moderate tantum faciamus: sed etiam necessario. Diuersum ab hoc: sed facilius: cum hominum: aut alioqui turpium: aut nobis inuisorum quædam facta laudanda sunt. Decet enim rem ipsam probare in qualicumque persona. Dixit Cicero pro Gabinio & P. Vatinio inimicissimis antea sibi hominibus: & in quos orationes etiam scripserat. Verum & iusta sit fatendum non se de ingenii fama: sed de fide esse sollicitum. Difficilior ei ratio in iudicio cluentiano fuit: cum Scamædrum necesse haberet dicere nocentem: cuius egerat causam. Verum illud elegantissime: cum eorum a quibus ipse perditus esset precibus: tum etiam adolescentiam suam excusat detracturus alioqui plus auctoritatis: si in causa præsertim suspecta: se eum esse: quæ temere nocetis reos suscipere fateretur. Apud iudicem uero: quod aut propter aliquid commodum in causa quam susceperimus: aut sunt ut persuadendi ardua ratio: ita dicendi expeditissima. Fiducia. n. iustitiæ eius non causæ: nihil nos timere simulamus. Ipse erit gloria inflandus: ut tanto clarior futura sit fides: ac religio in pronuntiando: quanto minus uel offensæ uel utilitati suæ indulserit. Hæc & apud eos a quibus appellatum erit: si forte ad eos qui plus auctoritatis si in causa præsertim suspecta se eum esse: quæ temere nocetis reos suscipere fateretur. Apud iudicem uer-

dem remittentur adicienda ratio: uel necessitatis alicuius: si id causæ cedit: uel erroris: uel suspicionis. Tutissimū ergo pœnitentiæ cōfessio: & satisfactio culpæ: pducēdusq; oīo iudex ad iræ pudorē. Accidit etiā nōnūq; eadē causa de q̄ p̄nūciauit: cogatq; itez. tum illud qdē cōmune. apud aliū nos iudicē disputuros de illius sententia nō fuisse. Neq; n. emēdari ab alio q̄ ipso fas esse. Cæterum ex causa ut quæq; p̄mittet: aut ignorata quædā: aut defuisse testes: aut quod timidissime: & si nihil aliud plane fuerit: dicēdū est: patronos nō satisfecisse. Succurret etiā si apud alios iudices ageat: ut in secunda assertione: aut in centū uiralibus iudiciis duplicibus parte uicta: decentius erit quotiēs cōtigerit seruare iudicū pudorē: de qua re latius probationum loco dictum est. Pōt euenire ut in aliis reprehēdēda sint: quæ ipsi fecerimus: ut obiicit Tubero Ligario: q̄ in africa fuerit: & ābitus quidā damnati recuperādæ dignitatis gratia: reos eiusdē criminis detulerūt: ut in scholis luxuriantē patrem: luxuriosus ipse iuuenis accusat. Id q̄ decēter fieri possit: eqdē nō inuenio: nisi aliqd reperiatur: qd̄ iter sit: persona. ætas. tempus. causa. locus. animus. Tubero iuuenem se patri hæsisse. illum a senatu missum non ad bellum: sed ad frumētū cōmendū ait. Ut primū licuerit a partibus recessisse Ligariū & perseverasse: & nō pro. Cn. Pōpeio: inter quē & Cæsare dignitatis fuerit cōtētio: cum saluā uterq; rem. p. uellet. Sed p̄ Iuba atq; afriis inimicissimis po. ro. stetit. Cæterū uel facillimū est ibi alienam culpā accusare: ubi fateris tuā. Verū id iam iudicis est: non actoris. quod si nulla contingit excusatio: sola colorē habet pœnitentia. Potest enim uideri satis emendatus: q̄ in odium eorum: in quibus errauerat ipse conuersus est. Sunt enī quidā: q̄ hoc natura ipsa rei non indecens faciunt: ut cū pater ex meretrice natum. q̄ amet ex meretrice i matrimonio abdicat. Scholastica materia: sed nō quæ nō possit accidere. Hic igit̄ multa nō deformiter dicit: uel q̄ oīum sit uotū parētū: ut honestiores q̄ sint ipsi: liberos habeant. Nā & filia nata meretrix eā mater pudicā esse uoluisset: uel q̄ humilior ipsa fuerit (licet enī hoc dicere) uel q̄ non habuerit patrē q̄ moneret: qn̄ eo minus faciēdū filio fuisse: ne renouaret domus pudorē: & exprobraret p̄ri nuptias. m̄ri prioris uitæ necessitatē: ne dñiq; legē quandā suis quoq; subinde liberis daret. & credibilis erit et̄ ppria qdā in illa meretrice turpitudine: quā nūc hic p̄ ferre nō possit. alia præterea. Neq; n. nūc declamamus: sed ostendimus nōnūq; posse ipsis icōmodis dicentē bene uti. Illic maior æstus ubi qs pudēda querit: ut stuprum præcipue i maribus aut os pphanatū: nō dico si loquat̄ ipse. Nā qd̄ aliud ei q̄ gemitus ac fletus & execratio uitæ cōueniāt: ut iudex intelligat potius dolorē illū q̄ audiat. Sed patrono quoq; p̄ similes affe-

ro quod aut p̄pter aliquod cōmodū i cā quā susceperimus aut sunt ut p̄suadēdi ardua oīo ita dicendi expeditissima. Deprauatus adeo ē hic locus ut uix emēdationē admittat. Tamet si enī illud uerbū sunt: in hæc duo suum & sumit sit cōmutatū in exēplari bus quibusdā tamē ne sic qdē ullus iteger elicit̄ sensus. sic aut̄ corrigi possit: si loco illius i p̄positiōis eoz: & loco illius quā scriberetur quoz genitiuus: & p̄ cā legeremus cām: relatiuozq; postponeremus: & illud sunt i suum cōuerteret: & rō o uocali expūcta lege ret: dū castigatius exēplar iueniatur. hoc mō. Apud iudicē uero qd̄ aut p̄pter aliqd̄ cōmodū eoz quoq; causā susceperimus: aut suū ut p̄suadēdi ardua rō ita dicēdi expeditissima. Perducēdusq; oīno iudex adire pudorē. Facile hæc clausula hypodiasole emēdat̄ apposita & diphthōgo: ut ad p̄positio ab illo iræ genitiuo seiūgatur. oī mō etiā p̄ illo oīno legēdū. Accidit et̄ nōnūquā eadē cā de qua p̄nūciauit cogatq; itez. Difficiliter emēdari potest hic locus sine uerborū & adiectiōne & mutatione. Si nāq; ut particula ascribatur & illud uerbū cogat cōmutet̄ in hoc uerbū agatur illa q̄ copula erasa: nimirū sensus & integer & apertus uidebitur. Quid enī hoc clarius. Accidit nōnūquā: ut eadē cā de q̄ p̄nūciauit: itez agat̄. Et ābitus qdā damnati recuperādæ dignitatis gratia reos eiusdē criminis detulerūt. Non q̄ sed qdā ut legat̄ sensus exposcit. hoc mō. Et ābitus qdā damnati. Nisi aliud reperiēt qd̄ iter sint. Pro illo aliud reſte aliqd̄ legit̄ a quibusdā. repiat̄ aut̄ et̄ uidet̄ legēdū. Cū saluā utriq; rem. uellet. Vterq; manifeste legēdum est.

Ut cū pater natū qd̄ amet ex meretrice i matrimonio abdicat. Deprauatus hic sēsus facile emēdat̄ si hæc duæ dictiōes ex meretrice ascribant̄. ut legat̄. hoc mō. ut cū pater ex meretrice natū: qd̄ amet ex meretrice i matrimonio abdicat. Nec ignoro a quibusdā ita deprauari: ut q̄lōgissime a dictiōnū similitudine recedāt hoc mō legētes. Ut cū pater ex meretrice natū qd̄ duxerit meretricē in matrimonium abdicat. Quāuis aut̄ sic quoq; sit apertus sensus: mihi tamē prior lectio approbat̄: si ut dixi: ex meretrice ascribamus: ac natā subintelligamus. ita nāq; accipiemus filiū fuisse a patre abdicatū: qd̄ natā ex meretrice gratia matrimonii amaret. Nā & filia nata meretrix eā mater pudicā esse uoluisset.

Quo mō corrigi possit hic locus mihi non liquet. Vel qui humilior ipsa fuerit. Quod loco illius qui recte

in quibusdam legitur exēplaribus. Sed ita legibus Syllæ coercere statū ciuitatis affirmat. contineri passim recte forsitan legeret.

Secutus itaq; ē. Hac Sylla bāas apposita affecutus ut legat sensus exposcit. Illud ē in locis monui. Pro locis legendū ē iocis. Doctrinā dis cōcedit ad litteras. Ac d littera i. c. conuersa legēdū. Hoc aut facit p Sextio Cicero. Quia i ciuis iis alias aliis magis cōplent. Nisi hoc aduerbiū ut ascribatur & illud p nomen iis eradat: minus ite ger uidebitur hic sensus.

Nam Cicero quodam loco scribit id esse optimū quod non te facile credideris consequi imitatione nō posset. Quidam hunc locum sic corrigunt ut possis legant: & recte qdem. Sed cum quoq; loco illius pticulæ nō est reponēdū. hoc mō. Quod cū te facile credideris cōseq imitatione non possis. Alio uero non id egisse ut ita se diceret quo mō se qlibet posse consideret. Se p nomen trāspōsitū uidet. In tertiū aut locū ē referēdum. hoc mō. Alio uero se non id egisse ut ita diceret: quo mō se qlibet posse cōsideret. Causa enī mō distat. Que copula uidet ascribēda: ut legat modoq;.

Emoriā qdā natura mō ē munus existimauerunt.

Memoriā arte quoq; consistare nō solum natura primū colligit Fabius. deinde pcepta de ea subiicit. Et totus de quo diximus: adhuc inanis labor: nisi ceteræ ptes hoc uelut spū cōtineant. Hoc qdē uerbū ē frequēter qdē elegāter ptermittit: Sed huic sensui mihi ascribēdū uidet & i uocali ascripta ueluti legēdū hoc mō. Ad huc inanis labor nisi ceteræ ptes hoc ueluti spiritu cōtineat. Idē uero & Cicero i plogo de oratore sentire uidet cū iquit. Quid dicā de Thesaurō rez oīum memoria: q nisi custos iuētis cogitatisq; uerbis & rebus adhib eat: intelligimus oīa ēt si pclarissimi fuerint: i oratore pitura. Nec utiq; ea quo dicta sunt

ctus eundum erit. qā hoc iuriæ genus uerecūdius inest passis q̄ auis. Molliēda est i plerisq; alio colore aspitas orationis: ut Cicero de pscriptorū liberis fecit. Quid enī crudelius q̄ homines honestis parentibus ac maioribus natos a re pu. sūmoueri? Itaq; durū id esse sūmus ille tractandorū aiorz artifex cōfitef. Sed ita legibus Syllæ coerceri statū ciuitatis affirmat: ut iis solutis: stare ipsa nō possit. Aliecutus itaq; ē: ut aliqd eoz quoq; causa uideret facere: cōtra quos diceret. Illud etiam in locis monui: q̄ turpis esset fortunæ i sectatio: & ne i totos ordines: aut gentes: aut populos petulātia icurreret. Sed itē fides patrociniū cogit quādā de uniuerso genere aliquorū hominū dicere: uel libertinorū: uel militū: uel publicanorū: uel similiter aliorū: i qbus oībus cōmune remediū ē: ut ea quæ lædūt: nō libēter tractare uidearis: nec in oīa impetū facias: sed i id qd expugnandū est: & reprehendēs alia laude cōpēsēs. Si cupidus dīcas esse nō mīz: q piculorū ac sanguinis maiora sibi debere p̄mia putent: eosdē petulantes: & hoc fieri q; bellis magis q̄ paci assueuerit. libertinis detrahēda ē auctoritas. licet iis testimoniū reddere i dūstrīæ: p quā exierit de seruitute. Quod ad natiōes exteras ptinet: Cicero uarie detrahaturus græcis testibus fidē: doctrinā iis cōcedit ac litteras: seq; eius gētis amatore fuisse profitef. Sardos cōtēnit. Allobrogas ut hostis i sectat: quoz nihil tunc cū diceretur: parū aptū aut remotū a cura decoris fuit. Verborū etiā moderatiōe detrahi solet: si qua ē rei inuidia. Si asperū dicas nimīū seuerū. iniustū persuasiōe labi. pertinacē ultra modū tenacē esse p̄positū. plerūq; uelut ipsos coneris ratione uicere: qd est mollisimū. Indecorū est sup hęc omne nimīū: ideoq; etiā quod natura rei satis aptū est: nisi modo quoq; tēperetur: gratiā pdit. Cuius rei obseruatio iudicio magis quodā sentiri: q̄ p̄ceptis tradi potest: quantū satis sit: & q̄tum recipiant aures. Nō habet hęc res mensurā & quasi p̄odus: quia i cibis iis alia aliis magis cōplent. Adiciēdū etiā breuiter uidetur: qd fere dicēdi uirtutes diuersissimæ: non solū suos amatores habeant: sed ab eis dē sæpe laudent. Nā Cicero quodā loco scribit id esse optimū: qd non te facile credideris cōseq; imitatione nō posset. Alio uero nō id egisse: ut ita se diceret: quo mō se qlibet posse cōsideret: sed quo mō nemo: qd potest pugnare inter se uideri. Verū utrūq; ac merito laudat. Causa enī modoq; distat: qā simplicitas illa & uelut securitas in affectata orationis mire tenues causas decet. Maioribus illud admirabile dicēdi genus magis cōuenit. In utroq; eminet Cicero: ex qbus alterz i periti se posse cōseq; credēt. neutz q̄ itelligūt.

DE Memoria

Emoriā quidā naturæ modo esse munus existimauerunt: estq; i ea non dubie plurimum: sed ipsa excolēdo: sicut alia omnia auget & torus de quo diximus: adhuc inanis labor: nisi ceteræ partes hoc uelut spiritu cōtineantur. Nā & oīs displicina memoria constat: frustra q; docemur: si quicqd audimus: p̄terfluat. & exemplorū. legum. responsorū. dictorū. beneq; factorū: quæ uelut quasdam copias: quibus abūdare: quasq; i promptu semper habere debet orator: eadem illa uis repræsētat. Neq; immeri-

Vndecimus

to thesaurus hic eloquentiæ dicitur. Sed non firme tantum continere: uerum etiam cito percipere multa acturos oportet. Nec quæ scripseris modo iterata lectioe complecti: sed in cogitatis quoque rerum ac uerborum contextum sequi: & quæ sunt ab aduersa parte dicta meminisse. nec utique ea quo dicta sunt ordine refutare: sed opportunis locis ponere. Quid extemporalis oratio: nec alio mihi uidetur mentis uigore constare. Nam dum alia dicimus: quæ dicturi sumus intuenda sunt. Ita cum semper cogitatio ultra id quod est longius quærit: quicquid interim reperit: quodam modo apud memoriam deponit: quod illa quasi quædam media manus acceptum ab intentione tradit elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum quicquid memoriæ faciat: quæ plerique imprimi quædam uestigia nostro animo uelut in gyris annulorum signa seruentur existimant. Neque ero tam credulus: ut quasi habitu tardiorē firmioremque memoriam fieri putem. Eius autem quod ad animum pertinet: magis admirare naturam: subito res uetustas tanto ex interuallo repetitas reddere se & offerre: nec tantum reagentibus: sed etiam sponte interim: nec uigilantibus: sed et quiete compositis magis: eoque illa quoque animalia quæ carere intellectu uidemus: meminerunt & agnoscunt: & qualibet longo itinere diducta ad assuetas sibi sedes reuertuntur. Quid non hæc uarietas mira est: excidere proxima: uetera inhaerere: hesternorum immemores: acta pueritiæ recordari. Quid quæ quædam requisita se occultant: & eadem forte succurrunt: nec manet semper memoria: sed aliquando etiam redit. Nesciretur tamen quanta uis esset eius. quanta diuinitas illa: nisi in hoc lumen orandi extulisset. Non enim rerum modo: sed etiam uerborum ordinem præstat: nec ea pauca contextit: sed durat prope in infinitum: & in longissimis actionibus prius audiendi patientia: quæ memoriæ fides deficit: quod & ipsum argumentum est subesse artem aliquam: iuuarique ratione naturam: cum idem docti facere: illud indocti & in exercitati non possimus: quæ inuenio apud Platonem obstare memoriæ usum litterarum: uidelicet quæ illa quæ scriptis reposuimus: uelut custodire desinimus: & ipsa securitate dimittimus. Nec dubium est quin plurimum in hac parte ualeat mentis intentio: & uelut acies luminum a prospectu rerum quas intuet: non auersa. Vnde accidit: ut quæ per plures dies scribimus ediscendi causa cogitatione ipsa contineat. Artem autem memoriæ primus ostendit dicitur Simonides: cuius uulgata fabula est: cum pugili coronato carnem: quale compositum uictoribus solet: mercede pacta scripsisset: abnegatam ei pecuniæ partem. quod de more poetis frequentissimo digressus in laudes Castoris & Pollucis exierat. quæ propter partem ab iis petere: quorum facta celebrasset iubebat. & persoluerunt ut traditum est. Nam cum esset gratæ conuiuium in honorem eiusdem uictoria: atque adhibitus ei cœnæ Simonides: nuncio est excitus: quæ eum duo iuuenes eque aduecti desiderare maiorem in modum dicebantur: & illos quod non inuenit. fuisse tamen gratos erga se exitu comperit. Nam uix eo limen egresso: Triclinium illud supra conuiuas corruit: atque ita confudit: ut non ora modo oppressorum: sed membra etiam omnia requirentes ad sepulturam propinqui nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo

ordine resurare. eo legendum uidetur potius quæ ea. Quid extemporalis oratio: nec alio mihi uidetur mentis uigore constare. Et si ita quoque lectus hic locus sensu suo non fraudetur: audacter tamē contemderim illam nec particulam esse expungendam ac eius loco hanc num esse reponendam: ac uideatur esse legendum. hoc modo. Quid extemporalis oratio. Nunc alio mihi uideatur mentis uigore constare? Nec inficior aliter quoque commode legi posse ut loco nec scribatur hæc particula non. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum quicquid memoriæ faciat. Pro memoria quædam recte memoriæ leguntur. sed illius etiam quicquid loco quid legendum uideatur. hoc modo. Quid memoriæ faciat. Quæ plerique imprimi quædam uestigia nostro animo uelut in gyris anulorum signa seruentur. In cæcis legendum esse non gyris facile uidebitur quæ Aristotelis opusculum de memoria & reminiscencia in quo hæc tractatur. diligentiùs legerit. sed alio quoque flagitio hic sensus mihi insectus esse uideatur. Nisi enim hoc relatu uelut quæ ascribat oratio manca minusque congrua esse uidebitur. Quare hoc modo mihi legendum uideatur. Quæ plerique imprimi quædam uestigia nostro animo uelut in cæcis anulorum signa seruentur: existimant. Neque ero tam credulus ut quasi habitu tardiorē firmioremque fieri memoriæ putem. Aliquid uerbi hic mihi deesse uideatur. Quid uero ascri

bedum sit mihi non liquet. Nisi in hoc lumen orandi extulisset. Integra quædam ac mediis uacare hæc clausula plerisque uideatur. Mihi uero sic esse deprauata: ut nisi uim aut artem simile uel nomen ascribamus: parum elegans & sensus & oratio habeat. In maximam namque lumen orandi artem a memoria fuisse euectam asserit Quintilianus. For sitan igitur hic accusati uis uim ita est ascribendus ut hoc modo legatur. Nisi in hoc lumen orandi uim extulisset. Tum Simonides dicitur

memor ordie quo qd
q̄ discubuerat. Pro or
dine ratio grāmatics
ut ordinis legatur ex
poscit. An Cranone.
Cranō oppidū ē Theſ
ſalia a Cranone Pelas
gi filio dictum de quo
& Valerius Maximus
q̄ in priō hāc narrat hī
ſtoriā. Cœnāti ei apud
Scopā Cranone qd̄ est
in Theſſalia oppidum.

Ex hoc Simonides
facto notauit uidetur
iuuari memoriā signa
tis aīo sedibus: idq̄ cre
dere suo q̄sq̄ experimen
to. Verbū illud uidet̄
ut redūdās a sensu nō
admittit. q̄uis ī q̄bus
dā exēplaribus Simo
nidis & notari pro illo
notauit: fuerit deprau
uatū. Simonides nāq̄
īpe notauit memoriā
signatis aīo sedibus iu
uari. Ipse nāq̄ memo
riæ artificialis auctor
scribitur fuisse. Et in
multos deductā recel
sus. Non deductā. sed
diductā hoc ē diuisam
atq̄ distinctā ut lega
mus: sensus expocit.
In ea quicqd̄ nobile ē.
Nobile qd̄ legi: sed
corrupte ut mihi uide
tur. Notabile aut̄ sen
sui maxime ē accōmo
datū: itaq̄ forsitan ē le
gēdū. Tamē q̄ scripse
runt. Tum loco tamen
apte reponēdū. Hāc
itaq̄ diligere primū sē
sum bello tū uestibulo
q̄si assignant. Adeo de
prauatus ē hic locus:
ut uarie qd̄ ī exēplari
bus legat̄. sed uix ullo
mō sensus elici potest.
Alii nāq̄ legūt loco di
ligere deligūt. alii diri
gūt. alii sensum in locū
p̄mutāt. Vex̄ ne sic q̄
dē: ut dixi īteger huius
loci habet̄ intellectus.

Locis ē utēdū multis
illustribus. expectatis.
modicis īteruallis. In
secundo de oratore Ci
cerōis libro: unde hāc
sūt descripta: ac fere oīa

quisq̄ discubuerat: corpa suis reddidisse. Est aut̄ magna īter auctores disse
ſio. Glaucone Charistio. an Leocrati. an Agatharcho. an Scopæ scriptū sit
id carmen. & Pharsali fuerit hāc domus: ut ipse quodā loco significare Si
monides uidet̄. Atq̄ Apollodorus: Eratosthenes & Euphoriō & Larisseus
Eurypylus tradiderūt. an Cranone. ut Apollas Callimachus: quē secutus
Cicero hanc famā latius fudit. Scopā nobile Theſſalū perisse ī eo cōuiuio
cōstat. adiciūt̄ sororis filius. putant & ortos plerosq̄ ab illo Scopā: q̄ maior
ætate fuerit: q̄q̄ mihi totū de Tyndaridis fabulosū uidetur. Neq̄ omnino
huius rei meminit usq̄ poeta ipse: p̄fecto nō taciturus de tanta sua gloria.
Ex hoc Simonides. facto notauit Videt̄ iuuari memoriā signatis animo
sedibus: idq̄ credere suo quisq̄ experimento. Nā cū in loca aliqua post tē
pus reuerſi sumus: non ipsa agnoscamus tātū: sed etiā quæ in iis fecerimus
reminiscimur: p̄sonæq̄ subeūt. Nōnūq̄ tacitæ quoq̄ cogitationes ī mentē
reuertunt̄. Nata est igit̄: ut in plerisq̄ ars ab experimēto. Loca discūt̄ q̄ma
xime spacioſa. multa uarietate signata. domū forte magnā: & in multos di
ductā recessus. In ea qcqd̄ nobile est: aīo diligenter affigit̄: ut sine cūctatio
ne ac mora partes eius oīs cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor
ē: nō hærere in occurſu. Plus enī q̄ firma debet esse memoria: quæ aliā me
moriā adiuuet. Tū quæ scripserūt: uel cogitatioē cōplectunt̄: & alio signo
quo moneāt̄ notāt̄: qd̄ eē uel ex re tota potest. ut de nauigatiōe. militia: uel
ex uerbo aliquo. Nā ēt excidētes unius admonitiōe uerbi ī memoriā repo
nunt̄. Sit aut̄ signū nauigatiōis: ut anchora. militia: ut aliqd̄ ex armis. Hāc
itaq̄ diligere primū sensū bello: tū uestibulo: q̄si assignāt. secundum puta
atriū. tū impluua circūeūt: nec cubiculis modo aut exedris: sed stratis etiā
similibusq̄ p̄ ordinē cōmittūt. Hoc facto cū ē repetēda memoria: incipiūt
ab initio loca hāc recētere: & qd̄ cuiq̄ crediderūt: reposcūt: & eorū imāgie
admonēt̄: ut quālibet multa sint: quorū meminisse oporteat: fiat singula cō
nexa quodā choro: ne errent cōiūgētes prioribus sequētia solo ediscēdi la
bore. Quod de domo dixi. & ī opibus publicis: & ī itinere lōgo: ut urbiū
ābitu & picturis fieri potest. Etiā fingere sibi has imāgies licet. Opus ē er
go locis: que uel fingūt̄ uel sumunt̄. imāginibus uel simulacris: quæ utiq̄
fingēda sūt. Imāgies notæ sūt: q̄bus ea quæ ediscēda notamus: ut quo mō
Cicero dicit: locis p̄ cæra. simulacris p̄ litteris utamur. Illud quoq̄ ad uer
bū ponere optimū fuerit. locis ē utēdū multis. illustribus. explicatis. modi
cis īteruallis. imāginibus aliqd̄ agētibus: acribus insignitisq̄: quæ occur
rere: celeriterq̄ percurrere animū possint. Quo magis miror quo mō Me
trodorus ī duodecim signis p̄ quæ sol̄ meat: tricenos & sexagenos iuenerit
locos. Vanitas nimirū fuit atq̄ iactatio circa memoriā suam potius arte q̄
natura gloriantis. Eqd̄ hāc ad quādā p̄desse nō negauerim: ut si res̄ no
mina multa p̄ ordinē audita reddēda sint. Nanq̄ ī iis quæ didicerūt locis:
reponūt res illas. mēſā: ut hoc utar ī uestibulo. ī atrio puluinū: & sic cætera.
deinde relegētes: iuueniūt ubi posuerint. & forsitā ī hoc sūt adiuti: q̄ auctio
ne dimissa: qd̄ cuiq̄ uēdidissent testibus argentarioꝝ tabulis reddiderūt:
Quod præstitisse Hortensiū dicūt. Minus idē p̄derit ī ediscēdis: quæ ora
tionis p̄petuæ erūt. Nā & sensus nō eādē imāginē quā res habet̄: cū alterū
fingēdū sit: & horū tamē utrūq̄ cōmonet: sed cū sermonis alicuius habitu
q̄ de memoria hactenus Fabius scripsit accepta sūt: p̄ expectatis emēdate legi explicata

Vndecimus

uerborum contextus eadē arte quo mō cōprehendēt? Mirro q̄ quārdā nul-
 lis simulacris significari possūt: ut certae cōiūctiones. Habeamus enī sa-
 ne: ut q̄ notis scribūt: certas imagines oīum: & loca scilicet infinita: p̄ quae
 uerba quae sūt ī q̄nq; cōtra Verrē secūda actionis libris explicēt: ut me-
 minerimus etiā omniū quasi depositorū: nōne impediri qdē eorū quae
 dicit: decursū necesse ē duplici memoriā cura? Nā quo mō poterūt co-
 pulata fluere: si p̄pter singula uerba ad singulas formas respiciēdū erit?
 Quare & Carneades & Sceptus de quo modo dixi: Metrodorus: quos
 Cicero dicit ufos hac exercitatiōe: sibi habeāt sua. Nos simpliciora tra-
 damus. Si lōgior cōplectēda memoria fuerit oīo: p̄derit p̄ partes edisce-
 re. Laborat enī maxime onere. & hae partes nō sint perexiguae. alioq; ni-
 mis inultae erunt: & eā distinguēt atq; cōcidēt. nec utiq; certū imperaue-
 rim modū. Sed maxime ut q̄sq; finiet locus: ni forte tam numerosus: ut
 ipse quoq; diuidi debeat. Dandi sunt certi qdam termini: ut contextum
 uerborū qui est difficillimus: cōtinuet crebra meditatio. partes deinceps
 ipsas repetitus ordo coniungat. Non est inutile quo facilius hāreant:
 aliquas apponere notas: quarum recordatio cōmoneat: & quasi excitet
 memoriā. Nemo enim fere tam ifelix: ut quod cuiq; loco signum de-
 stinauerit nesciat: ut si erit tradēdus ad hoc: eo quoq; adhuc remedium
 utitur: ut ipsae notae: hinc est ex illa arte non inutile attentus ad eos: qui
 excidunt sensus anchoram: ut supra posui: si de naue dicēdum esset: spi-
 culum si de praelio. Multum enim signa faciunt: & ex alia memoria ue-
 nit alia: ut cum translatus anulus uel alligatus commoneat nos cur id
 fecerimus. Hae magis adhuc astringunt: quae memoriā ab aliquo si-
 mili transferunt ad id quod continendum est: ut in nominibus: si Fabi-
 us forte sit tenendus: referamus ad illum cunctatorem: qui excidere nō
 potest: aut ad aliquem amicum: qui idem uocetur: quod est facilius in
 apris & in ursis & Nasone aut Crispo: ut id memoriā affigatur: unde
 sunt nomina. Origo quoq; aliquando declinatorum tenendi magis cau-
 sa est: ut in Cicerone. Verrio. Aurelio si debet inseri. Illud neminem nō
 iuuabit iisdem quibus scripserit caris ediscere. Sequuntur enim uesti-
 gis quibusdam memoriā. & uelut oculis intuetur non paginas mo-
 do: sed uersus prope ipsos: qui tum dicit similis legenti. Iam uero si li-
 tura aut adiectio aliqua aut mutatio interueniat: signa sunt quaedam:
 quae intuentes errare non possumus. Est ratio: ut illi de qua primum
 locutus sum: arti non dissimilis: ita si quid me experimenta docuerunt:
 & expeditior & potentior: ediscere tacite. Nam id quoq; est: quod tū
 erat optimum: si non subirent: uelut ociosum animum plerunq; aliae
 cogitationes: propter quas excitandus est uoce: ut duplici motu iuue-
 tur memoriā dicendi & audiendi. Sed hae uox sit modica & magis
 murmur. Qui autē legente alio ediscit: in parte tardatur: quod acrior

tis. Quod p̄stitisse Hortē
 siū dicūt. Hoc scribit Sene-
 ca lib. p̄rio declamationū.
 Aut qd̄ fecit Hortēsius qa
 Sisenna puocatus ī auctio-
 ne p̄fedit totū diē: & oēs
 res & p̄tia & emptores or-
 dine suo argentariis reco-
 gnoscētibus. ita ut ī nullo
 falleret recēsuit. Sed cū
 sermonis alicuius habitu.
 emēdatiōe mihi hic quo-
 q; locus idigere uidet. For-
 tasse aut illa cū p̄positio ē
 eradēda & p̄ illo habitu le-
 gēdū ē habitū: aut certe ut
 nihil eradat: hoc p̄icipiū
 ediscēdus cū ē uerbo ut a/
 scribat sēsus exposcit. hoc
 mō. sed cū sermonis alicu-
 ius habitū uerborū cōtex-
 tus ē ediscendus: eadē arte
 quo mō cōprehēdet. ut
 itelligamus uerborū con-
 textū alicuius habitū oīo-
 nis minime artificiali me-
 moria cōphēdi posse. Vt
 caeterae cōiūctiōes. Certae
 legēdū ē nō caeterae. Qua-
 re & Carneades & Septius
 de quo modo dixi: Metrodo-
 rus. Sceptus urbs est Phry-
 giae: ut ait Stra. unde sce-
 psius dicit Metrodorus.
 Quare nō Septius. sed sce-
 psius ē scribēdū. Ni forte
 tā numerosus. Hoc uerbū
 sit & cōpositiōis & sēsus ī-
 tegritas exposcere uidet:
 ut legat. Ni forte tā sit nu-
 merosus. Nec utiq; certū
 iperauerim mō. Pro mō
 reponēdū eē modū aperte
 cōstat. Vt si erit tradēdus
 ad hoc. eo quoq; adhuc re-
 mediū uti ut ipae notae. &
 hūc locū & q̄ seq̄: āpraua
 tū esse facile ex eo colligē
 qd̄ uarie ī exēplaribus legi-
 tur. Nā & remedio alibi le-
 gē & excitēt uerbū ascri-
 bē. hoc mō. Vt ipse excitēt
 notae. sed ne sic qdē uerus
 p̄cipit sensus. Vt cū trāsla-
 tus anulus uel alligatus cō-
 moneat nos cum iis feceri

mus. In quibusdā qdē exēplaribus p̄ iis hae legē. sed ne sic qdē oēs mēdaē sublatā sūt. Loco. n. illius p̄ticulae cū
 cur ē legendū & id potius q̄ hae scribēdū. hoc mō. cur id fecerimus. Vt ī cicerōe Verrio Aurelio si debet inseri.
 qd̄ sibi uelit hae clausula nō liq̄t mihi. tamen si ī quibusdā exēplaribus misceri legat. p̄ illo inseri. Sequūt. n. ī ue-
 stigiis quibusdā memoriā. in p̄positio ut q̄ a sensu repellatur ē eradēda. & q̄ nō q̄ legēdū uidetur. hoc mō. Seq̄. n.
 ueligiis quibusdā memoriā. & uelut oculis ituef. nō paginas mō: sed uersus p̄pe ipsos: q̄ tū dicit. similis legenti.
 Est rō ut ē illi de qua primū locutus sum. illud est iteꝝ ascriptum uidetur eradēdū. hoc mō. ē ratio ut illi.

Quo est
quæ tene-
mus repe-
riri solēt.
Repeti ut
legat sen-
sus expo-
scit: nō re-
periri. Ex
hac inge-
niorū di-
uersitate
nata dubi-
tatio ē ani-
uerbū sit
ediscendū
dicturis.

Ad pposi-
tio repo-
nenda ui-
detur. ut
legat. An
ad uerbū.

Alioqui
etiam scri-
ber præci-
pue a pue-
ris sit sup-
uacuum: id
q̄ optine-
dum. Tria
hec uerba
præcipue
a pueris. i
sensum se-
quentem
hinc uide-
tur trans-
ferēda: ut
legatur.

Alioq̄ etiā
scriber sit
superua-
uum: id
que præci-
pue a pue-
ris optine-
dum

est oculorum: q̄ aurium sensus. in parte iuari potest: quod eū semel aut bis audierit: continuo illi memoriā suam experiri licet: & cū legente contēdere. Nā & alioqui id maxime faciēdū ē: ut nos subinde tēptemus: q̄a cōtinua lectio: & quæ magis & quæ minus hæret: æqualiter trāsit. i experiedo teneasne & maior itētio ē: & nihil superua cui tēporis perit. quo etiā quæ tenemus reperiri solent: ita sola quæ exciderunt retra- ctant: ut crebra reiteratione firment: q̄q̄ solēt hoc ipso maxie hætere: qd̄ exciderūt. Illud ediscēdo scribēdoq; cōmune ē utriq; plurimū conferre bonā ualitudinē. dige- stū cibū. animū cogitationibus aliis liber. Verū etiā in iis quæ scripsimus: cōplectē- dis multū ualent: & in iis quæ cogitamus cōtinēdis ppe solæ: excepta quæ potissima est exercitatione: diuisio & cōpositio. Nā q̄ recte diuiserit: nunq̄ poterit i reꝝ ordine errare. Certa sunt enī nō solū in digerēdis quæstionibus: sed etiā i exequēdis: si mō re- cte dicimus prima ac secūda: & deinceps: cohæretq; omnis reꝝ copulatio: ut ei nihil nec subtrahi sine manifesto intellectu: nec inseri possit. An uero Scauola i lusu duo- decim scruporū: cum prior calculū pmouisset: essetq; uictus dum rus tēdit: repetito totius certaminis ordine: quo dato errasset: recordatus rediit ad eū: q̄cū luserat: isq; ita factū esse cōfessus est: Minus idē ordo ualebit in oratiōe præsertim totus nostro arbi- trio constitutus: cū tantū ille ualeat alternus. Etiā quæ bene cōposita erūt memoriā serie sua ducent. Nā sicut facilius uersus ediscimus q̄ profā orationē: ita psam iūctā q̄ dissolutā. Sic cōtingit: ut etiā quæ ex tēpore uidebant effusa: ad uerbū repetita red- dant: qd̄ meæ quoq; mediocritatē memoriæ sequebat: siquādo interuentus aliquo- rū: q̄ hunc honorē mereretur: iterare declamationis partē coegisset. nec ē mendacio locus saluis q̄ iterfuerūt. Siquis tamē unā maximāq; a me artem memoriæ quærat: exercitatio ē & labor. multa ediscere. multa cogitare: & si fieri pōt: quotidie: potentis- simū ē. Nihil æq; uel augetur cura: uel negligētia itercidit. Quare & pueri statim: ut præcepi: q̄ plurima ediscāt: & q̄cūq; ætas operā iuuādæ studio memoriæ dabit. De uoret initio tediū illud: & scripta & lecta sapius reuoluendi: & quasi eūdē cibū remā dēdi: qd̄ ipsū hoc fieri pōt leuius: si pauca primū: & quæ tediū nō afferat: cōperimus ediscere. tū quotidie adicere singulos uersus: quorū accessio labori sensū incrementi nō afferat. in summā ad infinitū usq; pueniat. & poetica prius. tū oratorū. nouissime etiā solutiora numeris: & magis ab usu dicendi remota: qualia sunt iuriconsultorū. Difficiliora enī debent esse: quæ exercent: quo sit leuius ipsum illud: i quod exercēt: ut athletæ ponderibus plumbeis assuefaciūt manus: quibus uacuis: & nudis in certa mine utendum est. Non omittā etiā quod quotidianis experimentis deprehendi- tur: minime fidelem esse paulo tardioribus ingeniis recētem memoriā. Mix dictu est: nec i prōptu ratio: q̄tum nox itersolita afferat firmitatis: siue requiescit labor ille: cuius sibi ipsa fatigatio obstabat: siue maturatur ac coquit: seu firmissima eius pars est recordatio. Quæ statim referri nō poterant: contēxuntur postera die: cōfirmat- q; memoriā idem illud tempus: quod esse in causa solet obliuionis. Etiam illa præ- uelox fere cito effluit: & uelut præsentī officio functa nihil in posterum debeat: tanq̄ dimissa discedit. Nec est mirum magis hætere animo: quæ diutius affixa sint. Ex hac ingeniorum diuersitate nata dubitatio est: an ad uerbū sit ediscendum dicturis: an uim mō rerū atq; ordinē cōplecti satis sit: de quo sine dubio nō pōt in uniuersū pnū- ciari. Nā si memoria suffragatur. tempus nō desit: nulla me uelim syllaba effugiat: alioqui etiā scribere præcipue a pueris sit superuacuum. Idq; obtinendum: atq; in hanc consuetudinem memoria exercitatione redigenda: ne nobis discamus ignosce- re. Ideoq; admoneri & ad libellum respicere uitiosum: quod libertatem negligentia

Vndecimus

facit. nec quisq; se parum tenere iudicat: qđ ne sibi excidat nō timet. Inde iterruptus actionis ipetus: & resistens ac salebrofa oratio: & q dicit ediscēti similis ēt omnē bene scriptorū gratiā perdit: uel hoc ipso qđ scripsisse se confitef. Memoria autē facit & prōpti ingenii famā: ut illa quā dicimus nō domo attulisse: sed ibi p̄tinus sumpsisse uideamur: quod oratori & ipsi causā plurimū confert. Nā & magis mirat: & minus timet iudex: quā nō purat aduersus se pręparata. Ideoq; in actionibus iter pręcipua seruandū est: ut quā dā etiā quā optime iūximus: uelut soluta enūciemus: & cogitantibus nōnūq; & dubitātibus similes quærere uideamur: quā attulimus. Ergo qđ sit optimū neminē fugit. Si uero aut memoria natura durior erit: aut non suffragabitur tēpus: etiā iutile erit ad oīa se uerba alligare: cū obliuio unius eorū: cuiuslibet aut deformē hæsitationē: aut etiam silentiū inducat. Tutiusq; cōprehensis animo rebus ipsis libertatē sibi eloquēdi relinquere. Nā & inuitus perdit qsq; id qđ elegerat uerbū: nec facile reponit aliud: dū id qđ scripserat quærīt. Sed ne hoc quidē i firmæ memoriæ remediū est: nisi in iis q sibi facultatē aliquā dicendi ex tēpore parauerunt. Quod sicui utrūq; defuerit: huic ommittere totū actionum laborē: ac si qđ in litteris ualet ad scribendū: potius suadebo cōuertere. Sed hęc rara iſœlicitas erit. Cæterū quantū naturā studioq; ualeat memoria: uel Themistocles testis: quē unū intra annum optime locutū esse persice constat: uel Mithridates: cui duas & uiginti linguas: quot nationibus imperauit: tradit notas fuisse: uel Crassus ille diues: q cum Asiā pręfesset: quinq; græci sermonis differētias sic tenuit: ut q qsq; apud eū lingua postulasset. eadē ius sibi redditū ferret: uel Cyrus quē omniū militū tenuisse creditū ē nomina. Quin semel auditos quālibet multos uersus p̄tinus dicit reddidisse Theodectes. Dicebant etiā esse nūc q facerēt: sed mihi nunq; ut ipse i teressem cōtingit. habēda tamē fides est: uel in hoc: ut q crediderit & spet. De p̄nunciatiōe

Ronūciatio a plerisq; actio dicit: sed prius nomē a uoce. sequēs a gestu uidet accipere. Nanq; actionē Cicero alias quasi sermonem. alias eloquētiā quādā corporis dicit. Idē tamē duas eius partes facit: quā sūt eadē pronunciationis: uocē atq; motū. Quapropter utraq; appellatione indifferenter uti licet. Habet autē res ipsa miram quandā in orationibus uī ac potestātē. Nec. n. tā refert q̄lia sint: q̄ itra nosmet ipsos cōposuimus: q̄ quo mō efferant. Nā ita qsq; ut audit mouet. Quare nec p̄batio ulla quā aliquo mō uenit ab oratore tā firma ē: ut nō perdat uires suas: nisi adiuuct asseueratione dicētis. Affectus omnes languescant necesse ē: nisi uoce. uultu. totius p̄pe habitu corporis inardescāt. Nā cū hęc oīa fecerimus: felices tamē si nostrū illū ignē iudex cōceperit: nedū supini securiq; moueamur: ac nō & ipse nra oscitatione soluat. Documēto sūt uel scænici actores: q & optimis poetarū tātū adiiciūt gratiā: ut nos i finite magis eadē illa audita q̄ lecta delectent: & uilissimis etiā qbusdā i petrēt aures. ut qbus nullus est in bibliothecis locus: sit etiā frequēs i theatris. Quod si i rebus quas fictas esse scimus: & inanes tātū pronūciatio pōt: ut irā. lachrymas. sollicitudinē affectat: quāto plus ualeat necesse ē ubi & credimus. Egdē uel mediocrē orationē cōmēdatā uiribus actionis affirmaueri plus habiturā eē momēti: q̄ optimā eadē illa destituta. Si qđē & Demosthenes qđ eēt i toto genere dicēdi sūmū i terrogatus: p̄nunciationi palmā dedit: eidēq; secundū ac tertiū locū: donec ab eo quāri desierit: ut eam uideri possit non pręcipuam: sed solam iudicasse. Ideoq; ipse tam diligenter apud

dex cōcepit nedum supini securiq; moueamur. Deprauatus hic locus facile sic emendari pōt: si eū ascribamus: & moueamus legat actiue: nō moueamur passiuē. hoc mō. Nedū eū supini securiq; moueamus. Ut qbus nullus est in bibliothecis locus. Nullus i uocali in u conuersa manifeste est legendum.

Sed ibi p̄tinus sumpsisse uideamur Prōpsisse mihi p̄ illo sumpsisse rectius legi uideret.

Etiā utile erit ad oīa se uerba alligare. Inutile legēdū esse ex ipso p̄cipit se sū. Habēda tamen fides uel i hoc qui crediderit & speret. ut p̄ticularia est ascribenda hoc modo. Vel i hoc ut qui crediderit & speret.

Ronūciatio a plerisq; actio dicitur. De p̄nunciatiōe Fabius p̄cepta traditurus primū qbus noibus appelles. deinde quātū i oratore poleat elegāter ostēdit. Nec enī eā referē q̄lia sint. Illū accusatiuū eā nec sensus nec loquēdi rō agnoscit. Quare loco eius tā p̄ticula ē ascribenda. Ut non p̄dat. E uocali i a cōuersa p̄dat. legat. & iarde. cat: ut sint cōiunctiui modi.

Nā cū hęc oīa fecerimus felices tamē si nra illū ignē iu-

Ideoq; ipse tā diligenter apud Andronychū Hypocratē studuit. hypocrītē recte a qbusdā legitur. Quā diu deinceps orator. Ex quatuor his uerbis tria sunt deprauiata. Neq; enī q̄ sed qui. nō deinceps sed priiceps. nō orator. sed oratorū cōtenderim uel refragantibus exemplaribus esse legendū. De actione uero. Qu. Hortēsiū: q̄ uel nimīū ualuisse dicit. A. quoq; Gelius hæc scribit. Ad eūdem modum Hortēsius oībus ferme oratorib; ætatis suæ nisi. M. Tullio clarior: qui multa cū mūdicia & circūspēcte cōpositet; idūtus & amictus esset: manusq; eius iter agēdū forerent. arguta admodū & gestuosa: maledictis cōpellationibusq; p̄brosis iactatus est: multaq; i eū quasi in histriōne i ipsiſ causis atq; iudiciis dicta sunt. Sed cū. L. Torq̄tus subagrestis homo i genio & iſtitiū grauius acerbiusq; apud cōsiliū iudicū cū de cā Syllæ q̄reret. nō iā histriōne eū esse diceret: sed gesticulariam Dionysiāq; eum notissimæ saltatriculæ nomine appellaret: tum uoce molli atq; demissa Hortensius. Dionysia inquit Dionysia malo egdē esse q̄ quod tu Torq̄te αὐοὺ σοο. αὐποδίαίτοο αὐπποσίτοο. Id est. inelégans. agrestis. aditu difficilis. Bona enī firmaq; ut uoluimus uti licet. uolumus. i uocali erasa legat. Quātitas. n. simplicior. ē uerbū loco illius cōiūctiōis. n. uidet̄ repōnēdū. Spatiis quoq; lenioribus aut citatioribus littera iterposita lētioribus ē legēdū ut citatioribus opponat. Et ut facies q̄q; ex paucissimis cōstat infinita: ita uox emendate quidam legunt infinitam: & hæc duo uerba. habet differentiam. ascribunt. hoc modo. Infinitam habet differentiam.

Andronicum Hypocritem studuit: ut admirantibus eius orationē rhodiis: nō i merito Aeschines dixisse uideat: qd si ipsum audissetis. & M. Cicerone unam in dicēdo actionē dominari putat. Hac. Cn. Lentulū plus opinionis cōsecutū: q̄ eloquētia tradit. eadem. C. Gracchū in deflenda fratris nece totius populī romani lachrimas cōcitasse. Antoniū & Crassum multum ualuisse. plurimū uero. Q. Hortēsiū: cuius rei fides est: q̄ eius scripta tantū i tra famā sunt: q̄ diu princeps oratorū. aliquādo æmulus Ciceronis existimatus ē: nouissime quoad uixit secūsus: ut appareat placuisse aliqd eo dicēte: qd legētes nō iuenimus. Et hercle cū ualeant multū uerba per se: & uox ppriā uim adiiciat rebus: & gestus motusq; significet aliquid: p̄fecto p̄fectū qddā fieri: cū oīa coierunt: necesse est. Sunt tamen q̄ rudē illā: & qualē ipetus cuiusq; animi tulit: actionē iudicēt fortiorē: & solam uiris dignā: sed nō alii fere q̄. qui etiam in dicēdo curā & artē & nitōrē & quicqd studio parat: ut affectata: & parū naturalia solent i probare: uel q̄ uerbor; atq; ipsius etiā soni rusticitate: ut. L. Cottā dicit Cicero fecisse: imitationē antiquitatis affectant. Verū illi p̄suasiōe sua fruatur: qui hominibus ut sint oratores: satis putant nasci. nostro labori dent ueniā: q̄ nihil credimus esse p̄fectū: nisi ubi natura cura iuuēt. In hoc igit̄ nō contumaciter cōsentio primas partes eē naturā. Nā certe bene p̄nūciare nō poterit: cui aut in scriptis memoria: aut in iis quæ subito dicēda erunt: facilitas p̄opta de fuerit: nec si i emēdabilia oris icōmoda obstabūt. Corporis etiā pōt eē aliqua tanta deformitas: ut nulla arte uincatur. Sed ne uox qdem nisi liberalis actionē habere optimā pōt. Bona enī firmaq;: ut uolumus: uti licet. mala uel i becilla & ihibet multa: ut insurgere. exclamare: & aliqua cogit ut summittere. deflectere. & raucas fauces ac latus fatigatū deformi cātico reficere: sed nos de eo nūc loquamur: cui nō frustra p̄actipitur. Cū sit aut̄ oīs actio: ut dixi: in duas diuisa partes: uocē gestūq;: quorū alter oculos. altera aures mouet: p̄ quos duos sēsus oīs ad aīum penetrat affectus: prius ē de uoce dicere: cui etiā gestus accōmodat. In ea prima obseruatio ē qualē habeas. secūda quo mō utaris. Natura uocis spectat q̄ntitate & qualitate. Quātitas ē simplicior. In sūma. n. gradis aut exigua ē. Sed iter has extremitates mediæ sūt spēs: & ab ima ad sūmā: ac retro multi sūt gradus. Qualitas magis uaria. Nā ē & cādida: & fusca: & plena: & exilis: & lenis: & aspera: & cōtracta: & fusa: & dura: & flexibilis: & clara: & obtusa. spūs etiā lōgior breuiorq;. nec cās cur q̄q; eor; accidat p̄seq; p̄posito operi necessariū ē. Eor; ne sit differētia i qbus aura illa cōcipit. an eor; p̄ q̄ uelut organa meat. an ipsi ppriā natura. an p̄ut mouēt lateris pectorisue firmitas. an capitis plus adiuuet. Nā opus est oibus: si cut nō oris mō suauitate: sed nariū quoq; p̄ quas qd̄ supest uocis egredit̄. Dulcis tamen esse debet nō exprobrans sonus. Utēdi uoce multiplex ratio. Nam p̄ter illam differentiam: quæ est tripartita. acuta. grauis. flexa: tum intentis. tum remissis. tum elatis. tum inferioribus modis opus ē. Spaciis quoq; lentioribus aut citatioribus. Sed iis ipsiſ media interiacēt multa: & ut facies: q̄q; ex paucissimis constet infinita: ita uox & si paucas quæ nominari possent: continet species: ppriā cuiq; est: & nō hæc minus aurib; q̄ oculis illa dignoscit̄. Augent̄ aut̄ sicut oīa: ita uoces quoq; bona

Vndecimus

cura: & negligētia uel iſcitiā minuunt. Sed cura nō eadem oratoribus quae phonaſcis cōuenit. tamē multa ſūt utriſq; cōia. firmitas corporis: ne ad ſpardonū & mulierū & ægroꝝ exilitatē uox noſtra tenuet: qđ abulatio. unctio. ueneris abſtinētia. facilis ciborū digeſtio: id eſt frugalitas præſtat. Præterea ut ſint fauces itegræ. id eſt molles ac lenes: quarū uitio & frāgitur & obſcuratur & exaſpat & ſcindiť uox. Nā ut tibiæ eodē ſpū accepto aliū clauſis. aliū aptis foraminibus. aliū nō ſatis purgata. aliū quaſſæ ſonū reddūt: ita fauces tumētes ſtrāgulāt uocē. obtuſæ obſcurāt. raſæ exaſperāt. cōuulſæ fractis ſūt organis ſimiles. Findit' ēť ſpūs obiectu aliquo: ſicut lapillo tenues aquæ: qꝝ ſpūs ēť ſi ultra paulū coit: aliqd tamen caui relinqt: poſt id ipſū qđ offendit. Humor quoq; uocē ut nimius iꝑedit: ita cōſumptus deſtituit. Nā fatigatio ut corpora non ad præſens mō tēpus: ſed ēť futuꝝ afficit. Sed ut cōiter & phonaſcis & oratorib; neceſſaria ē exercitatio: q̄ oīa cōualeſcūt: ita curæ nō idē genus ē. Nā neq; certa tēpora ad ſpirādū dari poſſunt tot ciuilibus officiis occupato: nec præparare ab imis ſonis uocē ad ſūmos: nec ſemp a cōtentione cōtendere licet: cū pluribus iudiciis ſæpe dicēdū ſit. ne ciborū qđ ē eadē obſeruatio. Nō enī tā molli teneraq; uoce: q̄ forti ac durabili opus eſt: cū illi oēs ēť altiſſimos ſonos leniant cātu oris. nobis pleraq; aſpe ſint cōcitateq; dicēda & uigilādæ noctes: & fuligo lucubrationū bibēda: & in ſudatā ueste durādū. Quare uocē deliciis nō molliamus: nec iꝑuamur ea cōſuetudine: quā deſideratura nō ſit: ſed exercitatio eius talis ſit: q̄lis uſus. nec ſilētio ſubſideat: ſed firmeť cōſuetudie: q̄ difficultas oīs leuat. Ediscere autē quo exercearis erit optimū. Nā ex tempore dicentē aduocata cura uocis: ille q̄ ex rebus ipſis concipitur affectus. ediscere q̄ maxie uaria: quæ & clamorē & diſputationē & ſermonē & flexus habeant. ut ſimul i oīa paremur hoc ſatis ē. Alio. qui nitida illa & curata uox inſolitū laborem reſuſcitabit: ut aſſueta gymnasiis & oleo corpora: quamlibet ſint in ſuis certaminibus ſpecioſa atq; robuſta. ſi militare iter faceſq; & uigilias imperes deſiciant: & quærant unctores ſuos nudūq; ſudorem. Illa tamen in hoc opere præcipi quis ferat: uitandos ſoles atq; uentos: & nubila etiam ac ſiccitates: Ita ſi dicendū in ſole: aut uēto ſo. humido. calido die fuerit: reos deſeremus: Nā crudū qđ ē aut ſaturū. aut ebriū: aut eiecto mō uomitu: quæ cauenda qđam monent: declamare neminem. qui ſit mentis cōpoſ puto. Illud nō ſine cauſa ab omnibus præceptum: ut parcat' maxime uoci in illo a pueritia in adoleſcentiam trāſitu: quia naturaliter iꝑeditur: non ut arbitror propter calorem: quod quidam putauerunt (Nam eſt maior in aliis) ſed propter humorem potius. Nā hoc ætas illa turgeſcit. Itaq; nares etiā ac pectus: eo maxime tēpore tumēt: atq; omnia uelut germinant tenera: & iniuriæ obnoxia. Sed ut ad propoſitū redeam: iā cōfirmata cōſtitutaq; uocis genus exercitationis optimū duco: quod ē operi ſimillimū: dicere quotidie: ſicut agimus. Nāq; hoc modo non uox rātum cōfirmatur & latus: ſed etiā corporis decēs & accōmodatus orationi motus cōponitur. Nō alia eſt autē rō ꝑnunciationis: q̄ ipſius orōnis. Nā ut illa emēdata. dilucida. ornata. apta eſſe debet: ita hæc quoq; emēdata erit id eſt uitio carebit: ſi fuerit os facile. explanatum. iucundum. urbanum id eſt quo nulla nec ruſticitas neq; peregrinitas reſonet. Nō enim ſine cā dicit' barbarū græcūue. Nā ſonis hoīes ut æra tinitu dignoſcimus: ita fiet illud qđ Ennius ꝑbat eoꝝ ſunt tenera & iniuriæ obnoxia. ſed rectius in eo exēplari quod ſuſcepimus corrigēdū mihi legi uidetur.

Nec ſemper a cōtentione contendere licet. Contendere nihil ſenſui congruit. Conqueſcere autē loꝝ co illius mihi reponēdum uidetur. Nec iꝑuamur ea cōſuetudine: quā deſideratura nō ſit. Sic quidē legit'. Sed uidet' ſeſus expoſcere ut quæ duratura nō ſit legatur.

Nec ſilētio ſubſideat. E uocali eraſa ſubſidat rectius legitur. Nā ex tēpore dicentem aduocata cura uocis ille q̄ ex rebus cōcipit affectus. Accurata emēdatione deſeruat' hic indiget locus. Sed eā nō dū excogitare potui: niſi forte nō dicentē. ſed dicentē & auocat' ꝑ illo aduocata legatur hoc modo. Nam ex tēpore dicenti auocatur cura uocis. Ediscere q̄ maxime uaria. Et copula eleganter a quibusdā eſt aſcripta. hoc modo. & ediscere. Si militare iter faceſq; ſ. littera expuncta faces legendū mihi uidet'. Reos deſeremus. I uocali in e conuerſa deſeremus eſſe legēdū facile conſtat. Nā qđ eadem crudū. Quidē particula ut quæ ex ſecūdo elegantia rōne repellat' i tertiū locū ē trāſferenda: ut hoc modo legamus. Nā crudū qđ ē. Qui naturaliter iꝑeditur. A uocali aſcripta 'ga mihi legendū uidet'. Nā hæc ætas illa turgeſcit. hoc non hæc legēdū eē patet. Atq; oīa uelut germinat' tenera & iniuriæ obnoxia: uarie hoc quoq; legit'. Nā quidam ſic legunt. Atq; omnia uelut eo tempore germinant' mihi legi uidetur.

Non quod Cicero in his reprehendit quos ait latrare, non agere. Sunt enim multa vitia de quibus dixi: cum in quodam primi libri parte per ora formare: opportunius ratus in ea aetate facere illorum mentionem: in qua emendari possunt. Itaque si ipsa vox primum fuerit (ut sic dicam) sana: nullum eorum de quibus nunc dixi patietur incommodum, deinde non absurda, rudis, immanis, dura, rigida, uana, praepinguis, aut tenuis, inanis, acerba, pusilla, mollis, effeminata, Spiritus nec breuis: nec parum durabilis: nec in perceptu difficilis. Dilucida uero erit pronuntiatio primum si uerba tota exegerit: quorum pars deuorari, pars destitui solet plerisque extremas syllabas non proferentibus: dum priorum sono indulget. Ut autem est necessaria uerborum explanatio: ita omnes imputare & uelut annumerare literas molestum & odiosum est. Nam & uocales frequentissime coeunt: & consonantium quaedam insequente uocali dissimulant: utriusque exemplum posuimus. Multum ille & terris. Vitae et durior iter se congressus: unde pellexit & collegit: & quae alio loco dicta sunt. Ideoque laudat in Catulo suauis appellatio litterarum. Secundum est: ut sit oratio distincta: id est ut qui dicit: & incipiat ubi oportet & desinat. Obseruandum etiam quo loco sustinendus: & quasi suspendendus sermo sit: quod Graeci *υποδιασολην* uel *υποστυμην* uocant, quo deponendus. Suspendit arma uirumque cano, quia illud uirum ad sequentia pertinet: ut sit uirum troiae qui primus ab oris, & hic iterum. Nam etiam si aliud est unde uenit: quo uenit: non distinguendum tamen: quia utrumque eodem uerbo continetur: uenit, tertio Italia: quia iteriectio est: fato profugus: & continuus sermo: qui faciebat Italia. Lauinaque diuidit ob eademque causam, quarto profugus: deinde lauinaque uenit Littora. Vbi iam erit distinctio: quia inde alius incipit sensus. Sed in ipsis etiam distinctionibus tempus alias breuius, alias longius dabimus. Interest enim sermonem finiat an sensum. Itaque illam distinctionem Littora: pertinet altero spiritus initio insequar, cum illuc uenero, atque altae moenia Romae, deponam: & morabor, & nouum rursus exordium faciam. Sunt aliquando & sine respiratioe quaedam morae etiam in prodis: ut in illa. In caetu uero pro, ro, negocium publicum gerens, magister equum: & caetera multa habent membra. Sensus enim sunt alii atque alii: & sicut una circumductio est: ita paulo morandum in his interuallis, non interrumpendus est contextus: & e contrario: spiritum iterum recipe sine intellectu morae necesse est: quo loco quasi surripiendus est: alioque si incite recipiat: non minus afferat obscuritatis quam uitiosa distinctio. Virtus autem distinguendi fortasse sit parua: sine qua tamen esse nulla alia in agendo potest. Ornata est pronuntiatio cui suffragatur uox facilis, magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, secas aera, auribus sedens. Est enim quaedam ad auditum accommodata non magnitudine: sed proprietate ad hoc uelut tractabilis: utique habens omnes in se qui desiderant: sonos intentionesque: & toto: ut aiunt, organo instructa, cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax: tum labori non facile cessurus. Neque grauissimus autem in musica sonus, nec acutissimus orationibus conuenit. Nam & hic parum clarus nimiumque plenus: nullum afferre animis motum potest. Et ille praetenuis & imodicae claritatis: cum est ultra uerum: tum neque pronuntiatione flecti: nec diutius ferre intentionem potest. Nam uox ut nerui tam remissior hoc & grauior & plenior: quo tensior hoc tenuis & acuta magis est, sic ima uim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis igitur utendum sonis, in quoque cum augenda intentio est: excitandi, cum summittenda: sunt temperandi. Nam prima est obseruatio recte pronuntiandi aequalitas: ne sermo subsultet imparibus spatiis ac sonis miscens longa breuibus, grauiacutis, elata summis: & inaequalitate horum omnium: sicut pedum claudicet sermo. Secunda uarietas: qui solum est pronuntiatio. Ac nequis pugnare iter se putet aequalitate & uarietate:

Secundum est ut sit oratio distincta, id est qui dicit: & incipiat ubi oportet & desinat. Ut partim ac & copula desideratur in hoc sensu: ut legatur. Id est ut qui dicit & incipiat ubi oportet & desinat. Et continuus sermonem: qui faciebat Italia lauinaque diuidi. T littera ascripta diuidit legatur. Nam uox ut nerui tam remissior hoc & grauior & plenior. Tam partim nulla nullo modo huic sensui conuenit. Quare eius loco reponatur quo, hoc modo. Nam uox ut nerui quo remissior. Hi quoque cum augenda intentio est. Quae copula illius, quoque loco ut reponat sensus exposcit. Et inaequalitate horum omnium, uel nota est ascribenda ne in aequalitate duae dictiones putentur.

Vndecimus

cum illi uirtuti contrarium sit uitium inæqualitas. huic quæ dicitur quasi quædam
 μνοειδης unus aspectus. Ars porro uariâdi cū gratiâ præbet ac renouat au
 res: tū dicentē ipsa laboris pmutatione reficit: ut stādī. ambulādī. sedēdi. iacēdi
 uices sunt: nihilq; eorū pati unū diu possumus. Illud uero maximū: sed id pau
 lo post tractabimus: quod secūdū rationē rerū de quibus dicimus: animorūq; ha
 bitus cōformāda uox est: ne ab oratiōe discordet. Vitemus igit̄ illā quæ græce
 μνοτονια uocatur: una quædam spiritus ac soni itentio: nō solū ne dicamus
 oīa clamose quod īsanū: aut itra loquēdi modū: quod motu: aut submisso mur
 mure: quo etiā debilitat̄ oīs itentio: sed ut in iisdē partibus iisdēq; affectibus sint
 tamē quædā nō ita magnæ uocis declamatiōes: prout aut uerborū dignitas: aut
 sentētiaz natura: aut depositio: aut icēptio: aut transitus postulabit: ut qui sin
 gulis pinxerūt colorib; alia tamē eminentiora. alia reductiora fecerūt: sine quo
 ne mēbris qdē suas lineas dedissent. Proponamus enī nobis illud Ciceronis in
 orōne nobilissima p Milone principiū: nōne ad singulas pene distictiōes: quā
 uis in eadē facie: tamē quasi uultus mutādus ē? Et si uereor iudices: ne turpe sit:
 p fortissimo uiro dicere incipientē timere: etiā si est toto pposito cōtractū atq;
 submissum: qā exordiū est: & solliciti exordiū: tamen fuerit: necesse est: aliquid
 plenius & erectius: dum dicit p fortissimo uiro dicere: q̄ & si uereor: & turpe sit
 & timere. Iā secūda respiratio increseat: oportet: & naturali quodā conatu: quo
 mīus pauide dicimus quæ sequunt̄: & quo magnitudo animi Milōis ostēdit̄:
 minimeq; deceat: cū. T. Annius ipse magis de rei p. salute: q̄ de sua pturbet. De
 inde q̄si obiurgatio sui ē. Me ad eius cām parē animi magnitudinē asferre non
 posse. Tū iuidiosiora. Tamē hæc noui iudicii noua forma terret oculos. Illa ue
 ro iā pene aptis ut aiunt tibiis. Qui quocūq; iciderūt: ueterē cōsuetudinē fori:
 & pristinū morē iudiciorū reqrūt. Nā sequēs latū etiā atq; effusū ē. Nō enī co
 rona cōfessus uester cinctus est: ut solebat. Quod notauī ut appareret nō solū ī
 mēbris causæ: sed ēt ī articulis eē aliquā pnūciādi uarietate: sine qua nihil nec
 mīus nec maius ē. Vox aut̄ ultra uires urgēda nō ē. Nā & suffocata sæpe & ma
 iore nisu minus clara ē. Et iterim elisa ī illū sonū erūpit: cui græci nomē ab īma
 turo galloꝝ cātu dederūt. Nec uolubilitate nimia cōfūdēda: quæ dicimus: q̄ &
 distictio pit & affectus: & nōnūq; ēt ūba aliq; sui pte fraudant. Cui cōtrariū est
 uitū nimix tarditatis. Nā & difficultatē iueniēdi fatē: & segnitia soluit aīos:
 & ī quo ē aliqd: tēporibus præfinitis aquā pdit. Prōptū sit os: nō præceps: mo
 deratū: nō lentū. Spūs quoq; nec crebro receptus cōcidat sententiā: nec eo usq;
 trahat̄ donec deficiat. Nā & deformis ē cōsumpti illius sonus: & respiratio sub
 aqua diu pressi similis: & receptus lōgior & nō opportunus: ut q̄ fiat nō ubi uo
 lumus: sed ubi necesse est. Quare lōgiorē dicturis piodū colligēdus ē spūs: ita
 tamen ut id neq; diu: neq; cū sono faciamus: neq; oīno ut manifestū sit. reliquis
 ptibus optime iter iuncturas sermonis reuocabit̄. Exercendus aut̄ est: ut sit q̄
 lōgissimus: quod Demosthenes ut efficeret: scandens in aduersum cōtinuabat:
 q̄ posset plurimos uersus. Idem quo facilius uerba ore libero exprimeret: calcu
 los lingua uoluens dicere domi solebat. Est interim & lōgus & plenus & clarus
 satis spiritus: non tamen firmæ intentionis: ideoq; tremulus: ut corpora: quæ
 aspectu integra: neruis parum sustinentur. id græci βραγχον uocant. Sunt
 qui spiritum cum stridore per raritatem dentium non recipiūt: sed resorbent.
 Sunt qui crebro anhelitus: & introrsum etiam clare sonante: imitentur iumēta

Huic quæ dicitur quasi quidā
 μνοειδης unus
 aspectus. Qui nō
 quæ ē legendū: &
 transposita hæc
 duo sunt uerba:
 quasi qdam: q̄ sic
 in ordinē redigen
 tur: si post illā di
 ctionē græcā col
 locabuntur. hoc
 modo. Huic quæ
 dicit̄ μνοειδης
 quasi qdam unus
 aspectus. Cōfir
 māda uox ē ne ab
 oratione discor
 det. Cōformāda
 i. uocali in o con
 uersa: ut legatur
 sensus exposcit.

Aut itra loquē
 di modū qd̄ mo
 tu: aut submisso
 murmure. Huic
 sensui aliqd uer
 bi deesse uiderur.
 Quare caret uer
 bū uidē eē acris
 bēdū. hoc modo.
 Quod motu ca
 ret: Sine quo ne
 mēbris qdā suas
 lineas dedissent.
 Quidē apte legē
 dū ē. nō quidam.

Quo minus
 pauide dicimus
 quem sequuntur
 M. littera expn
 cta atque a. uoca
 li ascripta quæ le
 gēdū ē. Nō enī
 corona confessus
 uidē cinctus est.
 Culpa librariorū
 uester pnomen ī
 uidē uerbum eē
 deprauatū facile
 ex orōne Cicero
 nis p̄cipi potest.

Cui græci no
 men immaturo
 & gallorum cāt
 tu dederūt. & co
 pula est eraden
 da ab uero præ
 positio ascriben
 da. hoc modo.
 Cui græci ab im
 maturo gallorū

tantu nomen dederunt. Id græci βραγχον uocant. βραγχον raucitatem interpretantur.

Et oris hu-
mores proxi-
mos sparget.
Humore ex-
pucta. s. litte-
ra manifeste e-
legendū. Mul-
tis enim hoc
inter orandū
euenit: ut spu-
to proximos
aspergant.

Quid uero
mouendus af-
fectibus con-
trarium ma-
gis q̄ cum do-
cendum. ira-
scendum. indi-
gnandū. cōmi-
serandum sit
non solum ab
iis effectibus
in quos indu-
cendus est iu-
dex recedere?
Librariōrum
culpa uerba
huius sensus
deprauata sic
corriguntur.
mouēdis enī
affectibus. &
dolendū. c. lit-
tera in. l. con-
uersa & affe-
ctibus p̄ effe-
ctibus e- legē-
dū. Quod i
huius deformi-
tati p̄pius. Lo-
co in p̄positio-
nis e- uerbū re-
ponatur. Et
hoc quodā na-
turali inītio
uenit. Sic qdē
legit. sed pro
inītio fortas-
sis uitio & ue-
nire legēdum
foret. Et can-
tus qdem: sed
qd̄ pleriq̄ i-
telliget uolūt
obscurior. nō
caret menda-
hic locus; ac
quod fortas-
senō qd̄ uidet
eē legēdum.

onere & iugo laborantia: Quo d affectant quoq; tāq̄ inuētionis copia urgeant
maiorq; uis eloquētiā igruat: q̄ q̄ emitti faucibus possit. Est alius concursus oris: &
cū uerbis suis colluctatio. Iā tussire & expuere crebro & ab imo pulmone pituitā
trocleis adducere: & oris hūore proximos spargere: & maiore partē spūs in loquē-
do p̄ nares effūdere: etiā si nō utiq; uocis sūt uitia: q̄a tamē p̄pter uocē accidūt po-
tissimū huic loco subiiciant. Sed qd̄cūq; ex iis uitū magis tuleri: q̄ quo nūc maxi-
me laboratur in causis omnibus scholisq; cantādi: quod iutilius sit: an foedius ne-
scio. Quid enim minus oratori cōuenit: q̄ modulatio scānica: & nōnunq̄ ebrioz
aut comessantiū licentiā similis? Quid uero mouendis affectibus contrariū ma-
gis: q̄ cū dolendum. irascendū. indignandū. cōmiserandū sit: non solum ab iis affe-
ctibus: i quos inducendus est iudex: recedere: sed ipsam fori sanctitatē ludoz ta-
lariū licentiā soluere? Nā Cicero illos ex lycia & caria rhetoras pene cātare i epi-
logis dixit. Nos etiam cātandi seueriorem paulo modum excessimus. Quisq; ne
non dico de homicido. sacrilegio. parricidio: sed de calculis certe atq; rationibus:
quisq; deniq; ut semel finiam in lite cantat: quod si omnino recipiēdum est: nihil
causā est: cur nō illam uocis modulationē fidibus ac tibiis: imo mehercules: quod
ē huic deformitati p̄pius: cymbalis adiuuemus? Facimus tamen hęc libenter.
Nam nec cuiq; sunt iniucunda quæ cantat. ipsi & laboris in hoc: q̄ in agendo mi-
nus est. Et sunt quidam qui secundum alia uitæ uitia: etiam hac ubiq; audiēdi qd̄
aures mulceat: uoluptate ducantur. Quid ergo: non & Cicero dicit esse aliq̄e i
oratione cantum obscuriorem? Et hoc quodam naturali inītio uenit. Ostendam
non multo post: ubi & quatenus recipiendus sit hic flexus & cantus quidem. Sed
quod pleriq; intelligere uolunt obscurior. Iam enim tempus ē dicendi quæ sit ap-
ta pronūciatio: quæ certe ea est: quæ iis de quibus dicimus accommodatur. quod
quidem maxima ex parte præstant ipsi motus animoz: sonatq; uox ut ferit. Sed
cum sint alii ueri affectus. alii ficti & imitati: ueri naturaliter erūpunt: ut dolētiū.
irascētiū. indignantiū. sed carent arte: ideoq; non sunt disciplinæ traditione
firmandi. Contra qui effinguntur imitatione: artem habent. Sed ii carent natura:
ideoq; in iis primū est bene affici: & concipere imagines rerum: & tanquā ueris
moueri. Sic uelut media uox quē habitum a nostris acceperit: hunc iudicum ani-
mis dabit. Est enim mentis uelut exemplar: ac totidem: quot illa mutatiōes habet.
Itaq; latis in rebus plena simplex: & ipsa quodam modo hilaris fluit. At i certami-
ne erecta totis uiribus: & uelut omnibus neruis intenditur. Atrox in ira: & aspera:
ac densa: & respiratione crebra. Neq; enim potest esse longus spiritus: cum immo-
derate effunditur. Paulum in inuidia faciēda leuior: quia nō fere ad hanc nisi i fe-
riores confugiunt. At in blandiēdo. fatēdo. satiffaciēdo. rogando: lenis & sub-
missa. Suadentiū & monentiū: & pollicentiū: & cōsolantiū grauis. in me-
tu & uerecundia contracta. adhortationibus fortis. disputationibus teres. misera-
tione flexa & flexibilis: & consulto quasi obscurior: at in egressionibus fusa & secu-
ræ claritatis. i expositione ac sermonibus recta: & inter acutum sonum & grauē
media. Attollitur autē concitatis affectibus: compositis descendit: pro utriusq; rei
modo altius uel inferius. Quid autem quisq; in dicendo postulet locus: paulum
differam: ut de gestu prius dicam: qui & ipsi uoci cōsentit: & animo cum ea simul
paret. Is quantum habeat in oratore momenti: satis uel ex eo patet: q; pleraq; etiā
Quod qdā maxima ex pte p̄stant ipsi motus animoz. qdem. a. uocali in e cōuersa legēdum ē.
At ingressionibus fusa. e. uocalis ita est ascribenda: ut in egressionibus legatur.

Vndecimus

citra uerba significat. Quippe nō manus solū: sed nutus etiā declarant nostrā uolūtatem: & in mutis p sermone sunt: & saluatio frequēter sine uoce intelligit: atq; affici: & ex uultu pgressuq; pspicit habitus animorū: & animalū quoq; sermone carentiū ira, læticia, aduatio & oculis: & qbusdā aliis corporis signis deprehendit. Nec mirum si ista quæ tamen i aliquo posita sūt motu: tantū i animis ualēt: cū pictura tacens opus & habitus sempeiusdē sic i itimos penetret affectus: ut ipsā uī dicendi nōnunq; superare uideat. Contra si gestus ac uultus ab orōne dissentiat: tristia dicamus hilares, affirmemus aliq; renuētes: nō auctoritas mō uerbis: sed ēt fides desit. Decor quoq; a gestu atq; a motu uenit. Ideoq; Demosthenes grāde qddā speculū itūes cōponere actionē solebat. Adeo quis fulgor ille in sinistras imagines redeat suis demū oculis credidit: qd̄ efficeret. Præcipuū uero in actiōe sicut in corpore ipso caput est. cū ad ipsum de quo dixi decorē: tum etiā ad significatiōne decoris illa sūt: ut sit primo rectū & secundū naturā. Nā deiecto humilitas: & supino arrogātia: & in latus inclinato lāguor. præduro ac rigēte barbaria quædā mētis ostendit. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus: ut cū gestu cōcorder: & manibus ac lateribus cōsequat. Aspectus enī sempe eodē uertit quo gestus: exceptis quæ aut dānare: aut concedere: aut a nobis remouere oportebit: ut idem illud uultu uideamur auersari, manu repellere. Diū talē terris auertite pestē. Haud eqdē tali me dignor honore. Significat uero plurimis modis. Nā præter annuēdi, renuēdi, cōfirmādiq; motus sūt & uerecūdiæ & dubitationis & admirationis & indignationis noti: & cōmunes oibus. Solo tamē eo facere gustū scānici quoq; doctores uitiosū putauerūt. Etiā frequens eius nutus nō caret uitio. adeo iactare id & comas excutiētē rotare phanaticum ē. Dominat autē maxime uultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blādi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc submissi sumus, hoc pendēt homines, hoc ituent, hoc spectāt, etiā anteq̄ dicamus, hoc quosdā amamus, hoc odimus, hoc plurima itelligimus. Hic est sæpe pro omnibus uerbis. Itaq; in iis quæ ad scānā cōponūtur fabulis: artifices pnūciandi a psonis quoq; affectus mutant: ut sit Niobe i tragœdia tristis, atrox Medea, attonitus Ajax, truculētus Hercules. In comœdiis uero præter aliā obseruationē: qua serui, lenones, parasi, rustici, milites, uetulæ, meretriculæ, ancillæ, senes austeri ac mites, iuuenes seueri ac luxuriosi, matronæ, puellæ inter se discernūtur. Pater ille cuius præcipuæ partes sūt: qā iterim concitatus, interim lenis ē: altero erecto: altero cōposito est supercilio, atq; id ostendere maxime latus actoribus moris est: qd̄ cū iis quas agunt partibus cōgruat. Sed in ipso uultu plurimū ualēt oculi: p quos maxie animus emanat: ut citra motū quoq; & hylaritate enitescāt: & tristitiæ quoddā nubilū ducant. Quin etiam lachrimas iis natura mentis indices dedit: quæ aut erūpūt dolore aut læticia manāt. Motu uero itēti, remissi, supbi, torui, mites, aspi fiunt: quæ ut actus poposcerit fingent, rigidi uero & extēti: aut languidi & torpētes: aut stupētes: aut lasciu: aut mobiles: aut natātes: & quadā uoluptate suffusi: aut limi: & ut sic dicam: ueneri: aut poscentes aliqd pollicentesue nūq; esse debebūt. Nā opertos cōpressosue eos in dicēdo: quis nisi plane rudis & stultus habeat: & ad hæc oīa exprimenda in palpebris etiā & in genis ē qd̄dā obseruiens iis ministeriū. Multū & supciliis agit. Nā & oculos formant

Sic intimos penetret affectus. In præpositio ascribēda est. ut i itimos legamus.

Atq; id ostendere maxime latus actoribus moris ē. Quid sibi uelit hoc loco illud latus mihi sane non liquet. Forsitan uero latinis recte legeretur, ut intelligamus actores potissimum latinos id præse ferre: quod iis psonis quas agunt conueniat. Et saluatio frequēter sine uoce intelligatur atq; afficit. Aliqd uerborū mihi hic deesse uideatur. Et tristitiæ quædam nubilū ducant. E uocali erasa tristitia legendum uideat.

His contrahit, at tollitur, emittitur, demittitur legendū puto: ut illi at tollitur opponatur. Ut una res in ea plus ualeat. In quibusdam exemplaribus nulla recte legit pro una. Sanguis ille qui mētis habitu mouetur ut cū infirma uerecundia] cutem accipit: effunditur in ruborem, ut particula nisi eradatur sensum cōfūdīt.

Libet

Aut inaequalitate; ut modo de psona comica dixeram distinet. Inaequalia pro inaequalitate in quibusdam legitur exemplaribus & aut conuictio ascribitur. hoc modo. Aut inaequalia aut ut modo de psona comica dixeram distinet. Sed minus recte ut mihi quod uidetur illa aut conuictio fuit ascripta. Ut enim contractis tristitia. Etenim legendum est. non ut enim aut ira enim ut in quibusdam legitur exemplaribus. Annuendi quoque renuendi ne ratione dimittuntur aut alleuantur. demittunt legendum est. uocalli in e mutata.

Tamen si derisim. contempus. fastidium significare solet. Derisus loco derisim asignificari potest siue legendum est.

Cum emunctio etiam frequenter non sine causa reprehendat. frequentior emendate in quibusdam legitur exemplaribus. Cum est in efficiendis uerbis. Efferendis rectius mihi legi uidetur quod efficiendis. Interrogamus. gaudium. Recte negamus uerbum a quibusdam ascribitur hoc modo. Interrogamus. negamus. gaudium.

Alii sunt qui res imitatione significat ut se agrum teptatis uenas medici simi

aliquatenus: & fronti imperant. His contrahitur. attollitur. emittitur. ut una res in ea plus ualeat. Sanguis ille qui metis habitu mouetur: ut cum infirma uerecundia cutem accipit: effunditur in ruborem. cum metu refugit. abiit omnis & pallore frigescit. temperatus mediū quoddam serenum efficit. Vitium in supercilii: si aut imota sunt omnia: aut nimium mobilia: aut inaequalitate: ut modo de psona comica dixeram: distinet. aut contra id quod dicimus fingunt. Etenim contractis tristitia. diductis hilaritas. remissis pudor ostenditur. Annuendi quoque renuendi uerone demittuntur aut alleuantur. Naribus labrisque non fere quod deceter ostendimus: tamen si derisus contempus. fastidium significari solet. Nam & corrugare nares. ut Horatius ait: & inflare: & mouere: & digito iugare: & impulsu subito spiritum excutere: & diducere saepius: & plana manu resupinare indecorum est: cum emunctio etiam frequenter non sine causa reprehendat. Labra & porriguntur male: & scinduntur: & astringuntur: & deducuntur: & dentes nudantur: & in latus ac pene ad aurem trahuntur: & uelut quoddam fastidio replicantur: & pedentur: & uocem tantum altera parte dimittunt. Labere quoque ea & mordere deforme est: cum etiam in efficiendis uerbis: modicus eorum debeat motus. Ore enim magis quam labris loquendum est. Ceruicem erectam oportet esse. non rigidam: aut supinam. Collum diuersam quod: sed pari deformitate contrahitur & tenditur: sed teso subest & labor: tenuaturque uox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus clara: & quasi latiore presso gutture facit. Humerorum raro decem alleuatio atque contractio est. Breuiatur enim ceruix & gestum quoddam humile atque seruilis: & quasi fraudulenter facit: cum se in habitum adulationis. admirationis. metus fingunt. Brachii moderata proiectione remissis humeris atque explicatibus se in proferenda manu digitis: continuos & decurrentes locos maxime decet. At cum speciosius quod uberiusque dicendum est: ut illud. Saxa atque solitudines uoci respondet: expaciat in latus: & ipsa quodammodo in se cum gestu fundit orationem. Manus uero sine quibus trunca est actio ac debilis: uix dici potest quot motus habeant: cum pene ipsa uerborum copia prosequatur. Nam ceterae partes loquentem adiuuant. Haec prope est ut dicantur: ipsae loquuntur. An non iis poscimus: pollicemur: uocamus: dimittimus: minamur: supplicamus: abominamur: timemus: interrogamus: negamus: gaudium: tristitia: dubitationem. confessionem. poenitentiam. modum. copiam. numerum. tempus ostendimus: Non eadem concitant: supplicat: inhibet: probat: admirant: uerecundant: Nonne in demonstrandis locis atque personis aduerbiorum atque pronominum obtinet uicem: ut in tanta pro omnes gentes nationesque lingua diuersitate: hic mihi omnium hominum communis sermo uideatur: Etiam in quod de quibus locutus: cum ipsis uocibus naturaliter exeunt gestus. Alii sunt qui res imitatione significant: ut si agrum tetantis uenas medici similitudine: aut citharæ dum formatis ad modum percutientis neruos manibus ostendas. quod est genus quod logicissime in actione fugiendum Abesse enim plurimum a saltatore debet orator: ut sit gestus ad sensum magis: quam ad uerba accommodatus. quod est histronibus paulo grauioribus facere moris fuit. Ergo ut ad se manum referre cum de se ipso loquat: & in eum quem demonstrat intendere: & aliquid iis similia proferri: ita non effingere status quosdam: & quod quod dicet ostendere. Neque id in manibus solum: sed in omni gestu ac uoce seruandum est. Non enim aut in illa periodo. Stetit soleatus praetor populi romani. inclinatio incubetis in mulierculam Verris effingenda est. aut in illa. Caedebatur in medio foro Messanae. motus laterum: qualis est ad uerba solet torquendus. aut uox qualis dolore exprimitur: cruenda: cum mihi comædi quoque pessime facere uideantur: quod est si iuuenem agant: cum tamen in expositione: aut senis sermo: ut in hidriae prologo: aut mulieris: ut in georgio incidit: tremula uel effeminata uoce pronuntiant. Adeo in illis quoque est aliqua uitiiosa imitatio: quorum ars omnis constat imitatione. Est autem gestus ille maxime communis: quod medius digitus in pollice contrahitur explicitis tribus & principiis utilis: cum leni in

Vndecimus

utranq; partē motu modice p̄latus. simul capite atq; humeris sensim: & id quo manus ferat̄ obsecūdantibus: & in narrādo certus. sed tū paulo productior: & i exprobrādo: & i arguēdo acer atq; istans. Lōgius. n. p̄tibus iis & liberius exerit̄. Vitiose uero idē sinistr̄: q̄si humer̄ petens: i latus agi solet: q̄ q̄ adhuc peius aliq; transuersū brachio p̄ferūt: & cubito p̄nunciāt. duo quoq; medii sub pollicē ueniunt: & est hic adhuc priore gestus istātor principio: & narratiōi nō accōmodatus. At cū tres cōtracti pollice premūt: cū digitus ille: quo usū optie Crassū Cicero dicit: explicari solet. Is i exprobrādo & indicādo: unde ei nomē ē ualeat: & alleuata a spectāte humer̄ manu paulū inclinatus affirmat. uersus i terrā & q̄si p̄nus urget. Aliquādo p̄ numero est idē sūmo articulo utriq; leniter apprehēso duobus modice curuatis: minus tamē i uno aptus ad disputādū est. Acrius tamen argumetari uident̄: q̄ mediū articulū potius tenēt: tāto cōtractioribus ultimis digitis: quanto priores descēderūt. Est & ille uerecūda actiōi aptissimus: quo q̄tuor primis leuiter i sūmū coeūtibus digitis nō p̄cul ab ore aut pectore fert̄: ad nos manus. & deinde p̄na ac paululū p̄lata laxat̄: hōc mō cēpisse Demosthenē credit̄ i illo p̄ Ctesiphōte timido sūmissioq; p̄cipio. sic formatā Ciceronis manū: cū diceret. Siqd̄ est ingenii mei iudices: qd̄ sentio q̄ sit exiguū. eadem aliquatenus liberius deorsum spectātibus digitis colligit i os: & fusiū paulo i diuersa resoluit̄: ut quodā mō sermonē ipsū p̄ferre uideat̄. Binōs interim digitos distinguimus: sed nō incerto pollice: paulū tamē inferioribus intra spectātibus sed ne illis quidē tensis q̄ supra sunt. duo interim extremi palmā circa ima pollicis premūt. ipse prioribus ad medios articulos iūgit̄. interim quartus oblique reponit̄. interi quattuor remissis magis q̄ tensis: pollice itus iclinato. habilē in latus demonstrando aut distinguēdo quā dicimus manū facimus: cū supina in sinistrū latus. prona in alterū fertur. Sunt & illi breues gestus: cū manus leuiter pandata: qualis fouentium est: paruis interuallis & subassentientibus humeris mouetur: maxime apta parce: & quasi timide loquentibus. Et admirationi cōueniēs ille gestus: quo manus modice supinata: ac p̄ singulos a minimo collecta digito redeūte flexu simul explicat̄ atq; cōuertitur. Nec uno mō interrogantes gestū componimus. plerunq; tamē uertentes manum: utcunq; composita est. Pollici p̄ximus digitus: mediūq; qua dexter ē unguē pollici sūmo suo iungens: remissis ceteris ē & approbatibus & narrantibus & distinguētibus decorus: cui nō dissimilis: sed cōpressis tribus digitis: quo nūc grāci plurimū utunt̄: etiā utraq; manu quotiens enthymemata sua gestu: uelut corrotōda cāsim. Māus lenior p̄mittit: & assētat̄. citatior hortatur. interim laudat. Est & ille uergens orationē gestus uulgari magis q̄ ex arte: q̄ cōtrahit alterno celeriq; motu: & explicat manū. Est & illa caua & rata: & supra humeri altitudinē elata cū quodam motu uelut hortatrix manus a peregrinis scholis iā prope recepta. tremula scānica est. digitos cū summi coierunt: ad os referre: cur q̄busdā displicuerit nescio. Nā id & leniter admirātes: & iteri subita indignatione: uelut pauescētes & deprecantes facimus. Quin compressam etiā manū in signū p̄nitentiā uel irā pectōri admouemus: ubi nox uel iter dētes expressa nō dedecet. Quid nūc agam? quid faciam? Auerſo pollice demonstrare aliquid receptū manū tūdit cāsus legāt p̄ illis corrotōda cāsim. ceter̄ ne sic qdē p̄cipit̄ sensus. Manus lenior p̄mittit. Vt̄ in n̄ mutata lenior uidet̄ eē legēdū. Cur q̄busdā displicūt nescio. displicuerit māfeste legēdū ē. Nā & leniter

litudie. Si. e. uocali f. i conuersa legendū ē: ne sensus p̄datur. Simul capite atq; humeris sensim & id quo manus ferat̄ obsecūdantibus. Loco & copulā ad p̄positio ascribēda uideatur. Et alleuata a spectāte humer̄ manu paulū inclinatus affirmat. C. lra adiectione corrigi hic locus. hoc mō. & alleuata ac spectāte humerū manu. Aliquādo pro numero. est idem sūmo articulo utrinq; leniter apphēso duobus modice curuatis. minus tamē i uno aptus ad disputādū ē. Corrupta hęc clausula quo modo emēdari possit mihi parū liquet. Triginta uero significari illo digitorū cōplexu copiose i problematis nris diximus. Siqd̄ ē ingenii mei iudices. In me legendū eē facile p̄cipitur ex p̄cipio orōnis p̄ Archia poeta. Siqd̄ est i me ingenii iudices. Sed nō incerto pollice. c. lra i s. mutata i ferro legēdū ē. Maxime apta p̄te & q̄si timide loquentibus. Pro p̄te legēdū ē p̄ce. Plerūq; tamē uerētes manū utcunq; cōposita ē. T. lra iteriecta. uertētes legēdū uidet̄. Eriā utraq; māu quotiens enthymemata sua gestu uelut corrotōda. Suo p̄ sua legēdū uidet̄ ut cū gestu copulet̄. Sed ne sic qdē huius loci deprauationes tollūt: q̄ facile qdē uident̄: sed emēdari mihi nō possūt. Neq; ignoro a q̄busdā sic corrigi: ut cor

admirantes. Leuiter le-
gendū esse p u ne ad-
monēdū qdē est. Sed
illi q̄si mēsurā tardita-
tis celeritatisq̄ esse uo-
luerūt. Recte qdā ali-
quā ascribūt sic. celeri-
tatisq̄ aliquā esse uo-
luerūt. Nec imerito
ne aut diu otiosa esse
manus: aut quod mul-
ti faciūt actionē conti-
nuo motu cōciderēt.
Diu illa uocali o erasa.
& eēt. t. lra ascripta. &
cōcideret. n expūcta le-
gēdū uidet. Sūt qdā
latētis sermonis p̄cul-
siones & q̄si aliq̄ pedes
ad aliquos plurimoz
gestus cadit. Ad quos
nō ad aliquos uidet le-
gēdū. Vnde id quoq̄
fuit uitū & iuuenes
cū scribūt. ut loco & co-
pule ē legēdū. Vt pu-
ta. Nouū crimen Ca-
ius Cæsar. Cai legēdū
ēē facile ex orōnis prin-
cipio pro Ligario appa-
ret. Quo me miser
cōferā? In capitolū ad
fratris sanguinem: an
domū. Temeritate im-
periti alicuius: sed ar-
rogātis deprauatus ē
hic locus. Nā & mem-
brū unū ē p̄missū:
& altez ita corruptū:
ut uerus itegerq̄ sen-
sus p̄cipi nō possit. D.
n. littera i t cōuersa At
ut sit cōiūctio legēdū:
& sanguie lra m expū-
cta: & redundat uerbū
esse ascribendū nō ex
gracchi orōne: q̄ non
extat: sed ex libro Cice-
ronis de oratore ecū-
do apte colligit. Ibi. n.
sic ē scriptū. Quid fuit
ī Graccho: quē tu Ca-
tule melius memini-
sti: qd̄ me puero tāto
pere ferret? Quo me
miser cōferam? Quo
uertata? In capitolū
ne? At fratris sanguie
redundat. An domū?
mātrē ne ut miserā la-
mentatē uideā & abie-
ctam? Quæ sic ab illo
acta esse cōstabat oculis

gis puto: q̄ oratori decorum. Sed cū omnis motus sex partes habeat: septi-
mus sit ille qui in se redit orbis. Vitiosa est una circūuersio. reliqui āte nos
& dextra leuaq̄ & sursum & deorsum aliquid ostendunt. In posteriora ge-
stus non dirigit. interi tamen uelut reici solent. Optime aut manus a sini-
stra parte icipit. in dextra deponit. sed ut ponere nō ut serire uideat: q̄q̄ &
in fine: & interim cadit. ut cito tamen redeat: & nōnunq̄ resilit: uel neganti-
bus nobis uel admirantibus: Hic ueteres artifices illud recte adiecerunt: ut
manus cū sensu & inciperet & deponeret. Alioqui enī aut ante uocē erit ge-
stus: aut post uocem: quod est utrunq̄ deforme. In illo lapsi nimia subtili-
tate sunt: qd̄ interuallum motus tria uerba esse uoluerūt: qd̄ nec obseruat
neq̄ fieri potest: sed illi quasi mēsurā tarditatis celeritatisq̄ esse uoluerunt.
nec immerito: ne aut diu ociosa esset manus: aut qd̄ multi faciūt: actionem
continuo motu cōciderēt. Aliud est qd̄ fit frequentius & magis fallit. Sunt
quædam latentis sermonis percussiones: & quasi aliqui pedes: ad aliquos
plurimorum gestus cadit: ut sit unus motus. Nouum crimen. alter. C. Cæ-
sar. tertius. & ante hāc diem. quartus non auditū. deinde. ppinquus meus:
& ad te. & Quintus Tubero detulit. Vnde id quoq̄ fluit uitū: ut iuuenes
cum scribunt gestu p̄modulati cogitationē sic componāt: quo mō casu-
ra manus sit. unde & illud uitium: ut gestus qui ī fine dexter esse debet: ī sini-
stram frequenter desinat. Melius illud cū sint in sermōe omnia breuia quæ-
dam membra: ad quæ si necesse sit: recipere spiritum liceat: ad hāc gestum
disponere: ut puta. Nouum crimen Cai Cæsar. habet per se finem quendā
suum: quia sequitur coniunctio deinde. & ante hanc diem non auditum.
satis circumscriptum est. Ad hāc commodanda manus est. Idq̄ dum erū-
piterit prima & cōposita actio: At ubi iam calor eam concitauerit: etiā ge-
stus cum ipsa orationis celeritate crebrescet. aliis locis citata. aliis pressa cō-
ueniet pronuntiatio. Illa transcurrimus. cōgerimus. abundamus. festina-
mus. hac instamus. inculcamus. insignimus. plus autem affectus habent lē-
tiora: ideoque Roscius citatior. Aesopus grauior fuit: q̄ ille comœdias. hic
tragœdias egit. Eadem motus quoq̄ obseruatio est. Itaq̄ ī fabulis iuuenū.
senum. militum. matronaz. grauior igressus est. serui. ancillaz. parasiti. pis-
catores citatius mouētur. Tolli autem manū artifices supra oculos. demit-
ti intra pectus uetant. adeo a capite eum petere: aut ad imū uentrē deduce-
re uitiosum habetur. At sinistram itra humerū promouere ultra nō decet
Sed eum auersantes in leuam partem uelut propellemus manum: sinister
humerus proferendus: ut cū capite ad dextram ferente consentiat. Manus
sinistra nunq̄ sola recte gestum facit. dextræ se frequenter accōmodat: siue
in digitos argumenta digerimus: siue aduersis in sinistram palmis abomi-
namur: siue obiicimus aduersas. siue in latus utrunq̄ distendimus: siue sa-
tiffaciētes: aut supplicātes. Diuersi sunt autem ii gestus. summittimus: siue
adorantes attollimus: siue aliqua demonstrationi: aut inuocationi proten-
dimus. Vos albani tumuli atq̄ luci. aut gracchanū illud. Quo me miser
conferam? Quo uertam? in capitoliumne? at fratris sanguine redūdat. an
domum? plus enim affectus in iis iunctæ exhibēt manus. In rebus paruis.
mitibus. tristibus. breuibus. magnis. latis. atrocibus extensiores sunt. Vitia
quoq̄ earū subiicienda sunt: quæ qdē accidere etiam exercitatis actoribus
uoce. gestu: inimici ut lachrymas tenere nō possent. In rebus paruis. militibus. triste

Vndecimus

solent. Nam gestum poculum poscentis: aut uerbera minantis: aut numerū quingentorū pollice flexo efficientis: quæ sunt a quibusdam scriptoribus notata: ne in rusticis quidem uidi. Aut ut brachio exerto introspiciatur latus: ut manum alius ultra sinum proferre non audeat. Alius inquantū patet lōgītudo p̄tendat: aut ad tectum erigat: aut repetito ultra leuū humerū gestu ita ī tergū flagellet: ut cōsistere post eū parū tutū sit: aut sinistrum ducat orbē: aut temere sparsa manu ī p̄ximos offendat: aut cubitū utrūq; in diuersum latus uentilet: sæpe scio uenire. Solet esse & pigra & trepida & secanti similis. interim uncis etiam digitis: aut a capite deiiciat: aut eadē manus sup̄inata in superiora iactetur. Fit & ille habitus q̄ esse in statuis pacificator solet: q̄ inclinato in humerū dextrū capite brachio ab aure præteso: manum infesto pollice extēdit: q̄ qdē maxime placet iis: q̄ se dicere sublata manu iactant. Adiciat licet eos: q̄ sententias uibratis digitis iaculantur: aut manu sublata denūciant: aut qd̄ p̄ se interim recipiēdū ē: quotiens aliqd̄ ipsis placuit ī unguēs erigūtur. sed uitiosum id faciunt: aut digito quanto plurimū possunt erecto: aut etiam duobus: aut utraq; manu ad modū aliqd̄ portantiū composita. His accedūt uitia non naturæ: sed trepidationis: cum ore cōcurrēte rixari: si memoria fefellerit: aut cogitatio non suffraget: quasi faucibus aliqd̄ obstiterit insonare. in aduersum tergere nares: obambulare sermone imperfecto. resistere subito: & laudem poscere silentio. quæ omnia persequi prope infinitum est. Sua enim cuiq; sunt uitia. Pectus ac uenter ne proiciant obseruandum. Pandant enim posteriora: & est odiosa omnis supinitas. Latera cū gestu consentiāt. Facit enim aliquid & totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi q̄ manibus ipsis putet. Ita enī dicit ī oratore. Nullæ argutiæ digitorū: non ad numerum articulus cadens: trūco magis toto se ipse moderans: & uirili laterū flexiōe. Fœmur ferire: quod athenis primus fecisse creditur Cleon: & usitatū ē: & idignātes decet: & excitat auditorē. Idq; ī Callidio Cicero desiderat. Non frons inq̄ percussa. nō fœmur. q̄q̄ si licet de frōte dissentio. Nā etiam cōplodere manus scænicū ē: et pectus cædere. Illud quoq; raro decebit caua manu sūmis digitis pectus appetere: siquādo nosmetip̄os alloquemur. cohortantes. obiurgantes. miserantes. quod siquādo fiat: togā quoq; idē remoueri nō decebit. In pedibus obseruant̄ status & incessus. Pro lato dextro stare: & eandē manū ac pedē p̄ferre deforme est. In dextrū p̄cūbere interrim datur: sed æquo pectore: qui tamen comicus magis q̄ oratorius gestus ē. Male etiā ī sinistrū pedē īsistētū: dexter aut tollit: aut sūmis digitis suspēdit. Varicare supra modū & instando deforme ē: & accedēte motu p̄pe obscenū. Prokursio opportuna. breuis. moderata. rara cōuenit. etiā & ābulatio quædā p̄pter imodicas laudationū moras. q̄q̄ Cicero rarū īcessum: neq; ita longū p̄bat. Discursare uero: & quod Domitius afer de Sura Manilio dixit satagere ineptissimū: Urbanēq; Flauus Virginius interrogauit de quodā suo antisophiste quot milia passuū declamasset. Præcipi & illud scio ne ambulantes auertamur a iudicibus: sed sint obliq; pedes ad cōciliū nobis respiciētibus. Id fieri iudiciis priuatis nō potest. Verum & breuiora sint spacia nec auersi diu simus. interim tamē recedere sensim datur. Quidā & resiliūt. qd̄ est plane ridiculū. Pedis sup̄plōsio: ut loco est opportuna: ut ait Cicero in contētionibus aut incipiendis aut finiēdis: ita crebra & inepti est hominis: & desinit iudicē in se conuētere. Est & illa indecora in dextrū ac leuum latus uacillatio alternis pedibus īsistētū. Longissime fugienda mollis actio: qualem ī Titio Cicero dicit fuisse. Vnde & saltationis quoddam genus titius sit appellatum. Reprehendenda ē & illa frequens & concitata in utranq; partem nutatio: quam ī Curione patre irrisit

bus breuibus. Lissyllaba erasa manifeste ē legendū. Ne in rusticis qdē dixi. In quibusdā exēplaribus recte legit̄ uidi. loco illius dixi. Aut timere sparsa manu. Temere legendū eē nemo non uidet.

Adiciat licet eos. qui sūnas uibratis digitis iaculant. aut adiciat aut adiciere legendum uidetur. Nō ad numerū articulis cadens. articulus pro articulis emendate legitur ī Ciceronis oratore. Illud quoque raro decebit. Raro manifeste legēdū est.

Sed magis in ora conspicitur. In oratione non in oratione mihi legendum uidetur. Est enim cultus magis in oratione conspicuus. Quare sit ut omnibus honestis. Corrupte sic legitur. castigate autem si illa littera in c mutata sic ut legatur. hoc modo. Quare sic ut in omnibus honestis debet esse splendidus & uiriliter. Quod ipsum aliqua temporum conditione. Recte a quibusdam aliquate nus per aliqua legi uidetur.

Itaque & gestu necesse est ufos esse in principis eos aliorum. Non aliorum: sed aliorum: quorum proculdubio legendum est. Ita cingatur. & tunica. Ut loco & copulae reponatur.

& Iunius quaerens quis in lintre loqueretur: & Sicinius. Nam cum assidente collega: qui erat propter ualitudinem & deligatus: & pluribus medicamentis propter dolorem artuum delibutus: multum se Curio ex more iactasset: Nunquam inquit Octaui collega: tu gratiam referes: qui nisi fuisset istic: hodie te muscae comedissent. Iactant & humeri: quod uitiu Demosthenes ita dicit emedasse. ut cum in angusto quodam pulpito stans diceret: hasta humero dependens imineret: ut si calore dicendi uitare id excidisset: offensatione illa comoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet: si in causis publicis: in quibus sunt multi iudices: quod dicimus: quasi singulis inculcare peculiariter uelimus. Illud non referendum: quod quidam reiecta in humerum toga: cum dextra sinum usque ad lumbos reduxerunt: ut sinistra gestum facientes spaciant & fabulant: cum etiam leuam restringere plura longius dextra sit odiosum. Unde moneor ne id quod transseam ineptissime fieri: cum inter moras laudationum: aut in aurem alicuius loquuntur: aut cum sodalibus iocantur: aut nonnunquam ad librarios suos ita respiciunt: ut sportulam dictare uideantur. Inclinari ad iudicem cum doceas: utique si id de quo loquaris sit obscurius decet. Incubere aduocato aduersis subselliis sedenti: iam contumeliosum est. Reclinari etiam ad suos & manibus sustineri: nisi plane iusta fatigatio: delicatum: sicut palam moneri excidentis aut legere. Namque in his omnibus: & uis illa dicendi resoluitur: & frigescit affectus: & iudex parum sibi praestari reuerentiae credit. Transire in diuersa subsellia parum uerecundum est. Nam & Cassius seuerus urbane aduersus hoc facientes lineam poposcit. Et si aliquando concitate itur: nunquam non frigide reditur. Multa ex iis quae praecipimus mutari necesse est ab iis: qui dicuntur apud tribunalia. Nam & uultus erectior: ut eum apud quem dicitur spectet: & gestus: ut ad eundem tendens elatior sit: necesse est: & alia quoque occurrere etiam me tacente omnibus possunt. Itemque ab iis qui sedentes agent (Nam & fere sit hoc in rebus minoribus: & uide impetus actionis esse non possunt) & quaedam uitia fiunt necessaria. Nam & dexter pes a leua iudicis sedentis proferendus est: & ex altera parte multi gestus necesse est in sinistram eant: ut ad iudicem spectent. Equidem plerosque & ad singulas clausulas sententiarum uideo assurgentes sibi: & nonnullos subinde aliquid etiam spaciantes: quod an deceat ipsi uiderint: cum id faciunt non sedentes agunt. Bibere aut etiam esse inter agendum: quod multis moris fuit: & est quibusdam: ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera proferre non possit: non ita miser est non agere: potiusque est multo quam & operis & hominum contemptum fateri. Cultus non est pro prius oratoris aliquis: sed magis in oratore conspicitur. Quare sic ut in omnibus honestis debet esse splendidus & uiriliter. Nam & toga & calceus & capillus tam nimia cura: quam negligentia sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu: quod ipsum aliqua temporum conditione mutatum est. Nam ueteribus nulli sinus: perquam breues post illos fuerunt. Itaque & gestu necesse est ufos esse in principis eos aliorum brachium sicut graecorum ueste continebatur. Sed nos de praesentibus loquimur. cui lati clauus non erit ita cingatur: ut tunicae prioribus oris infra genua paulum. posterioribus ad medios poplites usque perueniant. Nam infra mulierum est. supra centurionum. ut purpurae recte descendant: leuis cura est. Notatur interim negligentia. Latum habentium clauum modus est: ut sit paulum cinctis summissior. Ipsam togam rotundam esse: & apte cesam uelim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars eius prior mediis cruribus optime terminatur. posterior eadem portione altiusque cinctura. Sinus decentissimus: si aliquanto supra imam togam fuerit: nunquam certe sit inferior. Ille qui sub humero dextro ad sinistram oblique ducitur: uelut balteus:

Vndecimus

nec strangulet: nec fluat. pars togæ quæ postea imponitur sit inferior. Nam ita & sedet melius & continet. Subducenda etiã pars aliqua tunicæ: ne ad lacertũ in actu redeat. tum sinus iniiciendus humero: cuius extremã orã reiecisse nõ dedecet. Operiri aut̃ humerũ cũ toto iugulo nõ oportet. Alioqui amictu fiet angustus: & dignitate: quæ est in latitudine pectoris perdit. Sinistrũ brachiũ eo usq; alleuãdũ est: ut quasi normalẽ illũ angulũ faciat: sup̃ quod ora ex toga duplex æqualiter sedeat. Manus nõ impleat̃ anulis: præcipue medios articulos nõ transeuntibus: cuius erit habitus optimus: alleuato pollice: & digitis leuiter inflexis: nisi si libellum tenebit: quod nõ utiq; captãdũ ẽ. Videt̃ enĩ fateri memoriæ diffidẽtiã: & ad multos gestus est impedimẽto. Togã ueteres ad calceos demittebãt: ut græci palliũ. Idq; ut fiat q; de gestu scripserũt circa tẽpora illa Plotius Nigidiusq; præcipiũt: quo magis miror Plynii secũdi docti hominis. & in hoc utiq; libro pene etiã nimium curiosi psuasione: q; solitũ id facere Ciceronẽ uelandoq; uaricũ gratia tradit: cũ hoc amictus genus in statutis eorũ quoq; qui post Ciceronẽ fuerũt: appareat. Palliolũ sicut fascias: q;bus crura uestiũtur: & focalia & auriũ ligamẽta sola excusare põt ualeto. Sed hæc amictus obseruatio: dũ incipimus. pcedẽte uero actu iã pene ab initio narratiõis sinus ab humero recte uelut spõte delabit̃: & cũ ad argumẽta ac locos uentũ ẽ: reicere a sinistro togã. deicere etiã si hæreat: sinũ cõueniet. Lænã a faucibus ac summo pectore abducere licet. Ardẽt enĩ iã oĩa: & ut uox uehementior ac magis uaria ẽ: sic amictus quoq; habet actũ quẽdã uelut præliantẽ. Itaq; ut leuã iuoluere toga: & icingi pene furiosũ ẽ: sinũ uero in dextrũ humerũ ab imo reicere: solutũ ac delicatũ ẽ. fiuntq; adhuc peius aliqua: ita cur laxiorẽ sinũ sinistro brachio nõ subiiciamus? Habet enĩ acre quiddã atq; expeditũ: & calori cõtationiq; nõ inhabile. Cũ uero magna pars ẽ exhausta orõnis: utiq; afflãte fortuna pene oĩa decet. Sudor ipse & fatigatio & negligẽtior amictus: & soluta: ac uelut labes undiq; toga. Quo magis miror hæc quoq; succurrissẽ Plinio curã: ut ita sudario frontẽ siccari iuberet: ne comæ turbarent: quas cõponi post paulũ: sicut dignũ erat: grauius & seuerius uetuit. Mihi uero illæ quoq; turbatæ præ se ferre aliquid affectus: & ipsa obliuione curæ huius cõmẽdari uident̃. At si incipiẽtibus ac paulũ pgressis: decidat toga nõ reponere eã prorsus negligẽtis aut pigri: aut quomodo debeat amicti nesciẽtis est. Hæc sunt uel illustramẽta pnũciatiõis uel uitia: q;bus ppositis multa cogitare debet orator. Primũ qd. apud quos. q;bus præsentibus sit acturus. Nã ut dicere aliã aliis: & apud alios magis concessum ẽ: sic ẽt facere. neq; eadẽ uoce. gestu. incessu. apud principẽ. senatũ. populũ. magistratũ. priuato. publico iudicio. postulatiõẽ. actione similiter decent. Quã differentiã subiicere sibi quisq; q; aĩum itenderit põt: tũ qua de re dicat: & efficere quid uelit. Rei quadruplex obseruatio est. Vna in tota cã. Sunt enim tristes. hilares. solliciti. securi. grãdes. pusillæ: ut uix nõquã ita sollicitari partibus earũ debeat: ut nõ summæ meminerimus. Altera quæ ẽ in differẽtia partiũ: ut in phemio. narratiõẽ. argumẽtatiõẽ. epilogo. Tertiã in sententiis ipsis in q;bus secũdũ res & actus uariãtur omnia. Quarta in uerbis: quorum ut est uiciosa si efficere omnia uelimus: imitatio: ita quibusdam nisi sua natura redditur: uis omnis aufertur. Igitur in laudationibus nisi si funebres erunt: gratiarum actione. exhortatiõẽ similibus læta & magnifica & sublimis est actio. Funebres. contiones. consultationes. plerũq; causæ deorum tristes ac submissæ. In senatu cõseruanda auctoritas. apud populum dignitas. in priuatis modus. De partibus causæ & sententiis & uerbis: quæ sunt

Tamen sinus iniiciendus humero. Tum loco illius tamen est legendum.

Quo magis miror Plynii secundi docti hominis: & in hoc utiq; libro pene etiã nimium curiosi psuasione. Hic apte colligitur caligariũ usum apud priscos non fuisse. Scripsit autẽ & Plynius de institutione oratoria: In quo libro hæc traduntur. Leuam a faucibus ac summo pectore abducere licet. V. littera in non conuersa lænam ut legamus sensus exposcit. De ueste namq; nõ de mäu Fabius mihi loq; uidetur.

Non reponere eam prorsus non negligẽtis. Non particulatim ascripta uidetur eradenda ut citra negationem legatur.

Neq; eadẽ in nocte gestu. incessu apud principem. p nocte uoce legendum uidetur. Et afficere quid uelit efficere. a. uocali in e cõuersa manifeste legendũ est. Ut uix unquam ita sollicitari. Nunquam in littera ascripta recte legitur.

Liber

Tria debet præstare pronuncia-
tio cõciliet. psuadeat. moueat. mo-
ueat. n littera in u cõuerfa legatur.

Perfuadédi uis affirmatiõ: quæ
interim plus ipsis probatiõibus ua-
let. Asseueratione pro affirmatione
facile censeré esse legédum: si quod
uidissem exemplar quod mihi asti-
pularetur. Est enim asseuerare ut su-
perius quoq; diximus: uim quandã
animi motumq; corporis inter ipsa
argumenta probationesq; admisce-
re. Ut ipse Fabius alibi. Cum præfer-
tim quorundã probatiõ sola sit i asse-
ueratione & pseuerantia. Asseuera-
tione aut esse legédum etiam quæ se-
quuntur aperte indicant. Et con-
sultus ptermiserit dicere. Permise-
rit manifeste legendum est. Sed
danda breuis cogitatione mora. co-
gitationi quis uon uideat esse legen-
dum? Hoc præcipit Homerus
Vlyssis exemplo quæ stetit oculis
in terram defixis imotoq; sceptro
prius q̃ illam eloquentiæ pcellam
effundere dicit. T. littera ascripta ef-
funderet est legendum. Hoc autem
pcepit Homerus tertio Iliados cum
ait. αλλοτε δη πολυμητις αναι-
σειεν οδουσευσ.

ἤσκειν. ὑποὶ Δειλεσκέ κάτα χεῖ-
ρος οὐ μάλιστα πηξασ.
σκηπτρον δου τοπισω ουτε προ-
πρηγες ενουμα.
αλλα σεμφες εχες κεν αιδρι φωτι
εοικωσ.

φαινοκέφακοτοντινα ευμενοι αφ-
ροναταυτωσ. Homerum aut imi-
tatus Ouidius i. xiii. metamorpho-
seos de eodem inquit Vlyssæ. Finie-
rat Telamone satus. uulgiq; secutũ
Ultima murmur erat. donec laer-
tius heros Astitit: atq; oculos pau-
lũ tellure moratos Sustulit ad pce-
res: exoptatoq; resoluuit Ora sono.
neq; abest facundis gratia dictis.

Crebro digitorum laborũq; mo-
tu. Labiorum. i. uocali interiecta le-
gendũ ẽ. Frequentissime postula-
bit. in his duntaxat. Sic quidẽ legiẽ.
sed corrupte ut mihi uidetur. Illa
enĩ tria uerba. In his duntaxat pagẽ
mihi cũ reliquis cõuenire uidẽtur.
Ac fortasse ut particula ascripta il-
lud duntaxat ut redundãs est obli-
nendum. Qu. n. Ligarius cũ esset
in Africa nulla suspicio belli. Duas
dictiones hinc esse eradendas facile
uidebit: q̃ narrationẽ orationis pro
Ligario leget. Sic enĩ ibi scriptũ est.
Qu. igitur Ligarius cũ esset adhuc
nulla belli suspicio: legatus i Africa

multiplicia: pluribus dicendũ. Tria autem præstare debet pro-
nũciatio: cõciliet. psuadeat. moueat: qbus natura coharet: ut
etiã delectet. Conciliatio fere aut cõmedatione morę: q̃ nescio
quo modo ex uoce etiã atq; actione perlucet: aut orationis sua-
uitate cõstat. Persuadendi uis affirmatiõ: quæ interĩ plus ipsis
pbatationibus ualet: An ista iqt Callidio Cicero: si uera essent: sic
a te dicerent. & tantũ abest: ut inflammares nostros animos.
Somnũ isto loco uix tenebamus. Fiducia igit apparet: & cõ-
stantia: utiq; si auctoritas subest. Mouedi aut ratio est aut i re-
præsentiãdis aut imitãdis affectibus. Ergo cũ iudex i priuatis:
aut præco i publicis dicere de causa iusserit: leuiter cõsurgédũ.
tũ i cõponenda toga: uel si necesse erit: etiã ex itegro iniicienda
dũtaxat in iudiciis. Apud principẽ enim & magistratus ac tri-
bunalia nõ licebit: paulũ ẽ cõmorandũ: ut & amictus sit decen-
tior: & p̃tinus aliqd spacii ad cogitãdũ & cũ ad iudicẽ nos con-
uertimus: & cõsultus permiserit dicere: nõ p̃tinus ẽ erũpendũ:
sed dãda breuis cogitatiõis mora. Mire enĩ auditur: dicturi cu-
ra delectat: & iudex se ipse componit. Hoc præcipit Homerus
Vlyxis exẽplo: quẽ stetit oculis in terrã defixis: imotoq; sce-
ptro priusq̃ illã eloquentiã procellam effunderet dicit. In hac
cuntatione sũt quãdã nõ idcentes: ut appellant scænici: morã
caput mulcere manũ intueri. ifringere articulos. simulare co-
natũ. suspiratione solitudinẽ fateri: aut qd̃ quenq; magis de-
ceteo diutius si iudex nõdũ itẽdit animũ. Status sit rectus. æq;
& diducti paulũ pedes: uel p̃cedens minimo sinister. genua re-
cta: sic tamẽ ut nõ extẽdãt. Humeri remissi. uultus seuerus. nõ
mcestus. nec stupẽs. nec languidus. Brachia a latere modice re-
mota. manus sinistra: qualẽ supra demonstrauĩ. dextra cũ iã inci-
piẽdũ erit: paulũ prolata ultra sinũ. Gestu q̃ modestissimo ue-
lut spectans quãdo incipiẽdũ sit. Vitiosa enĩ sũt illa intueri la-
cunaria. p̃fricare faciẽ: & quasi i probã facere. tẽdere cõfidentia
uultũ: aut quo sit magis toruus supciliis a stringere. capillos a
frõte cõtra naturã retro agere: ut sit horror ille terribilis: tum id
quod graci frequẽtissime faciũt: crebro digitorũ labiorũq; mo-
tu cõmendari. clare excreate. pedẽ alterũ longe p̃ferre. partẽ to-
gã sinistra tenere. stare diductũ: uel rigidũ: uel supinum: uel i-
curuũ: uel humeris: ut luctaturi solent: ad occipitiũ ductis. Pro-
hoemio frequẽtissime lenis cõuenit pnunciatio. Nihil est enĩ
ad cõciliãdum gratius uerecundia. Nõ tamẽ semper. Nec enĩ
uno modo dicuntur exordia: ut docui. Plerunq; tamen & uox
temperata: ac gestus modestus: & sedes humero toga: & laterũ
lenis in utranq; partẽ motus eodẽ spectantibus oculis decebit.
Narratio magis prolata manum. amictũ recidentem. gestũ di-
stinctum. uocem sermõni proximam: ac tantum apertiorẽ. so-
num simplicem frequẽtissime postulabit. in his duntaxat. Q.
igitur Ligarius cum esset nulla belli suspicio: & A. Cluẽtius ha

Vndecimus

bitus pater huiusce. Aliud in eadem poscent affectus uel concitati. Nubit genero socrus. uel flebiles. Constituit in foro Iodiceæ spectaculū acerbū & miserū toti asiæ puincia. Maxime uaria & multiplex actio est pbationū. Nam pponere. partiri. interrogare sermoni sūt pxima: & cōtradictionē sumere. Nā ea quoq; diuersa ppositio est. Sed hęc tamē aliquando irridentes. aliquādo imitantes pronunciamus. Argumentatio plerunq; agilior & acrior & instanter consentientem orationi postulat etiam gestum idest fortē celeritatem. In standū qbusdā in partibus: & densanda oratio. Egressiones fere lenes & dulces & remissæ. raptus Proserpinæ. siciliae descriptio. Gn. Pompeii laus. Neq; cni mirū minus habere cōtentionis ea quæ sūt extra quæstionē. Mollior non nūq; cū reprehensione diuersæ partis imitatio. Videor uidere alios intrantes. alios autē exeūtes. quosdā ex uino uacillātes. Vbi nō dissidēs a uoce pmittit gestus quoq; i utrāq; ptē. tenera quædā: sed itra manus tamē & sine motu latez trāslatio. Accēdēdi iudicis plures sunt gradus. Summus ille & quo nullus ē i oratore acutior. Suscepto bello Cæsar gesto ēt iā ex pte magna. prædixit enī. q̄tum potero uoce contendam: ut populus hęc romanus exaudiat. Paulum inferior & habens aliquid iam iucūditatis. Quid enī tuus ille Tubero i acie pharsālica gladius agebat: Plenus adhuc & lentius ideoq; dulcius. In cœtu uero populi romani negociū publicū gerens. Producenda omnia: trahēdæq; tū uocales. aperiēdæq; sūt fauces: pleniore tamē hęc canali fluūt. Vos albani tumuli atq; luci: Nā cantici quiddā habent: sensimq; resupina sunt. Saxa atq; solitudines uoci respōdent. Tales sunt illæ iclinationes uocis: quas iuicem Demosthenes atq; Aeschines exprobrāt: nō ideo iprobādæ. Cū enī uterq; alteri obiiciat palā est utrūq; fecisse. Nā neq; ille p marathonis & plateaz & salaminis ppugnatores recto sono iurauit. nec ille thebas sermone defleuit. Est his diuersa uox: & pene extra organū: cui græci nomē amaritudinis dederunt supra modū: ac pene naturā uocis humanæ acerba. Quin cōpescitis uocē istā indicē stultitiæ. testē paucitatis. Sed id quod excedere modū dixi: i illa pte prima est. Quin cōpescitis. Epilogus si enumerationē rez; habet: desiderat quādā cōcisoz; cōtinuationē: si ad cōcitādos iudices est accōmodatus: aliquid ex iis quæ supra dixi. Si placandos inclinātam quandam lenitatem: si misericordia commouendos flexum uocis: & flebilem suauitatem: qua præcipue franguntur animi: quæq; est maxime naturalis. Nam etiam orbos uidualsq; uideas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic etiam fusca illa uox qualem Cicero fuisse in Antonio dicit: mire faciet. Habet enim in se quod imitemur. Duplex est tamen miseratio. altera cum inuidia: qualis modo dicta de damnatione Philodami. altera cum deprecatione demissior. Quare etiam si est in illis quoq; cātus obscurior. In cœtu uero populi romani. Nō enim hęc rixantis modo dixit. & uos albani tumuli. Neq; enim quasi inclamaret: aut detestaretur locutus est. tamen infinito magis illa flexa & circumdata. Me miserum & me infœlicem. Et quid respondebo liberis meis: & reuocare tu me in patriam potuisti Milo per hos. ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero. Et cū bona. C. Rabirii uno sestertio addicit. O meum miserum acerbūq; præconium. Illa quoq; mire facit in peroratione uelut deficientis dolore: & fatigatione confessio: ut pro eodē Milone. sed finis sit. Neq; enī præ lachrimis iā loq; possum. Quæ similē uerbis habere debēt

cū cōsule cōsidio pfectus est. Vbi non discedens a uoce pmittit gestus quoq; Dissidēs ut legatur sensus exposcere uidetur magis q̄ discedēs & quo illa particula q̄ erasa hoc modo. Quo i utrāq; ptē. Fit autē uerbū aut ascribendū: aut saltem ē subaudiendū. ut legat. trāslatio fit. Et habens aliquid iā iucūditatis. loco illius iā etiā est legendū. Nā cantici quiddā habent. iā legendum uidetur loco illius nam.

Sed ad concitandos iudices accommodatus. Si particula est ascribenda loco illius sed. Si placandos inclinātam quandam lenitatem. Lenitatem. u. littera in n mutata est legendum. Nā etiam orbos uidualsq; uideas. B. littera expuncta uideas legatur. Tamē ifinito magis illa flexa & circumdata. Circūducta legēdū uidetur. Et cum bona C. Rabirii uno sestertio adiicit. Addicit duplici. dd. ē scribēdum. Si finis sit. Sed legendum esse loco si coniunctionis: qui legerit per orationem pro Milone facile uidebit.

Et quia in partibus
causæ & aliis est uarie/
tas. Etia loco & copu/
læ mihi legendum ui/
detur. At non hæc
misellus & paupercu/
lus. An. T. littera in. N.
mutata legendum est.

Cum præcipue in
actione spectetur deo/
rum. C littera ascripta
decorum manifeste è
legendum. Caput è
artis dicere quod faci/
as. Decere. i uocali in e
conuerfa scribendum.

Maximos auctores
comœdiarum. Recte
V uocali erasa qdam
actores legunt. Et nõ
nũquã dextra latere fa/
cere gestus. Dextro le/
gendum ne admonen/
di quidẽ sumus. Affe/
ctatiõibus moleste ute/
mur. Pro affectationi/
bus. mihi effictiõibus
uidetur esse legẽdum.
nec ignoro affectiõibus
a qbusdã legi. Hic
enim est dubitatiões.
moras. Deprauatus
hic locus sic emendari
potest. Est enim uerbũ
uidetur expungendũ.
& dubitatione littera
s. erasa legendũ. Nac
uult nimium esse con/
dicta. C. littera expun/
cta condita mihi legen/
dum uidetur.

etiã pronũciationem. Possunt uideri alia quoq; huius partis atq; officii re
os excitare. pueros attollere. propinquos pducere. uestes laniare. sed suo
loco dicta sunt. Et quia in partibus causæ & aliis est uarietas: satis apparet
accõmodadã sententiis ipsis pnũciatione: sicut ostẽdimus. Sed uerbis quo/
q; qd nouissime dixerã non semp. sed aliquando. An non hæc misellus &
pauperculus submissa atq; cõtracta. fortis & uehemẽs elatio: erecta & cõci/
tata uoce dicendũ est? Accedit enĩ uis & pprietas rebus tali adstipulatiõe:
quæ nisi adsit: aliud uox. aliud animus ostẽdat. Quid? q; eadẽ uerba mu/
tata pnũciatione indicãt. affirmãt. exprobrãt. negãt. mirant. idignant. in/
terrogãt. irridet. eleuant. Aliter enĩ dicit. Tu mihi quodcũq; hoc regni: &
Cantãdo tu illũ: & Tu ne ille æneas. & Meq; timoris argue tu Drãce. & ne
morer: itra se qsq; uel hoc uel aliud qd uolet: per oẽs affectus uerset: uer; ef/
se qd dicimus sciet. Vnum iã iis adiiciendũ est: cũ præcipue in actione spe/
ctet decor; sæpe aliud alios decere. Est enim latens quædã i hoc ratio: &
inenarrabilis: & ut uere dictũ è: caput esse artis decere qd facias. Id ita nec
sine arte esse: nec totũ arte tradi potest. In qbusdam uirtutes nõ habent gra/
tiã. in qbusdam uitia ipsa delectãt. Maximos actores comœdiar; Deme/
triu & Stratocle placere diuersis uirtutibus uidimus. Sed illud minus mi/
rũ; q; alter deos: & iuuenes: & bonos patres: seruosq; & matronas: & graues
anus optime. alter acres senes: callidos seruos. pasitos. lenones: & oia agita/
tiora melius. Fuit enĩ natura diuersa. Nam uox Demetrii iucundior. illius
acrior erat. Annotandæ magis pprietas: quæ transferri nõ poterant. Ma/
nus iactare: & dulces exclamationes theatri eã pducere: & ingrediẽdo uẽ/
tum cõcipere ueste: & nõnunq; dextro latere facere gestus: quod neminem
alium præter Demetrium decuit. Nanq; i hæc omnia statura & mira spe/
cie adiuuabat. Illũ cursus & agilitas: & uel parũ cõueniẽs personæ risus:
quẽ nõ ignarus rationis populo dabat: & contracta etiã ceruicula. Q uic/
quid hor; alter fecisset: scẽdissimum uideretur. Q uare norit se quisq; nec
tantũ ex cõibus præceptis: sed etiã natura sua capiat consiliũ formandæ
actionis. Neq; illud tamen est nefas: ut aliquẽ uel oia uel plura deceãt. Hu/
ius quoq; loci clausula sit eadem necesse è: quæ cæterorum est: regnare ma/
xime modum. Non enim comœdũ esse: sed oratorem uolo. Q uare nec in
gestu persequemur omnes argutias: nec in loquẽdo distinctionibus. tẽpo/
ribus. affectationibus moleste utemur: ut si sit i scæna dicendũ. Q uid igit/
faciã: nõ eã: ne nũc qdem cũ accersor ultro: an potius ita me cõparem nõ
perpeti meretricũ cõtumelias? Hic enim dubitatione moras. uocis flexus.
uarias manus: diuersos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit nec uult
nimium esse condita. Actione enim constat. non imitatione. Q uare non im/
merito reprehenditur pronũciatio uultuosa: & gesticulationibus mole/
sta: & uocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex græcis ueteres trans/
tulerũt: qd ab his sumptũ Lenas Popilius posuit esse hanc inociosã actio/
nẽ. Optime igit idẽ q oia Cicero præceperat: quæ supra ex oratore posui.
Quibus similia i Bruto de. M. Antonio dicit. Sed iã recepta è actio paulo
agitatior. et iã exigit: & qbusdã partibus cõuenit: ita tamẽ tẽperãda: ne dũ
actoris captamus elegantia: perdamus uiri boni & grauis auctoritatẽ.

Duodecimu

optimi uoluntate. Testimonio est actus nobilissime consulatus. integerri-
me puicia administrata: & repudiatus uiginti uiratus: & ciuilibus bellis qua
in aetate eius grauissima inciderunt: neque spe: neque metu declinatus animus: quo
minus optimis partibus rei pro se iungeret. Parum fortis uidetur quibusdam: quibus
optime respondit ipse: non se timidum in suscipiendis: sed in prouidendis piculis,
quod probauit morte quoque ipsa: quam praestantissimo suscepit animo. Quod
si defuit iis uiris summa uirtus: sic quaerentibus an oratores fuerint: respondebo
quomodo stoici. si interrogarent: an sapiens Zeno. an Cleantes. an Chrysi-
pus: ipsi respondeant magnos quidem illos ac uenerabiles: non tamen id quod natu-
ra hominis summum habebat consecutos. Nam & Pythagoras non sapientem se: ut
& qui ante eum fuerunt: sed studiosum sapientiae uocari uoluit. Ego tamen secundum
consuetudinem loquendi consuetudinem saepe dixi dicamque perfectum oratorem esse Ciceronem: ut
amicos & bonos uiros & prudentissimos dicimus uulgo: quorum nihil nisi per-
fekte sapientia datur. Sed cum proprie & ad legem ipsam ueritatis loquendum erit: eum quaram
oratorum quem & ille quaerebat. Quamquam enim stetit eum in fastigio eloquentiae
fateor: ac uix quod adiacere potuerit inuenio: fortasse iuuenturus quod adhuc abscissu-
rum putare fuisse. Nam fere sic docti iudicauerunt plurimum in eo uirtutum. non nihil
fuisse uiciorum: & se ipse multa ex illa iuuenili abundantia coercuisse testatur. ta-
men quando nec sapientis sibi nomen minime sui contemptor asseruit: & me-
lius dicere certe data longiore uita: aetate ad componendum securiore potuisset: non
maligne crediderim defuisse ei summam illam ad quam nemo propius accessit.
Et licebat si aliud sentirem fortius id liberiusque defendere. An uero. M. Anto-
nius neminem a se uisum eloquentem: quod tanto minus erat professus est: Ipse
etiam. M. Tullius quaerit adhuc eum: & tantum imaginatur ac fingit. Ego non audeam
dicere aliquid in hac quaestione aeternitate inueniri posse: eo quod fuerit per-
fectus: Transseo illos qui Ciceroni ac Demostheni ne in eloquentia quidem satis tribu-
unt. quorum neque ipsi Ciceroni Demosthenes satis uideatur esse perfectus: quem dormi-
tare iterum dicit: nec Cicero Bruto Caluocum: qui certe compositionem illius etiam
apud ipsum reprehendunt: nec Asinio utique qui uitia orationis eius sunt inimice plu-
ribus in locis consequitur. Concedamus sane quod minime natura patitur: re-
pertum esse aliquem malum uirum summe disertum: nihilo tamen minus oratorem eum ne-
gabo. Nam nec omnibus qui fuerint manu prompti: uiri fortis nomen concesserim: quia
sine uirtute intelligi non potest fortitudo. An ei qui ad defendendas causas aduocatur: non
est opus fide: quam nec cupiditas corrumpat. nec gratia auertat. nec metus frangat:
sed perditorem. transfugam. prauaricantem donabimus oratoris illo sacro nomine:
Quod si mediocribus etiam patronis conuenit haec: quae uulgo dicitur bonitas:
cur non orator ille qui non dicitur fuit: sed potest esse: tanta sit moribus quam dicendi uirtute per-
fectus: Non enim forenses quaedam instituius opera: nec mercenariam uocem: nec
ut asperioribus uerbis parcamus: non inutilem sane litium aduocatum: quem
denique causidicum uulgo uocant: sed uirum cum ingenii natura praestantem
tum uero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum: datum tandem
rebus humanis: qualem nulla antea uetustas cognouerit. singulare perfe-
ctumque undique. optima sentientem optimeque dicentem. In hoc quanta pars
erit: quod aut innocentes tuebitur: aut improborum scelera compescet: aut
in pecuniariis quaestionibus ueritati contra calumniam aderit: Sum-
mus ille quidem in iis quoque fuerit: sed in maioribus clarius elucebit: cum

gatione. Summis ille quidem in iis quoque fuerit. Summus pro summis legendum esse

pit: ut una secum ad
Antipatrum se confer-
ret nihil molesti ab
illo pressurus. Cui
respondens demosthe-
nes. Nihil est Archia-
ingit quod coneris. Ne-
que enim in scaena mihi
uicium placuisti mimus.
neque nunc persuadebis
Legatus. Cum autem Ar-
chias se per uim detra-
cturum esse minaretur:
Tandem inquit Macedoni-
ca oracula aperuisti.
Nam prius quidem tamquam
histrio simulabas.
Verum age parumper
expecta dum pauca do-
mesticis scribo: haec
locutus sumpto libro
tamquam scribere uellet
calamum ori admouit
ac mordicus tenuit:
ut in cogitando scribe-
re facere solebat.
Deinde caput ueste te-
gens se inclinauit. & cum
ab ara retraheret ce-
cidit suspiransque ani-
mam emisit. Quo-
modo stoici si interroga-
rent. Interrogent a
& rursus expunctis esse le-
gendum. Nam & Py-
thagoras non sapien-
tem se & caeteri. ut lo-
co illius & copulae
reponatur. hoc modo. ut
caeteri. Ac uix quod
adiacere poterit inue-
nio. Uocali ascri-
pta potuerit emenda-
te legitur. Aetate ad
componendum securio-
re. Pro securiore si le-
geret se uerore: sen-
si fortasse magis con-
ueniret. Nec Asinio
utique qui uitia orationis
eius. Vtrique r littera
ascripserit recte legitur.
& insequuntur pro illo
consequuntur. De pre-
autem & filio scribitur.
Aut in pecuniariis
quaestionibus ueritati con-
tra calumniam addide-
rit. Tribus litteris ex
hoc ultimo uerbo era-
sis aderit manifeste
legendum est cum interro-
gatione. Nemo non uidet.

Et quid nō in bellis quoq; Et copula ut redundans uidet expūgenda. Et honesti patris imago successerit. Castigate in quibusdā exemplaribus loco patris legit p̄sens imago. Bonis nūquā honestus sermo deficiet. I uocali i o cōuersa bonos recte legit ita uerbo deficio exigēte.

Nunquā rerū optimarū. Nā idem etiam prudentes erunt. Inuentioq; etiam si lenocinii destituta sit. Lenociniis quidē s. littera ascripta emendate in quibusdam legitur exemplaribus. sed foediora insunt in hoc loco flagitia: quae nisi tollātur: & sensum & Fabii elegantiā penitus cōfundūt. Vnius autē pticulā emēdatiōe totus illustratur hīc locus. Quē enī copula in quae relatiuū nomen est cōuertenda: sicq; distinctiōes adhibēdae: ut itelligamus rerum optimarū inuentiōem nunq; bonis uiris defuturā. Hoc itaq; modo distinguatur. Nūquā rerum optimarū (Nam iidem et prudentes erunt) inuentio: quae etiam si lenociniis destituta sit.

In hac elaboremus. A uocali i in. o. mutata hoc legat. p hac. Nā si natura nō phibet & esse bonū uirū & eē dicēdi p̄tū. Illud altere eē mihi redūdare uidet. Sufficit. n. prius si ante illā & copulā collocef. hoc mō. eē & bonū uirū & dicēdi p̄tū.

Cōseq; possit. e uocali i i cōuersa possit recte legit. Hoc certe pcul eximatur aīoz pulcherrimā eloquētiā cum uitiiis mētis posse misceri. Deprauatus hīc locus sic mihi uidet corrigēdus. ut nō pcul. sed prorsus & aīo loco aīoz legat. & rerū genitiuus ascribat. hoc mō. eximat aīo rez pulcherrimā eloquētiā. ex hīa nāq; eurypidis eloquētiā rez humanarū reginā superius quoq; Fabius appellauit. Protractare enim quo modo fuit et p falsis. Pertractare: qd est i irequēti usu. legendū puto nō protractare: qd apud quēquā nō iuenitur. illa quoq; pticula etiā ante aut ponat. hoc mō. Quo mō et aut.

Nec. n. Academici cum in utraq; dixerūt partē: nō secundū alterā uiuūt. X litterae loco ff duplex reponēdū ē: ut differūt hoc ē disputant legatur.

regenda senatus cōsilia: & popularis error ad meliora ducēdus. An nō talē quendā uidet finxisse Vergilius: quē i seditione uulgi iam faces & saxa iaculantis: moderatorē dedit animi: Tū pietate graue ac meritis si forte uirū quē Cōspexere: silent arrectisq; auribus adstant. Habemus igit ante oīa uirū bonū. post hāc adiecit dicendū peritū. Ille regit dictis aīos & pectora mulcet. Quid: nō in bellis quoq; idem ille uir quem istituimus: si sit ad praeliū miles cohortā dus: ex mediis sapiētiāe p̄ceptis orationē trahet. Nā quo mō pugnā ineuntibus tot simul metus laboris. doloris. postremo mortis ipsius exciderēt: nisi in eorum locum pietas & fortitudo & honesti p̄sens imago successerit. Quae certe melius persuadebit aliis: q; prius psuaserit sibi. Prodit enī se quālibet custodiāt simulatio: nec unquā tanta fuerit eloquendi facultas: ut nō titubet ac hāreat: quoties ab aīo uerba dissentiūt. Vir autē malus aliud dicat necesse est q; sentiat. Bonis nūquā honestus sermo deficiet. nūquā rez optimarū (nā iidē etiā prudentes erunt) inuentio quae etiā si lenociniis destituta sit: satis tamen natura sua ornat: nec qcquā nō diserte quod honeste dicit. Quare iuuetus imo oīs aetas. (neq; enī recte uoluntati serū est tempus ullum) totis mētibus huc tendamus. in hoc elaboremus. forsan & cōsumare contingat. Nā si natura nō phibet & esse uirū bonū: & esse dicendū pitum: cur nō aliq; etiā unus utrunq; cōsequi possit. Cur autē nō se q; speret fore illū aliq;: ad quod si uires ingenii non suffecerint: tamen ad quē usq; modū processerimus: meliores erimus ex utroq;. Hoc certe procul eximat aīo rerū pulcherrimā eloquētiā cū uitiiis mentis posse misceri. Facultas dicendi si i malos scidit: & ipsa iudicanda est malū. peiores enim illos facit: qbus cōtigit. Videor mihi audire quosdā (nec enī deerūt unq; qui disertis esse: q; boni malint) illa dicentes. Quid ergo tantū artis est i eloquētiā: cur tu de coloribus & difficiliū causaz defensione. nō nihil etiā de cōfesso loquutus es: nisi aliquādo uis & facultas dicendi expugnat ipsam ueritatem. Bonus enim uir non agit nisi bonas causas. eas porro etiā sine doctrina satis p se tuetur ueritas ipsa. Quibus ego cū de meo primū opere respondero: etiam pro boni uiri officio: si quando eum ad defensionem nocentium ratio duxerit satifaciam. Pertractare enim quo modo aut pro falsis aut pro iniustis aliquando dicatur: non est inutile: uel propter solum hoc: ut ea facilius & deprehendamus & refellamus: quē admodū remedia melius adhibebit: cui nota quae nocēt fuerit. Neq; n. Academici cū i utraq; differūt ptē: nō secundū alterā uiuūt. Neq; Carneades ille: q; romae audiētē Cēsorio. Catone: nō minoribus uiribus cōtra iustitiā dicit differuisse: q; pridie p iusticia dixerat: iustus ipse uir fuit. Verx & uirtus qd sit aduersa ei malitia detegit: & aqtas fit ex ini: qui cōtēplatiōe manifestior: & plurima cōtrariis pbant. Debēt ergo otatori sic esse aduersarioz nota cōsilia: ut hostiū impatori. Verū & illud qd prima ppositiōe durū uidet: pōt afferre rō: ut uir bonus in defensione causae uelit auferre aliquando iudici ueritatem. Quod si quis a me pponi mirabit. quāquā nō est hāc mea pprie

Duodecimus

sententia: sed eorum quos grauissimos sapientia magistrorum: atas uetus credidit: sic iudicet: pleraque esse: quae non tam factis quam causis eorum uel honesta fiunt uel turpia. Nam si hominem occidere saepe uirtus. liberos necare nonnumquam pulcherrimum est. asperiora quaedam adhuc dictu: si comitas utilitas exegerit: facere concedit: ne hoc quidem nudum est ituedum: quale causam uir bonus: sed etiam qua re & qua mente defedat. Ac primum concedat mihi oes oportet: quod stoicorum quoque asprimi confitent: factumque aliquando bonum uirum: ut medacium dicat. Et quidem non numquam leuioribus causis: ut in pueris aegrotantibus utilitatis eorum gratia multa fingimus. multa non facturi promittimus: nedum si ab homine occidendo grassator auertendus sit: aut hostis pro salute patriae fallendus: ut hoc quod alias in seruis quoque reprehendendum est: sit alias in ipso sapiente laudandum. Id si constiterit: multa iam uideo posse euenire: propter quae bene orator tale suscipiat causae genus: quale remota ratione honesta non suscepisset. Nec hoc dico: quia seueriores sequi placet leges pro patre. fratre. amico periclitantibus. tamquam si non mediocris haesitatio est: hinc iustitiae proposita imagine. inde pietatis. nihil dubii reliquamus. Sit aliquis insidiatus tyranno: atque ob id reus. utrumne saluum eum nolet is qui a nobis finit orator: an si tuendum suscepit: non tam falsis defedat: quam qui apud iudices malam causam tuet? Quid: si quaedam benefacta damnaturus est iudex nisi ea non esse facta conuincerimus: non uel hoc modo seruabit orator: non innocente modo: sed laudabilem ciuem? Quid: si quaedam iusta natura: sed comitote tempore inutilia ciuitati sciemus: nonne utemur arte dicendi bona quidem: sed malis artibus simillima? Ad hoc nemo dubitabit: quando si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint: sicut posse interdum concedit: saluos esse eos magis e re pro. sit quam puniri. Si liqueat igitur oratori futurum bonum uirum: cum uera obiiciet: non id aget ut saluus sit? Da nunc ut crimine manifesto premat dux bonus: & si ne quo uicere honeste ciuitas non possit: nonne ei communis utilitas oratore aduocabit? Certe Fabritius Cornelium Ruffum: & aliquando malum ciuem & sibi inimicum: tamen quia utile sciebat ducem imminente bello palam consulere suffragio suo fecit: atque id admirantibus quibusdam respondit: a ciue se spoliari malle: quam ab hoste uenire. Ita si fuisset orator: non defendisset eundem Ruffum uel manifesti peculatus reum. Multa dici possent similia: sed uel unum ex iis quodlibet sufficit. Non enim hoc agimus: ut istud illi quem formamus: uiro sit saepe faciendum: sed ut si talis coegerit ratio: sit tamen uera finitio: oratorem esse uirum bonum dicendi peritum. Praecipere uero ac discere: quo modo etiam probatione difficilia tractent: necesse est. Nam frequenter etiam optimae causae similes sunt malis: & innocens reus multis uersimilibus premit. Quo fit ut eadem actionis ratione defendendus sit: quasi nocens esset. Iam innumerabilia sunt bonis causis malisque comitia. testes. litterae. suspitiones. opiniones. Non aliter autem uersimilia quam uera & confirmant & refellunt. Quapropter ut res feret: flectetur oratio manente honesta uoluntate.

Cognoscenda esse oratori quibus mores formentur.

Vando igitur orator est uir bonus. is autem citra uirtutem intelligi non potest.

q Virtus & si quosdam impetus a natura sumit tamen perficienda doctrina est: Mores ante omnia oratori studiis erunt excolendi: atque omnis honesti iustique disciplina tractanda: sine qua nemo nec uir bonus esse: nec dicendi peritus potest. nisi forte accedamus iis: qui natura constare mores: & nihil adiuuari disciplina putant. Scilicet ut ea quidem: quae manu fiunt: atque eorum

Nehoc quidem nondum est intuentum. Nudum in quibusdam exemplaribus emendate legitur pro illo ad uerbis nondum.

Cum uera obiiciuntur. Cum quidem recte fere legi uideatur: sed cui datiuum sensus exposcit. Et aliquando malum ciuem. Loco illius aliquando recte alioque legeretur. & copula postposita. hoc modo. Alioque malum ciuem. Ad hoc ne modubitauit: quando si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint: sicut posse interdum concedit: saluos esse eos magis erep. sit quam puniri. Deprauata haec periosos corrigatur: si loco illius aduerbi quando: hac comiunctionem quin reponamus: ut accipiamus neminem dubitaturum quin sit magis ex utilitate reip. eos esse saluos quam in bonam mentem mutari possunt quam puniri. Sed uel unum ex iis quodlibet sufficit. D. ascripta quodlibet legatur. Praecipere uero ac discere quo modo etiam probatione difficilia tractentur: necesse est. Sic quidem plerisque recte legi putatur. Sed nisi corrigatur: sensus plene non percipiet. Foris autem hac propositio in est ascribenda ut in probatione legatur: aut certe hac littera. ascripta probationes ac difficiliores est legendum.

q Vando igitur orator est

uir bonus. Tris philosophiae partes: oratori esse tenendas eleganter ut omnia colligit Fabius.

Tantum quia nati sumus habeamus. Nati c littera erasa legendum ē. Abstines erit quicquid sit abstinentia ignoratur. Qui illa littera c expuncta legatur & ignorari p illo ignorat. hoc modo. Qui quid sit abstinentia ignorat. Non eruditione aliquo sermone. N. littera in. r. mutata eruditione legendum ē. O q̄ parum istud putant quibus non facile uidetur. In quibusdā exemplaribus recte loco illius aduerbii non hæc particula tam ē reposita. hoc modo. quibus tam facile uidetur. Quis deniq; in ipsa: quam maxime pleriq; præcipiunt: reip. administratione uersatus? Aliquid huic sensui mihi deesse uidet: ac fortassis hoc participium uitadā recte ascriberetur. Multi nanq; philosophorum uitadā esse reip. administratione præcipiunt. Nec inficior fugiendā quoq; legi posse. hoc modo. Quas deniq; in ipsa: quā maxime fugiendā pleriq; præcipiūt. Atqui eo illum quem institutum Romanū quēdam uelut esse sapientē. Ego p eo & instituo nō institutū manifeste legendū ē. Sed res experimentis atq; opibus uere ciuile uirū exhibeat. Se p nomen uidet ascribēdū. hoc modo. se uere ciuilem uirū exhibeat. Id quod est oratori necessarium: nec adiciendi præceptoribus traditur. Loco adiciendi. i. uocali erasa dicēdi legendū ē hoc modo. Nec a dicendi præceptoribus traditur. Vtināque sit tempus unquā quo perfectus aliq; qualem optamus orator. Minus recte mihi sic legi uidetur. Illud enim aduerbium unquā nihil sensum iuuat: cum præsertim citra negationem in oratione fere non ponatur.

contēptissima confiteant egere doctoribus. Virtutē uero: qua nihil homini: quo ad deos imortales pprius accedat: datū ē: obuiā & illaboratā: tātū qa nati sumus hēamus. Abstines erit q̄ qd sit abstinentia ignorari? Et fortis q̄ metus doloris. mortis. superstitionis nulla rōne purgauerit: Et iustus q̄ æq; boniq; tractatū: q̄ leges: quæ natura sūt oibus data: quæq; pprie populis. gentibus constitutæ: non eruditione aliquo sermone tractauerit: O q̄ istud parū putat: qbus tā nō facile uidet. Sed hoc trāseo: de quo neinē: q̄ litteras uel primis: ut aiūt: labris degustarit: dubitaturū puto. Ad illud sequens reuertar: ne dicendi qdē satis pitū fore: qui nō & naturā uī oēm penitus pspexerit: & mores præceptis ac rōne formarit. Neq; enim frustra in tertio de oratore libro. L. Crassus cuncta: quæ de æquo. iusto. uero. bono: deq; iis quæ sunt contra posita propria esse oratoris affirmat: ac phōs cū ea dicēdi uiribus tuētur: uti rhetorum armis nō suis. Idē tamen confitet ea iā esse a phia petenda: uidelicet qa magis hæc illi uidetur in possessione earū rerū fuisse. Hinc etiā illud est: quod Cicero pluribus libris & epistolis testatur: dicendi facultatem ex itimis sapiētia foribus fluere. Ideoq; aliquādiu præceptores eosdē fuisse mox atq; dicēdi. Quapropter hæc exhortatio mea nō eo ptinet: ut eē oratorē philosophū uelī: quādo nō alia uitæ secta longius a ciuilibus officiis: atq; ab oī munere oratoris recessit. Nā qs phōr aut i iudiciis frequēs: aut clarus i cōciōibus fuit: Quis deniq; i ipsa quā maxie pleriq; præcipiūt rei p. administratione uersatus? Atq; ego illū quē instituo romanū quēdā uelī eē sapiētē: q̄ nō secretis disputatiōibus: sed res experimentis atq; operibus uere ciuile uirū exhibeat. Sed quia deserta ab iis qui se ad eloquentiā contulerūt: studia sapientia: nō iā i actu suo atq; in hac fori luce uersant: Sed i porticus & gymnasia primū. mox in conuentus scholarū recesserūt. Id quod ē oratori necessarium: nec a dicendi præceptoribus traditur: ab iis petere nimis necesse est: apud quos remansit. Euoluēdi penitus auctores: qui de uirtute præcipiūt: ut oratoris uita cum scientia diuinarū res sit humanarūq; cōiuncta: quæ ipsæ q̄to maiores ac pulchriores uiderent: si illas ii docerent: qui etiā eloqui præstātissime possent. Vtināq; sit tēpus unq; quo pfectus aliq; qlē optamus: orator hāc partem superbo nomine & uitiis quorūdam bona eius corrupētū iuisam uēdicet sibi: ac uelut rebus repetitis i corpus eloquentia adducat. Quæ quidem cum sit in tres diuisa partes. naturalē. moralem. rōnalem: quæ tandē nō ē cum oratoris ope coniuncta: Nam ut ordinē retro agamus: de ultima illa quæ tota uersatur i uerbis: nemo dubitauerit: si & pprietates uocis cuiusque nosse: & ambigua apire: & pplexa discernere: & de falsis iudicare: & colligere ac resoluere quæ uelis: oratoris est: q̄q; ea non est tam minute atq; concise in actionibus utendū: q̄ in disputationibus: quia nō docere mō: sed mouere etiā ac delectare audiētes debet orator: ad quod ipetu quoq; & uiribus ac decore ē opus: ut uis annuum maior est altis ripis: multoq; gurgitis tractu fluentiū: q̄ tenuis aquæ & obiectu lapilloꝝ resultātis: & ut palæstrici doctores illos: quos numeros uocat: non iccirco discentibus tradunt: ut iis omnibus qui didicerunt: in ipso luctādī certamine utant. Plus. n. pōdere & firmitate & spiritu agit. sed

Duodecimus

ut sublit copia illa: ex qua unum aut alter: cuius se occasio dederit efficiatur. Ita hæc pars dia-
 lectica: siue illam dicere malimus disputatricem ut est utilis sæpe & finitionibus: & cōprehensionibus: & seperandis quæ sunt differentia & resoluenda ambiguitate: distinguendo: diuidendo: illiciendo: implicando: ita si totum sibi uendicauerit in foro certamē obstabit melioribus & sectas ad tenuitatē suam uires ipsa subtilitate cōsumet. Itaq; reperias quosdā in disputādo mire callidos: cū ab illa uero cauillatione discesserint non magis sufficere in aliquo grauiore actu q̄ parua quædam animalia: quæ in augustiis mobilia in campo depræhenduntur. Iam quidē pars illa mortalis quæ dicitur ethice: certe tota oratoris est. Nā in tota causay (ut superioribus libris diximus) uarietate: cum alia cōiectura q̄rantur alia finitionibus cōcludantur: alia iure sūmoueant: uel trāfferāt: alia colligant: uel ipsa iter se cōcurrāt: uel i diuersum ambiguitate ducant: nulla fere dici potest: cuius nō parte i aliqua tractatus æqui & boni reperiantur. plerasq; uero esse q̄s nescit: quæ totæ in sola qualitate cōsistant. In cōsiliis uero q̄ ratio suadendi est ab honesti questione seposita: Quin illa etiā pars tertiā quæ laudandi ac uituperandi officiis cōtinetur. Nempe i tractatu recti paruiq; uersat: an de iusticia: fortitudine: abstinentia: tēperātia: pietate nō plurima dicit orator: Sed ille uir bonus qui hæc non uocibus tantū sibi nota atq; nominibus auriū tenus in usum linguæ perceperit: sed q̄ uirtutes ipsas mēte complexus ita sentiet: nec in cogitādo ita laborabit: sed quod sciet uere dicet. Cū autē omnis generalis quæstio speciali potentior: q̄a uniuerso partes continent: nō utique accedit parti: quod uniuersum est: profecto nemo dubitabit generales q̄stiones in illo maxime studiosy more uersatas. Iā uero cū sint multa propriis breuib; que cōprehensionibus finiēda. Vnde etiam status causay dicitur finitiuus: nōne ad id quoque istruī ab iis q̄ plus in hoc studii dederunt oportet? Quid non quæstio iuris omnis: aut uerbor; ppriate: aut æq; disputatiōe: aut uolūtatis cōiectura continet: quoy pars ad rationālē: pars ad moralē tractatū redundat. Ergo natura p̄mixta est omnibus istis oratio: quæ quidē oratio est uere. Nā ignara q̄dem huiusce doctrine loq̄citas erret necesse est: ut quæ uel nullos uel falsos duces habeat. Pars uero naturalis cum ē ad exercitationem dicendi: tanto cæteris uberior: q̄to maiore spiritu de quibus rebus q̄ humanis loquendum est. Tum illa: etiam morale sine qua nulla esse (ut docuimus) oratio potest: totam complectit. Nā si regit̄ prouidentia mūdus administrāda certe bonis uiris erit respu. Si diuina nostris animis origo tendendū ad uirtutē: nec uoluptatibus terreni corporis seruientdū: nam hoc nō frequēter tractabit orator. Iā de auguy responsis religioneque omni de quibus maxima sæpe in Senatu cōsilia uersata sunt: nō erit ei differendū: siquidem ut nobis placet futurus est uir idē ciuilis: quæ denique intelligi saltem pōt eloquentia hominis optima nescientis. Hæc si ratione manifesta nō essent: exemplis tamen crederemus. Sigdem & Periclem: cuius eloquentiæ etiā si nulla ad nos monumenta uenerunt: uim tamē quandā incredibilem cū historici tum etiam liberrimū genus hominū comici ueteres tradūt: rexagoræ Phisici cōstat auditorem fuisse: & Demosthenē principem omniū græciæ orator; dedisse operam Platoni: Nam. M. Tullius nō tantū se debere scholis rhetor; quantū academiæ spaciis frequēter ipse testatus est. Neque se tanta eo unquā fudisset ubertas: si ingeniū suū consep̄to fori non ipsius re; naturæ finibus terminasset. Veg; ex hoc alia mihi q̄stio exoritur: quæ secta conferre plurimū eloquentiæ possit: q̄q; ea non inter multos potest esse contentio. Nam epicurus in primis nos a se ipse dimittit: qui fugere omnē disciplinam nauigatiōe q̄ uelocissime iubet: Neque uero Aristippus summū in uoluptate corporis bonū ponēs adhuc nos ad laborem hortet. Phiron quidem quas habere in hoc opere partes pōt: cui iudices esse apud quos uerba faciat: & reū p̄ quo loquat: & senatu in quo sit dicenda sentētia nō liq̄bit. Academiā quidē utilissimam credūt: q̄ mos in utranq; partē differēdi ad exercitationē forēsū causay pxime accedat. Adii ciunt loco p̄batōis q̄ ea præstātissimos i eloquentia uiros ediderit. Peripatetici studio quoq; se

quodam oratorio iactat: Nam thelis dicere exercitationis gratia fere ab iis est institutum. Stoici sicut copiam nitoremque eloquentiae fere praceptoribus suis defuisse concedant necesse est: ita nullos aut probare acius: aut concludere subtilius contendunt. Sed haec inter ipsos qui uelut sacramento rogati uel etiam superstitioe costricti nefas ducunt a suscepta semel persuasioe discedere. Oratori uero nihil est necesse in cuiusquam iurare leges. Maius. n. opus atque praestantius ad quod ipse tendit & cuius est uelut candidatus: siquidem est futurus tum uita: tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum benedicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitandum: moribus uero formandis quam honestissima praecpta: rectissimamque ad uirtute uiam deligit. Exercitatioe quidem uter omnis: sed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura pulcherrimus. Nam quae potest materia repiri ad grauiter copioseque dicendum magis abundas: quam de uirtute de re. p. de prudentia: de origine animorum: de amicitia: haec sunt quibus mens pariter atque oratio insurgant: quae uero bona quod mitiget metus: coerceat cupiditates: eximat nos opinionibus uulgi animumque caelestem: neque ea solum quae talibus disciplinis continentur: sed magis etiam quae sunt tradita antiquis dicta: ac facta praclare: & nosse: & animo semper agitare conueniet: quae perfecto nusquam plura maioraque: quam in nostrae ciuitatis monumentis reperient. An fortitudie fide: iusticia: continentia: frugalitate: contemptum doloris ac mortis: melius alii docebunt quam Fabricii: Curii: Reguli: Decii: Mutii: aliique innumerabiles. Quatum. n. graeci praecptis ualent: tantum romani: quod est maius exemplis: tantumque non cognatis sideribus admoneri: quam non modo proximum tempus: lucemque praesentem itueri satis credat: sed omnem posteritatis memoriam spatium uitae honestae: & curriculum laudis existimet. Hinc mihi ille iusticiae haustus bibat: hinc sumptam libertatem in causis atque consiliis praestet. Neque erit perfectus orator: nisi qui honeste dicere: & sciet: & audebit.

Necessariam iuris ciuili oratori scientiam.

Iuris quoque ciuili necessaria huic uiro scientia est: & morum ac religionum eius reip. quam capeisset. Nam qualis est suasor in consiliis publicis priuatis uel poterit tot rerum quibus praecipue ciuitas continetur ignarus? Quo autem modo patronum se carum non falso dixerit: quod est in causis potentissimum: sit ab altero periturus: pene non dissimilis iis qui poetae scripta pronuntiant. Nam quodammodo mandata perferet: qui sibi a iudice credi postulaturus est: aliena fide dicet & ipse litigantium auxiliator egebit auxilio: quod quod fieri nonnunquam minore incommodo possit: cum domi praecpta & composita: & sicut caetera quae in causa sunt in discendo cognita ad iudicem perferet: quid fiet in quonibus quae subito iter ipsas actiones nasci solent: non deformiter respectet: & inter subfellia minores aduocatos interroget? Potest autem satis diligenter accipere: quem tum audiet cum ei dicenda sunt: aut fortiter affirmare: aut ingenue possit pro suis dicere in actionibus: quod fiet in altera toe. ubi occurrendum continuo: nec libera ad discendum mora est. Quid si forte pitus iuris ille non aderit: quod si quis non satis in ea re doctus: falsum aliquid subiecerit? Hoc. n. est maximum ignorantiae malum quod credit eum scire. qui moneat: neque ego sum nostri moris ignarus: oblitus uel eorum: qui uelut ad arculas sedet: & tela agentibus sumministrat. Neque idem graecos quoque nescio factitasse. Unde nomen iis pragmaticorum datum est: sed loquor de oratore qui non clamorem modo suum causis: sed omnia quae profutura sunt debet. Itaque eum nec inutile si ad horam sorte constiterit: neque in testationibus faciendis esse imperitum uelim. Quis. n. potius preparabit ea quae cum aget eum in causa uelit: nisi forte imperatore quis idoneum credit in praeliis quidem strenuum & fortem: & omnium quae pugna possit artificem? Sed neque delectus agere: nec copias contrahere atque instruere: nec prospicere comitatus: nec locum cape castris scientem. Prius est. n. certa parare bella quam gerere. Atque simillimus huic sit aduocatus: si plura quae ad uincendum ualent aliis reliquerit. Cum praesertim hoc quod est maxime necessarium: nec tam sit arduum quam procul intuentibus fortasse uideatur. Namque omne ius quod est certum: aut scripto aut moribus constat. Dubium aequitatis regula examinandum est: quae scripta sunt: aut posita in more ciuitatis nullam habent difficultatem. Cognitionis sunt. n. non inuentionis: atque consultorum

Duodecimus

responsis explicant: aut in uerborum interpretatōe sunt posita: aut recti paruique discrimine. Vim cuiusque uocis intelligere: aut comune prudentium est: aut proprium oratoris æquas optimo cuique notissima est. Nos porro & bonum uirum & prudentem in primis oratorem putamus: qui cum se ad id quod est optimum natura duxerit non magnopere commouebit: si quis ab eo consultus discentiat: cum ipsis illis diuersas inter se opiniones tueri concessum sit. Sed etiam si nosce quid quisque senserit uolet: lectōis opus est quia nihil est in studiis minus laboriosum. Quod si plerique desperata facultate agendi ad discendum ius declinauerunt: quod id scire facile est oratori quod discunt: qui sua quoque confessioe oratores esse non possunt. Verum & M. Cato cum in discendo præstantissimus: tum iuris fuit idem peritissimus. Et Scæuolæ Seruioque Supplicio concessa est etiam facundia uirtus. Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam est destitutus scientia iuris: sed etiam componere aliqua de eo cœpat: ut appareat posse oratore non discendo tantum iuri uacare: sed etiam docendo. Verum ea quæ de moribus excolendis studioque iuris præcipimus: nonne quis eo credat reprehendenda: quod multos cognouimus: quod tædio laboris quem ferre tendentibus ad eloquentiam necesse est: confugerit ad hæc diuerticula desidia: quorum alii se ab albu ac rubricas transtulerunt: & formulari: uel ut Cicero ait legulei quodam esse maluerunt tamquam utiliora eligentes ea: quorum solam facilitatem sequabantur: alii pigritiam arrogantis quod subito fronte conficta imisacque barba: ueluti despexissent oratoria præcepta paulum aliquid federunt in scholis philosophorum: ut deinde in publico tristes: domi dissoluti captaret auctoritatem contemptu cæterorum: philosophia. n. simulari potest: eloquentia non potest.

Necessariam oratori cognitionem historiarum.

In primis uero abundare debet orator exemplorum copia: cum ueterum: tum etiam nouorum: adeo ut non ea modo quæ conscripta sunt historiis aut sermonibus: uelut per manus tradita: quæque quotidie aguntur debeat nosse: uerum ne ea quodam quæ sunt a clarioribus poetis ficta negligere. Nam ea quodam propria aut testimoniorum: aut etiam iudiciorum obtinet locum. Sed hæc quoque aut uetustatis fide tuta sunt: aut ab hominibus magnis præceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quod plurima unde etiam senibus auctoritas maior est: quod plura nosse & uidisse credunt: quod Homerus frequentissime testatur. sed non est expectanda ultima ætas: cum studia præstent: ut quantum ad cognitionem pertinent rerum & præteritis sæculis uixisse uideamur.

Quæ sunt oratoris instrumenta.

hec sunt quæ me redditurum præmiseram instrumenta: non artis ut quandam putauerunt: sed ipsius oratoris. hæc arma habere ad manum: horum scientia debet esse succinctus: accedente uerborum figurarumque facili copia: & iuentiois ratione & disponendi usu & memoria firmata actōis gratia. Sed plurimum ex iis ualet aut præstantia quam nec metus fragat: nec acclamatio terreat nec audentium auctoritas ultra debitam reuerentiam tardet. Nam ut abominanda sunt contraria iis uitia confidentia temeritatis: improbitatis arrogantis: ita circa constantiam: fiduciam: fortitudinem: nihil ars: nihil studium: nihil perfectus ipse profuerit: ut si des arma timidus & inbellis. Inuitus mehercule dico quoniam & aliter accipi potest ipsam uerecundiam: uitiū quodam sed amabile: quæ uirtutes facillime generet esse interim aduersam: multisque in causa fuisse: ut bona ingenii studiique in lucem non per platea situ quodam secreti consumarentur. Sciat autem si quis hæc forte minus adhuc pitius distinguendi uim cuiusque uerbi leget: non perbitate a me reprehendendi: sed uerecundiam quæ est timor quodam reducens animum ab iis quæ facienda sunt. Inde confusio & cœpti penitentia: & subitum silentium. Quis porro dubitet uitiis ascribere affectum propter quod faceret honeste pudet. Neque ergo rursus nolo eum quod sit dicturus sollicitum surgere: & colorem mutare: & piculum intelligere: quæ si non accidit etiam dissimulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis non metus: moueamurque non concidamus. Optima est autem emendatio uerecundia fiducia: et quelibet inbecilla frons magna conscientia sustinet. Sunt & naturalia ut supra dixi: quæ tamē & cura iuuant. instrumenta: uox: latus: decor: quæ quodam tantum ualent: ut frequenter famam ingenii faciunt. Habuit oratores ætas nostra copiosiores: sed cum diceret emiere iter æquales Trachalus ui-

debat: ea corporis sublimitas erat: is ardor oculorum: frontis auctoritas: gestus praestantia: uox quidem non ut Cicero desiderat pene tragædos: sed super omnes quos ego quidem audierim tragædos. Certe cum in basilica iulia diceret prius tribunali. Quattuor autem iudicia ut moris est cogerent: atque omnia clamoribus fremerent: & auditum eum: & intellectum: & quod agentibus cæteris contumeliosum fuit: laudatum quoque ex quattuor tribunalibus memini. Sed hoc notum est & rata felicitas quod si non adsit sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri talis esse debet orator & hæc scire.

Quod sit incipiendi causas agere tempus.

Gendi autem initium sine dubio secundum uires cuiusque sumendum est: neque ego annos definiam: cum Demosthenem puerum ad modum actiones populares habuisse manifestum sit: Caluus: Cæsar: Pollio multum ante quaestoriam omnes ætate grauissima iudicia susceperunt praetextatos egisse quosdam sit traditum. Cæsar Augustus duodecim natus annos Auiam pro rostris laudauerit. Modus mihi uideatur quidam tenendus: ut neque prope distingua t immatura frons: & quicquid est illud adhuc acerbum proferat. Nam inde & contemptus opis inascitur: & fundamenta iaciunt impudentiæ. Et quod est ubique principiosissimum praueit uires fiducia. Nec rursus differendum est tyrociniū in senectute. Nam quotidie metus crescit: maiusque sit semper quod ausuri sumus & dum deliberamus quando incipiendum sit incipere iam seruum est. Quare fructum studiosorum uiridem & adhuc dulcem prope decet: dum & uenia & spes est: & paratus fauor & audere non dedecet. Et si quid desit operi supplet ætas: Et si quæ dicta sunt iuueniliter pro indole accipiuntur: ut totus ille Ciceronis pro Sexto Roscio locus. Quod uidetur. nam tunc cœle spiritus uiuis: terra mortuis: mare fluctuantibus: litus eiectionis: quæ cum sex & uiginti natus annos sumis audiendum clamoribus dixerit: deferuisse tempore & annis liquata iam senior idem fatetur. Et hercule quantumlibet secreta studia contulerint. Est tamen prope prius quidam fori profectus: alia lux: alia ueri discriminis facies: plusque si separet usus sine doctrina: quam citra usum doctrina ualeat. Ideoque nonnulli senes in schola facti stupent nouitate cum in iudicia uenerunt: & omnia suis exercitationibus similia desiderant. At illic & iudex tacet: & aduersarius obstrepit: & nihil temere dictum perit. Et si quid tibi ipse sumas: probandum est: & laboratam congestamque diem ac noctium studio actionem a qua defecit: & omisso magna semper flandi tumore: in quibusdam causis loquendum. quod illi disertis minime sciunt. Itaque nonnullos repies qui sibi eloquentiores uideantur: quam ut causas agant. Cæterum illi quem iuuenem tenerisque adhuc uiribus nitentem in forum deduximus: & incipere: quam maxime facili ac fauorabili causa uelimus: uti catuli ferarum molliore præda saginantur: & non utique ab hoc initio continuare operam & ingenio adhuc alendo callum inducere. Sed iam scientem quod sit pugna: & in qua re studendum sit: refici atque renouari. Sic & tyrociniū metum dum facilius est: audere transierit: nec audendi facilitatem usque ad contemptum opis adduxerit. Usus est & hac ratione. M. Tullius. & cum iam classem meruisset iter patronos qui tunc erant: nomen: Asia nauigauit: seque & aliis sine dubio eloquentiæ ac sapientiæ magistris. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni quem romæ quoque audierat: rhodi rursus reformandum: ac uelut re-coquendum dedit. Tunc dignum ope pretium tenuit: cum iter se congruunt præcepta & experimenta.

Quæ in suscipiendis causis oratori obseruanda sint.

Ubi satis in omne certamen uirum fecerit: prima ei cura in suscipiendis causis erit. In quibus defendere quidem reos profecto quam facere uir bonus mallet: non tamen ita nomen ipsum accusatoris horrebit: ut nullo neque publico neque priuato duci possit officio: ut aliquem ad reddendam rationem uitæ uocet. Nam & leges ipsæ nihil ualent: nisi actoris idonea uoce munitæ. Et si poenas scelere expeterent fas non est: prope est ut scelera ipsa promissa sint & licentiam malis dari certe contra bonos est. Quod si neque sociorum quærelas: nec amici uel propinquos necesse: nec erupturas in re. pro. conspirationes inultas patietur orator: non pene nocentium cupidus: sed emendandi uitia corrigendique mores. Nam quod ratione traduci ad meliora non possunt: solo metu continentur. Itaque ut accusatoriam uitam uiuere: & ad defendendos reos: pro premio duci proximam latrocinio est: tam pestem inestinatam propulsare cum propugnatoribus præcipue comparandum. Ideoque principes in re. pro. uiri non detractauerunt hanc officii partem: creditique sunt esse

Duodecimus

clari iuuenes obsidē rei. p. dare malorū ciuiū accusationem : q̄a nec
 odisse improbos: nec simultates prouocare: nisi ex fiducia bonæ men-
 tis uidebant. Idq; cū ab Hortētio: Lucullo: Sulpicio: Cicerone: Cæ-
 sare plurimis alijs: tū ab utroq; Catone factū ē: quorū alter appella-
 tus ē sapiens: alter nisi credit fuisse uix scio: cui reliquerit huius no-
 minis locū: nāq; defendat omnis orator idē portūq; illū eloquētiæ
 suæ salutarē: nō ēt pyratis patefaciet: duceturq; i aduocationē ma-
 xime causa. Quoniā tamen omnes qui nō iprobe litigabūt: quorū
 certe pars est: sustinere nō pōt unus: aliquid etiā cōmendantiū p̄so-
 nis dabit: & ipsorū q̄ iudicio decernēt: aut optimi cuiusq; uolunta-
 te moueatur. Nāq; hos & amicissimos habebit uir bonus. Summo
 uendū uero ē utrūq; ambitus genus: uel potentibus cōtra humiles
 uēdicādi operā suā: uel illud ēt iactātius: minores utiq; cōtra digni-
 tatem attolendi. non. n. fortuna causas uel iustas uel improbas facit.
 neq; uero pudor obstat: quo minus susceptā: cū melior uideret litē
 cognita iter discēdū iniquitate dimittat: cū prius litigatori dixerit ue-
 rū. Nam & i hoc maximū: si æqui iudices sumus beneficiū ē: ut nō
 fallamus uana spe litigantē. Neq; n. dignus opera patroni: qui nō
 utitur cōsilio. Et certe nō cōuenit ei: quē oratorē esse uolumus inui-
 sta tueri scientē. Nā si ex illis quas supra diximus causis falsum tue-
 bitur: Erit tamē honestū quod ipse faciet: gratis ne ei semp agendū
 sit: tractari pōt. Quod ex prima statim fronte diiudicare iprudē-
 tiū ē. Nā q̄s ignorat: qn id lōge sit honestissimū: ac liberalibus disci-
 plinis: & illo quē exigimus animo dignissimū: nō uendere operā.
 nec eleuare tanti beneficii auctoritatē: Cum pleraq; hoc ipso pos-
 sint uideri uilia quod preciū habent: cæcis hoc (ut aiunt) satis est:
 nec quisquā qui sufficientia sibi (modica aut hęc sunt) possidebit:
 hunc quæstū sine crimine sordiū fecerit. At si res familiaris ampli-
 us aliqd ad usus necessarios exiget: secundū omnium sapientū lez-
 ges patietur sibi gratiam referri: cum & Socrati collocatū sit ad ui-
 ctū: & Zeno: Cleantes: Chrysippus mercedes a discipulis accepta-
 uerint. Neq; n. uideo quæ iustior acquirendi ratio: quam ex hone-
 stissimo labore: & ab iis de quibus optime meruerint: quicq; si nihil
 iuicē præstent: indigni fuerit defensione: quod quidem non iustū
 modo: sed necessarium etiam est: cū hęc ipsa opera tempus ue om-
 ne alienis negocijs datum: facultatem aliter acquirēdi recidāt. Sed
 tum quoq; tenendus ē modus: ac plurimū refert: & a quo accipiat:
 & quantum: & quousq; paciscendi quidē ille piraticus mos: & im-
 ponentiū periculis præcia procul abominanda negociatio: etiam
 a mediocriter improbis aberit. Cum præsertim bonos homines bo-
 nasq; causas tuenti non sit metuendus ingratus: quid si futurus: ma-
 lo tamen ille peccet: nihil ergo acquirere uolet orator: utraq; q̄ sa-
 tis erit: ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet: sed mu-
 tua beniuolentia utetur: cū sciat se tanto plus præstitisse: quia nec
 uenire hoc beneficium oportet: nec perire. deniq; ut gratus sit ad-
 eum magis pertinet qui debet.

Bartholomei Merulæ an-
 notationes in reliquas Fabii
 Quirilianideprauatiōes.

Nam q̄s ignorat: qn id lō-
 ge sit honestissimū: ac libera-
 libus disciplis: & illo quē exi-
 gimus aīo dignissimū nō uē-
 dere opam: nec leuare tāti be-
 neficii auctoritatē. Eleuare re-
 ctius iplerisq; exēplaribus &
 signate legi cōspexi: q̄ lectio
 a nobis pbatur: leuare. n. ē la-
 borē extenuare: ut ego hoc a
 fasce leuabo: at eleuare signifi-
 cat deprimere: ut apud p̄per-
 rium eleua assiduos copia lō-
 ga uiros. At si res familia-
 rius āplius aliqd ad usus ne-
 cessarios exiget: secundū oīum
 sapiētū leges patiet sibi gra-
 tiā referri: quū & Socrati colo-
 catū sit ad uictū. Aristoxenus
 (ut laertius tradit) Socratē
 seruisse scribit: & sculpsisse la-
 pides: opusq; illius eē grās: q̄
 sūt i arce uestitas: unde illū &
 timon in sillis sculprore lapi-
 dū dixit. Lege loquens uaser:
 rhetor: lapidūq; politor: Idē
 Aristoxenus tradit Socratē
 pecunias ex ministerio suo
 ad necessariū uictum congre-
 gare solitum: Quod recte fa-
 ctum esse fabius affirmat.

Sed tū quoq; tenendus est
 modus: ac plurimū refert &
 a quo accipiat: & q̄tū: & quo-
 usq; paciscēdi qdē ille pirati-
 cus mos: & iponētiū piculis
 p̄cia: p̄cul aboianda: paciscē-
 da negociatio: ēt a mediocri-
 ter improbis aberit. Quid sibi
 fabius uelit hoc i loco: ne ip̄e
 qdem si uiuat intelliget: adeo
 mēdosus ē eius codex. q̄re ita
 hic locus emēdet: quo fabius
 nitore suo cādidos sit. Corri-
 get igr̄ hoc pacto. si loco quo-
 usq; dictōis: repōet quousq;
 & paciscēda expūget tanq̄ di-
 ctio supflua: hoc mō. Sed tū
 quoq; tenendus est modus: ac
 plurimū refert: & a quo accipi-
 at: & q̄tū: & quousq; paciscē-
 di qdē ille piraticus mos: &
 iponētiū piculis p̄cia procul
 abomināda negociatio: ēt a
 mediocriter improbis aberit.

Quū p̄sertim bonos hoīes bo-
 nasq; causas tuenti nō sit me-
 tuendus ingratus: q̄ si futurus:
 malo tamē peccet, hic quoq;

locus detractioe unius litteræ ob-
scurior uidetur. Sic autem optime
posse corrigi uidetur: si qui relatiuo
.d. litteram addiderimus: ut per in-
terrogationem legatur hoc modo.
Quum præsertim bonos homines
bonasque causas tuenti non sit me-
tuendus ingratus: quid si futurus?
malo tamen ille peccet. Præterea pa-
ulo inferius legitur in plerisque codici-
bus: quum sciat se tanto plus præstis-
sime: uera lectio erit præstitisse.

Nihil ergo acquirere uolet ora-
tor: utraque quæ satis erit: ac ne pauper
quidem tanquam mercedem accipiet:
sed mutua beniuolentia utetur. De
prauatus est hoc etiã in loco Fabius:
hoc igitur modo a quibusdam corri-
gitur: non enim utraq; sed ultra le-
gitur hoc modo. Nihil ergo ac-
quirere uolet orator: ultra quam sa-
tis erit nihil. Respondet enim ob-
iectioni Fabius: ac nihil ultra quæ satis
est oratori acquirendum ait.

Proxima discēdæ causæ ratio
quæ est oratoris fundamentū.
Docet Fabius oportere oratorem op-
time a litigatore causam discere: an-
tequam ad agendum descendat: ne
faciat ut nonnulli uulgo: qui inter
subsellia: aut eodem matutino iactā-
tia ingenii sese didicisse gloriantur.
Nonnulli uero patiuntur se causas do-
ceri ab amicis litigatoris. Sed quum
ad dicendum uenerint: clamore om-
nia complent: dicuntque: quæ nihil
ad causam faciunt: hæc inquam om-
nia euitanda esse pacate colligit Fa-
bius. Aliquod & ambitio peruertit:
qui partim tanquam occupati: sem-
perque aliud habentes & cetera. Mu-
tatione interdum unius litteræ ple-
rūque euenire solet: ut totus sensus
confundatur: id quod hoc in loco in-
tueri facile uel parum doctus pote-
rit. emendabitur igitur Fabii lectio
optime si aliquos: non aliquod le-
gerimus: hoc modo. Aliquos & am-
bitio peruertit. Nonnullam etiã
inter ipsa subsellia didicisse se glori-
antur. Subsellia quid hoc in loco si-
gnificent: nequaquam silentio præ-
tereundum arbitror: legimus siqui-
dem apud Fabium in decimo ubi
de portio latrone loquitur Subselli-
um accipi pro sede in foro: ubi iudi-
ces electi in publico iudicio sedebat:
Subsellia præterea erant in curia ubi
senatores sedebant: id quod osten-
dit Cicero in oratione: quam habuit

Quæ in discēdis causis oratori obseruanda sunt.

Roxima discēdæ causæ ratio: quod est oratoris fun-
damētū. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperi-
tur: quæ cum omnia quæ sunt in causa diligenter cognoue-
rit: ad docendum certe iudicem non sufficiat: sed eius rei paucissi-
mis cura est. Nam ut taceam de negligētibus: quorum nihil re-
fert: ubi litium cardo uertatur: dum sint quæ uel extra causam
ex personis ac communi tractatu locorum occasionem claman-
di largiantur: aliquos & ambitio peruertit: quæ partim tanquam
occupati: semperque aliud habentes: quod ante agendum sit:
pridie ad se uenire litigatorem: aut eodem matutino iubet.
nonnullam etiã inter ipsa subsellia didicisse se gloriantur:
partim iactantia ingenii: ut res cito accepisse uideantur: tene-
re se & intelligere pene priusquam audiant mēti. Cum mul-
ta & diserte summisque clamoribus: quæ nequæ ad iudicem
neque ad litigatorem pertineant: decantauerint. bene sudan-
tes beneque comitati per foras reducatur. ne illas quidem tulerim
delicias eorum: quæ doceri amicos suos iubent: quæ minus ma-
li est: si illi saltem recte discant: recteque doceant. Sed quis discet
tam bene quam patronus? **Q**uomodo autem sequester ille & me-
dia litiū manus: & quidam interpretes impendet æquo animo
laborē in alienas actiones: cum dicturus ipse non sit. Pessime
uero consuetudinis libellis esse contentū: quos componit: aut
litigator: quæ confugit ad patronū: quia liti ipse non sufficit: aut
aliquis ex eo genere aduocatorum: qui se non posse agere con-
fitentur. Deinde faciunt id quod est in agendo difficillimū.
Nā qui iudicare quid dicendum: quid dissimulandum: quid de-
clinandum: imitandum uel fingendum etiam si potest. Cur non sit
orator: quando quod difficilius est facit: Hi porro non tan-
tū nocerent: si omnia scriberent: uti gesta sunt. Nūc consiliū
& colores adiiciunt: & aliquid peiora ueris: quæ plerique cum acce-
perunt mutare nefas habent & uelut themata in scholis posita
custodiunt. Deinde depræhenduntur: & causam quæ discere
ex suis litigatoribus noluerunt: ab aduersariis discunt. Liberū
igitur demus ante omnia iis: quorum negotiū erit tempus ac locū: ex-
hortemurque ultro: ut omnia quanlibet uerbose: & unde uolent
repetita ex tempore exponant: non enim tam obest audire superua-
cua: quam ignorare necessaria. Frequenter autem & uulnus & reme-
diū in iis orator inueniet: quæ litigatori in neutram partem ha-
bere momentū uidebantur. nec tanta sit acturo memorie fi-
ducia: ut subscribere audita pigeat: nec semel audisse sit satis:
cogendus eadem iterū ac sapientius dicere litigator: non solum
quia effugere aliqua prima expositione potuerunt: præsertim
hominem quod sæpe euenit imperitum. Sed etiam ut scia-
mus an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur. & tanquam
non doceant causam: sed agant: non ut cum patrono: sed cum
iudice loquantur. **Q**uapropter nunquam satis credendum

Duodecimus

est: sed agitandus oibus modis & turbandus & euocandus. Nam ut medicis non apparerentia morum uicia curanda sunt: sed et inuenienda quae latent: saepe ea ipsis quae sanandi sunt oculentibus: ita aduocatus plura quam ostendunt aspiciat: nam cum satis in audiendo patientiae impenderit: in aliam rursus ei personam transferendum est: agendusque aduersarius: proponendum quicquid recipit in eiusmodi disceptatione natura. Interrogandus qui infestissime ac premendus: nam dum omnia querimus: aliquando ad uerum ubi mime expectauimus peruenimus: in summa optimus est in discendo patronus incredulus: permittit. n. litigator omnia. testem. populum. paratissimas consignationes. Ipsum denique aduersarium quaedam non negaturum. Ideoque opus est intueri omne litis instrumentum: quod uidere non est satis: perlegendum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino quae promittebantur: aut minus continent: aut cum alio aliquo nocitura permixta sunt: aut nimia sunt: & fidem hoc ipso de tractura: quae non habent modum. denique linum ruptum: aut turbata caera: aut sine agnitione signa frequenter inuenies: quae nisi domi excusseris: in foro inopinata decipiet: plusque nocebunt destituta: quam non promissa nocuissent. Multa etiam quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit: patronus eruet: modo per omnes quos tradidimus argumentorum locos eat: quos ut circumspectare in agendo: & attentare singulos minime conuenit: propter quas diximus causas: ita etiam in discendo rimari necessarium est: quae personae: quae tempora: quae loca: instituta: instrumenta: caeteraque: ex quibus non tantum illud quod est artificiale probationis genus colligi possit: sed qui metuendi testes: quo modo sint refellendi: nam plurimum refert inuidia reus ac odio an contemptu laboret: quorum fere pars prima superiores: proxima pares: tertia humiliores premit: sic causam perscrutatus propositis ante oculos omnibus quae profint noceant uel. tertiam deinde personam induat iudicis. fingatque apud se agi causam. & quod ipsum mouisset de eadem re pronunciatum: id potentissimum apud quemcumque agitur existimet. & sic eum raro fallent euentus. aut culpa iudicis erit.

Quae seruanda in agendis causis oratori sint.

Vae sunt in agendo seruanda toto fere opere executi sumus. pauca tamen propria huius loci quae non tam dicendi arte quam officiis agendi continent: attingam: Ante omnia ne (quod plerisque accidit) ab utilitate eum causae praesentis cupido laudis abducatur. Nam ut gerentibus bella non semper exercitus per plana & amoenam ducendus est: sed ad eundem plerumque asperos colles: expugnanda ciuitates quilibet praecipitis in positae montibus: aut operum mole difficiles: ita orator gaudebit quod occasione latius decurrere: & aequo congressa campo totas uires populariter explicabit. at si iuris anfractus: aut eruenda ueritatis latebras adire cogatur: non obequitabit: nec illis uibrantibus com-

in senatu in Catilinam. Erant etiam subsellia sedes in Theatro. Suetonius in Augusto. Facto igitur decrero patrum: ut quotiens quid spectandi usquam publice ederetur: primus subselliorum ordo uacaret senatoribus. Dicebantur etiam Subsellia: ubi se debant rei & accusatores & testes & quae iudicium spectabant in foro: id quod apud ciceronem multis ex locis percipi potest: de his nunc etiam fabius intelligit.

Quae neque ad iudicem: neque ad litigatorem pertineat: decantauerint: bene sudentes. Siquis diligentius inspexerit: facile cognoscet: duobus in locis deprauatum esse assignatum Quintiliani locum: pertineant enim non pertineat ut ad multa referat: & sudentes non sudentes si quis legerit inspecto rectissime sensum eliciet.

Exhortemurque ultro: ut omnia qualibet uerbosae: & unde uolent perita ex tempore exponat. **Q**uis non uidet legendum esse exponant plurali numero: ut referat ad illud pronomem iis.

Nec semel audisse satis sit: cogendus eadem iterum ac saepius dicam litigator. Codices fere omnes hac nostra tempestate ita sunt deprauati: ut nisi ferueat lector aure uaporata (ut ait Persius): nihil ex falsa lectione colligi possit: hic enim mutatione unus dictionis: sensus nusquam percipi potest: **Q**uare ita corrigetur. **S**i loco dicam dicere reposuerimus hoc modo. **N**ec semel audisse satis sit: cogendus eadem iterum ac saepius dicere litigator.

Multa etiam quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit patronus eruet: modo per omnes quos tradidimus argumentorum locus eat. **R**idicula haec nostra puicia nonnullis fortasse uidebitur: quae tam scrupulosa cura paruula

queq; emendemus. At quonia reliquos errores ex qnti/ hāi codice corrigēdos suscepti mus: hic quoq; locus sic emē def ut argumētōz locos nō locus legāus: hoc pacto: mō p oēs argumētōz locos eat.

Sic causam perscriptatus ppositis ante oculis oibus: q̄ profint noceāt ue: Miror unde tāta inscitia emanarit: ut legat pscrupatus: quū pscrutor sine, p. scribatur: Quis ne scit p̄retea ante p̄positionem accusatiuū casum p̄scere, ita iḡ legat. Si causam pscrutatus ppositis āte oculos oibus: q̄ plint & ce. Quæ sūt i agēdo seruāda: toto fere ope excuti sumus. Oratorē p̄fectū & cōsumatū istituēs Fabius: de officio eius multa differit & āte oia dissimulādā eē eloquētiā docet: postremo si p̄tinus respōdēdū fuerit: qd agēdū sit: accuratissime colligit.

Quæ oia nūdū fiunt laudatur: sed quū facta sūt, Obscurior hic locus uidet eē: sed si aliter scribat: nitidus & apertus erit: nūdū, n. p non adhuc hic neq; accipit: sed si se parāda ē ab ea p̄tula dū: ut si iūgat cū uerbo laudat: Ita iḡ legat. Que oia nō dū fiūt laudat. Nec ullo fastidio laborabit orator nō agēdi causas minores q̄tā ifra eū sint: Mutatiōe unius dictionis nullus hic sensus elici poterit. Emēdabit at hoc mō si loco q̄tā: tanq; dictionē reposuerimus: ut ita legat. Nec ullo fastidio laborabit orator non agendi causas minores: t̄q; ifra eum sint. Sup oia pit illa: q̄ plurimū oratori & auctoritatis et fidei confert modestia: si a uiro bono i tabulā latratoreq; cōuertit. Quid sibi cū tabula uelit qntiliāus ignoro: sed si similitudine: quā r hēt cū t falso scriptū est tabula: quū tabula dicendū fuerit. Est, n. tabula quē nunc aduocatū dicimus a rabie dictus q̄si rabiosus uel a radendo. i. auferēdo ut uoluit p̄peius: Cicero in oratore. Nō, n. declamatorē aliquē de ludo: aut rabulā de foro: sed doctissimū aut p̄fectissimum quærimus.

citatisq; sententiis uelut missilibus utetur: sed operibus & cuniculis & ifidiis & occultis artibus rem geret: Quæ omnia non dū fiūt laudant: sed cum facta sunt: unde etiam cupidissimis opionis plus fructus uēit: nā cum illa dicendi uitiosa iactatio iter plausores suos detonuit: resurgit uera & uirtutis fortior fama: nec iudices a quo sint moti dissimulant: & doctis creditur: nec est oratiōis uera laus: nisi cum finita est. Veteribus quidem etiam dissimulare eloquentiam fuit moris: Idq; M. Antonius præcipit: quo plus dicentibus si dei: minusq; suspecte aduocatoz insidiæ forent: sed illa dissimulari quæ tum erat potuit: nondum, n. tantum dicendi lumen accesserat: ut etiam per obstantia erumperet: quare artes qdem & consilia lateant: & quicquid si depræhenditur perit. hæctenus eloquentia secretum habet. Verborum quidem delectus: grauitas sententiarum: figurarum elegantia: aut non sunt: aut apparent: sed uel propter hoc ipsum ostentanda nō sunt: quod apparent: aut si unū ex duobus eligendū: causa laudetur potius q̄ patronus: Finem tamen hunc præstabit orator: ut uideatur optimā causam optime egisse. Illud certum erit neminem peius agere q̄ qui displicēte causa placet. necesse est enim extra causam sit quod placet: nec ullo fastidio laborabit orator non agēdi causas minores tanquam ifra eū sint: aut detractura sit opinioni minus liberalis materia: nam & luscipiendi ratio iustissima est: officium: & optandum etiam: ut amici q̄ minimas lites habeant: & abunde dixit: bene quisq; rei satisfecit. at quidam etiam si forte susceperint: negocia paulum ad dicendū tenuiora extrifecus adductis ea rebus circumliniunt: ac si defecerint alia conuitiis implent uacua causas: si cōtingit ueris: si minus fictis: modo sit materia ingenua: mereaturq; clamorem dum dicitur. Quod ego adeo lōge puto ab oratore p̄fecto: ut eum ne uera qdem obiecturum: nisi id causa exigit credam. Ea est, n. prorsus canina (ut ait Appius) eloquētia: cognituram maledicēdi subire: quod faciētibus: & male audiēdi præsumēda patiētia est. Nā & in ipsos sit ipetus frequēter q̄ egerūt: & certe patroni petulantiā litigator luit: sed hæc minora sunt ipso illo uitio animi: quo maledictus a malefico nō distat: nisi occasiōe: Turpis uoluptas & ihumana: & nulli audiētū bono grata: a litigatoribus qdē frequenter exigit: q̄ ultionē malunt q̄ diffensionē. Sed neq; alia multa ad arbitrium eorū faciēda sunt. Hoc qdē q̄s hoīum liberi mō sanguinis sustineat petulās eē ad alterius arbitriū. Atq; etiā i aduocatos partis aduersæ libēter nōnulli iuehūt: qd nisi forte meruerit: & ihumanū ē: respectu coīum officioz: & tum ipsi q̄ dicit iutile: nā idē iuris responsuris datur: tū causæ contrariū: q̄a plane aduersarii fiunt & inimici: & quātuluncūq; iis uitū est: contumelia augetur. Super omnia perit illa que plurimū oratori & auctoritatis & fidei affert modestia: si a uiro bono i rabulam latratoremq; cōuertit: compositus nō ad animum iudicis sed ad stomachū litigatoris. Frequenter etiā spēs libertatis deducere ad temeritatē solet: non causis mō: sed ipsis etiā

Duodecimtis

qui dixerunt periculofam. Nec immerito Pericles solebat optare: ne quod sibi uerbum in mentem ueniret: quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo: id ego de omnibus sentio: qui tantūde possunt nocere. Nam quæ fortia dum dicunt uidebant: stulta cū læserūt uocāt. Nūc quia uariū fere ppositū agētū fuit: & quorundam cura tarditatis: quorundam facilitas temeritatis crimine laborauit: quæ credam fore in hoc oratoris modū: tradere non alienū uidet. Afferit ad dicendū curæ semper quantū plurimū poterit: neq; n. solū negligentis & mali: & in suscepta causa perfidi ac proditoris est peius agere q̄ possit. Ideoq; ne suscipiendæ quidem sunt causæ plures: q̄ quibus suffecturū se sciat. Dicit scripta q̄ res patiat plurima. Et ut Demosthenes ait: si continget & sculpta: sed hoc aut primæ actōes: aut quæ in publicis iudiciis post interiectos dies dant permiserit. At cū protinus respondendū est: omnia parari nō possunt: adeo ut paulo minus promptis ēt noceat scripsisse: si alia ex diuerso q̄ opinati fuerint occurrerit. Inuiti. n. recedūt a præparatis: & nota actione respiciūt: requiruntq; nū aliqd ex illis iter uallis: atq; ex tempore dicēdis īseri possit: qd si fiat nō cohæret: nec cōmissuris mō ut ī opere male iūcto hiātibus: sed ipsa coloris inæqualitate detegit. Ita nec liber ē īpetus: nec cura cōtexta: & utrūq; alteri obstat. Illa. n. quæ scripta sūt retinet animū: nō sequūt. Itaq; ī his actōibus omni (ut agricolæ dicunt) pede stādū ē. Nam cū in ppositōe ac refutatōe cā cōsistat: quæ nræ partis sūt: scripta eē possunt: quæ ēt respōsus; aduersariū certū est (Est. n. aliquādo certū) pari cura refellūt. Ad alia unū par; afferre possumus: ut cām bene nouerimus: alter; ibi sumere: ut dicētē aduersariū diligēter audiamus: licet tamē præcogitare plura: & aīum ad oēs causas exponere. Idq; est tutius stilo: quo facilius & omittit cogitatio: & transferit: sed siue ī respōdēdo fuerit subito dicēdū: siue quæ alia ita exegerit rō: nunquā pressū se ac depressum credet orator: cui disciplina & studiū & exercitatio dederit uires ēt facilitatis: quæq; armatū semp; ac uelut ī pinctu stantē: nō magis unquā ī causis oratio: q̄ ī rebus quotidianis ac domesticis sermo deficiet: nec se unq; pp hoc oneri subtrahet: mō sit causæ discēdæ tēpus: nā cætera semp; sciet.

De genere dicendi.

¶ Vperest ut dicā de genere orōnis: hic erat propositus a nobis ī diuisiōe priā locus tertius: nā ita pmiserā me de arte: de artifice: de ope dictur. Cū sit at rhetorices atq; oratoris opus orō: pluresq; eius formæ sicut ostēdā: ī oibus iis & ars ē & artifex: plurimū tamē iuicē differēt: nec solū spē: ut signū signo: & tabula tabulæ: & actōi actio: sed genere ipso: ut a græcis tuscanicæ statua: & aliāus eloqns attico. Suos at hæc oper; genera: q̄ dico: ut auctores: sic ēt amatores habēt: atq; iō nōdū est pfectus orator: ac nescio an ars ulla nō solū qa aliud ī alia magis emiet: sed q; nō una oibus forma placuit: parti cōditōe uel tēpor; uel locor; parti iudicio cuiusq; atq; pposito: primi quor; qdē opā: nō uetustatis mō grā uī-

Hunc qui uariū fere propositum fuit agentium: & quorundam cura tarditatis: Quorundā facilitas temeritatis crimine laborauit: quæ credam fore in hoc oratoris modum: tradere non alienū uidetur. Nisi aliter legatur al signatur locus: nullus sensus elici poterit: nec ordo etiam procedet: nam pronomē illud hunc nullum uerbum habet: unde regi possit. nec quid referat relatiuum qui: aut unde regatur inuēiri potest: quare aliter legendum esse nemo non uidet: Ita fiet aptus: si nūc ut sit aduerbiū tēpus nō hunc legerimus: & q̄ addita a littera scriberetur: hoc modo. Nunc quia uarium fere propositum agentū fuit: & quorundam cura tarditatis: Quorundam facilitas temeritatis crimine laborauit: quem credam fore in hoc oratoris modum: tradere non alienum uidetur.

Sed siue respondēdis fuerit subito dicendum: siue q̄ alia ita exegerit ratio: nunq; pressum se hac deprehensum credet orator: quū disciplina & studiū & exercitatio dederit uires ēt facilitatis. Deprauatū ēt hūc locū qdā ita emēdant. Illud. n. participiale nōmē respōdēdis expungūt: & respōdēdo addita ppositiōe in legunt: præterea pro ea cōiunctiōe quū: hoc pronomē cui locādū arbitrant: & hoc modo legūt. Sed siue ī respōdendo fuerit subito dicendū siue quæ alia ita exegerit rō: nunq; pressum ac depressum credet orator: cui disciplina & studiū & exercitatio dederit uires etiam facilitatis.

Supereft ut dicam de genere orationis: hic erat propositus a nobis in diuisione prima locus tertius: Totidem fere īgeniorum species esse: quot corporum formas cōspicimus. Hinc docet Fabius uarias esset in oratione species: quum orō differat non

solū spē: ut actiōi actio: sed ēt genere: ut alianus attico: Suos aut amatores hñe hęc genera: ut ēt i pictis tabulis dicit euenire. Clari pictores dicūt fuisse polygnotus atq; aglaophō: quoz simplex color: tam studiosos sui adhuc habet: ut illa ppe rudia ac uel futura mox artis primordia: maximis: q post eos extiterūt: auctoribus præferant. Polygnotus thasius nōagesima olympiade floruit: hic primus mulieres lucida uel ste pinxit: capita earū uittis uersicoloribus opuit: plurimūq; picturæ primus cōtulit. Huius tabula erat i porticu pompeii: q ante curiā eius fuerat. Delphis ædē pinxit Athēis porticū q poetile uocat gratuito: eadē olympiade clarus etiā fuit aglaophō: ut scribit Pli. Similis i statuis differentia: nā & duriora & tuscanicis pxima Calō atq; Egeſias Lami frigida calamis molliora adhuc supra dictis Myrō fecit. Quæ nam sit ista i statutis differentia nequa q̄ itelligo. Sed Statuis. t. erasā legēdū ē. Secundus ē locus emēdādus uidet: nā ubi lami legiſ culpa librariorū: cōstituēdæ sūt hæ duæ particulae: iā minus: & ita legēt: Similis in statutis differentia: nā & duriora & tuscanicis pxima calō atq; Egeſias: iam minus frigida calamis: molliora adhuc supradictis Myron fecit. Uidet at hoc sumptū ex cicerone i libro de claris oratoribus: cuius uerba hæc sūt. Quis. n. eoz: q hæc miora aiaduertūt: n̄ itelligit Canachi signa rigidiora eē: q̄ ut imitēt ueritate: Calamidis dura illa qdē. Sed tamen molliora: q̄ ea Canachi. Sed fuerit qdā genera dicendi: sed conditōe tēporū horridiora: alioq; iā magnā uim igēii præferētia. Totum fere hoc caput sumptū uidet ex cicerone de claris oratoribus: itaq; ille quū de genere dicēdi distat: ita scribit: Cur igitur lyſias & hypides amatur: quū penitus ignoret cato: Antiqor ē huius sermo & qdam

ſenda sunt: clari pictores fuisse dicūt Polygnotus atq; Aglaophō: quoz simplex color tam sui studiosos adhuc habet: ut illa ppe rudia ac uel futura mox artis primordia: maximis: q post eos extiterūt: auctoribus præferantur: pprio quodam intelligendi mō: ut mea opinio fert: ambitu. post Zeuſis atq; Parrhaſius: nō multū ætate distantes. (Circa peloponnesia ambo tēpora. Nā cum Parrhaſio sermo Socratis apud Xenophontē iuenitur) plurimū arti addiderunt. Quoz prior luminum: umbrarūq; inuenisse rationē: secundus examinasse subtilius lineas tradit. Nā Zeuſis plus mēbris corporis dedit: id amplius atq; angustius ratus: atq; ut existimant Homerum secutus: cui ualidissima quæq; forma etiā i scēminis placet. Ille uero ita circumscripsit oīa ut eū legū latorē uocent: quia deorū atq; herorū effigies: quales ab eo traditæ cæteri tanq̄ ita necesse sit sequunt. Floruit autē Circa Philippū & usq; ad successores Alexādrī pictura præcipue: sed ex diuersis uirtutibus: nam cum Protogenes rōne: Pāphilus ac Melanthius facilitate. Antiphilus cōcipiendis uisionibus: quas φανταſια uocant Theon ſamius ingenio & gratia: quā ipse i se maxime iactat. Apelles ē præstantissimus. Euphranorē admirādū facit: q; & cæteris optimis studiis inter præcipuos. & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit. Similis i statutis differentia. nā & duriora & tuscanicis proxima Calō atq; Egeſias: iam minus frigida calamis: molliora adhuc supradictis Myrō fecit: Diligentia ac decor i Polycleto supra cæteros: cui q̄q; a plerisq; tribuitur palma: tamen ne nihil detrahatur deesse pondus putant. Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra uerum: ita non expleuisse deoz auctoritatem uidet: quin ætatē quoq; grauiorem dicit refugisse nihil ausus ultra læues genas: atq; Polycleto defuerunt. Phidias atq; Alcamēi dant: Phidias tamē diis q̄ hoibus efficiendis melior artifex tradit. In ebore uero sōge citra emulū uel si nihil nisi Mineruā athēis: aut Olympiū i elide Iouē fecisset: cuius pulchritudo adiecisse aliqd ēt receptæ religioni uidet: adeo maiestas opis deū æquit. Ad ueritatē Lyſipū & praxitelē accessisse optime affirmāt. Nā Demetrius tāq; nimius i ea repræhēdit: & fuit similitudis q̄ pulchritudis amātor. In orōne uero si spē itueri uelis: totidē pene repies igēiorū: quot corporū formas: sed fuerunt qdā genera dicēdi cōditōe tēporū horridiora: alioq; magnā iā uim igēii præferētia. Hic sūt Lelii: Africani: Catones: Gracchiq; quos tu licet Polignotos uel Calones appelles: Mediā illā formā teneāt. L. Crassus. Qu. Hortēſius: tū deide efflorescat nō multū iter se distatiū tēpore oratorū igens puētus. hic uī Cæſaris: idolē Cælii: subtilitatē Calidii: grauitatē Bruti: acumē Sulpitii: acerbitatē Cassii: diligentia Polionis: dignitatē Messalæ: sanctitatē calui reperimus. In his etiam quos ipsi uidimus copiā Senecæ: uires Africāi: maturitatē Afri: iucunditatē Chrispi: sonū Trachali: elegantiā Secūdi. At. M. Tulliū nō illū hēmus Euphranorē circa pluriū artiū spē præstantē: sed in oibus q̄ i quoq; laudant̄ eminentissimū: Quē tamē & suorū hoies

Duodecimus

tēporē icessere audebāt: ut timidiorē: & Asianū: & redundātē: & i re
 petitōibus nimis: & i salibus aliquādo frigidū: & i cōpositiōe fractū
 exultātē: ac penē quod pcul absit uiro molliorē. Postea uero q̄ trū-
 uirali pscriptōe cōsumptus ē: passim qui oderāt: q̄ iudebāt: q̄ æmu-
 labant: adultores etiā præsētis potētiae nō respōsus iuaserūt. Ille
 tamē q̄ ieiunus a q̄busdā atq; aridus habet: nō aliter ab ipsis inimi-
 cis male audire: q̄ nimis floribus & igenii affluentia potuit: falsum
 utrūq; sed tamē illa mentiēdi pprior occasio prācipue uero presse-
 runt eū: q̄ uideri atticorū imitatores concupiebāt. Hęc manus quasi
 q̄busdā sacris initiata: ut alienigenā: & uis superstitiosum deuictūq;
 illis legibus iseq̄uebantur. Vnde nunc quoq; arridi & exuci & exan-
 gues. Hi sunt. n. qui sue ibecillitati sanitatis appellationē: quæ est ma-
 xima contraria obtendāt: qui quia clariorē uim eloquētiae uelut solē
 ferre nō possunt: umbra magni nominis delitescunt: quibus qa mul-
 ta & pluribus locis Cicero ipse respondit: tutior mihi de hoc differen-
 di breuitas erit. Et antiqua qdē illa diuisio iter atticos atq; asiāos fuit:
 cū ii pressi & integri: Contra iflati illi & inanes haberent. In his nihil
 superflueret: illis iudicium maximū ac modus deesset. **Q**uod qui-
 dem quorum & sancta est: hoc putant accidisse: quod paulatim ser-
 mone græco in proximas asiæ ciuitates ifluente nondum satis peru-
 loquendi facundia cōcupierint. Ideoq; ea quæ proprie signari pote-
 rant circuitu cœperit enūciare: ac deide in eo perseuerauerint: mihi
 autem orationis differentiam fecisse & dicentium & audientium natu-
 ræ uidentur: quod attici limati quidem & emūcti: nihil inane aut re-
 dundans ferebant. Asiana gens tumidor alioquin & iactātor uanio-
 re etiam dicendi gloria inflata est. Tertium mox qui hęc diuidebāt:
 adiecerunt genus rhodium: quod uelut medium esse: atq; ex utroq;
 mixtum uolunt. neq; n. attice pressi: neq; asiāne sunt abundantes: ut
 aliquid habere uideantur gentis: aliquid: auctoris. Aeschines enim q̄
 hunc exilio delegerat locum: itulit eo studia athenarum: quæ uelut
 fata quædam cælo terraq; degenerant. saporem illum atticum pere-
 grine miscuerunt. Lenti ergo quidam ac remissi: non sine pondere ta-
 men: neq; fontibus puris: neque torrentibus turbidis: sed lenibus sta-
 gnis similes habentur. Nemo igitur dubitauerit lōge esse optimum
 genus atticorum: in quo ut est aliquid inter ipsos commune id est iu-
 diciū acre tersumq;: ita ingeniorum plurimæ formæ. **Q**ua pro-
 pter mihi falli multum uidentur: qui solos esse atticos credūt tenues
 & lucidos & significantes: sed quadam eloquentiæ frugalitate contē-
 tos: ac semper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic
 atticus: sit Lysias: hūc. n. amplectūt amatores istius nois modū. Nō
 igit iā usq; ad Coccū: & antocidē remittemur. Interrogare tamē ueli-
 an Socrates attice dixerit: nihil. n. tā est Lysiae diuersum negabunt.
 At eius schola pricipes oratorū dedit. **Q**uerat similius aliqd Hypi-
 des atticus certe. At plus indulsit uoluptati. Transeo plurimos Ly-
 curgū Aristogitona: & iis priores Isæum: Antiphontem: quos ut ho-
 mines iter se genere dissimiles: differentes dixeris specie. **Q**uid ille

horridiora uerba: ita. n. tū
 loq̄bantur: id mura: quod
 tamen ille non potuit: &
 adde numeros: & aptior sit
 oratori: ipsa uerba compo-
 ne: & q̄si coagmenta: quod
 ne græci qdē ueteres facti
 rarūt: iā neminē antepones
 Catoni. **H**ęc manus q̄si
 q̄busdam sacris initiata: ut
 alienigenā & uis superstitio-
 sum: deuictūq; illis legibus
 iseq̄bant: unde nūc quoq;
 arridi & exuci & exangues.
 Magna sp̄ fuit inuidētū tur-
 ba gemino dente alioq; fa-
 mā detrahētū: unde Cice-
 ro eloquētū facile princeps:
 detractionē nō caruit: nā taci-
 tus scribit Ruffum carpsisse
 se ciceronē tanq̄ supfluetē
 & loq̄cē. De quo etiā Plin-
 i epistolis. Satirus ruffus in-
 gr: cui ē cū cicerone æmula-
 tio: & qui nō contētus ē elo-
 quētia sæculi nr̄i: & Iuena-
 lis: Ruffum q̄ tociēs cicerō-
 nē alobroga dixit: Brutus
 appellabat ciceronē elum-
 bē & mollē: Caluus uero
 attritū: & exanguem. **E**t
 antiqua quidem illa diui-
 sio iter atticos atq; asiāos
 fuit: qn̄ ii p̄ssi & integri: Con-
 tra iflati illi & inanes habe-
 rentur. **C**ice. quoq; in li. de
 claris orato. docet hanc atti-
 corū atq; asiāorū fuisse elō-
 quentiam his uerbis: Nam
 ut semel e pyrtheo eloquē-
 tia euecta est: omnes pera-
 grauit in insulas: atq; ita pere-
 grinata tota asia est: ut se ex-
 ternis obtineret moribus:
 omnemque illam salubri-
 tatem atticæ ditiōis & qua-
 si sanitatem perderet: ac lo-
 qui pene descisceret: Hinc
 asiatici oratores nō cōtem-
 nendi quidem nec scelerita-
 te nec copia: sed parū pres-
 si: & nimis redundantes:
 Rhodii saniores: & attico-
 rum similiores: Tria ergo
 colligit Fabius fuisse dicen-
 di genera: Atticū: Asianū:
 & Rhodium. Transeo
 plurimos Lycurgum: Ari-
 stogitona: & diis priores
 Isæū: Antiphontem: quos
 ut hoies iter se genere dissi-

*Cicero respicit
non sarrum*

Asiatici oratores

Tria dicendi

miles: differentes dixeris specie. Nūq̄ legi Isæū & Antiphontē diis priores fuisse: ne ipsum qui dē fabiū legisse arbitror: Isæus enim & antiphon non aīte deos fuere: sed tempore demosthēis: cuius alter isæus etiā preceptor fuit: quāuis Platonē quoq̄ au- dierit: iis igitur. d. erasa legēdū ē: ut eos dicat fabius priores fuisse lycurgo & aristogitone.

Quid deniq̄ demosthenes: nōne cunctos illos tenues & circūspēctos: sublimitate: uī: ipetu: cul- tu: compositione superauit.

Quid cicero de demosthene di- cat: hoc i loco scribēdū ē duxi. Nam plane quidē perfectum: & i quo nihil admodum desit de mosthenem facile dixeris. Nihil acute inueniri potuit in eis cau- sis quas scripsit: nihil subdole: nihil uersute: quod ille non ui- derit: nihil subtiliter dici: nihil presse: nihil enucleate: quo fieri possit aliqd limatus: nihil con- tra grādē: nihil incitatum: nihil ornatum: uel uerborum graui- tate: uel sententiæ: quo quicq̄ esset elatius. Quid periclea: simile ne credimus lysiacæ gra- cilitati: quē fulminibus & cœ- lesti fragori comparāt Comici: dum ille conuicietur. Corrigē- dus est etiam hic locus: falso. n. ille scribitur: quādo illi legendū sit: ut ad periclis detractores & inuidos referatur: qđ cicero ēt significare uidetur his uerbis.

Istorum enim iudicio: si solum illud est atticum: ne pericles qui dem dixit atticē: cui primæ sine controuersia deserebātur. Qui si tenui genere ueretur nūq̄ ab aristone poeta fulgere: tona- re: pmiscere graciā dictus ēēt.

Quod quando cōtingit: ne- scio quo modo hilarior protinus renudet oratio: ut i Zephy- ris: zopyrisque. Quomodo hoc i loco renudet uerbum po- situm est: quando nihil ad rem faciat. Emendabitur enim stre- nidet: non renudet legerimus. Significat enim renidere lætū esse & florentem: quo uerbo fre- quenter utitur Macrobius in sa- turnalibus.

Quod quādo cōtingit: ne- scio quo modo hilarior protinus renudet oratio: ut i Zephy- ris: zopyrisque. Quomodo hoc i loco renudet uerbum po- situm est: quando nihil ad rem faciat. Emendabitur enim stre- nidet: non renudet legerimus. Significat enim renidere lætū esse & florentem: quo uerbo fre- quenter utitur Macrobius in sa- turnalibus.

cuius modo fecimus mentionem Aeschynes: nonne iis latior & audentior & excelsior: Quid deniq̄ Demosthenes: nonne cun- ctos illos tenues & circūspēctos sublimitate: uī: impetu: cultu: cō- positione superauit: non insurgit locis: non figuris gaudet: non translationibus nitet: non oratione ficta dat tacentibus uocem: non illud iusiurandum per cæsos in marathone ac salamine pro- pugnatōres rei. p. satis manifesto docet præceptore eius Platonē fuisse: Q. uē ipsum: nū asianū appellabimus plerūq̄ instinctis diuino spiritu uatibus cōparādū: Quid periclea: simile ne cre- dimus lysiacæ gracilitati: quē fulminibus & cælesti fragori com- parant comici: dū illi cōuicietur: Quid est igit̄ cur in iis demū: q̄ tenui uenula per calculos fluūt: atticū sapore putent: ibi demū thymum redolere dicāt: quos ego existimo: si quod in iis sinibus uberius inuenerint solū: fertiliorē ue segetē. negaturos atticā esse: quod plusq̄ acceperit seminis reddat. Quia hāc eius terræ fidē Menander eludit. Ita nunc siqs nūc ad eas Demosthenis uirtutes: quas ille sūmus orator habuit: tamē q̄ defuisse ei: siue ipsius natu- ra: siue lege ciuitatis uident̄ adiecerit: ut affectus concitatus mo- ueat: audiā dicētē: nō fecit hoc Demosthenes: & siqd exierit nūe- ris aptius fortasse non possit. Sed tamen siqd exierit: nō erit atti- cū. Melius de hoc nomine sentiat: credantq̄ atticē dicere eē opti- me dicere: atq̄ in hac tamē opinione perseuerantes. græcos ma- gis tulerim: latina mihi faciūdia: ut in uentione: dispositione: consi- lio: cæterisq̄ huius generi artibus similis græcæ ac p̄sus discipu- la eius uidet̄: ita circa rōnē eloquēdi uix habere imitationis locū: nāq̄ ipsis ē statim sonus durior: quādo & iucundissimas ex gre- cis litteras nō habemus uocalem alterā consonātem: q̄bus nullæ apud eos dulcius spirant: quas mutuari solemus: quotiens illorū noibus utimur. Quod cū contingit: nescio quo modo hilarior: protinus renidet oratio: ut i Zephyris zopyrisq̄: quæ si nostris lit- teris scribant̄: surdū quidē & barbaræ efficient sonū: & uelut i lo- cū earū succedūt tristes & horridæ: quibus graciā caret. Nā & il- la quæ sexta ē nostræ: pene non humana uoce: uel omnino non uoce potius inter discrimina dentiū efflanda ē: quæ etiā cū uoca- lem proximā accipit: quassa quodāmō utiq̄: quotiens aliquā cō- sonantē frangit: multo fit horridior. Aeolicæ quoq̄ litteræ q̄ ser- uūceruūq̄ dicimus: etiā si forma a nobis repudiata ē: uix tamen nos ipsa persequitur: Duras & illa syllabas facit: quæ ad coniūgē- das demū subiectas sibi uocales ē utilis: alias supuacua ut equos ac equū scribimus: cū ipse etiā uocales duæ efficiāt sonū: qualis apud græcos nullus ē: ideoq̄ scribi illorū litteras non pōt. Quid quod pleraq̄ nos illa q̄si mugiente littera cudimus in qua nullū græcæ uerbū cadit: At illi. n. iucundā & i sine præcipue q̄si timē- tē illius loco ponūt: q̄ ē apud nos rarissima i clausulis. Quid qđ syllabæ nræ. b. litterā & d. inuitunt̄: adeo aspe: ut pleriq̄ nō anti- quorū qđē: sed tamē ueterū: mollire tētauerit nō solū aduersa pro-

Duodecimus

dicendo: sed & in ppositōe, b. litteræ absonā: & ipsam: f. subiiciēdo: Sed accētus quoq; cū rigore quodā: tū similitudinē ipsa minus sua ues habemus: quia ultima syllaba nec acuta unq; excitatur: nec flexa circūducit. sed in grauē uel duas graues cadit semp. Itaq; tanto est sermo græcus latino iucundior: ut nostri poetæ quotiens dulce carmē eē uoluerūt: illorū id noibus exornēt. His illa potētiora q; res plurimæ carent appellatōibus: ut eas necesse sit trāsserre aut circūire: et i his quæ dānata sunt sūmma paupertas: in eadē nos frequētissime reuoluit. At illis nō uerborū modo: sed liuguarū et iter se differētū copia. Quare q; a latinis exigit illā gratiā sermonis attici. det mihi i loquēdo eadē iucūditatē & parē copiā. Quod si negatū ē snias aptabimus iis uocibus q; habemus nec re; nimia tenuitatē. ut nō dicā piguoribus: fortioribus certe uerbis miscebimus. ne uirtus utraq; peat ipsa cōfusione. Nā quo minus adiuuat sermo: rerū iuentōe pugnādū ē: sensus sublimes uarii eruāt: pmouēdi oēs affectus erūt. Oratio trāssationū nitore illumināda ē. nō possumus eē tā graciles simus fortiores. subtilitate uncur. ualeāus pōdere: proprietatis penes illos ē certior copia: uicamus igēio: græcorū et miora suos portus habēt: nos plerūq; maioribus uelis moueamur: ualidior spūs sinus nros tēdat: nō tamē alto semp feremur. nā & littora iteri sequēda sunt: illis facilis p qlibet uada accessus. Ego aliqd nō multo tamē altius i quo mea cymba nō confidat iueniā: Neq; n. si tenuiora hæc ac præssiora: græci melius: i eoq; uicimur solo: Et iō i comēdiis: nō cōtēdius. Prorsus tamē nō omittēda pars hæc oratōis: sed exigēda ut optie possumus: possumus at re; mō & in iudicio eē similes. uerborū gratia quā in ipsis non habemus extrinsecus cōducēda est. at nō in priuatis & acutis: & nō asper & nō idistictus & nō supra modū elatus. M. Tullius: nō in. M. Callidio isignis hæc uirtus: nō Scipio: Lælius: Cato in loquendo: uelut attici romanorū fuerūt: cui porro nō satis eē: quo ē melius nihil pōt? Adhuc quidā nullā esse naturalem putant eloquentiam: nisi quæ sit quotidiano sermoni simillima quo cum amicis: cōiugibus: liberis: seruis loquimur contenti promere animi uolūtatem: nihilq; accersiri & elaborati requirentes quicquid huc sit adiectū: id esse affectionis: & ambitiosæ i loquendo iactantiæ: remotum a ueritate: fictumq; ipsorū gratia uerborum: quibus solū natura sit officiū attributum seruire sensibus: sicut athlētaz corpora: et si ualidiora fiant exercitatōe: & lege quadā ciborū: nō tamē esse naturalia: atq; ab illa specie quæ sit cōcessa hoibus abhorrere. Quid. n. inqt attinet circuitu res ostēdere: & trāssatōibus. i. aut pluribus: aut aliēis uerbis: cū sua cuiq; sint assignata noia. Deniq; antiq;simū quēq; maxime secundū naturā dixisse cōtēdunt: mox poetis similiores extitisse: et si partius: simili tamē rōne falsa: & ipropria uirtute dicētes: qa i disputatōe nō nihil ueri ē: iōq; nō tā pcul q; fit a qbusdā recedēdū aut ppriis atq; cōmunibus: Siq; tamē ut i loco dixi cōpositōis ad necessaria: qbus nihil minus ē: aliqd melius adiecerit: nō erit hac calūnia repræhen

Prorsus tamen omittēda pars hæc orationis: Sed exigēda ut optime possumus: possumus autem rerum modo: & in iudicio esse similes: Verborum gratia: quam in ipsis non habemus: extrinsecus concidenda est: Depraua tam esse lectionē assignatam quis non uidet? Non enim negandi aduerbium post rāmen positum: & condidenda participium pro cōcidenda: illustrem fabii sensum & orationem reddet.

Non scipio: Lælius: Cato i loquendo uelut attici romanorū fuerunt: quanta fuerit Scipionis: lælii: & Catonis faciūdia docet etiam. M. Tullius ita scribens: Sed. C. Lælius & P. Africanus imprimis eloquentes: quorum extant orationes: ex quibus existimari de ingenis oratorum potest: Catone quis grauior in laudādo: acerbior in uituperando: In sententiis argutior: in docendo edisserendoz subtilior: refertæ sunt oratōes amplius centū quin-

quaginata: quas quidē adhuc
inuenerim & legerim: & uer-
bis: & rebus illustribus.

Vtē iis quoq; adiutoriis:
que ab eadem sunt nobis ne-
cessa natura: Nam lacertos
excitatione constringere: &
augere uires: & calorem tra-
here naturale est. Obscurior
sensus uidetur deprauatione
huius dictionis necessaria: Emē
dabitur igitur si concessa: nō
necessa legerimus: deinde &
copula post nam ponenda eē
uidef hoc modo: Vterur iis
quoq; adiutoriis que ab eadē
sunt nobis concessa natura:
nam & lacertos excitatiōe cō-
stringere: & augere uires: &
calorem trahere naturale est.

Ac sunt q; hęc excitatiōra
lumina etiā si dicere permit-
tant: a compendis tamen ora-
tōibus excludenda arbitren-
tur: pudet me per hęc etiam
minutissima percurrere: sed
quoniam dubium reddunt
legentis animum: depraua-
tum hunc quoq; locū emen-
demus: quod tum fiet si a cō-
ponendis oratiōibus non cō-
pēdis legerimus ne uideatur
a compendium nomine de-
duci detractiōe i litteræ.

Ideoq; i agēdo clarissimos
quosdā nihil posteritati man-
surisq; mox litteris reliquis-
se: ut periclem & demadem:
rursus alios ad componen-
dum optimos: actiōibus ido-
neos nō fuisse: ut Isocratem.
Quod demades nihil scriptū
reliquerit ostendit etiam Ci-
cero his uerbis. Huic hyperi-
des proximus & Eschies fuit
& lycurgus & dinarchus: &
is cuius nulla extāt scripta De-
mades: alitq; plures & paulo
ante extitit igitur iam seni-
bus illis quos paulo ante dixi-
mus Isocrates: cuius domus
cunctæ græciæ quasi ludus
quidam patuit: atque offici-
nam: Magnus orator & per-
fectus magister: quāquam fo-
rensi luce caruerit: Intraq; pa-
rietes aluit illā gloriā: quā
nemo quidem postea ē meo
iudicio consecutus.

dēdus: nā mihi aliā quādā uidef habere naturam sermo uulgaris:
aliā uiri eloquentis orō: cui si res iudicare mō satis esset: nihil ultra
uerboꝝ pprietatē elaboraret: sed cum debeat delectare. mouere. i
plurimas aīum audiētis species ipellere: utē iis quoq; adiutoriis:
quæ ab eadē sunt nobis cōcessa natura. Nā ē lacertos excitatiōe cō-
stringere: & augere uires: & calorem trahere naturale ē. Iōq; in oibus
gentibus alius alio facundior habetur: & eloquendo dulcis magis.
Quod si nō eueniret oēs pares eēt: & idē oēs deceret: At loquūt:
& saluāt psonarū discrimē: ita quo q; plus efficit dicēdo: hoc ma-
gis secūdū naturæ eloquentiā dicit. Quapropter ne illis quidē ni-
miū repugno: q; dandū putāt nō nihil eē tēporibus atq; auribus ni-
tidius aliqd atq; affectibus postulantibus: Itaq; nō solū ad priores
me Catonē Gracchosq; sed ne ad hos qdē oratorē alligādū puto.
Atq; id fecisse. M. Tulliu uideo: ut cū oīum utilitati: tū partē quan-
dā delectatiōi daret: cū & ipsam se rē agere diceret. Agebat aut ma-
xime litigatoris. Nam hoc ipso pderat qd placebat: ad cuius uolu-
ptates nihil equidē qd addi possit iuenio: nisi ut sensus nos qdē di-
camus plures. neq; n. fieri pōt salua tractatione causæ & dicēdi au-
toritate. si nō crebra hęc lumina: & cōtinua fuerit: & inuicē offece-
rint. Sed me hactēus cedētē nemo isequat: ultra do tēpori ne cras-
sa tōga sit. nō serica: ne itōsum caput: nō smaragdus atq; annuli cē-
tū sint cū eo: qd si nō ad luxuriā ac libidinē referas: eadē speciosioꝝ
ra quoq; sint quæ honestiora. Cæterū hoc quod uulgo sentētias uo-
camus: ueteribus præcipueq; græcis i usu nō fuit: Apud Ciceronē
enī iuenio dū rē cōtineāt & copia redundēt: & ad uictoriā spectēt:
q; utile neget: feriūt animū. & uno ictu frequenter ipellūt: & ipsa
breuitate magis hærēt & dictōe psuadēt: Ac sunt q; hęc excitatiōra
lumina ēt si dicere permittāt: a cōponēdis tamē orōnibus excludē-
da arbitret. Quo circa mihi ne hic qdem locus itactus ē omitten-
dus: q; plures eruditorū aliā esse dicēdi rōnē: aliā scribendi putauē-
rūt: iōq; in agēdo clarissimos quosdā nihil posteritati mansurisq;
mox lris reliquisse. ut Pericle & Demadē. rursus alios ad cōponēdū
optios: actiōibus idoneos nō fuisse: ut Isocratē: preterea i agēdo plus
ipetū plerūq; & petitas uel paulo licētius uoluptates. Cōmouēdos
enī esse docēdosq; aīos iperitorū. At quod libris dedicat. & i exem-
plū reddit: tersum ac limatū: & ad legē ac regulā cōpositū esse op-
portere. q; ueniat i māus doctōꝝ: & iudices artes habeat artifices:
qn illi subriles ut similes ac multi psuaserūt magrī τῶν ποταλέμων δι-
cēdo εὐθυμῆμα scribēdo eē altius tradiderūt. mihi unū atq; idē
uidef bene dicere ac bene scribere: neq; aliud eē orō scripta: q; mo-
numēta actiōis habitæ. Itaq; nullas non ut opinor debet habere uir-
tutes: dico nō uitia. nā iperitis placere aliqd q; uitiosa sūt scio: quo
differēt igit: qd si mihi des cōsiliū iudiciū sapiētū: p q; multa recti-
dā ex orōnibus: nō cicerōis mō: sed ēt eius qui ē strictior multo De-
mosthenis: neq; n. affectus oīno mouēdi erūt: nec aures delectatio-
ne mouendæ: cū ēt p̄miū supuacuū eē apud tales Aristoteles exi-

Duodecimus

stimet. Nō. n. trahent' iis illi sapientes: pprie & significāter rem iudicare pba
 tōe colligere satis ē. Cū x̄o iudex detur: aut populus: aut ex populo: laturiq;
 sniam i docti sapius atq; iterim rustici: oīa quæ a d optinēdū quæ itēdimus
 pdesse credimus: adhibēda sūt ea q̄ & cū dicimu s p̄menda: & cū scribimus
 ut doceamus: quō dici oporteat: an Demosthenē malle sic egisse ut scripsit:
 aut Ciceronem: aut eos prætātissimos oratores alia q̄ scriptis cognoscimus:
 melius egerūt igit' an peius. nā si peius sic potius oportuit dici ut scripserūt:
 si melius sic oportuit scribi ut dixerunt. Quid ergo sp̄ sic aget orator: ut scri
 bit. si licebit semp: qd̄ si i pediant breuitatē tēpora a iudice data: multū ex eo
 qd̄ potuit dici reciderūt: editio hē bit oīa. Quæ at secūdū naturā iudiciū
 dicta sūt: nō ita posteris tradēt: ne uideāt' ppositi fuisse nō t̄pis: nā id quoq;
 plurimū refert quo mō iudex audire uelit: atq; ei uultus s̄ape ipse rectus est
 dicētis: ut Cicero præcepit. Ideoq; istādū iis quæ placere itellegeris: resiliē
 dū ab iis quæ nō recipient: sermo ipse q̄ facile iudicē doceat optādus: nec id
 mix sit: cū ēt testiū psonis aliq̄ mutēt: prudēter. n. q̄ cū it̄rogasset rusticū
 testē: an Amphionā nosset: negat: & detraxit a spirationē breuiauitq; secūdū
 eius noīs syllabā: & ille eū sic optie norat. huiusmōi casus efficiunt: ut aliquā
 do dicat' aliter q̄ scribit': cū dicere quō scribēdū ē nō licet. Altera ē diuisio q̄
 i tres ptes & ipsa discedit: q̄ discerni posse ēt recte dicēdi genera it̄er se uidēt
 nāq; unū subtile qd̄ iο̄χνον ηλοιον uocat': alterq; grāde atq; robustū: qd̄ cō
 stituūt αΔρον tertiū alii mediū ex duobus alii floridū: nāq; id αυθροπov ap
 pellāt addiderūt: quoz; tamē ea fere rō ē: ut primū docēdi: secūdū mouēdi:
 tertiū illud utrocūq; noīe delectādi. siue aliq̄ it̄ercōciliādi prætare uidēt' of
 ficiū i docēdo at̄ acūmē: it̄ercōciliādo lenitas: i mouēdo grauitas uideat'. Ita
 q; illo subtili præcipue rō narrādi p̄bādīq; cōsistet: Sed qd̄ ēt detractis cete
 ris uirtutibus suo genere plenū: medius hic & translatoibus crebrior: & figu
 ris erit iucūdior: egressiōibus amceniis cōpositōe captus: sentētis dulcis: leni
 or tamē ut amnis lucidus qdā ē: & uirētibus utriq; siluis iumbratus: at ille
 q̄ saxa deuoluar: & pontē idignēt'. & ripas sibi faciat multus & torrens iudi
 cē uel nitētē cōtra feret. cogetq; ire q̄ rapit. Hic orator & defūctos excitabit:
 ut Apiū cæcū: apud hūc & patria ipsa exclamabit. Aliq̄doq; Cice. i orōne cō
 tra Catilinā i senatu alloquet'. Hic & amplificatōibus extollet orōnē. & i su
 plationē quoq; eriget: q̄ charybdis tā uorax: & oceāus mediūssidius ipse. no
 ta sūt. n. iā studiosis hęc lumia. hic deos ipsos i cōgressū p̄pe suū sermonēq;
 deducet. Vos. n. albāi tumuli atq; luci. Vos inq; albāoz; obrutæ aræ sacroz;
 populi romāi sociæ & eq̄les. hic irā. hic misericordiā i spirabit. hic dicet te ui
 dit & fleuit & appellauit & p̄ oēs affectus tractat': hic itaq; illuc sequet'. nec
 doceri desiderabit. Quare si ex tribus hic generibus necessario sit eligendū
 unū qs̄ dubitet hūc præferre oibus: & ualidissimū alioqn & maximis q̄bus
 q; causis accōmodatissimū: Nā & Homerus breuē qdē animi iucūditatē &
 ppriā (Id. n. ē nō errare uerbis) & carētē supuacuis eloquentiā Menelao de
 dit quæ sūt uirtutes generis illius primi. Ex ore Nestoris dixit dulciore mel
 le pfluere sermonem. q̄ certe delectatiōe nihil fingi maius pōt. Sed si i mare
 gressus eēt: ut i Vlyxe faciūdiā & magnitudinē illi iūxisset cui orōnē niuibus
 hibernis & copia x̄boz; atq; ipetu parē tribuit. Cū hoc igit' nemo mortaliū
 cōtēdet hūc ut deū hoīes ituebūt'. Hęc uī & celeritatē i Pericle mirat' Eupo
 lis. hęc fulminibus Aristophāes cōparat: hęc ē uera dicēdi facultas. sed neq;

Ideoq; istādū
 iis q̄ placere itelle/
 xeris: resiliendū ab
 his q̄ nō recipiēt:
 sermo ipse q̄ facile
 iudicē doceat op/
 tādus: nec id mirū
 sit quū ēt testiū p/
 sonis aliq̄ mutēt:
 prudēter. n. q̄ quū
 it̄rogasset rusti/
 cū testē: at amph/
 on negat. Siqs̄ hūc
 locū non fateat' eē
 deprauatū: eū ego
 cæcū: & l̄fag; exp
 tē prorsus arbitra
 bor: qs̄. n. nō uidet
 resiliēdū a salio nō
 a sileo cōpositū le/
 gēdū eē: & simpli/
 ci i scribēdū. error
 est ēt i postrea par
 te loci assignati: nā
 ubi legit' ac āphiō
 negat: legēdū ē an
 āphiona nosset: po
 stea subiūgēdū ne
 gat: ut rusticus re/
 spondeat: se nō no
 scere amphiona.

Lenior t̄n̄ & am
 nis lucidus qdā est
 emēdate i q̄busdā
 exēplarib; sic legi
 tur. l̄rior t̄n̄ ut am
 nis lucidus quidā.

Nā & homerus
 breuē qdē animi
 iucūditatē: & pro
 priā (id. n. ē nō er
 rare uerbis) & ca
 rentem supuacuis
 eloquentiam Me
 nelao dedit: Idem
 his uerbis tradit
 Cicero Menelau
 ip̄um dulcē illum
 qdē tradit home
 rus sed pauca dicē
 tē. Sed neq; his
 tribus q̄si formis
 eloquentia est. hic
 quidem locus sic
 male legitur: In
 clusa autē dictiōe
 addita: ut i quibus
 dā exēplaribus le/
 gitur: lectio candi
 dior erit: legatur
 hoc modo. Sed ne
 q; his tribus quasi

formis inclusa eloquentia est.

Nam & subtili plenius aliqd atq; subtilius & uehemētius inuenit: ut illud lene aut ascēdit ad fortiora: aut ad tenuiora sumit: ac si prope innumerabiles species reperiunt: quæ utiq; aliquo momento inter se differāt. sicut quattuor generaliter uētos totidē mūdi cardinibus accepimus flare. Cū interim plurimi mediū: & eorū uarietate regionū ac fluminū pprie depræhēdūt. eadēq; musicis rō ē: q; cū i cithara quæq; cōstituerūt sonos: plurima deīde uarietate cōplēt spacia illa neruorū: atq; iis quos iter posuerūt: inserunt alios: ut pauci illi transitus multos gradus habeāt. Plures igit̄ etiā eloquētiæ facies: sed stultissimū quærere ad quā recturus se sit orator. Cū oīs species quæ mō recta ē habeat usū: atq; id ipsum non sit oratoris: q; uulgo genus dicēdi uocāt. Vtē. n. ut res exiget omnibus: nec pro causæ mō sed p partibus causæ. Nā ut nō eodem mō pro reo capitis & in certamine hæreditatis: & de interdictis ac sponsiōibus & de certa credita dicet: Sentētiarū i Senatu & cōcionū & priuatorū cōsiliorū seruabit discrimina: uitā ex differētia psonarū: locorū: tēporūq; mutabit: ita i eadē oratiōe aliter cōciliabit: nō ex iisdē partibus irā & misericordiā petet: alias ad docēdū: alias ad monēdū adhibebit artis: nō unus color pœmiū. narratiōis. argumētōrū. egressiōis. peroratiōis. seruabit. Dicet idē grauius seuerē: acriter: uehemēter: cōcitate: copiosā: amare: cōmuniter: remisse: subtiliter: blāde: leniter: dulciter: breuiter: urbane: nō ubiq; simul: sed ubi pars ibi sic fiet: cū id pp qd maxime reptus ē usus oratiōis: ut & dicat utiliter: & ad efficiēdū quod itēdit potēter: tū laudē quoq; nō doctōrū mō: sed et uulgi cōsequant̄. Fallunt̄. n. plurimi: q; uinosum & corruptū dicēdi genus: quod aut uerborū licentia resultat: aut puerilibus sententiolis lasciuit: aut i modico tumore turgescit aut ianibus locis bacchatur: aut casuris si leuiter excutiantur flosculis nitet: aut præcipitia pro sublimibus auet: aut specie libertatis insanit: magis existimet populare atq; plausibile. Quod qdē placere multis: nec ificior: nec miror. Est. n. iucūdiōris ac fauorabilis qualiscunq; eloquentiæ: & ducit animos naturali uoluptate uox omnis: neq; aliunde illi per fora atq; aggerem circuli. quo minus mirū est: quod nulli nō agentium parata uulgi corona est. Vbi uero quid exquisitius dictū accidit auribus imperitorū: quæcunq; id quod modo se ipsi posse desperent habet admirationem: neq; immerito: nam ne illud qdē facile ē: sed euanescent hæc atq; moriuntur comparatiōe meliorū: ut lana tinctā suco citra purpuras placet: at si cōtuleris et lacernæ cōspectu melioris obruat: ut Ouidius ait. Si uero iudicium iis corruptis acrius adhibeas: ut succinis sulfura: iam illud qd fefellerat exuat mentitū colorē: & quædam uix enarrabili fœditate pallefcit: luceat igit̄ hæc citra solē: & ut quædam exigua animalia igniculi uident̄ in tenebris. Deniq; mala multi pbāt: nemo improbat bōa. Neq; uero omnia ista de quibus locuti sumus orator optime tantum: sed etiam facillime faciet: neq; enim uis summa dicēdi eēt admiratione digna: si infœlix usq; ad ultimum sollicitudo persequit̄ ac oratorē macerat: & coquit ægre uerba uertentem: & perpendēdis coaugumentandisq; eius itabescētē: nitidus ille & sublimis & locuples circumfluentibus undiq; eloquētiæ copiis iperat: Desinit. n. i aduersa niti: q; puenit i summū:

Quum oīs spēs q; mō recta est habeat usum: atq; id ipse nō sit oratoris: p id ipse legēdū eēt id ipsum sensus & grāmaticæ rō exposit. Fallunt̄ enī plurimi: q; uinosū & corruptū dicēdi genus: qd aut uerborū licentia r̄solutat. Pro re r̄solutat legēdū eēt resultat credendū ē: quū ita etiā i quibusdā exemplaribus comperiat.

Quæcunq; id qd mō se ipsi posse desperētē habet admirationem. q; tam iepetus & obfus nō uideat de sperent legēdū eēt: non desperentem.

Si infœlix usque ad ultimū sollicitudo persequit̄: ac oratorē macerat: & coquit ægre uerba uertēt. Vertēt & ordo & sensus legēdum eēt exposcit: ut ad oratorē ægre uerba uertentem referri possit.

Nitidus ille & sublimis & locuples circumfluentibus undique eloquentiæ copiis iperat. Si nitidus ut in quibusdā legēdū expositis: nos quoque dixerimus: ut sit nitidus notatiui nō datiu casus: ordo & sensus dilucidus erit.

Duodecimus

scandenti circa ima labores. Cæteræ quantū pcesseris molliet diues & lætius solū: Et quoq; hæc iā suprema perseuerantibus studiis euaserit. Inde fructus illaborati offerunt sese: & omnia sponte pueniunt: quæ tamen quotidie nisi decerpant arefcūt. Sed & copia hêt modū: sine quo nihil nec laudabile nec salutare est: Et nitor ille cultum uirilē: & iuētio iudiciū: sic erunt magna nō nimiū sublimia: nō abrupta: fortia non temeraria: seuerā non tristia: grauiā nō tarda: leta nō luxuriosa: iucūda nō dissoluta: fortia non timida: Similis in cæteris ratio. Tutissima fere pmediū uia: quia utriusq; ultimū uitiū est.

Quæ post finem studia.

h Is dicendi uirtutibus usus orator in iudiciis. consiliis. cōcionibus. Senatu. in omni deniq; officio bōi ciuis: finē quoq; dignū & optimo uiro & ope sanctissimo faciet: non quia prodesse unquam satis sit: & illa mente atq; illa facultate prædito non conueniat operis pulcherrimi q̄ longissimū tempus. Sed quia decet hoc quoq; prospicere ne quis id peius q̄ fecerit faciat: neq; enī scientia modo constat orator. quæ augetur ānis. sed uoce. latere. firmitate. quibus fractis aut imminutis ætate seu ualitudine: cauendum est: nequid in oratore summo desideretur. Non interistat fatigatus. nec quæ dicet parū audiri sentiat. nec se querat perire. Vidi ego lōge omnium: quos mihi cognoscere cōtigat summū oratorem Domitiū Afrum ualde senem: quotidie aliquid ea quā meruerat auctoritate perdentē: cū agēte illo: quem principē fuisse quondam fori nō erat dubium: alii quod indignū uideatur riderent: alii erubescerēt: quæ occasio illis fuit dicēdi: malle eū deficere q̄ desinere: neq; erāt illa qualiacūq; mala sed minora. Quare āteq; in has ætatis ueniat insidias: receptui canet: & i portū itegra nauē perueniet: neq; in. minores eum cum id fecerit: studiorū fructus sequetur. Aut ille monumenta regū posteris: ut. L. Crassus in libris Ciceronis destinabat quærentibus reddet: aut eloquentiæ cōponet artē: aut pulcherrimis uitæ præceptis dignum os dabit. Frequentabūt uero eius domū optimi iuuenes more ueterū: & uerā dicēdi uia uelut ex oraculo petent. Hos ille formabit q̄ si eloquentiæ parēs: & ut uetus gubernator littora & portus: & q̄ tēpestatū signa: qd secundis flatibus: qd aduersis ratis poscat docebit: nō humanitatis solū cōi ductus officio: sed amore quodā operis: nemo. n. minui uelit id: i quo maximus fuit. Quid porro ē honestius: q̄ docere qd optime scias? Sic ad se Celiū deductū a præ Cicero profitec: sic Pansam Hirtiū Dolo bellā i morē præceptoris exercuit: quotidie dicēs audiēsq;. Ac nescio an eū tūc btissimū credi oporteat: cū iā secretus & consecratus liber iuidia pcul a cōtentōibus fama i tuto collocarit: & sentiat uiuus eā: quæ post fata præstari magis solet uenerationē: & qd apud posteros futurus sit uidebit. Cōscius sum mihi

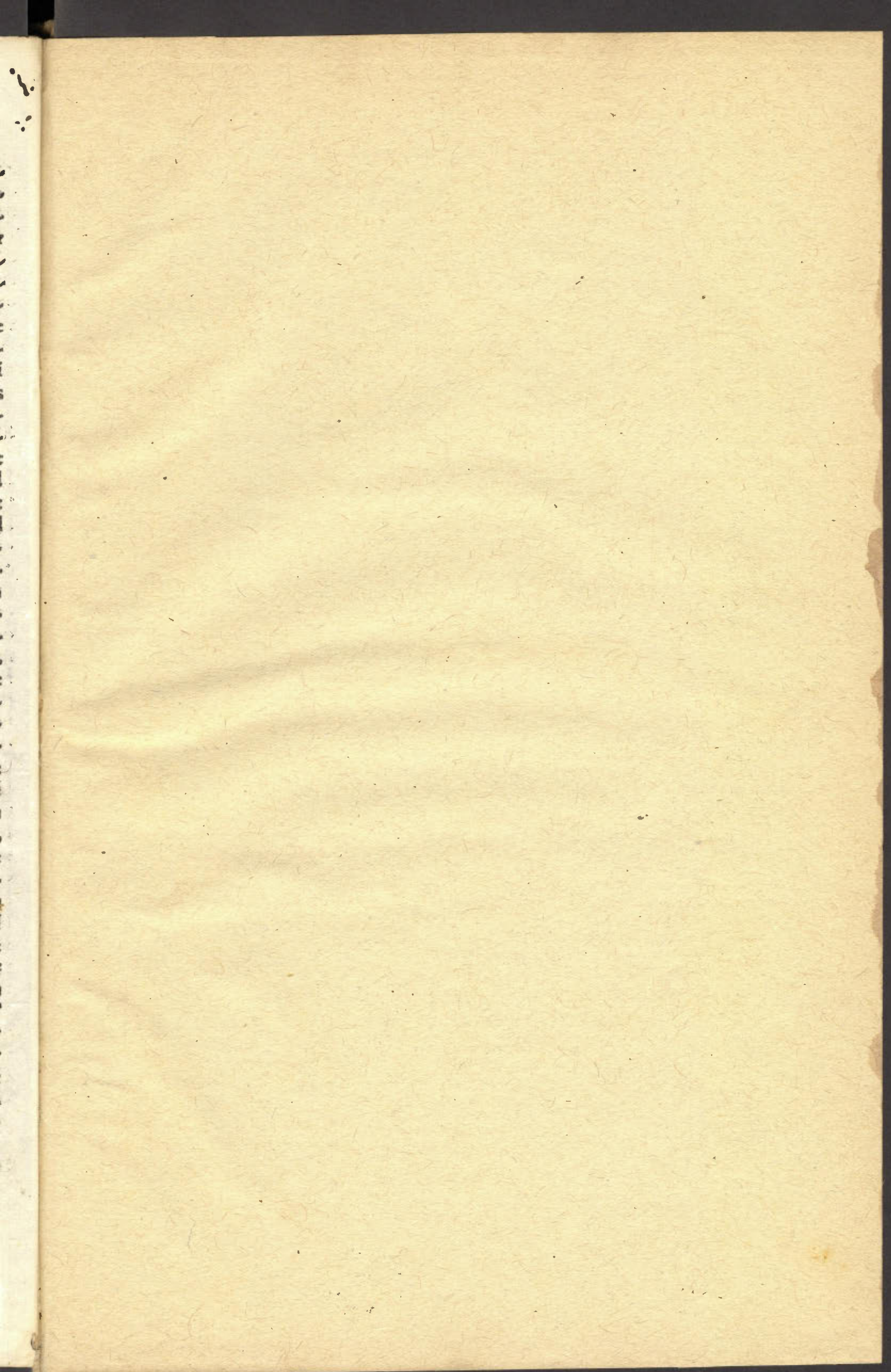
Scandenti circa ima labore: sic fere ubiq; legit: emendabitur hōc modo si laboret diuiserimus: & uero particulæ / s̄ interposuerimus ut legatur scandenti circa ima labor est. Similis cæteris ratio: in prepositio uidetur addi debere: ut sit similis in cæteris ratio.

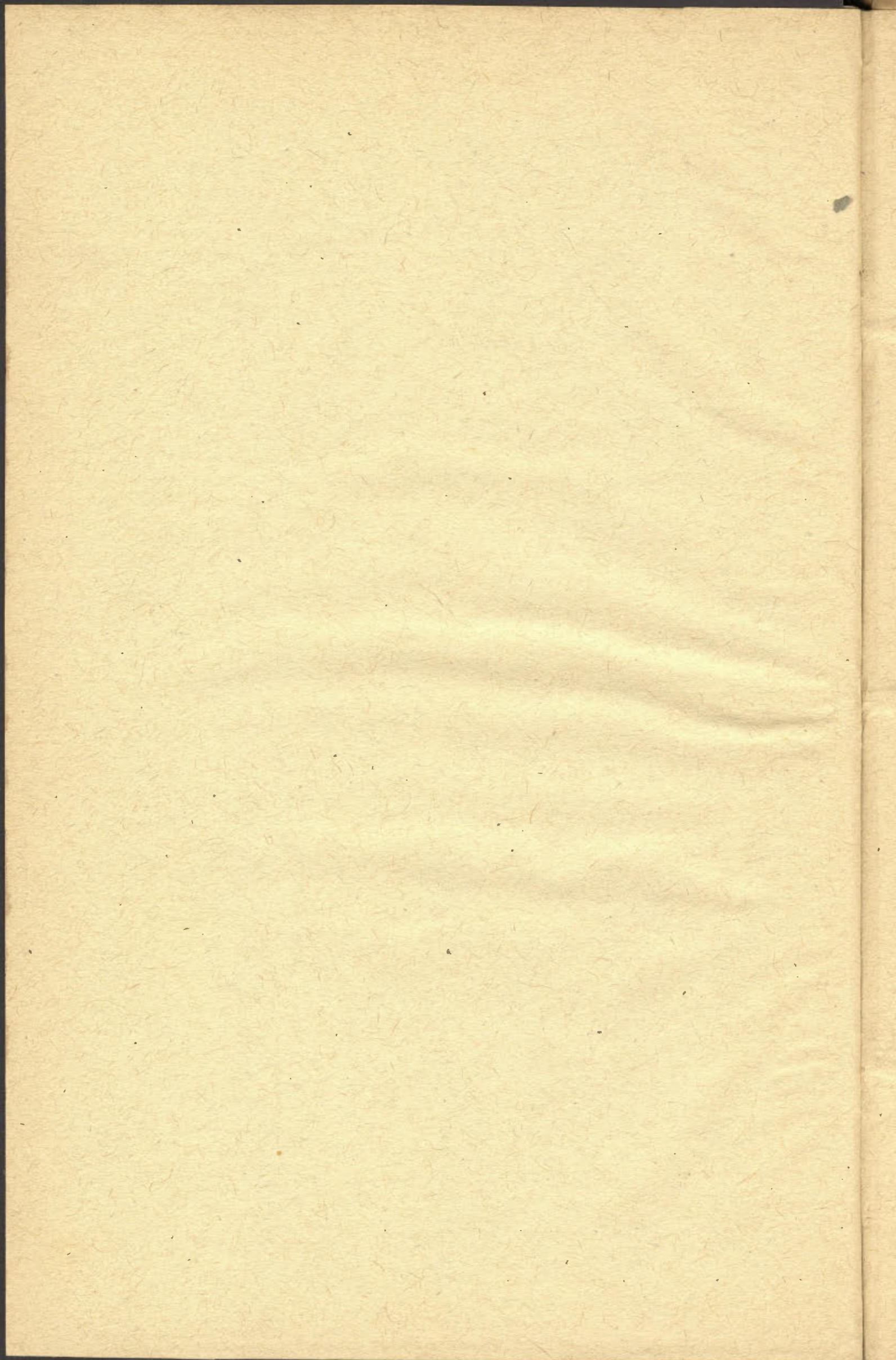
His dicēdi uirtutibus usus orator: In Calce operis colligit Fabius oratorem ualde senē: receptui Canere debere: docetq; qd ab eo postea agendum sit: Simul tradit nemini debere mirū uideri: q; oratorem pluribus disciplinis ornatum esse uelit: ut sit consūmatissimus: quū doceat homines posse id efficere: quod exigit. Sed qd decet hoc quoq; pspicere ne qd id peius q̄ fecerit faciant. Legēdus est aliter hic locus: aut. n. quis nō quid: aut is nō id scribēdū est: ut ad oratorē referat: faciant quoq; n. erasa legatur hoc mō. Sed decet hoc quoq; prospicere: ne quis id peius q̄ fecerit faciat. Non interistat fatigatus: nec quæ dicet parum audiri sentiat: se queratur perire: Emendate in aliis codicibus nec aduerbium scribitur: ut sit nec se queratur perire. Vidi ego longe omnium: quos mihi cognoscere contigit: summum oratorem Domitium Afrum ualde senē quotidie aliquid ex ea: quam meruerat auctoritate perdentem: quum agēte illo: quē principem fuisse quondā fori: alii non erat dubium: quod indignū uideatur riderēt: alii erubescerēt: quæ occasio illi fuit dicēdi malle eum deficere q̄ desinere. Depravatum esse hunc locum quidam arbitrantur: Ille enim nominatiuus alii ad illud quod relatiuū uideretur transferendus: ac illis non illi esse legendum hoc modo: Quem principem fuisse quondā fori non erat dubium alii quod indignum uideatur riderēt: alii erubescerēt: quæ occasio illis fuit dicēdi malle eum deficere q̄ desinere.

Quæq; operis huiusce gratia potuerim inquirere: emendatius mihi legendum uidetur: Quæq; non quæq;. Præterea q̄ de eloquentia tradebatur adiecerim: quicq; operi nostro necessaria esse crederim. hic quoque nisi relatiuum illud qui aliter legatur: ne ordo quidem ipse constabit: quare mihi legendum uidetur quæq; neutro genere. Namq; q̄ primū renuncient sibi: quanta sit humani generis uis. Namq; particula hoc in loco mihi superuacanea uidetur: relatiuum quoq; illud qui quid referat nescio: Itaq; legatur emendate hoc modo. Sed hi primū renuncient sibi: quanta sit humani generis uis.

Quæq; nullus sit hoc proposito præmio recusandus. Q̄ d̄ præmium recusandum dicat Fabius: nō itelligo: illud certe scio præmio non præmio legendum esse. Ut ipsum iter neq; imperiū: neq; saltem durū putent: Quis nū uidet imperiū nō imperiū scribi & legi debere? nā iter appellamus imperiū p̄ quod nullus pōt ire. Quid attinet tā multis annis: q̄ in more ē plurimorum. q̄ particula geminanda uidetur: ut sit q̄q; id quod in nonnullis exemplaribus scribitur: & sine ea sensus nequaquam constabit. Discendi ratio talis: ut nō multos annos poscat: Quælibet enim plus ex his artibus: quarum habui mentionem in paucos libros contrahi solet ab eo infinito spacio ac traditione opus est. Hic etiā locus menda non caret: corrigatur hoc modo: loco discendi hoc gerundium dicendi locandum uidetur: & non plus: sed prius legendum: & huic relatiuo quarum postponendum: deinde non aduerbium cum hoc uerbo est quiddam ponendum existimant: ac ita legunt: Dicendi ratio talis ut non multos annos poscat: Quælibet enim ex his artibus: quarum prius habui mentionem in paucos libros contrahi solet: adeo infinito spacio ac traditione opus non est.

quantum mediocritate ualui: quæque antea scierim: quæq; operis huiusce gratia potuerim inquirere: candide me atque simpliciter in notitiam eorum: si qui forte cognoscere uoluissent: protulisse: atque id uiro bono satis est docuisse quod scierit. Vereor tamen ne aut magna nimium uidear exigere: qui eundem uiro bonum esse: & dicendi peritum uelim: aut multa qui tot artibus in pueritia discendis: morum quoque præcepta: & scientiam iuris ciuilibus. Præterea quæ de eloquentia tradebantur adiecerim: quæq; operi nostro necessaria esse crediderim: uelut pondus rei perhorrescant: ac desperent ante experimentum. Sed hi primū renuncient sibi: quanta sit humani generis uis: q̄ potens efficiendi quæ uelit: cum maria transire: siderum cursus: numerosq; cognoscere: mundum ipsum pene dimetiri minores & difficiliore artes potuerint? tum cogitent quantam rem petant: quæq; nullus sit hoc proposito premio labor recusandus: quod si mente conceperint: huic quoque parti facilius accedent: ut ipsum iter neq; imperiū: neq; saltem durum putent. Nam id quod prius quodq; maius est: ut boni uiri simus uoluntate maxime constat: quam qui uera fide iduerit: facile easdem quæ uirtutem docent artes accipiet. Neq; n. aut tam perplexa: aut tam numerosa sunt: quæ præmunt: ut non paucorum ad modum annorum intentione discantur: longam enim facit operam quod repugnamus: breuis est institutio uitæ honestæ beatæq; si credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoq; discere meliora uolentibus promptum est: ut uere intuenti mixta sit illud magis: malos esse tam multos. Nam ut aqua piscibus: ut sicca terrenis: circumfusis nobis spiritibus uolucrisq; conuenit: ita certe facilius esse oportebat secundum naturam: q̄ contra eam uiuere. Cætera uero etiam si etatem nostram non spatio senectutis: sed tempore adolescentiæ metiamur: abūde multos ad discendum annos habent. Omnia n. breuiora reddet ordo: & ratio: & modus. Sed culpa est in præceptoribus prima libenter detinentibus puerum: partim cupiditate diutius exigendi mercedulas: partim ambitione: quo difficilius sit quod pollicentur: partim etiam in scientia tradendi uel negligentia: proxima in nobis qui morari in eo quod nouimus: quam discere quæ nondum scimus melius putamus: nam ut de nostris potissimum studiis dicam: quid attinet tā multis annis quæquam in more ē plurimorum: ut de his a quibus magna in hoc pars ætatis absimitur taceam: declamitare in scholâ & tantum laboris in rebus falsis consumere? cum satis sit modico tempore imaginem ueri discriminis: & dicendi leges cōperisse. Quod non dico quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio: sed quia non sit eius specie consensendum. cognoscere: & præcepta uiuendi perdiscere: & in foro nos experiri potuimus: dum scholastici sumus. Dicendi ratio talis: ut nō multos annos poscat: q̄libet n. ex iis artibus quæ prius habui mentionem paucos libros

400.000,-

XV, 66

Biblioteka im. Zielińskich
Tow. Nauk. Płockiego

XV, 66

QUINTILLIAN: INSTITUTIONES. VENEDIG BONN. LOCATELLUS 1493